

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

Корнієнко Марія Михайлівна

УДК 378.147:81'243

ДИСЕРТАЦІЯ

**ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОГРАМОВО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ МАГІСТРАТУРИ
(кінець XX–початок XXI століття)**

Спеціальність 011 – Освітні, педагогічні науки

Галузь знань 01 – Освіта / Педагогіка

Подається на здобуття ступеня доктора філософії (PhD)

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

 М. М. Корнієнко

Науковий керівник: Степанова Тетяна Михайлівна,
доктор педагогічних наук, професор

Миколаїв – 2025

АНОТАЦІЯ

Корнієнко М. М. Трансформації програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури (кінець XX–початок XXI століття). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки. – Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, Миколаїв, 2025.

У дисертації висвітлюються трансформації програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів. Розкрито теоретико-методологічні засади модернізації магістерської підготовки майбутніх учителів англійської мови у 1991–2024 рр. Провідним у формуванні змісту іншомовної підготовки фахівців визначено аксіологічний підхід як відповідний реалізації особистісно орієнтованої парадигми вищої освіти в Україні в контексті компетентнісного навчання та європейських освітніх цінностей.

Модернізація підготовки магістрів пов'язується в Україні зі становленням національної освіти та з урахуванням глобалізаційних процесів, які відбуваються насамперед у культурно-технологічній сфері й мають виразний аксіологічний характер. Підкреслюється, що в контексті міжособистісної та міжнародної комунікації актуалізується іншомовна підготовка громадян, даючи змогу помітити неоднаковий духовний потенціал різних народів і нові можливості для партнерської взаємодії та культурної інтеграції.

Зазначено, що європейський вектор вітчизняної освіти реалізується з урахуванням національних здобутків та інтересів, регіональних особливостей, потреб ринку праці та індивідуальних запитів, взаємодія яких зумовлює стратегію модернізації змісту й форм вищої освіти в Україні. Засадничою є теза про те, що оновлення освіти має здійснюватися за умови перегляду її змісту, структури, процесуальних норм і результатів засвоєння програмового матеріалу та його ціннісних характеристик. У дослідженні охарактеризовано особливості розроблення програмового забезпечення іншомовної підготовки магістрів філології, актуалізовані

в педагогічному дискурсі. Вказано на зростаючий інтерес до програмового забезпечення підготовки майбутніх учителів іноземних мов, доцільний у контексті європейської орієнтації української освіти. Програмове забезпечення підготовки фахівців із вищою освітою, у тому числі й магістрів, означає насамперед наявність освітніх програм, компоненти яких спрямовані на реалізацію змісту, процесу й результатів освітньої діяльності в контексті визначеної мети на певному освітньо-кваліфікаційному рівні. Поняття освітньої програми іншомовної підготовки магістрів-філологів пов'язується з профільними вимогами до їх освіти, передбачає відповідну структуру змісту й певні результати навчання.

У дослідженні враховано основні ідеї науковців стосовно розроблення освітніх програм професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови та магістрів зокрема, актуалізовано європейську структуру профілю освітньо-професійних програм та відповідність їх Національній рамці кваліфікацій. У цьому контексті зростає питома вага психолого-педагогічного контенту освітніх програм, відбувається радикальне оновлення їх змісту на основі стандартизації підготовки фахівців із вищої освіти, що визначило напрями формування програмового та методичного забезпечення цієї роботи.

Зазначено, що модернізація освіти здійснюється насамперед завдяки реалізації законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту» й відповідних нормативно-правових документів, зокрема стосовно створення освітніх програм та змісту, структури й обсягу навчально-методичної літератури і визнання їх методичної якості в контексті європейського освітнього простору.

Науково-методичні джерела диференціюються в дослідженні за проблематикою свого змісту, а саме: а) з методології магістерської освіти в Україні; б) щодо програмово-методичного забезпечення підготовки майбутніх учителів іноземних мов, а також в) підручники та навчальні посібники для студентів закладів вищої освіти та учнів закладів загальної середньої освіти. У дослідженні стверджується, що проблематика методичного супроводу іншомовної підготовки магістрів філології загострюється тим, що підручники продовжують здебільшого адресуватися всім студентам загалом, не зважаючи на необхідну для різного рівня їх

фахової підготовки новизну наукової інформації. Зроблено висновок, що методичне забезпечення відстає від програмового й тому потребує модернізації.

Питання трансформації змісту, видів та якості методичних посібників, зокрема стосовно іншомовної підготовки магістрів-філологів, тісно пов'язані в дослідженні з процесом освітньої діяльності, що стосується самоорганізації навчально-пізнавальної роботи студентів і стимулює оновлення змісту й форм фахової підготовки. Констатовано, що посилюється взаємодія освітніх програм та їх методичного супроводу, увиразнюється не лише змістовий, а й процесуальний аспект освітньої діяльності; що підвищує інтерес фахівців до суб'єктно-діяльнісного аспекту навчання іноземних мов.

Трансформації програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів розглядаються протягом двох часових періодів і налічують п'ять етапів істотних освітніх перетворень. Перший період названо часом *перебудови освіти* в Україні (1991–1997 рр.), який складається з двох етапів: *пропедевтичного* (1-й етап, 1991–1992 рр.) і *початкового* (2-й етап, 1993–1997 рр.). Другий період означає *стандартизацію освіти* в Україні (1998–2024 рр.) і складається з трьох етапів: *трансформаційного* (1-й етап, 1998–2005 рр.), *трансформаційно-стандартизаційного* (2-й етап, 2006–2013 рр.) та *стандартизаційного* (3-й етап, 2014–2024 рр.).

Визначено передумови розвитку вищої освіти в Україні протягом зазначених періодів та етапів, пов'язані з розвитком ринкових відносин, класовим розшаруванням та змагальною ситуацією в суспільстві й на виробництві, що вимагали підготовки фахівців нового типу й визначили напрями становлення національної освіти на принципах гуманізму, демократизму, пріоритетності загальнолюдських цінностей, зв'язку зі світовою та національною історією і культурою. Зазначено, що в умовах ринкових відносин та пристосування до світових норм і правил співжиття набирають сили глобалізаційні процеси, які передбачають взаємодію народів і країн світу на основі спільних знань, правил діяльності та матеріальних і духовних цінностей, що зумовлюють євроінтеграційну стратегію розвитку України задля зростання її економічного та духовного потенціалу.

Встановлено, що модернізація змісту й процесу вищої освіти вже на перших етапах передбачала пріоритет іншомовної підготовки фахівців і створення відповідних навчальних посібників. У дослідженні йдеться про активізацію іншомовного спілкування в процесі навчання іноземних мов і застосування для цього освітніх технологій.

Чинниками освітніх змін названо: а) запровадження ступеневої вищої освіти; б) розробку державних стандартів вищої освіти; в) удосконалення нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців у контексті Закону України «Про вищу освіту» (2002), Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти (2003) та Болонської декларації (2005); г) диференціація магістерської підготовки з орієнтацією на Національну рамку кваліфікацій і в контексті Національної стратегії розвитку освіти (2013).

Подальші трансформації програмово-методичного забезпечення характеризуються розвитком стандартизації вищої освіти в загальноєвропейському освітньому просторі, імплементацією Закону «Про вищу освіту» (2014), затвердженням Концепції розвитку педагогічної освіти, Державного стандарту магістерської педагогічної освіти та професійних стандартів учителя ЗЗСО і викладача ЗВО як головних чинників якості підготовки працівників освіти.

На основі аналізу навчальних книг встановлено, що автори підтримують суб'єктно-діяльнісний підхід до навчання іноземних мов, значну увагу приділяють розвитку іншомовного спілкування здобувачів вищої освіти, практичній підготовці майбутніх фахівців та їх дослідницькій діяльності, формуванню навичок академічного писемного мовлення, застосовуючи для цього інноваційні технології, педагогічні та інформаційно-комунікаційні, особливо актуальні в умовах цифровізації освіти в Україні та дистанційного навчання.

У дослідженні проведено аналіз освітніх програм іншомовної підготовки магістрів-філологів у п'яти закладах вищої освіти України. Представлені результати аналізу вказують на відповідність розглянутих програм нормативно-правовим документам і методичним рекомендаціям та зразкам, що переконує в правильності

послідовної державної політики щодо модернізації вищої освіти та її перспективності й дієвості відповідного методичного забезпечення.

За результатами дослідження визначені стратегічні тенденції програмування іншомовної магістерської освіти вчителів-філологів та відповідного методичного забезпечення, а саме: а) стандартизація змісту й форм магістерської освіти; б) студентоцентричність програмово-методичного забезпечення; в) варіативність освітніх компонент та методичного забезпечення; г) урахування національних і регіональних чинників у програмово-методичному забезпеченні іншомовної підготовки магістрів; д) актуалізація процесуального чинника реалізації освітніх програм та їх методичного супроводу.

Ключові слова: трансформації іншомовної підготовки; іншомовна підготовка; освітня програма; програмове забезпечення; методичне забезпечення; технологія розроблення освітніх програм; періоди розвитку освіти; етапи трансформацій освітніх програм; передумови й чинники освітніх змін; тенденції подальшого формування програмового забезпечення; стратегії розвитку методичного ресурсу іншомовної освіти.

ABSTRACT

Korniienko M. M. Transformations of Program and Methodological Support for Foreign Language Training of Master's Students in Philology (Late 20th – Early 21st Century). – Qualification scientific work as a manuscript.

Thesis for the Doctor of Philosophy degree in the field of knowledge 01 Education / Pedagogy in the specialty 011 – Educational, Pedagogical Sciences. – Admiral Makarov National University of Shipbuilding, Mykolaiv, Ukraine 2025.

The thesis highlights the transformations of the program and methodological support for foreign language training of master's students in philology. The theoretical and methodological foundations underlying the modernization of master's-level training for prospective English language teachers in Ukraine during the period 1991–2024 have been examined. The axiological approach has been identified as a central framework in the development of the content of foreign language education, aligning with the implementation

of a learner-centered paradigm within higher education. This orientation reflects the principles of competency-based learning and integrates core European educational values.

The modernization of master's-level training in Ukraine is connected with the formation of national education and taking into account globalization processes, which occur primarily in the cultural and technological sphere and have a distinct axiological character. In the context of interpersonal and international communication, the growing relevance of foreign language training highlights the unequal spiritual potential of different nations, while also revealing new opportunities for partnership, interaction, and cultural integration.

It becomes apparent that the European orientation of national education is implemented with consideration for national achievements and interests, regional peculiarities, labor market demands, and individual needs – factors whose interaction shapes the strategy for modernizing the content and forms of higher education in Ukraine. The fundamental thesis is that the renewal of education should be carried out through the revision of its content, structure, procedural standards and the outcomes of mastering the program and its values. The research characterizes the features of program support development for the foreign language training of master's students in philology, as reflected in the contemporary pedagogical discourse. The increasing professional focus on the program support for training future foreign language teachers is justified within the context of the European orientation of Ukrainian education. The program support for training higher education specialists, including master's students, primarily means the development of educational programs whose components are aimed at implementing the content, processes and outcomes of educational activities in accordance with specific goals at a certain educational and qualification level. The concept of an educational program for foreign language training of master's students in philology is linked to the core profile requirements for their education, provides for an appropriate content structure and clearly defined learning outcomes.

The main ideas of scientists regarding the development of educational programs for professional training of future English teachers and master's students in particular, have been considered. The research highlights the relevance of aligning the European profile

structure of educational and professional programs with the National Qualifications Framework. In this context, the significance of the psychological and pedagogical components of educational programs is growing. A comprehensive revision of their content is underway, guided by the standardization of higher education training, which has shaped the directions for program and methodological support development in the thesis.

The findings suggest that the modernization of education is primarily carried out through the development and implementation of the Laws of Ukraine “On Education” and “On Higher Education” along with the corresponding regulatory and legal documents, in particular regarding the design of educational programs as well as the content, structure and scope of educational and methodological materials, ensuring their methodological quality aligns with the standards of the European Educational Area.

Based on the specific issues they address, the scientific and methodological sources are categorized in the research as follows: a) on the methodology of master's education in Ukraine; b) on the program and methodological support for the training of future foreign language teachers, as well as c) textbooks and educational manuals for students of higher education institutions and pupils of secondary education institutions. The research indicates that the problem of methodological support for foreign-language training of master's students in philology is intensified by the tendency of textbooks to cater primarily to all students in general, regardless of updated scientific information required for different levels of their professional training. It was concluded that the methodological support is falling short compared to the program one and therefore requires modernization.

The transformation of the content, types, and quality of methodological materials – particularly those related to the foreign language training of master's students in philology – is closely linked in the study to the broader process of educational activity. This process involves the self-organization of students' educational and cognitive efforts and promotes the renewal of both the content and forms of professional training. The research highlights that the growing interaction of educational programs and their methodological support, emphasizing not only the content, but also the procedural aspect of educational activity; this increases the specialists' interest in the subject-activity aspect of foreign language teaching.

The transformations of the program and methodological support for foreign language training of master's students in philology are considered during two time periods and include five stages of significant educational transformations. The first period is referred to as the time of ***educational restructuring*** in Ukraine (1991–1997), which consists of two stages: *propaedeutic* (the first stage, 1991–1992) and *initial* (the second stage, 1993–1997). The second period means the time of ***standardization of education*** in Ukraine (1998 – 2024) and consists of three stages: *transformational* (the first stage, 1998–2005), *transformational and standardization* (the second stage, 2006–2013) and *standardization* (the third stage, 2014–2024).

The prerequisites for the development of higher education in Ukraine during the specified periods and stages have been identified. These prerequisites are linked to the development of market relations, class stratification, and a growing competitive environment within both society and the productive sectors, which required the training of new types of specialists and determined the directions of the national education formation on the principles of humanism, democracy, the priority of universal human values, and the connection with world and national history and culture. It has been pointed out that globalization processes are becoming intense under the conditions of market relations and the adaptation to world standards and regulations of coexistence. These processes involve the interaction among nations and countries of the world grounded in shared knowledge, rules of activity and material and spiritual values, which determine the European integration strategy of Ukraine's development aimed at increasing its economic and spiritual potential.

It has been established that from the first stages, the modernization of the content and process of higher education prioritized foreign language training of specialists and the development of appropriate educational manuals. The study deals with the intensification of foreign language communication in the process of learning foreign languages and the use of educational technologies for this purpose.

The following factors of educational changes are named: a) the introduction of higher education levels; b) the development of state standards of higher education; c) the improvement of regulatory and educational and methodological support for the training of specialists in the context of the Law of Ukraine “On Higher Education” (2002), the Common

European Recommendations on Language Education (2003) and the Bologna Declaration (2005), d) the differentiation of master's students training with an orientation to the National Qualifications Framework and in the context of the National Strategy for the Development of Education (2013).

Further transformations of the program and methodological support are characterized by the development of higher education standardization within the Common European educational area, the implementation of the Law “On Higher Education” (2014), the approval of the Concept for the Development of Pedagogical Education, the State Standard of Master's Degree Pedagogical Education, and the professional standards for educators in general secondary school and higher education institutions, all of which are significant factors in enhancing the quality of training for educational professionals.

Based on the analysis of textbooks, it was found that the authors support a subject-activity approach to teaching foreign languages, pay significant attention to the development of foreign language communication among higher education students, practical training of future specialists and their research activities, and the formation of academic written language skills, using innovative technologies, pedagogical and information and communication, which are especially relevant in the context of digitalization of education in Ukraine and distance learning.

Educational programs for foreign language training of masters in philology in five higher education institutions of Ukraine have been analyzed in the research. The findings demonstrate that these programs align with regulatory and legal documents, and methodological recommendations and samples, which proves the correctness of a consistent state policy focused on the modernization of higher education and its prospects, as well as the effectiveness of the corresponding methodological support.

Based on the results of the study, strategic trends in the programming of foreign language master's education for philology teachers and the corresponding methodological support have been identified: a) standardization of the content and form of master's education; b) student-centricity of program and methodological support; c) variability of educational components and methodological support; d) consideration of national and regional factors in the program and methodological support of foreign language master's

training; e) actualization of the procedural factor of the implementation of educational programs and their methodological support.

Keywords: transformations in foreign language training; foreign language training; educational program; program support; methodological support; technology for developing educational programs; periods of educational development; stages of educational program transformations; prerequisites and factors of educational changes; trends in the further formation of program support; strategies for the development of methodological resources in foreign language education.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Корнієнко М. М. Періодизація іншомовної підготовки магістрів-філологів в Україні (кін. 20–поч.21 ст.). *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. Вип. 1 / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини; [голов. ред. О. І. Безлюдний]. Умань: Візаві, 2022. С. 143–151. DOI 10.31499/2307-4906.1.2022.256205 URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/zbirnuk_nayk_praz/2022/1/18.pdf Фахове видання України Категорії Б. Входить до наукометричних баз даних, пошукових систем та репозитаріїв: ISSN International Centre, м. Париж; CrossRef; Google Scholar; Index Copernicus; WorldCat (США); Українська науково-освітня мережа УРАН; Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського; Реферативна база даних «Україніка наукова»; Bielefeld Academic Search Engine (BASE). (У статті висвітлено періодизацію розвитку іншомовної підготовки магістрів-філологів, що розглядається в історико-культурному контексті оновлення незалежної України).

2. Корнієнко М. М. Філософський вектор іншомовної підготовки студентів-філологів (кінець XX–початок XXI ст.). *Нова педагогічна думка: науково-методичний журнал*. № 1 (109). 2022. С. 61–65. DOI 10.37026/2520-6427-2022-109-1-61-65 URL: <https://doi.org/10.37026/2520-6427-2022-109-1-61-65> Фахове видання України Категорії Б. Входить до наукометричної бази даних Index Copernicus International. (У статті проаналізовано процеси, які впливають на підготовку

майбутніх фахівців та висвітлено філософсько-культурологічні засади іншомовної підготовки студентів-філологів).

3. Корнієнко М. М. Тенденції розвитку програмового забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів в закладах вищої освіти України на сучасному етапі. *Нова педагогічна думка: науково-методичний журнал*. № 4 (112). 2022. С. 61–65. DOI [10.37026/2520-6427-2022-112-4-61-65](https://doi.org/10.37026/2520-6427-2022-112-4-61-65). Фахове видання України Категорії Б. Входить до наукометричної бази даних Index Copernicus International. (У статті проаналізовано тенденції програмування магістерської освіти в Україні, окреслені в педагогічному дискурсі наприкінці минулого й на початку нинішнього століття).

4. Корнієнко М. М. Проблеми розвитку методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів філології в Україні на сучасному етапі. *Нова педагогічна думка: науково-методичний журнал*. № 2 (114). 2023. С. 83–88. DOI [10.37026/2520-6427-2023-114-2-83-88](https://doi.org/10.37026/2520-6427-2023-114-2-83-88). Фахове видання України Категорії Б. Входить до наукометричної бази даних Index Copernicus International. (У статті підкреслено зв'язок проблематики фахової підготовки майбутніх учителів іноземної мови з методичним супроводом навчального процесу).

5. Корнієнко М. М. Сучасні шляхи й принципи модернізації освітніх програм іншомовної підготовки магістрів філології України. *International Science Journal of Education & Linguistics*. Vol. 2. ISSUE 6 (2023). С. 1–8. DOI [10.46299/j.isjel.20230206.01](https://doi.org/10.46299/j.isjel.20230206.01). URL: <https://isg-journal.com/isjel/article/view/568/320> Входить до наукометричних баз даних, пошукових систем та репозитаріїв: PBN (Polska Bibliografia Naukowa); Dimensions; Scilit; Internet Archiv; Academic Resource Index (ResearchBib); NSDL (National Science Digital Library); EuroPub; LENS.ORG; DRJI (Directory of Research Journals Indexing); CiteFactor (Academic Scientific Journals); Scientific Journal Impact Factor (International Science Journal of Education & Linguistics); WorldCat; Open Access Button; Unpaywall; Semantic Scholar; Accesson; Google Scholar; Road; Crossref; BASE (Bielefeld Academic Search Engine); SCITE. (У статті висвітлено суперечності, які виникають у створенні та реалізації освітніх програм, розкрито ключові положення й підходи до їх розроблення у контексті трансформаційних змін вищої освіти та європейської інтеграції).

6. Корнієнко М. М. Технологія розроблення освітніх програм іншомовної підготовки магістрів-філологів. *Педагогічна наука і освіта XXI століття: електронний науково-методичний журнал*. Вип. 2. / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т; упоряд.: Г. П. Пустовіт; ред. кол.: Г. П. Пустовіт, Н. О. Остапчук та ін. Рівне: РДГУ, 2024. С. 115–125. DOI [10.35619/pse.vi2.18](https://doi.org/10.35619/pse.vi2.18). Фахове видання України Категорії Б. Входить до наукометричних баз даних, пошукових систем та репозитаріїв: CrossRef; Google Scholar; Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. (У статті висвітлено ідеї технологізованого підходу до розроблення програмового забезпечення підготовки магістрів – учителів / викладачів іноземних мов на основі структурування освітніх програм та конкретизації постійних елементів їхніх ключових частин).

7. Корнієнко М. М. Тенденції розвитку освітніх програм та методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів філології на сучасному етапі. *Педагогічна наука і освіта XXI століття: електронний науково-методичний журнал*. Вип. 3. / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т; упоряд.: Г. П. Пустовіт; ред. кол.: Г. П. Пустовіт, Н. О. Остапчук та ін. Рівне: РДГУ, 2024. С. 256–264. DOI [10.35619/pse.vi3.42](https://doi.org/10.35619/pse.vi3.42) URL: <https://doi.org/10.35619/pse.vi3.42> Фахове видання України Категорії Б. Входить до наукометричних баз даних, пошукових систем та репозитаріїв: CrossRef; Google Scholar; Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. (У статті основними напрямками розвитку програмового забезпечення та його методичної підтримки визначено стандартизацію змісту і форм іншомовної підготовки фахівців на основі студентоцентрованого компетентнісного навчання, поглиблення наукової складової магістерської освіти й посилення практичної роботи майбутніх учителів англійської мови у контексті цифровізації освіти в Україні).

8. Корнієнко М. М., Степанова Т. М. Іншомовна підготовка магістрів-філологів у сучасній системі відкритої освіти в Україні. *Інноваційна педагогіка; науковий журнал*. Вип. 78. Том 1. 2024. С. 23–26. DOI [10.32782/2663-6085/2024/78.1.4](https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/78.1.4) URL: <http://www.innovpedagogy.od.ua/78-1> Фахове видання України Категорії Б. Входить до наукометричних баз: Index Copernicus International. (0,5 друк. арк.,

особистий внесок: у статті висвітлено особливості іншомовної підготовки магістрів-філологів в умовах сучасної системи відкритої освіти, яка означає необмежену й рівноправну доступність усіх громадян до здобуття освіти. Головними чинниками цього освітнього феномену визначено оновлення національної школи у контексті глобалізаційних процесів відповідно до цінностей європейського культурного простору – 0,25 друк. арк.).

9. Natalia Sultanova, Mariia Korniienko. Trends of alteration of educational programs of foreign language training of philology masters (at the beginning of the 21st century). *Гірська школа українських Карпат: наукове фахове видання з педагогічних наук*. № 27 (2022). С.69–72. DOI 10.15330/msuc.2022.27.69-72. URL: <http://scijournals.pnu.edu.ua/index.php/msuc>. Фахове видання України Категорії Б. Входить до наукометричних баз: Vernadsky National Library (Ukraine); Ukrainian scientific journals (Ukraine); Index Copernicus International (Республіка Польща); Google Scholar; Scilit (Switzerland). (0,5 друк. арк. особистий внесок: У статті проаналізовано ідеї вчених стосовно розроблення освітніх магістерських програм і визначено напрями трансформації програмового забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів – 0,25 друк. арк.).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Корнієнко М. М. До питання про програмове забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів у педагогічних дослідженнях. *Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Європи та Азії»*. Збірник наукових праць. м. Переяслав, 28 лютого 2022 р. С. 46–48. URL: <http://conferences.neasmo.org.ua/>

2. Корнієнко М. М. Форма навчання як чинник організації освітнього процесу. *Науковий простір: актуальні питання, досягнення та інновації: матеріали III Міжнародної наукової конференції* (м. Хмельницький, 13 травня 2022 р.). Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: Європейська наукова платформа, 2022. С. 460–463. URL: <https://doi.org/10.36074/mcnd-13.05.2022>

3. Корнієнко М. М. Інтеграція української освіти в Європейський простір. *Наука. Студентство. Сучасність. Практико-орієнтований підхід до розвитку*

педагогічної та соціальної освіти в міждисциплінарному дискурсі: Частина 1. Матеріали XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції 26 травня 2022 року / за заг. ред. В. Д. Будака, О. Є. Олексюк. Миколаїв: МНУ, 2022. С. 56–58. URL: <https://mail.google.com/mail/u/0/?tab=rm&ogbl#inbox/FMfcgzQZSsNLwJtbkQDbSRqZNCsclcxC?projector=1&messagePartId=0.2>

4. Корнієнко М. М. Модельоване навчання як важлива педагогічна умова якісної освіти. *Трансформаційні процеси в умовах війни та післявоєнного періоду. Збірник матеріалів Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції* (м. Чернігів, 10 червня 2022 р.). Чернігів: ГО «Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій», 2022. С. 167–168. URL: https://reicst.com.ua/asp/issue/view/conf_mult_06_2022

5. Корнієнко М. М. Тенденції розвитку програмового забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів у педагогічних дослідженнях на перетині XX-XXI ст. *Interdisciplinary research: scientific horizons and perspectives: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the IV International Scientific and Theoretical Conference*, November 11, 2022. Vilnius, Republic of Lithuania: European Scientific Platform. С. 172–173. URL: <https://doi.org/10.36074/scientia-11.11.2022>

6. Корнієнко М. М. До проблеми трансформації програмового забезпечення іншомовної освіти магістрів філологів. *Scientific Collection «InterConf», (135): with the Proceedings of the 13st International Scientific and Practical Conference «Scientific Research in XXI Century»* (December 6–8, 2022; Ottawa, Canada) by the SPC «InterConf». Methuen Publishing House, 2022. С. 126–128. URL: <https://www.interconf.center>

7. Корнієнко М. М. До питання про варіативність змісту магістерської освіти в Україні. *The 13th International scientific and practical conference “Implementation of modern technologies in science”. Proceedings of the XIII International Scientific and Practical Conference*. (December 20–23, 2022) Varna, Bulgaria. International Science Group. 2022. С. 365–367. URL: <https://isg-konf.com/implementation-of-modern-technologies-in-science/>

8. Корнієнко М. М. Модернізація форм іншомовної підготовки магістрів-філологів у діяльнісному аспекті. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції* (Харків, 16–18 березня 2023 р.) / Харк. нац. пед.ун-т імені Г. С. Сковороди. 2023. С. 480–482.

9. Корнієнко М. М. Шляхи модернізації іншомовної підготовки студентів магістратури. *Матеріали VI Всеукраїнської (заочної) науково-практичної конференції «Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного закладу вищої освіти»* (24 березня 2023 року): збірник тез / За заг. ред. д. екон. н., проф. Охріменка І. В. Київ: ККІБП, 2023. С. 20–22.

10. Корнієнко М. М. Компетентнісний потенціал стандартизації іншомовної підготовки магістрів-філологів. *Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції* (7 квітня 2023 р.) / Глухівський НПУ ім. О. Довженка. Глухів, 2023. С. 193–194.

URL: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D1%82%D0%B5%D0%B7%202023%20\(1\)%20%D0%93%D0%BB%D1%83%D1%85%D1%96%D0%B2%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D1%82%D0%B5%D0%B7%202023%20(1)%20%D0%93%D0%BB%D1%83%D1%85%D1%96%D0%B2%20(2).pdf)

11. Корнієнко М. М. Особливості трансформації іншомовної підготовки магістрів-філологів України в європейському освітньому просторі. *Modern problems and the latest theories of development» Abstracts of XXXVI International Scientific and Practical Conference* (September 11–13, 2023). Munich, Germany, 2023. P. 206–207. URL: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2023/07/MODERN-PROBLEMS-AND-THE-LATEST-THEORIES-OF-DEVELOPMENT.pdf>

12. Корнієнко М. М. Принципи трансформації освітніх програм іншомовної підготовки магістрів-філологів. *Сучасні тенденції розвитку науки, освіти, технологій та суспільства: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції* (Полтава, 12 вересня 2023 р.): у 2 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2023. Ч. 1. С. 18–19. URL: <http://www.economics.in.ua>

13. Корнієнко М. М. Сучасні процеси модернізації методичної складової іншомовної підготовки магістрів-філологів в Україні. *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи*. Том XVII: Подолання кризових ситуацій у науці та освіті / [Ред.: Я. Ѓжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький]. Конін – Ужгород – Перемишль – Миколаїв: Посвіт, 2024. С. 86–88. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7da50b6e-ee85-4c63-88f9-120a8d474d2b/content>

14. Корнієнко І. А., Корнієнко М. М. До питання розвитку української освіти в контексті євроінтеграції. *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи*. Том XVII: Подолання кризових ситуацій у науці та освіті / [Ред.: Я. Ѓжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький]. Конін – Ужгород – Перемишль – Миколаїв: Посвіт, 2024. С. 85–86 (у співавторстві). URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7da50b6e-ee85-4c63-88f9-120a8d474d2b/content>

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

1. Корнієнко М., Шпачинський І. Людиноцентрична парадигма мовлення і мислення. *Молодий вчений: науковий журнал*. № 11 (75), листопад 2019 р. С. 778–781. DOI [10.32839/2304-5809/2019-11-75-164](https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-164) Входить до наукометричних баз: Google Scholar, Index Copernicus, OUCI, Vernadsky National Library, Research Bible, CrossRef. (0,4 друк. арк., особистий внесок: у статті визначено зв'язок мислення і мовлення як основу активної пізнавально-творчої діяльності учасників спілкування – 0,2 друк. арк.).

2. Ситченко А. Л., Грищеня М. М., Корнієнко І. А. Про формальну мовно-літературну освіту в умовах компетентнісного навчання. *Нова педагогічна думка: науково-методичний журнал*. № 2 (106). 2021. С 94–99. DOI [10.37026/2520-6427-2021-106-2-94-99](https://doi.org/10.37026/2520-6427-2021-106-2-94-99) Фахове видання України Категорії Б. Входить до наукометричної бази даних Index Copernicus International. (0,7 друк. арк., особистий внесок: у статті йдеться про взаємодію змістового й формального аспектів навчання, що вказує на єдність програмового й методичного забезпечення освітнього процесу – 0,2 друк. арк.).

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	20
ВСТУП.....	21
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ ПРОГРАМОВО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ-ФІЛОЛОГІВ В УКРАЇНІ З КІНЦЯ ХХ–ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	28
1.1 Аксіологічний підхід до формування змісту підготовки магістрів- філологів у закладах вищої освіти	28
1.2 Характеристика програмового забезпечення іншомовної підготовки магістрів філології в педагогічному дискурсі	44
1.3 Проблематика методичного супроводу іншомовної підготовки магістрів- філологів	68
Висновки до розділу 1	84
Список використаних джерел до розділу 1	88
РОЗДІЛ 2 СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПРОГРАМОВО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ФІЛОЛОГІВ МАГІСТРАТУРИ В УКРАЇНІ (кінець ХХ–початок ХХІ століття).....	99
2.1 Програмово-методичне забезпечення іншомовної підготовки магістрів іноземної філології в Україні в період із 1991 по 1997 роки	99
2.2 Трансформації програмового і методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів у 1998–2001 роках	110
2.3 Стандартизація програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів (2002–2024 рр.).....	124
2.3.1 Аналіз змісту освітніх програм іншомовної підготовки магістрів- філологів в Україні на етапі стандартизації освіти	149
2.4 Тенденції розвитку освітніх програм і методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів- філологів	156
Висновки до розділу 2.....	169

Список використаних джерел до розділу 2	174
ВИСНОВКИ.....	192
ДОДАТКИ.....	198

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЄКТС – Європейська кредитно-трансферна система

ЄС – Європейський Союз

ЗД – засоби діагностики

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології

МОН України – Міністерство освіти і науки України

НАН України – Національна академія наук України

НМК – навчально-методичний комплекс

ОКХ – освітньо-кваліфікаційна характеристика

ОНП – освітньо-наукова програма

ОП – освітня програма

ОПП – освітньо-професійна програма

ПРН – програмні результати навчання

ТНПУ – Тернопільський національний педагогічний університет

ВСТУП

Актуальність дослідження зумовлюється змінами в освіті у зв'язку з розвитком національної школи та інтеграцією України в європейський культурний простір. Це відкриває значні можливості для міжнародної та міжособистісної комунікації, сприятливим для якої є володіння іноземною мовою. Глобалізаційні процеси в культурному середовищі різних країн породжують також конкуренцію між ними в особистісно-компетентнісному вимірі та на ринку праці, як національному, так і світовому.

Освітня політика держави спрямовується на збереження позитивного досвіду, що відображає освітні надбання української спільноти впродовж тривалого часу з метою забезпечення інтелектуальних, творчих, іншомовних здібностей людини, майбутнього фахівця-філолога задля реалізації європейського вибору України, її сталого розвитку, про що йдеться в Законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), у Концепції організації підготовки магістрів в Україні (2010) та інших документах, що складають нормативно-правову основу національної освіти.

Різні аспекти порушеної проблеми, зокрема вплив глобалізаційних та цивілізаційних процесів на освітній простір, досліджували А. Алексюк, Л. Березівська, І. Бех, О. Вишневський, С. Гончаренко, О. Дубасенюк, І. Зязюн, В. Кремень, В. Луговий, Н. Ничкало, С. Ніколаєнко, М. Пантюк, О. Савченко, С. Сисоєва, О. Сухомлинська та ін.

Наукові засади педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти висвітлюють С. Вітвицька (2011), Н. Мачинська (2013); особливості підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури розкриває Н. Батечко (2016); трансформацію функціонально-професійної ролі викладача вищої школи в умовах соціокультурних змін показує Н. Мирончук (2017); напрями оновлення змісту підготовки майбутніх учителів іноземних мов характеризує В. Безлюдна (2017); педагогічні чинники магістерської освіти в умовах відкритих дистанційних курсів обґрунтовує І. Бацуровська (2018); виклики й традиції іншомовної підготовки магістрів-філологів аналізує Г. П'ятакова, посиляючись на досвід країн

Вишеградської групи (2020); професійну підготовку майбутніх філологів засобами інформаційних технологій у контексті іншомовної освіти розглядає Г. Білавич (2024).

Однак проблема трансформацій програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів ще не була предметом спеціального наукового дослідження. Аналіз наукових джерел, освітніх програм та навчальних планів дозволив визначити низку суперечностей між:

- модернізацією освіти в Україні й недостатнім вивченням педагогічних умов реалізації її в процесі іншомовної підготовки магістрів-філологів;
- змістом іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури та його навчально-методичним забезпеченням;
- зростаючим попитом на володіння іноземними мовами та недостатнім програмово-методичним забезпеченням іншомовної підготовки магістрів-філологів;
- між необхідністю у створенні нових умов для вивчення іноземної мови і наявним станом підготовленості викладачів закладів вищої освіти до такої діяльності.

Отже, наявність суперечностей та відсутність цілісного проблемно-тематичного дослідження в сучасній історико-педагогічній науці зумовили вибір теми дисертаційного дослідження **«Трансформації програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури (кінець XX–початок XXI століття)»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано в межах наукової теми кафедри педагогіки та освітнього менеджменту «Теоретико-методологічні засади особистісно-професійного розвитку сучасного фахівця в умовах діджиталізації та диверсифікації освіти» (№ ДР 0124U004701), що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт ННП імені В. О. Сухомлинського НУК імені адмірала Макарова.

Мета дослідження: розкриття закономірностей та обґрунтування трансформаційних змін програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів на другому (магістерському) рівні вищої освіти в Україні в досліджуваний період.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання:**

1. Схарактеризувати сутність і структуру феномена «трансформації програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів»; уточнити поняття «програмово-методичне забезпечення», «методичне забезпечення», «іншомовна підготовка», «трансформації», «освітня програма».

2. Виявити передумови й чинники трансформацій програмово-методичного забезпечення іншомовної освіти студентів-філологів магістратури.

3. Визначити й схарактеризувати періоди розвитку освіти та етапи трансформацій програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури з кінця XX–початку XXI століття в Україні.

4. Окреслити провідні тенденції і стратегії подальших трансформацій іншомовного програмово-методичного забезпечення студентів магістратури філологічних спеціальностей у закладах вищої освіти України.

Об’єкт дослідження – іншомовна підготовка студентів магістратури філологічних спеціальностей у закладах вищої освіти України кінця XX–початку XXI століття.

Предмет дослідження – розвиток програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки (англійська мова) студентів магістратури філологічних спеціальностей (кінець XX–початок XXI століття) та його впровадження в освітню практику закладів вищої освіти України.

Методи дослідження: *теоретичні* – пошуково-бібліографічний, для систематизації та класифікації джерельної бази дослідження; *системно-аналітичний*, для визначення наукових засад дослідження й висвітлення стану розробленості проблеми, а також характеристики предметної термінології; *конкретизації та узагальнення, класифікації*, для визначення, формулювання та систематизації основних положень і висновків, що становлять результати дослідження; *порівняльно-хронологічний*, для характеристики етапів становлення програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури та визначення тенденцій його розвитку; *парадигмальний*, для визначення ідей розвитку проблеми з погляду різних парадигм вітчизняної освіти; *емпіричні*, для визначення особливостей програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів

на другому (магістерському) рівні вищої освіти в Україні на початку XXI століття; а також практичного опрацювання програмового забезпечення та методичних джерел іншомовної підготовки майбутніх магістрів-філологів, актуальних у визначений період.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період кінця XX–початок XXI століття. *Нижня хронологічна межа* – кінець XX століття, яка обґрунтовується соціально-економічними та соціально-педагогічними зрушеннями, що відбулися в державі в 90-ті роки XX століття. *Верхня межа* – початок XXI століття – період, у який під впливом соціально-політичних та соціально-педагогічних чинників відбувся подальший розвиток програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки майбутніх фахівців-філологів, що навчалися в магістратурі з 2002 року по сьогодні.

Джерельну базу дослідження складають: фонди Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського НАН України, Національної парламентської бібліотеки України, Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського; стандарт вищої освіти за спеціальністю для другого (магістерського) рівня вищої освіти; дисертації й монографії; фахові періодичні видання та збірники наукових праць, у яких висвітлюються ключові аспекти програмування й методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в роботі *вперше*: на основі цілісного педагогічного аналізу джерел нормативно-правового характеру, архівних документів, праць вітчизняних психологів і педагогів розкрито теоретичні засади трансформацій програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів зі спеціальності «Середня освіта (Англійська мова і література)» у Європейському освітньому просторі; визначено сутність програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів як наявності освітніх програм підготовки фахівців із вищою освітою певного освітнього ступеня й конкретної спеціальності та відповідних їм навчальних книг, предметної періодики, аудіо-візуальних навчальних засобів та інших методичних ресурсів відповідного змісту й належного спрямування; виокремлено періоди розвитку освіти в Україні й

етапи трансформацій програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури (кінець XX–початок XXI століття): *перший період* (1991–1997 рр.) – період перебудови освіти в Україні: *1-й етап* – пропедевтичний (1991–1992 рр.); *2-й етап* – початковий (1993–1997 рр.); *другий період* (1998–2024 рр.) – період стандартизації освіти в Україні: *1-й етап* – трансформаційний (1998–2005 рр.), *2-й етап* – трансформаційно-стандартизаційний (2006–2013 рр.); *3-й етап* – стандартизаційний (2014–2024 рр.); *уточнено* понятійно-категоріальний апарат («програмово-методичне забезпечення», «методичне забезпечення», «іншомовна підготовка», «трансформації», «освітня програма»).

Практичне значення результатів дослідження полягає в трансформації теоретичних положень, фактичного матеріалу, висновків та рекомендацій у практичний науково обґрунтований супровід формування програмово-методичного забезпечення іншомовної фахової підготовки майбутніх магістрів-філологів із англійської мови і літератури, у розробці методичних рекомендацій стосовно вдосконалення програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури, складених за результатами проведеного дослідження.

Матеріали наукової роботи можуть бути використані під час формування змісту освітньо-професійних програм підготовки фахівців вищої освіти, укладання навчальних і робочих програм навчальних дисциплін, під час проведення лекційно-практичних занять, спецкурсів та спецсемініарів, написання курсових і дипломних робіт, виконання інноваційних фахових проєктів, а також для розробки методичних матеріалів нового покоління. Результати дослідження сприятливі для фахової перепідготовки слухачів інститутів післядипломної педагогічної освіти, наукових досліджень у галузі освітніх, педагогічних наук.

Результати дисертаційної роботи впроваджено в освітній процес Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (протокол № 4 від 7 листопада 2024 р.), Криворізького національного педагогічного університету (протокол № 5 від 24 грудня 2024 р.), Ізмаїльського державного гуманітарного університету (протокол № 8 від 19 лютого 2025 р.), Тернопільського

національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 6 від 23 січня 2025 р.).

Особистий внесок здобувача. Основні положення та результати дисертаційного дослідження розроблено автором самостійно і містяться в його наукових публікаціях. Участь у роботах у співавторстві полягає в аналізі трансформацій змісту програмово-методичного забезпечення студентів магістратури стосовно іншомовної підготовки, визначенні періодів та етапів розвитку програмово-методичного забезпечення.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки та результати дисертації пройшли апробацію на *міжнародних* конференціях («Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Європи та Азії» (Переяслав, 28 лютого 2022 р.), «Науковий простір: актуальні питання, досягнення та інновації» (Хмельницький, 13 травня 2022 р.), «Interdisciplinary research: scientific horizons and perspectives: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the IV International Scientific and Theoretical Conference (Vilnius, November 11, 2022), «Scientific Research in XXI Century» (Ottawa, Canada, December 6–8, 2022), «Implementation of modern technologies in science» (Varna, Bulgaria, December 20–23, 2022), «Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика» (Харків, 16–18 березня 2023 р.), «Modern problems and the latest theories of development» (Munich, Germany, September 11–13, 2023), «Сучасні тенденції розвитку науки, освіти, технологій та суспільства» (Полтава, 12 вересня 2023 р.), «Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Подолання кризових ситуацій у науці та освіті» (Миколаїв, 10 жовтня 2024 р.); *всеукраїнських* конференціях («Наука. Студентство. Сучасність. Практико-орієнтований підхід до розвитку педагогічної та соціальної освіти в міждисциплінарному дискурсі» (Миколаїв, 26 травня 2022 р.), «Трансформаційні процеси в умовах війни та післявоєнного періоду» (Чернігів, 10 червня 2022 р.), «Практико-орієнтований підхід до розвитку педагогічної та психологічної освіти в міждисциплінарному дискурсі» (Миколаїв, 13 жовтня 2022 р.), «Слобожанська бесіда – 15. Лінгвістика тексту і вивчення української ментальності» (08 листопада 2022 р.),

«Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного закладу вищої освіти» (Київ, 24 березня 2023 року), «Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій» (Глухів, 7 квітня 2023 р.), «Наука. Студентство. Сучасність. Дослідження молодих учених у контексті розвитку сучасної наукової думки» (Миколаїв, 18–19 травня 2023 р.).

Публікації. Результати дослідження висвітлено в 25-ти наукових публікаціях. Із них: 6 одноосібних статей у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань (Категорії Б), 1 стаття – у зарубіжному науковому виданні; 4 статті – у співавторстві; 14 тез (у зарубіжних та українських виданнях).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до них та загальних висновків, списків використаних джерел до кожного розділу (176 найменувань) та 6 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 197 сторінок друкованого тексту, основний зміст викладено на 166 сторінках. Робота містить 4 таблиці та 3 рисунки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ ПРОГРАМОВО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ-ФІЛОЛОГІВ В УКРАЇНІ З КІНЦЯ XX – ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ

1.1 Аксіологічний підхід до формування змісту іншомовної підготовки магістрів-філологів у закладах вищої освіти

Реформування підготовки фахівців із вищою освітою в кінці XIX століття зумовлювалось процесами національного відродження України. Модернізація системи освіти на національній основі вимагала насамперед нової нормативно-правової бази. Визначені в Законі України «Про освіту» (1991) [73] демократизація, відкритість та гуманізація вітчизняної освіти виявилися передумовою нової парадигми національного освітньо-культурного простору – особистісно орієнтованої. Як стверджує Л. Березівська, «...освіта проголошувалася пріоритетною сферою соціально-економічного розвитку суспільства на засадах гуманізму, демократії, національної самосвідомості, взаємоповаги між народами» [8, с. 18]. Ідеться про вартісні пріоритети оновлення української школи з урахуванням національних інтересів та загальнолюдських цінностей.

Отже, нормативно-правовим чинником становлення національної освіти на порі її оновлення був Закон України «Про освіту» 1991 року, на основі якого ухвалювалися відповідні урядові постанови та нормативні документи, зокрема Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») [25].

Другим, культурологічним чинником потужного впливу на модернізацію вітчизняної освіти в означуваний період є глобалізація виробничих сил і людських відносин в умовах широкої кроскультурної комунікації держав і народів. На думку вчених (Г. Білавич, Л. Височан, Б. Савчук, Г. Кліщ) дослідження соціокультурного компонента змісту іншомовної підготовки майбутніх учителів іноземної мови є досить актуальними [11, с. 8], особливо в контексті міжкультурних комунікацій.

Глобалізаційні процеси, що відбуваються насамперед у культурно-технологічній сфері, мають виразний аксіологічний характер. Аксіологію розглядаємо за словником іншомовних слів як філософське вчення про цінності [86, с. 26]. Зважаємо на те, що «цінності» О. Кучерявий визначає як своєрідні «механізми смислового утримання та укорінення людини у світі, смислоутворюючі підвалини людського буття, що задають спрямованість і мотивованість життю людини, її діяльності та конкретним діям і вчинкам» [39, с. 24]. Саме ціннісна складова визначає нині характер змін в українській освіті, наголошуючи на компетентнісній складовій педагогічного процесу, не відкидаючи значення знань і роль самого пізнання. «Знання, – продовжує вчений, – центр навчання, а нова парадигма їх формування, по-перше, є розвивальною, а по-друге, пов'язаною з духовноморальними цінностями (серед них передую державна – українська – мова)» [39, с. 24], що відповідає завданням підготовки особистості-фахівця високої кваліфікації. Ціннісні орієнтації формують загальний підхід людини до себе й інших, до світу загалом, надаючи сенс особистісним позиціям та професійній діяльності.

Здійснювана на ціннісній основі міжкультурна комунікація активно реалізується на міжособистісному та міжнародному рівнях взаємодії носіїв культури і технологій як в інтересах окремих людей, так і багатьох країн. У цьому контексті актуалізується іншомовна освіта й практика, забезпечуючи, за висловом В. Редька «комунікативно-діяльнісний характер процесу оволодіння іноземною мовою в інтеграції з міжкультурним спрямуванням його змісту» [82, с. 8]. Іншомовна підготовка громадян уможлиблює вільне спілкування іноземними мовами в широкому соціумі, сприяє зміцненню культурно-економічних зв'язків між людьми та досягненню неоднакового духовного потенціалу різних народів, що дає змогу для їх взаємозбагачення.

Ідеться насамперед про суперечності ціннісного характеру, особливо помітні у відриві матеріальних благ від духовних орієнтирів особистості, яка ризикує потрапити у конфліктну ситуацію між власними інтересами та суспільними запитами й можливостями. В. Огнев'юк указує на те, що «Створення духовних цінностей, зокрема продукування нових знань наукою, поставлено на один «конвеєр»; виробництво, застосування й удосконалення засобів і знарядь праці – на інший;

водночас освіта, трансляція та засвоєння знань, постає процесом, відчуженим від обох вище зазначених» [53, с. 21]. Актуалізується необхідність інтеграції духовних і матеріальних надбань людства, що є чинником культурного розвитку особистості й усього суспільства та залишається проблемою ціннісного характеру.

Іншомовна підготовка фахівців означає формування предметних компетентностей, що стосовно студентів-філологів спеціальності 014.01 Середня освіта (Англійська мова і література) в умовах зростаючого в молоді попиту на вивчення іноземних мов набирає особливої ваги. Поділяємо думки вчених (Г. Білавич, М. Багрій, Н. Гречаник, С. Гнатишин) про те, що ці компетентності передбачають широку фахову обізнаність: «практичне оволодіння мовою в її усній і писемній формах, дотримання мовленнєвих норм, насамперед у галузі орфоепії, наголошування, слововживання, володіння мовленнєвим етикетом та ін.» [10, с. 78].

Оскільки інтеграційні процеси потребують реформування змісту й форм освіти, важливо простежити логіку освітніх трансформацій відповідно до світових, національних та індивідуальних викликів. У Законі України «Про вищу освіту» (2014 р.) [58] йдеться про підготовку фахівців із вищою освітою «з урахуванням потреб особи, інтересів держави, територіальних громад і роботодавців» (ст. 3). У контексті сучасної культурологічної теорії триплізації освіти, як пояснює А. Сбруєва, відбувається «врахування загальних тенденцій в освіті, специфічних регіональних освітніх потреб та індивідуальних інтересів кожного учасника освітнього процесу» [85, с. 71–73]. Підготовка фахівців за таких умов орієнтується на духовні потреби суспільства й запити здобувачів вищої освіти, враховує ринкові вимоги світового співтовариства й має відбуватися, як стверджують М. Грищеня, І. Корнієнко, А. Ситченко, у змістовому та формальному, процесуальному аспектах [23, с. 94]. Актуалізується проблема *трансформації змістового й формального аспектів сучасної освіти* на ціннісних засадах, що зумовлює оновлення програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів.

Поняття *трансформації* пов'язуємо з латинським transformation, що означає зміну, перетворення виду, форми, властивостей чого-небудь [86, с. 584], розглядаємо як процес змін, що надають предмету діяльності нових якостей. Зважаємо на те, що

зміни в освіті пов'язані з необхідністю «відповідати викликові глобалізаційних трансформацій» [27, с. 339], відбуваються в змісті й формах організації та проведення педагогічної діяльності, передбачають модернізацію підготовки педагогічних кадрів на основі інтеграції педагогічної теорії та освітньої практики [2, с. 3–4].

Потужним чинником особистісного формування розглядаємо освіту, яка, забезпечуючи відповідні стандарти й результати діяльності на новій, компетентнісній основі, додає до традиційних компонентів – знань, умінь, навичок і ціннісні показники: ставлення й уявлення, готовність і здатність до навчальної та професійної діяльності загалом, що має забезпечити кожному гідну реалізацію на ринку праці, національному чи світовому. Актуалізується особистісно розвивальна парадигма вітчизняної освіти, домінантами якої вирізняються інтелектуальна складова й ціннісні орієнтації, що є основним капіталом розвинутої особистості. Л. Аношкіна пояснює: «В умовах прискорення науково-технічних, інформаційних та комунікативних трансформацій і глобалізації головним пріоритетом забезпечення даного процесу стає нарощування нематеріального капіталу, який узагальнюється як поняття людського інтелектуального капіталу» [3, с. 622].

Отже, метою освіти має бути розвиток знаючої і вмілої, соціально зрілої особистості, що становить компетентнісний потенціал та визначає її ціннісні орієнтири. В. Лозова переконує: «Аксіологічний підхід в освіті спрямований на збереження, творчий розвиток гуманістичних цінностей педагогічної практики і науки, її положень, принципів, вимог, форм, методів, які забезпечують оволодіння суб'єктом культурою, соціальним досвідом людства, розвиток його духовності як моральної сутності особистості, формування потреби в самореалізації, особистісного саморозвитку тощо» [41, с. 130].

Здатність людей вільно спілкуватися іноземною мовою, що слугує першим засобом міжособистісної комунікації, значною мірою сприяє їм у соціальному сходженні завдяки здатності розуміти тих, хто їх оточує, а також «зробити» себе таким, щоб бути розумілим. «Важливим механізмом такого «порозуміння», – переконує В. Редько, – є іноземна мова як непересічний засіб міжкультурного

спілкування», що помітно сприяє інтеграції особистості в систему світової та національних культур [82, с. 9].

Готовність до іншомовної комунікації дає змогу людині розширити світоглядні обрії, засвоїти не лише мову, а й через неї – культурні надбання інших країн та народів, змінити або ствердити свої погляди на дійсність. О. Проказа пояснює: «Певні системи знань породжують певні погляди на світ, а це означає, що у свідомості людини формуються певні картини цього світу» [70, с. 217]. Відбувається, по суті, культурна трансформація свідомості, провідних рис особистості, актуалізується феномен «вторинної мовної особистості», про який говорить В. Редько у зв'язку із завданням «навчити носія образу світу одного соціально-культурного середовища розуміти носія іншого мовного образу світу» [82, с. 10]. Отже, людина, вільно володіючи іноземною мовою, є не просто суб'єктом спілкування, а мовною особистістю, яка сприймає новий світ на основі свого соціально-культурного досвіду й перетворює його у своїй свідомості, стаючи іншою, культурно збагаченою.

Компетентнісна спрямованість нової української школи орієнтує на особистісний результат освіти, який не просто передбачає здатність і готовність випускника до спілкування іноземною мовою, а й розрахований на те, що громадянин України, засвоївши мову й культурні надбання інших народів, не тільки не втратить своєї національної ідентичності, а й буде набагато компетентнішим фахівцем і патріотом своєї Батьківщини. Переконує й В. Огнев'юк, стверджуючи: «Інтеграція української освіти до світового освітнього простору передбачає збереження національно-культурної самобутності української нації, її співжиття з іншими народами й національностями, діалог культур та їх взаємозбагачення» [52, с. 45; 54].

Висуваючи тезу про збереження культурної самобутності, М. Євтух звертає увагу на конкурентні можливості української освітньої сфери, що активізуються в європейському міжкультурному просторі. Серед орієнтирів трансформації системи вищої освіти він називає такі: а) конструювання інтегрованих освітніх програм; б) вироблення єдиних критеріїв для створення порівнюваних кваліфікаційних вимог; в) прийняття стандартів оцінки якості підготовки спеціалістів з вищою освітою, що зумовлює зміни в меті й змісті освітньої діяльності й потребує відповідного

програмово-методичного забезпечення. Цінними є застереження, які робить М. Євтух, вказуючи на поділ закладів вищої освіти на «елітарні й престижні», втрату актуальності раніше набутих знань і вмінь, недостатнє виконання національних культурно-творчих функцій освіти внаслідок мобільності студентів, недооцінку потреб національного ринку праці, ризики рейтингової системи оцінювання навчальних досягнень студентів тощо [28, с. 64–66]. Однак ці ж виклики дають людині нові можливості реалізувати себе в змагальному культурному середовищі. Набуті якості дають фахівцю змогу реалізувати себе на ринку праці й знайти гідне місце у національному та світовому просторі, що є важливою складовою мети сучасної української освіти. Ми вже можемо спостерігати успішність в Україні тих людей, які мають досвід навчання або професійної діяльності за кордоном. Особливо це стосується фахівців із досвідом науково-педагогічної роботи в зарубіжних закладах освіти, що є потужним чинником професійної та міжкультурної інтеграції особистості.

Зважаємо також на те, що М. Євтух вказує на різні шляхи інтеграції освіти: «Перший – національне ми розглядаємо як надбудову щодо загальноєвропейського базису. Другий – активно пропагуємо справжні здобутки вітчизняної системи вищої освіти, тим самим шукаємо нішу для окремих її елементів у загальноєвропейському фундаменті модернізаційних змін» [28, с. 67]. Очевидно, це мають бути зустрічні процеси взаємовпливу та взаємодії на партнерських засадах, зумовлених адекватним сприйняттям чужого досвіду й опорою на власний компетентнісний, і ширше – особистісний потенціал, актуальний насамперед у ціннісному аспекті. «Саме аксіологічний підхід у педагогічній науці, – доводить В. Лозова, – передбачає створення такої ситуації, за якої повинно відбуватися не протиставлення національних цінностей гуманістичним універсальним, а взаємодія з ними для подальшого збагачення науки» [41, с. 130]. Йдеться, очевидно, не про ієрархію особистих, національних та загальнолюдських цінностей, а про їх активну міжкультурну інтеграцію та взаємодію (див. рис. 1.1).

Рис. 1.1 – Шляхи інтеграції освіти України

Отже, формується нова стратегія особистісно орієнтованої освіти в Україні, продиктована глобалізаційними процесами в усіх сферах суспільного життя багатьох розвинутих країн, у тому числі – й України, що потребує нового підходу, близького окремій людині й зрозумілого людській спільноті. В. Редько пояснює: «Ця стратегія формування особистості випускника середньої школи засобами іноземної мови зумовлена сучасним станом міжнародних відносин між державами та тенденцією на їх активізацію, розширення і поглиблення. У зв'язку з цим рівень його розвитку і освіченості певною мірою має узгоджуватися з картиною сучасного світу, що також передбачає наявність уміння адаптуватися до змін, які відбуваються в ньому» [82, с. 9], й висуває нові завдання стосовно змісту та якості іншомовної освіти.

Оновлення підходів до навчання іноземних мов стосується насамперед методологічних засад. М. Євтух стверджує: «...нам конче потрібно модернізувати систему вищої освіти, трансформувати її в контексті вироблених європейських орієнтирів» [28, с. 67]. У процесі вищої освіти реалізується студентоцентроване навчання, відповідне вимогам Болонського процесу й запитам студентської молоді стосовно академічної мобільності та бажаного працевлаштування. Засадничим є твердження Л. Яковенко, О. Пащенко про те, що «Найзагальніші підходи до модернізації вищої освіти базуються на тому, що розвиток суспільства має здійснюватися через освіту» [94, с. 624]; так само й розвиток окремої особистості відбувається завдяки освіті. Оскільки освіта виступає чинником людського формування, то вона має враховувати як регіональні, так і світові процеси й тенденції. Зважаючи на те, що, як переконує М. Євтух, «осердям конкуренції стають сфера науки, освіти та інновації», актуалізується «необхідність трансформації системи вищої освіти України та її адаптації до загальноєвропейських стандартів» [28, с. 63]. Отже, чітко окреслюється європейський вектор трансформації української освіти, як загальної середньої, так і вищої.

Цілеспрямований характер вищої освіти зумовлюється передусім соціальним замовленням держави, яка виражає суспільні потреби й формує мету освітньої діяльності, обираючи основними категоріями освітніх програм певні компетентності й визначаючи відповідні результати навчання. Поділяємо думку Л. Яковенко, О. Пащенко, що «...вища освіта гарантує виконання передусім соціальної функції (досягнення єдності суспільства організованою соціалізацією молоді і шляхом соціального переміщення), а також функції забезпечення потреб ринку праці, виробництва інновацій, формування особистості, її інтелектуального та духовного розвитку» [94, с. 625]. Проте на практиці в українському суспільстві, як зазначає В. Гальперіна, «існує досить значне розходження між державним та суспільним інтересом в сфері освіти» [17, с. 404], тому з боку громадянського суспільства, що перебуває в зародковому стані, як зауважує вчена, не спостерігається серйозних імпульсів кардинально змінити ситуацію, що актуалізує проблему мотивації освіти й формування її змісту, процесу й результатів.

Отже, виникла потреба модернізації як світоглядних орієнтирів суспільства, так і особистісно зорієнтованої та вмотивованої освіти. Хоча за інерцією головним замовником освіти виступала держава, а не конкретний учень, громадянин, у національній школі на порі її оновлення в 90-х роках минулого століття, переконує О. Гончаренко, виникли все ж умови для її гуманізації, гуманітаризації та демократизації [20, с. 3–7]. Важливим чинником ціннісних перетворень була на початку 90-х рр. минулого століття Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття»), яка визначила стратегію реформування й розвитку вітчизняної освіти на принципах пріоритетності освіти, демократизації, гуманізації та гуманітаризації, а також варіантності освіти [25].

Оскільки основою та умовою особистісного розвитку культурної людини є освіта, то світові інтеграційні процеси мають захопити весь її простір. Зважаючи на те, що класичну модель культури становить триєдність знань, регулятивів діяльності та ціннісних орієнтирів особистості [57], обов'язковими рисами компетентного фахівця називаємо його знання, уміння та ціннісні уявлення, що складають основний його потенціал. У цьому зв'язку обґрунтованими сприймаються основні компоненти професійної компетентності педагога, визначені сучасними вченими: «когнітивний (система знань предметної сфери, на основі яких формується компетентність, та психолого-педагогічні знання), діяльнісний (сукупність умінь, що базуються на отриманому досвіді) та особистісний (сукупність важливих для соціальної та професійної діяльності якостей особистості)» [92, с. 206]. Характерною для компетентнісного навчання є актуалізація ціннісного чинника системного процесу й результату освітньої діяльності, на що одностайно вказують філософи й культурологи. Б. Гершунський, наприклад, звертає увагу на чотирикомпонентний склад категорії «освіта», називаючи такі основні її елементи: цінність, систему, процес і результат [18, с. 118], що вказує на першість ціннісного складника дидактичної мети.

Отже, оновлення освіти має здійснюватися за умови перегляду її змісту, його структури, процесуальних норм і результатів засвоєння програмового матеріалу та його ціннісних характеристик. Причому, це повинно відбуватися не лише в інтересах

держави, а й з урахуванням потреб і запитів школярів та їх батьків, студентів, роботодавців, – усіх споживачів освітніх продуктів. Ідеться, як зазначає В. Кремень, про ключове перетворення авторитарної школи на школу толерантності та партнерської взаємодії всіх учасників педагогічного процесу на демократичних засадах людиноцентричного характеру [37, с. 388], що має виразне культурологічне значення в процесі модернізації освіти. Отже, ключовими принципами модернізації вітчизняної освіти мають бути її демократизація та гуманізація, толерантність і партнерська взаємодія суб'єктів освітньої діяльності. У цих умов студенти виступають не споживачами освіти, а її активними суб'єктами, творцями нових знань і цінностей, що є основою їх фахово-особистісного формування в сучасному філософсько-культурологічному контексті.

Засадничою в дослідженні є теза про те, що європейська інтеграція України зумовлюється не тільки політичними та соціально-економічними чинниками, а й культурними запитами, які значною мірою залежать від освіченості громадян, що в основі їх розуміння іншого світу і взаємодії з носіями його ментальності. В. Огнев'юк стверджує: «Шлях України до економічної, політичної й соціокультурної інтеграції у суспільному просторі Європи значною мірою визначається рівнем розвитку національної системи освіти, що є передумовою інтеграції у світовий освітній простір» [52, с. 44; 54, с. 392]. Отже, освіта має бути не просто якісною, а й спроможною забезпечити людям партнерську взаємодію на рівноправних та взаємовигідних засадах.

Інтеграційні процеси в європейському просторі, позначаючись на гуманітарній сфері, потребують істотного реформування змісту й форм української освіти – education – у відповідності до світових, національних та індивідуальних викликів. На перетворювальну функцію культури вказує й І. Зязюн, говорячи про інформологічну модель культури нового типу [31, с. 85], сутністю якої є консолідація інформації про соціальні процеси, технічні засоби їх підтримки та про усвідомлену необхідність і доцільність цих процесів.

Отже, проблема трансформації вищої освіти охоплює її змістовий та формальний аспекти на нових ціннісних засадах, орієнтуючись на модерне мислення,

що передбачає змінне освітнє середовище, яке формується з урахуванням не лише регіональних і національних потреб, а й глобальних викликів та індивідуальних запитів і можливостей. Зasadничою є думка вчених про те, що, за Л. Яковенко, О. Пащенко, під модернізацією вищої освіти слід розуміти кардинальні зміни відповідно до вимог сучасності, процеси, спрямовані не лише на зміст і технології, а також і на розвиток особистості, духовних, моральних, творчих засад її розвитку в умовах масових взаємодій індивідів та держави [94, с. 625], що зумовлює актуальність змісту національного виховання, на чому наголошує О. Сухомлинська [89].

У контексті радикальних змін у сфері вищої освіти актуалізується проблема модернізації підготовки магістрів, яким властива більша адаптація в соціумі та повніша професійна компетентність, рівень якої зростає завдяки входженню в світовий культурний процес. Одним із інструментів такої інтеграції є володіння іноземними мовами, якими спілкуються більшість держав і народів та які прийнято називати світовими мовами. У цьому зв'язку іншомовна підготовка студентів-філологів набирає якостей предметної й відбувається на основі професійного стандарту, що становить собою, як визначено в чинному Законі «Про вищу освіту», «затверджені в установленому порядку вимоги до компетентностей працівників, що слугують основою для формування професійних кваліфікацій» [58, с. 63].

На шляхах перебудови пострадянської школи в Україні домінували традиційні підходи до вивчення іноземних мов як чогось другорядного й неактуального в житті пересічної людини, яка тоді, на початку 90-х рр. минулого століття, не бачила себе поза межами своєї держави. Л. Яковенко, О. Пащенко констатують: «Виникає суперечність між модернізацією та інерцією, зокрема у сфері вищої освіти» [94, с. 627]. Тому в усі часи потрібна законодавча ініціатива держави стосовно перебудови іншомовної освіти фахівців узагалі й учителів іноземних мов зокрема та відповідного програмово-методичного забезпечення. В. Гальперіна пояснює: «Модернізація освіти – соціально детермінований, керований процес. Його зміст та спрямованість визначається через існуючі в суспільстві політичні механізми взаємодії різноманітних інтересів (класових, корпоративних, професійних тощо), характер їх прояву в освітній політиці, у діяльності її основних суб'єктів, перш за все держави» [17, с. 403–405].

Отже, освітня політика стає дієвим соціальним інструментом мобілізації наявних ресурсів, реформування освіти, її інтеграції у світовий освітній простір, що сприяє культуризації освітньої діяльності. Забезпечення цієї політики, на думку вчених, передбачає оновлення змісту, структури, стандартів вищої освіти, методик викладання, формування компетентного фахівця й системи його людських якостей, що впливає на якість освіти [94, с. 624–628].

Важивим правовим чинником освіти був свого часу Закон України «Про вищу освіту» 2002 року, в якому закріплюється перехід на ступеневу підготовку фахівців за освітньо-професійними програмами, визначається стандарт вищої освіти, серцевиною якого є зміст і результати освітньої діяльності певного рівня та відповідної спеціалізації [59]. У цьому Законі професійний стандарт пов'язаний із вимогами до випускників та врахуванням інтересів роботодавців, що означає вплив ринку праці на формування професійних кваліфікацій здобувачів вищої освіти. Помітне зміщення акценту з освітнього рівня на кваліфікаційний, що має більше практичне значення для фахівців, особливо у зв'язку з НРК [61]. Магістр характеризується як освітній ступінь вищої освіти особи, яка на основі освітнього ступеня бакалавра здобула повну вищу освіту, спеціальні вміння та знання, достатні для виконання професійних завдань та обов'язків (робіт) інноваційного характеру певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності (ст. 8). Відповідно, підготовка магістрів здійснюється на основі освітньо-професійної програми за освітньо-кваліфікаційною характеристикою фахівця та професійним стандартом, що є рішучим кроком до стандартизації освіти й уможливило згодом приєднання України до Болонського процесу.

У Законі України «Про вищу освіту» (2002) визначено також науково-методичне забезпечення освітньої діяльності, яке «включає підготовку навчальної і наукової літератури та забезпечення нею вищих навчальних закладів. Стверджується, що підготовка та забезпечення вищих навчальних закладів навчально-методичною документацією повинна відповідати змісту навчання, визначеному стандартами вищої освіти» (ст. 15), що служить орієнтиром для розробки нових навчальних матеріалів та активізує науково-методичну роботу викладачів.

Однак у цій справі виникають не лише можливості для розвитку, а й труднощі в її реалізації. Як переконує В. Гальперіна, проблеми полягають у тому, що «Все ще не створена відповідна інфраструктура, дослідження носять спорадичний характер, відчувається дефіцит наукової та навчально-методичної літератури, контингент аналітиків освітньої політики в її сучасному розумінні обмежується головним чином представниками Академії державного управління при Президентові України» [17, с. 403–404], що потребує відповідних теоретичних досліджень і фахових практик.

Водночас учені застерігають і від тих змін, які можуть трансформувати вітчизняну систему освіти до невпізнанності, привести до втрати своєї цілісності, та які, навпаки, мають проводитися поетапно й поступово, з урахуванням національних особливостей та культурних традицій (М. Євтух, В. Кремень, В. Огнев'юк). М. Євтух, наприклад, підкреслює: «Наріжним каменем трансформаційних змін у контексті Болонського процесу є неухильне дотримання принципів збереження цілісності системи вищої освіти, поетапності запровадження освітніх інновацій та врахування особливостей, пов'язаних з її національною самобутністю» [28, с. 67].

У контексті освітніх перетворень активно формується нова філософія освіти (В. Андрущенко, Б. Гершунський, І. Зязюн, В. Кремень, В. Лутай, О. Сухомлинська), яка проголошує концепцію людиноцентризму в парадигмі особистісно орієнтованої освіти. Відбувається трансформація поняття «педагогіка» в поняття «едукологія», що означає зміщення акцентів із нормативних уявлень про освітній процес на освітологічний та передбачає взаємодію трьох його чинників: педагог, учень і предмет [13, с. 60]. На перший план виходить розуміння змісту й результатів освітньої діяльності, її фахових та особистісних цінностей, а також педагогічних умов її успішного проведення, із яких особливо вагомим є методичне забезпечення. «Едукація, – пояснює О. Вишневський, – це термін, яким позначаємо тут весь процесуальний компонент освіти у його триєдності: навчання, розвитку і виховання» [13, с. 48], що відповідає філософії людиноцентризму в освіті та реалізації діяльнісного підходу до іншомовної підготовки учнів і студентів.

Освітні трансформації в Україні особливі тим, що вони спрямовані на забезпечення доступності кожного громадянина до якісної вищої освіти, щоб

здобуття необхідних компетентностей було надійною основою для реалізації людини в подальшій навчальній та професійній діяльності. Оскільки мета освітньої діяльності зумовлює відповідні зміни в її організації та проведенні, то актуалізується новий образ української освіти, тісно пов'язаний з її результатами. Результативною метою модернізації освіти Л. Яковенко та О. Пащенко вважають її відкритість і зорієнтованість на потреби ринку праці й розвиток творчої особистості [94, с. 625], що здійснюється на засадах гуманізації й демократизації вищої освіти в Україні.

Інтеграція інтересів та можливостей різних людей і народів здатна забезпечити громадянам різних країн гідну якість життя й значною мірою вирівняти соціокультурні середовища, властиві різним суспільствам. Отже, через освіту визначається шлях, спроможний задовольнити інтереси й запити конкретної людини, позитивно вплинути на загальний рівень суспільного життя, що стимулює відповідні перетворювальні процеси. Як зазначає Т. Степанова, у процесі освіти людина набуває відповідної ментальності, тобто якості, яка має пряме відношення до розумової сфери суб'єкта, та виявляється в особливостях організації його індивідуального розумового досвіду [88, с. 40]. Зважаємо на думку Л. Яковенко, О. Пащенко, які переконують, що модернізація вищої освіти є «основою зростання можливостей вибору для індивіда: напряму освіти, спеціальності, рівня підготовки, форми освіти, розробки та реалізації індивідуальної стратегії освіти, а надалі – місця роботи (у територіальному розумінні), використання різноманітних джерел оплати навчання» [94, с. 627]. Йдеться про основні поняття й складники трансформації сучасної вищої освіти в Україні, як дієві чинники її якості й значення для окремих людей та всього суспільства.

Цінним у контексті проблематики нашого дослідження є розподіл цільових компонентів модернізації освіти на результативні та забезпечувальні. Л. Яковенко й О. Пащенко пояснюють: «*Результативні* цілі детермінують очікувані кінцеві результати модернізації вищої освіти, яких треба досягти за певний проміжок часу. *Забезпечувальні* цілі відображають бажані параметри стану та функціонування системи вищої освіти, без яких неможливо досягти результативних цілей» [94, с. 625]. Диференціація напрямів освітніх перетворень зумовлює два своєрідні полюси цього

процесу: перший із них означає стандартизацію змісту освіти відповідного рівня та певної галузі (спеціальності), на основі чого формується освітня програма, яка містить освітні компоненти та сформульовані результати навчання, що визначено в законах України «Про освіту» (2017) й «Про вищу освіту» (2014). У свою чергу, забезпечувальний компонент охоплює методичне оснащення результативних цілей, що стосується педагогічного супроводу іншомовної підготовки студентів-філологів на другому (магістерському) рівні вищої освіти. Отже, результативний компонент визначає зміст іншомовної освіти школярів та студентів, зафіксований в освітніх програмах та програмах навчальних дисциплін і спецкурсів за вибором закладу вищої освіти й студентів, а забезпечувальний охоплює матеріальні засоби досягнення результатів навчання, серед яких підручники, навчально-методичні комплекти, посібники, підготовлені вітчизняними та зарубіжними фахівцями. За цими двома напрямками й має, очевидно, відбуватися модернізація освіти в Україні.

Рис. 1.2 – Цільові компоненти модернізації вищої освіти в Україні

Виникає необхідність вироблення й поетапного виконання цільової програми модернізації освіти в Україні та її належного організаційно-матеріального

забезпечення (рис. 1.2). Вагомим чинником освітніх трансформацій на сучасному етапі є Закон України «Про вищу освіту» (2014), який зробив невідворотним курс на стандартизацію вітчизняної вищої школи в контексті європейських вимог. У цьому Законі стверджується запровадження кредитно-трансферної системи організації навчального процесу, що забезпечує можливості для академічної мобільності й міжнародного визнання документів про вищу освіту, реалізацію компетентнісного навчання, яке зумовлює триєдність навчання, виховання і розвитку особистості й означає, як доводить О. Вишневський, весь процесуальний компонент освіти [13, с. 48], що актуально в процесі студентоцентрованого навчання у контексті національних та європейських цінностей. Стосовно методичного забезпечення освітнього процесу в Законі визначені форми науково-інноваційної діяльності викладачів, які в такий спосіб можуть проводити дослідження, пов'язані з певними навчальними дисциплінами, що не лише активізує створення навчальних матеріалів, а й надає їм нової якості. Навчально-методичні матеріали, отже, слід розглядати як продукт інноваційної діяльності науково-педагогічних працівників, який передбачає експериментальне підтвердження пропонованих методичних моделей і рекомендацій по їх практичному впровадженню [64].

Реалізація трансформаційних процесів у сфері освіти пов'язана з урахуванням різновекторної діяльності, яка, на думку Б. Гершунського, передбачає аналіз існуючого стану та перспектив розвитку освіти, обґрунтування змістово-процесуальних аспектів освіти та підвищення її ефективності, дослідження проблематики освітньо-педагогічного управління, комплексного забезпечення розвитку освітніх систем тощо [18, с. 119–121]. Перелічені дії визначаються як напрями міждисциплінарного прогнозування стосовно стратегії модернізаційних змін в освіті, які виходять за межі суто змістових і процесуальних сторін цієї проблеми й потребують висвітлення закономірностей і шляхів розвитку досліджуваних систем.

Отже, аксіологічний підхід до формування змісту іншомовної підготовки магістрів-філологів у контексті трансформаційних змін в українській освіті передбачає: а) оновлення її на національній основі в умовах відродження незалежної

України; б) урахування глобалізаційних процесів, що визначають ціннісну перебудову в соціокультурній сфері, сприяють формуванню нової парадигми освіти, завдання якої – формувати не лише знання і вміння, а й ціннісні орієнтації та забезпечувати розвиток компетентної особистості; в) сприймання суперечностей матеріальних і духовних цінностей як рушійних сил суспільного та особистісного розвитку, що породжує змагальне середовище на ринку праці та в суспільстві, зумовлює модернізацію освіти в інтересах людини, яка, здобувши якісну вищу освіту, матиме більші можливості для вибору сфери подальшої діяльності.

Провідними ідеями перетворень іншомовної підготовки фахівців є: а) відкритість української освіти й відповідність її вимогам європейської інтеграції; б) урахування особистих та національних інтересів у процесі міжкультурної взаємодії; в) необхідність трансформації вищої освіти в змістовому та процесуальному аспектах на ціннісній основі особистісного розвитку.

Нормативно-правовими чинниками формування соціокультурних і соціально-педагогічних передумов розвитку освіти в Україні є закони України «Про освіту» (1991), «Про вищу освіту» (2002 р.), «Про вищу освіту» (2014) та «Про освіту» (2017), Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття»), Укази Президента [49; 72] та урядові постанови й накази МОН України, які визначають розвиток національної освіти на засадах людиноцентризму, в умовах реалізації аксіологічного, процесуально-діяльнісного, компетентнісного підходів і запровадження ступеневої освіти за освітньою програмою та ЄКТС.

Визначення напрямів модернізації програмового-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів пов'язане з висвітленням проблеми в науково-педагогічному просторі вищої освіти.

1.2 Характеристика програмового забезпечення іншомовної підготовки магістрів філології в педагогічному дискурсі

Трансформаційні зміни, що відбуваються у сфері вищої освіти в Україні, зумовлюють модернізацію програмового забезпечення підготовки фахівців, здатних

до подальшої навчальної, наукової та професійної діяльності інноваційного характеру. Актуалізується підготовка магістрів як більш компетентних, порівняно з бакалаврами, працівників, спроможних успішніше реалізувати державні стратегії та повніше задовольнити особисті запити в ринкових умовах за складних конкурентних обставин, що висуває високі вимоги до змісту, форм та якості вищої освіти.

Важливого значення набуває проблема розробки освітньо-професійних програм, навчальних планів та програм навчальних дисциплін, а також засобів діагностики результатів освітньої діяльності, особливо на другому рівні вищої освіти. Зростає фаховий інтерес до програмового забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов, доцільний у контексті європейської орієнтації української освіти. Цей інтерес посилений положеннями Закону України «Про вищу освіту» (2014) та Ліцензійними умовами провадження освітньої діяльності (2015), де вказано, що навчально-методичне забезпечення передбачає наявність освітніх (професійних та наукових) програм, навчальних планів, робочих програм навчальних дисциплін, програм практичної підготовки, робочих програм практик тощо [40, с. 14], що актуалізує програмування освітньої діяльності на всіх її рівнях.

Оскільки якість і ефективність формування змісту й процесу підготовки фахівців із вищою освітою значною мірою залежить від розкриття основних проблем і тенденцій розвитку програмового забезпечення магістерської освіти в Україні на сучасному етапі, то зосереджуємося на характеристиках у науково-педагогічних джерелах освітніх програм іншомовної підготовки магістрів-філологів. Обираємо для цього історичний період від останнього десятиліття XX століття дотепер, зважаючи на модернізаційні зміни стосовно магістерської освіти, що активно відбуваються в цей час. Об'єктами розгляду служать тематичні дисертаційні дослідження та монографічні праці, а також наукові статті у відповідних фахових виданнях.

За словниковими джерелами, «освітня програма» – це єдиний комплекс освітніх компонентів (предметів вивчення, дисциплін, індивідуальних завдань, контрольних заходів тощо), спланованих і організованих для досягнення визначених результатів навчання [32, с. 34]. Орієнтуємося також на визначення освітньої програми, надане в Національному освітньому глосарії з вищої освіти: «Освітня програма (Educational

programme): Система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти» [50, с. 42–43]. Отже, освітня програма іншомовної підготовки магістрів-філологів визначає основні профільні вимоги до їх освіти, передбачає відповідну структуру змісту й очікувані результати навчання. Однак у наведених визначеннях в тіні залишається навчальний процес із його формами й методами тощо. Якщо говорити про систему компонентів освітньої програми, то важливо передбачити й процесуальний компонент, на який в останні роки розробники звертають все більшу увагу, особливо у зв'язку з фаховими компетентностями та феноменом едукції (О. Вишневський). Відповідно, *програмове забезпечення підготовки фахівців із вищою освітою*, у тому числі й магістрів, означає наявність освітніх програм, компоненти яких спрямовані на реалізацію змісту, процесу й результатів освітньої діяльності в контексті визначеної дидактичної мети.

Проблеми програмового забезпечення підготовки фахівців з іноземної мови в означений період різною мірою висвітлені в працях українських педагогів:

а) у дисертаційному дослідженні «Теорія і практика професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах України (1948–2016 рр.)» (2018) В. Безлюдна висвітлює питання оновлення змісту підготовки майбутніх учителів, наголошуючи на варіативності навчальних планів та побудові на основі стандартів вищої освіти компетентнісної моделі цієї роботи з використанням кредитної системи організації навчального процесу; вчена звертає увагу на укладену під керівництвом проф. С. Ніколаєвої (2001) нову програму з англійської мови для університетів, яка передбачає реалізацію трьох основних компонентів: змісту навчання, методики навчання і системи контролю [7, с. 242, 272];

б) необхідність орієнтації освітньо-професійної програми профільної підготовки фахівців на науково-дослідну, управлінську та педагогічну діяльність доводить С. Вітвицька. Розглядаючи проблему підготовки майбутніх учителів

іноземних мов у дослідженні «Теоретичні й методичні засади педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти» (2011), вона визначає основні етапи становлення магістратури в Україні й Росії, маючи на увазі другу половину минулого століття й початок нинішнього [15];

в) тенденції іншомовної дидактичної підготовки магістрів-філологів в університетах країн Вишеградської групи визначає Г. П'ятакова в монографії «Тendenції дидактичної підготовки магістрів-філологів в університетах країн Вишеградської групи» (2020), акцентуючи на меті й змісті магістерської освіти, актуальності освітньої програми та європейському векторі освіти в Україні [79];

г) основні компоненти фахової підготовки в дисертаційному дослідженні «Підготовка вчителя-філолога подвійного профілю у вищих педагогічних навчальних закладах України (1956 р.–початок ХХІ ст.)» (2017) окреслює І. Гайдай, називаючи, гуманітарний, психолого-педагогічний і науково-практичний, які мають наповнити зміст вищої освіти [16];

д) наукові засади підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури висвітлює в науковому дослідженні «Теоретико-методологічні засади підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури» (2016) Н. Батечко, пропонуючи акмесинергетичний підхід до фахової підготовки та визначаючи вибіркoву частину основою сучасної освітньої програми [5];

е) провідні тенденції в системі вищої освіти визначає у статті «Трансформація функціонально-професійної ролі викладача вищої школи в умовах соціокультурних змін» (2017) Н. Мирончук, обґрунтовуючи трансформацію функціонально-професійної ролі викладача вищої школи в аспекті самоорганізації його навчальної та професійної діяльності [47];

є) педагогічні умови підготовки магістрів засобами відкритих дистанційних курсів розкриває І. Бацуровська в дисертаційному дослідженні «Теоретичні і методичні засади освітньо-наукової підготовки магістрів в умовах відкритих дистанційних курсів» (2018), наголошуючи на можливостях цифровізації навчального процесу в умовах дослідницької роботи магістрів у закладах вищої освіти [6];

ж) конструктивні методичні рекомендації «Розроблення освітніх програм» вищої фахової освіти в умовах студентоцентрованого навчання пропонують В. Захарченко, В. Луговий, Ю. Рашкевич, Ж. Таланова [83].

Окремі аспекти проблеми досліджували також Н. Абабілова, Г. Білавич, В. Бобрицька, Р. Гришкова, О. Заболотська, Н. Мачинська, С. Ніколаєва, А. Растригіна, Ю. Шабанова та ін. [1; 4; 9; 12; 22; 29; 42; 43; 81; 93]. Об'єднує їх те, що реформування вищої освіти вони пов'язують із впровадженням нових стандартів підготовки магістрів-філологів, що, на думку Г. П'ятакової, дає змогу визначити основні складники цієї підготовки, структурувати її зміст, передбачивши ключові цикли цієї роботи: мовознавчий, літературознавчий, культурологічний тощо [79, с. 34].

Дослідники вказують на значні труднощі, які зустрічаються на шляху програмових перетворень в освіті. Основну проблему становлення магістерської освіти А. Растригіна, наприклад, слушно пов'язує із суперечністю між декларованою академічною автономією закладів вищої освіти України та жорстким державним регулюванням змісту освітніх програм [81, с. 19]. Виникає необхідність глибшої демократизації вітчизняної освіти, зменшення імперативного диктату з боку держави стосовно змістових компонентів освітньо-професійних програм і повнішого врахування регіональних та індивідуальних потреб і запитів, що більше відповідає концепції людиноцентризму в освіті й потребам сучасного ринку праці. А. Растригіна пояснює: «Програми магістратури, незалежно від їхньої академічності чи практико-орієнтованості, повинні мати чітку професійну спрямованість й бути зорієнтовані під конкретне замовлення того чи іншого сегменту ринку праці» [81, с. 20]. Ідеться про достатню гнучкість освітніх програм, своєчасну реакцію професійної підготовки на змінні ринкові умови та особистісні пріоритети здобувачів вищої освіти. У багатьох країнах, – підкреслює і Н. Мачинська, – «...розробка навчальних планів здійснюється у тісній співпраці з професійними асоціаціями та роботодавцями» [42, с. 97], як це поширено в європейській освітній практиці [79].

Пропонується, отже, прагматичний підхід до програмування освітньої діяльності у вищій школі, який наближає фахову підготовку до реалізації як соціо-

культурних запитів і намірів розробників, так і потреб роботодавців та особистих інтересів випускників, що вказує на значний суб'єктивний фактор програмування вищої освіти й професійної підготовки фахівців. У цій роботі не обійтися й без суперечностей. Ю. Рашкевич зазначає: «У залежності від того, який шлях вибрати за основу в процесі проектування та реалізації освітньої програми, розрізняють дві парадигми навчання»: перша орієнтована на викладача й залежить від кадрового потенціалу конкретного навчального закладу; друга парадигма означає навчання, орієнтоване на студента і компетентнісну модель фахівця [83, с. 9]. Виходить, що за спільними правилами творення освітніх програм можуть бути різні їх варіанти, зумовлені протилежними методологічними засадами, що матиме як позитивні, так і сумнівні наслідки. Зрозуміло, що спільної освітньої програми для всіх закладів вищої освіти немає і, мабуть, не буде. Пріоритет результату навчання зумовлює перспективи другого підходу до формування програмового забезпечення підготовки фахівців у закладах вищої освіти, адже попит породжує пропонування.

Розрізняємо два рівні програмування вищої освіти: 1) створення освітньо-професійної програми (ОПП) підготовки фахівців та 2) розробку навчальних і робочих програм викладання навчальних дисциплін, зміст яких складається з контенту ОП і реалізується за відповідним навчальним планом.

Цінними в контексті нашого дослідження є зауваження Г. П'ятакової щодо складових підготовки магістрів філологічних спеціальностей, у тому числі й іншомовної. Так, учена зазначає, що: а) структуру підготовки магістрів філологічних спеціальностей потрібно розглядати й за змістом їхнього навчання, адже вона складається зі спеціальної (наукової) та професійної підготовки; б) спеціальна (наукова) підготовка реалізується в процесі засвоєння студентами дисциплін мовознавчого, літературознавчого, історико-філософського та культурознавчого циклів; в) професійна підготовка здійснюється під час формування компетентностей викладача/вчителя в результаті викладання психолого-педагогічних та методичних курсів, а також педагогічної практики; г) спеціальна та професійна підготовка фахівців забезпечується на бакалаврському та магістерському рівнях. Ідеться передусім про початковий період становлення магістерської освіти в Україні. Саме з

появою ступеня магістра, – підкреслює вчена, – «виникли і нові завдання підготовки викладача вищої школи, мовознавчого або літературознавчого профілю» [79, с. 237–238]. Оновлення іншомовної підготовки магістрів-філологів зумовлює подальше формування програмового та методичного забезпечення цього процесу, особливо активізованого з прийняттям Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.), який визначив подальшу інтеграцію української освіти в європейський освітній простір. На особливі вимоги до іншомовної підготовки магістрів-філологів, порівняно з бакалаврами, указують Л. Гунько, спираючись на досвід Китаю [24], та Г. П'ятакова, дослідивши університетську практику країн Вишеградської групи [78; 79].

Водночас важливо враховувати й певні виклики компетентнісного навчання, активізувати запобіжники щодо утилітарного підходу до підготовки фахівців, на що звертають увагу І. Зязюн, В. Кремень, О. Пехота, С. Сисоєва та ін. Саме особистісно орієнтована парадигма сучасної освіти в Україні покликана протидіяти утилітарному ставленню до здобуття спеціальності й забезпечувати конструктивні трансформації щодо змісту й результатів освітньої діяльності на її вищих рівнях. Актуалізується гуманістична теза психологів про те, що в педагогічному процесі формуються не окремі людські риси, а відбувається цілісний розвиток особистості.

На незворотний характер модернізаційних змін української освіти вказує Н. Мирончук, визначаючи провідні тенденції, що зумовлюють потребу в якісних трансформаціях змісту й форм професійної підготовки фахівців із вищою освітою, а саме: становлення планетарного комунікативного простору, у якому інтенсифікуються процеси професійного спілкування, у тому числі й іноземною мовою; розширення можливостей і потреб особистісного розвитку людини, зростання потреби її особистісної та професійної самоорганізації [47, с. 334].

Отже, глобалізаційні процеси є сприятливими передумовами для активізації іншомовної освіти й особистісного розвитку фахівця. Н. Мирончук акцентує на культурологічній спрямованості програмування вітчизняної освіти, приведенні її в повнішу відповідність до особистих інтересів основних замовників вищої освіти. Учена наголошує на цілісному особистісному формуванні фахівців із вищою освітою, що значно ширше від розвитку в них певних компетентностей і надає професійній

підготовці магістрів ціннісного характеру. Процеси фахового розвитку вона розглядає в міжкультурному контексті, де іноземна мова виступає необхідним інструментом «планетарного комунікативного простору».

Характеризуючи особливості програмування професійної підготовки магістрів у галузі освіти, В. Бобрицька підкреслює переваги запровадження в Україні європейської структури профілю розроблюваних освітньо-професійних програм та вказує на відповідність їх Національній рамці кваліфікацій. Заслужовують на увагу, наприклад, профільні складники, які В. Бобрицька вважає необхідними компонентами сучасних освітніх програм. Ідеться, зокрема, про такі, як-от: а) загальна інформація; б) мета освітньої програми; в) характеристика програми; г) орієнтація на майбутнє працевлаштування та подальше навчання; д) стиль викладання; е) програмні компетентності; є) програмні результати навчання [12, с. 2–3], що є складовими сучасних освітньо-професійних програм. Зазначимо, що серед цих складових учена називає й стиль викладання, що має процесуальне значення для програмування вищої освіти.

У цьому контексті зростає питома вага психолого-педагогічного контенту освітніх програм, особливо актуальних для педагогічних спеціальностей. На тенденцію до наявності в освітніх програмах і навчальних планах підготовки викладачів вищої школи психолого-педагогічної складової вказує в згаданому дослідженні й Н. Батечко. Сутність акмесинергетичного підходу до підготовки магістрів вона вбачає у відкритості всіх чинників впливу на педагогічне середовище, котре прагне самоорганізації. При цьому особливу увагу вона приділяє вибірковій частині, вважаючи її основою магістерської програми; щоправда, пріоритетним у визначенні фахової спрямованості змісту освітньої діяльності вона вважає навчальний план, а не освітню програму [5, с. 272, 275]. Відкритість освіти пояснюємо як здатність до змін її змісту й форм під впливом не лише внутрішніх, а й зовнішніх факторів, особливо тих, що йдуть у парадигмі Болонського процесу, що, зрештою, й робить освіту більш доступною.

Стосовно єдності змісту, процесу й результатів освітньої діяльності поділяємо думку Г. П'ятакової про те, що цілі й зміст магістерської освіти, які визначає держава,

«...розкриті в освітньому стандарті, конкретизовані й в освітньому процесі підготовки магістрів філологічних спеціальностей на рівні кожної освітньої програми» [79, с. 224], як того вимагають нормативні документи [45; 77].

Спираючись на погляди вчених про результативні та забезпечувальні цілі в освіті [94, с. 624–628], результативність модернізаційних процесів пов'язуємо з програмуванням змісту освітньої діяльності, яка, власне, й потребує відповідного методичного забезпечення. Отже, предметом уваги в нашому дослідженні є трансформаційні зміни, що відбуваються у сфері вищої освіти за двома напрямками: першим – за змістом освітніх програм і навчальних планів, засобів діагностики вищої освіти, і другим – за методичним забезпеченням їх реалізації, насамперед підручниками, методичними посібниками, навчально-методичними комплексами тощо. Такий розподіл зумовлюється й тим, що модернізацію магістерської освіти в Україні розглядаємо як у змістовому, так і формальному аспектах.

Фаховий інтерес становлять дослідження, у яких розкривається довга історія розвитку магістерської освіти в Європі й Україні, що бере свій початок із Середніх віків. Так, С. Вітвицька стверджує в статті «Системно-історичний аналіз етапів становлення магістратури в Україні та Росії» (2005), що перша модель вітчизняної педагогічної підготовки магістрів належить Львівському університету (1661) [14, с. 2], ознак системного характеру магістратура набуває лише в позаминулому столітті: «Магістрат з педагогіки, – пише С. Вітвицька, – був створений у Ніжинському історико-філологічному факультеті князя Безбородька». Проте освітні трансформації, пов'язані з умовами розвитку радянської школи, не передбачали магістерського рівня вищої освіти загалом і педагогічної зокрема. Можливості для магістеріуму в Україні з'явилися тільки на порі відновлення національної школи. «Магістратура в університетах України, – запевняє С. Вітвицька, – була поновлена у 1993–1997 роках (Львів, Донецьк). «Львівська політехніка» одна з перших з кінця минулого століття розпочала перехід до підготовки фахівців за ступеневою освітою» [14, с. 3].

Започаткована в 90-х роках минулого століття в університетах України магістратура пройшла довгий шлях від однорічної освітньої програми на початку

90-х років минулого століття до дворічної на сучасному етапі, що дає багатий матеріал для огляду програмового забезпечення цього процесу в контексті європейської інтеграції України та освітньої сфери зокрема. Освітні перетворення зумовлювалися необхідністю становлення суверенної держави, яка обрала європейський вектор свого формування. «Європейськість, – пише Г. П'ятакова, – стала головним напрямом розвитку України, тому зміни мають починатися з освіти, науки й культури» [79, с. 215], що цілком виправдано. Отже, розвиток вітчизняної освіти, вищої школи в Україні тісно пов'язаний із державотворенням, тому має неперехідний характер і вагомий трансформаційний ресурс.

Нові завдання у сфері освіти детермінували радикальне оновлення її змісту на основі стандартизації підготовки фахівців із вищою освітою, що визначило напрями формування програмового та методичного забезпечення цієї роботи. Уже наприкінці ХХ століття в Україні прийнята певна інструктивна й навчально-методична документація, зокрема видано наказ МОН України «Про порядок розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою» від 31 липня 1998 року № 285 (див. Додаток В), за яким визначено комплекс нормативних документів, необхідних для розробки складових систем стандартів вищої освіти, що забезпечує розробку і впровадження нових стандартів вищої освіти, у тому числі й іншомовної. Пояснено в цьому наказі поняття про освітньо-професійну програму підготовки фахівця з вищою освітою як «державний нормативний документ, у якому узагальнюється зміст навчання, встановлюються вимоги до змісту, обсягу й рівня освітньої та професійної підготовки фахівця за певною спеціальністю та певного освітньо-кваліфікаційного рівня» має конструктивне значення для розробки цього освітнього документу [76], хоча й не було акцентовано на формах і методах навчання та засобах діагностики якості освіти майбутніх фахівців.

Магістерський рівень вищої освіти в першому переліку напрямів базової освіти та кваліфікаційних рівнів (1994) ще не передбачався, проте вже в наказі МОН України «Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах» від 02.06.1993 року № 161 були вже визначені основні поняття цієї роботи: а) названо Державний стандарт освіти, освітньо-професійну програму,

навчальні програми дисциплін, нормативних і вибіркових, а також навчальний план; б) йшлося також про види навчальних занять, методичні засоби підтримки й в) контрольні заходи тощо, покликані реалізувати навчальний процес у вищій школі новочасної України. Осередком освітніх трансформацій названо зміст освіти, що визначався як «науково-обґрунтована система дидактично та методично оформленого навчального матеріалу для різних освітніх і кваліфікаційних рівнів» у тісному зв'язку з освітньо-професійною програмою підготовки фахівців [62].

Водночас на порі відновлення магістратури в Україні домінували програми навчальних дисциплін, перелік яких визначався за навчальним планом. Г. П'ятакова пояснює, що «...до 1994 року основну увагу приділяли нормуванню змісту навчання, тобто створювали типові програми навчальних дисциплін, зміст яких був або недостатньо визначений або не збігався з цілями підготовки фахівців» [79, с. 229]. Програмування навчальних викладів, звичайно, потрібна справа, яка є рушійною в будь-якому освітньому процесі, однак орієнтація програм навчальних дисциплін лише на вимоги навчального плану обмежує освітній процес переважно переліком цих дисциплін без належного їх зв'язку з набагато ширшими профільними характеристиками потенційних фахівців. Ідеться про потребу не лише в засвоєнні студентами знань і вмінь, а й у їх цілеспрямованому особистісному розвитку. Недоліками тодішнього програмового забезпечення Г. П'ятакова цілком слушно називає відрив предметного планування навчальних дисциплін від освітньої програми, зміст і обсяг якої формувався за освітньо-кваліфікаційною характеристикою фахівця, а не за державним стандартом вищої освіти, якого тоді ще просто не було. Тому, робимо висновок, університети мали різні профілі одних і тих же спеціальностей, що утруднює моніторинг якості вищої освіти в них і не сприяє формуванню заданих компетентностей у певних кваліфікаційних «рамках». Названі Г. П'ятаковою недоліки програмового забезпечення іншомовної підготовки філологів не можуть бути прямо адресовані організаторам магістерської освіти, які лише наближалися на початку 90-х років XX століття до її запровадження. Важливо, що на етапі зародження магістратури в Україні вже був окреслений нормативний

фундамент цієї роботи, яку належало експериментально перевірити й практично втілити.

Власне навчання в магістратурі розпочалося в Україні з 1993 року, на що вказують різні дослідники. Наприклад, Н. Батечко стверджує: «Навчання фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Магістр» у вищих навчальних закладах України розпочалося в 1993–1997 роках» [5, с. 129]; про експериментальну підготовку магістрів у Державному університеті «Львівська політехніка» з 1993–1994 н. р. говорять С. Вітвицька [14], Г. П'ятакова [79], Н. Мачинська [42]. «Національний університет «Львівська політехніка», – свідчить Н. Мачинська, – одним із перших навчальних закладів розпочав підготовку фахівців за ступеневою освітою у 1993–1994 навчальному році як експеримент з дозволу МОН із терміном навчання один рік (два семестри) на основі диплома спеціаліста» [42, с. 96]. Отже, відлік магістратури в Україні ведемо з 1993–1994 навчального року.

Однак майже до кінця минулого століття освітньо-професійні програми ще не були належним чином актуалізовані, і магістерська підготовка долала значні труднощі. Характеризуючи проблеми й перспективи магістратури в Україні, А. Растригіна, наприклад, зосередилася на таких проблемних показниках програмового забезпечення підготовки фахівців наприкінці минулого століття (1998):

- недостатнє розуміння специфіки й статусу магістратури для вимог до професійної підготовки магістрів європейського рівня;
- магістерська підготовка розуміється як реалізація професійних освітніх програм, орієнтованих на науково-дослідницьку та науково-педагогічну діяльність;
- не всі заклади вищої освіти запровадили магістерські програми (не було розуміння й запиту);
- магістерська підготовка потребує вдосконалення щодо її мети, завдань, структури та змісту професійних освітніх програм студентів-магістрантів;
- у процесі модернізації вищої освіти певні перетворення, які б відповідали загальносвітовим тенденціям, мають відбуватися й на рівні магістерської підготовки [81, с. 18].

Очевидним є те, що наприкінці минулого століття в Україні вже було розуміння магістерської освіти, зорієнтованої на науково-дослідницьку та науково-педагогічну роботу випускників. Однак залишалися питання, яких саме фахівців має готувати магістратура та які зміни повинні відбуватися в змісті освітньої діяльності. Освітньо-професійні програми, зазначає А. Растригіна, мають відповідати не лише профілю закладу вищої освіти і потребам ринку праці, а й повинні «забезпечити індивідуальну траєкторію подальшого професійного розвитку студентів на рівні, який задовольняє особистісні потреби кожного з них» [81, с. 19]. Мета вищої освіти поступово фокусувалася на підготовці фахівця певного освітнього рівня й кваліфікації відповідно до його особистих запитів.

Отже, наприкінці ХХ століття виникла необхідність розрізнити рівні ступеневої освіти, конкретизувати зміст і специфіку освітньої діяльності на кожному з них із повнішим урахуванням інтересів основних замовників освітнього процесу: держави, регіону, студентів, роботодавців, а також ключових тенденцій розвитку освіти в національному та європейському культурному просторі. Запровадження ступеневої освіти (1997) в Україні сприяло глибшій диференціації змісту навчання й форм контролю за його результатами на різних освітньо-кваліфікаційних рівнях: «бакалавр», «спеціаліст» та «магістр». Тоді ж, – зазначає Г. П'ятакова, – «...запропонували сформулювати зміст варіативної частини освітньо-кваліфікаційної характеристики» [79, с. 230], що спонукало внести корективи до переліку спеціальностей та навчальних планів і програм. Варіативність вищої освіти була помітним кроком назустріч потребам здобувачів, що сприяло розширенню можливостей випускників вигідно працевлаштуватися, вчасно зорієнтувавшись у складних ринкових обставинах. До того ж, це було вимогою демократизації та відкритості вищої освіти за умовами Болонського процесу.

Звертаємо увагу на те, що в початковий період свого становлення в Україні магістратура позначена в урядовій постанові про перелік напрямів і спеціальностей за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями (1997) під шифром 8.010103, а вказаний у ній напрям підготовки – 0101 Педагогічна освіта і спеціальність:

Педагогіка і методика середньої освіти (із зазначенням загальноосвітніх предметів) [75] прямо стосуються підготовки вчителів іноземних мов на цьому освітньому рівні.

Запровадження ступеневої вищої освіти в Україні активізувало програмотворення й надало необхідної швидкості трансформаційним процесам в освіті загалом. Протягом 1998–2005 років і дотепер [60] в Україні постійно відбуваються цілеспрямовані перетворення нормативних і програмових документів стосовно переліку спеціальностей, освітніх та кваліфікаційних рівнів, освітньо-професійних програм, за якими складаються навчальні плани й розробляються програми навчальних дисциплін, у тому числі й для магістратури, у якій навчаються майбутні вчителі іноземних мов, зокрема англійської.

Отже, модернізація освіти стосується спочатку перетворювальних процесів і тенденцій перепланування освітньої діяльності, що означає вибір і логічну послідовність змістових компонентів та визначення результатів навчання, сформульованих в освітніх програмах у компетентнісному вимірі. Навчання магістрів у цей період відбувається на підставі урядового Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (1998) [63]. Ідеться не лише про перехід на ступеневу освіту й магістерську в тому числі, а й про якісну складову навчального процесу – його компетентнісну спрямованість. Уже тоді в вітчизняній педагогічній науці, – пояснює І. Гайдай, – проходили тривалі та напружені дискусії щодо понять «компетентність» і «компетенція» [16, с. 184]. Врешті, науковці зійшлися на думці, що «компетенція» – це суспільна норма, вимога, яка включає знання, вміння, навички, способи діяльності. Компетенція стає особистісною характеристикою в процесі засвоєння знань, набуття вмінь і навичок, перетворюючись на компетентність. У свою чергу, «компетентність» – це здатність застосовувати набуті знання, вміння, навички, способи діяльності. Компетенції становлять зміст освітньої діяльності, а компетентності визначаються за рівнем засвоєння майбутніми фахівцями заданих компетенцій. Так, предметні компетенції, визначені в освітніх програмах, реалізуються в програмах конкретних навчальних дисциплін, компетентності ж мають особистісний характер і пов'язані з процесом опанування студентами заданими компетенціями, тому більше залежать від

методичного забезпечення засвоєння знань, умінь, формування уявлень і ставлень, оціночних суджень та ціннісних орієнтирів школярів і студентів.

Реалізація компетентнісного підходу на всіх рівнях вищої освіти спонукає насамперед до відповідної розробки програмового забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів та більш чіткого визначення освітньо-кваліфікаційного рівня магістра, що в Законі України «Про вищу освіту» (2002) трактувався як освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра здобула повну вищу освіту, спеціальні вміння та знання, достатні для виконання професійних завдань та обов'язків (робіт) інноваційного характеру певного рівня професійної діяльності [59]. Актуалізується поняття освітньо-професійної програми, яка має забезпечити формування достатніх для певного освітнього рівня знань і вмінь, однак про компетентності на законодавчому рівні, як бачимо, тоді ще не йшлося.

Зважаючи на компетентнісний потенціал освітньої програми, уточнюємо її поняття, сформульоване в чинному Законі України «Про освіту» (2017) як «єдиний комплекс освітніх компонентів (предметів вивчення дисциплін, індивідуальних завдань, контрольних заходів тощо), спланованих і організованих для досягнення визначених результатів навчання» [74], що дає змогу глибше осягнути пріоритетні положення змісту й структури основного програмового документу освіти, передусім – його компетентнісну складову.

Українські вчені на початку поточного століття пропонують різні моделі розвитку освіти. Домінує підтримка інноваційних здобутків та наявного потенціалу окремих закладів вищої освіти. Так, С. Ніколаєнко говорить про змішану модель розвитку освіти як найбільш вдалу, за якою в основу розвитку трансформації освіти покладено принципи інноваційного розвитку ефективних структур, які здатні до саморозвитку, шляхом надання їм певної допомоги [51, с. 179]. Звичайно, ця модель не потребує додаткових витрат і обмежується підтримкою тих закладів і структур, що вже діють ефективно. Але ця ефективність може бути помітною лише в зіставленні з іншими освітніми закладами України й губиться в порівнянні з вищими школами розвинутих європейських країн. Очевидно, не обійтися без перебудови як

методології, так і змісту освіти, що потребує модерного програмово-методичного забезпечення навчального процесу та спеціальної підготовки для цього педагогічних кадрів потрібної якості, зокрема в галузі іншомовної освіти магістрів-філологів. Учені вважають, що «реформування і удосконалення змісту сучасної освіти є найскладнішим з огляду на його завдання, цілі і сутність. Саме тому зміст освіти так рідко стає центром і метою освітніх реформ. А починати слід саме з нього» [56, с. 9].

Труднощі стосовно змістових трансформацій значною мірою зумовлюються тим, що освітні програми або виражають інтереси й можливості їх розробників-викладачів, або орієнтуються на студента й більше дбають про компетентнісну модель фахівця. Очевидно, інтереси розробників і здобувачів освіти в цьому сенсі мають збігатися. Однак справа ускладнюється не лише суб'єктивними чинниками. Формування змісту освіти, як зауважує Т. Степанова в монографії «Трансформації змісту передшкільної освіти в історії розвитку вітчизняної дошкільної педагогіки (кінець XIX–XX століття)», відбувається під впливом об'єктивних і суб'єктивних чинників (потреби суспільства і потреби особистості), що прямо пропорційно залежать від стану розвитку науки і суспільства [88, с. 73]. Зasadничими є міркування С. Гончаренка стосовно дидактичної концепції змісту освіти в Україні, висловлені ним ще в 2002 році. Учений зазначає, що в епоху розбудови вітчизняної освіти загострюються питання поняття освіти, її змісту та спрямованості, стандартизації вимог та результатів освітньої діяльності тощо. С. Гончаренко підкреслює необхідність модернізації, а не реформування освіти, пов'язуючи перше з удосконаленням системи освіти, а друге – її руйнацією, і закликає «...не руйнувати свою систему, не плодити вкрай недолугі у науковому відношенні пустопорожні програми, доктрини, концепції, які невідомо хто й за рахунок чого виконуватиме» [19, с. 64]. Дослідник указує на відсутність у нас будь-якої педагогічної теорії змісту освіти, стверджує пріоритет у цій справі державних стандартів освіти. Стандартизація змісту й результатів освіти, на його слушну думку, не має нічого спільного з догмою, навпаки, педагог має змогу творчо підходити до вибору шляхів і засобів реалізації дидактичної мети з погляду демократизації та гуманізації вітчизняної особистісно-орієнтованої освіти [19, с. 65]. Виходить, творчості можна й треба навчати, вона теж

має свій зміст, який необхідно вносити до контенту підручників та посібників. Учений підносить роль культурології у визначенні змісту й результатів освіти, формуванні її ціннісної характеристики. Державний стандарт, як доводить С. Гончаренко, зумовлює не лише зміст освіти, але й якість її дидактичного та методичного забезпечення.

Указуючи на особливості реформування вітчизняної освіти на рубежі століть, О. Савченко також визначає ключові в контексті нашого дослідження напрями науково-педагогічних зусиль: оновлення змісту освіти й модернізацію навчально-методичного ресурсу національної освіти [84].

Окреслюється, отже, тісний зв'язок між програмуванням освітньої діяльності та її методичним забезпеченням, і стандартизація змісту освіти розглядається як вагомий чинник її якості. Потрібно уникати розпорошення та знецінення навчальних планів і програм, які мають «приватний» характер, бо продукуються в кожному закладі освіти в нормативній частині по-своєму, що приводить до невиправданого перегляду змісту обов'язкових навчальних дисциплін.

Зважаючи на те, що, як стверджує С. Ніколаєнко, «Інтегральним показником можливостей громадян у суспільстві є індекс людського розвитку та одна з його трьох складових – індекс рівня освіти» [51, с. 176], підкреслюємо, що активізація людського розвитку й підвищення рівня освіти залежить від вибору та реалізації оптимального варіанта освітніх перетворень. Йдеться про практичне втілення нової парадигми освіти, яка орієнтує на оптимізацію навчального процесу, його особистісну спрямованість та переформатування як у змістовому, так і формальному аспектах, про виховання активного й результативного суб'єкта навчальної та виробничої діяльності, здатного протидіяти викликам ринкових відносин і спротиву консервативної частини освітніх кіл та суспільних сил.

Поділяємо думку В. Прокопцова, який стверджує: «Нова педагогічна парадигма передбачає перехід від домінантного в останні десятиліття екстенсивно-інформаційного та екстенсивно-репродуктивного навчання до інтенсивно-фундаментального, створення реально функціонуючої системи неперервної освіти, у тому числі педагогічної» [71, с. 215], що, звичайно ж, потребує додаткових фахових і

вольових зусиль. Оскільки підвищення якості вищої освіти є провідним чинником соціально-економічного розвитку держави й добробуту її громадян, то трансформаційні процеси в освіті мають незворотний характер.

Модернізація освіти зумовлює перетворювальні тенденції та явища насамперед у розробці та реалізації відповідних нормативних документів, зокрема програмового забезпечення цієї роботи. Сприятливим у цій справі був наказ МОН України від 31 липня 1998 року № 285 про комплекс нормативних документів та навчально-методичних матеріалів для розробки складових системи стандартів вищої освіти [76], у якому визначаються вимоги до відповідної документації та пропонуються її зразки. У цьому наказі названо складові комплексу відповідних нормативних документів: а) освітньо-кваліфікаційна характеристика фахівця, б) освітньо-професійна програма підготовки фахівця та в) засоби діагностики рівня якості освітньо-професійної підготовки фахівця, які мали визначити інноваційний характер наступних змін у програмуванні вищої освіти за різними рівнями підготовки, у тому числі й магістерської. Здійснено крок до створення моделі фахівця, що мав бути продуктом освітньої діяльності на різних рівнях її проведення. Основні ідеї наказу МОН України № 285 стосовно програмування освітньої діяльності у вищій школі розвивають ключові положення наказу МОН України № 161 від 02.06.1993 року (див. Додаток В) про організацію навчального процесу в закладах вищої освіти: а) орієнтація на формування освіченої, гармонійно розвинутої особистості, здатної до постійного оновлення наукових знань, професійної мобільності та швидкої адаптації до змін і розвитку в соціально-культурній сфері; б) визначення змісту навчання на основі освітньо-професійної програми підготовки фахівця; в) відображення змісту навчання у підручниках, навчальних посібниках та методичних матеріалах; г) складання навчального плану на підставі освітньої програми; ґ) введення вибіркового навчальних дисциплін; д) запровадження індивідуального навчального плану студента тощо [76]. Реалізується послідовна державна політика стосовно модернізації нормативного та навчально-методичного забезпечення вищої освіти на принципах науковості, гуманізму, демократії в інтересах особи, яка навчається.

На початку ХХІ століття більш виразно спостерігається тенденція оновлення освітніх програм, навчальних планів і програм не лише з урахуванням національних потреб і можливостей, але й зважаючи на вимоги європейського освітнього товариства в контексті інтеграції України до ЄС. Поділяємо думку С. Ніколаєнка про те, що «Реформування освіти в Україні є складовою процесу адаптації національної освітньої системи до змін, що відбуваються останні двадцять років у європейських країнах і пов'язані з усвідомленням важливості знань як рушія суспільного добробуту та прогресу» [51, с. 10]. Отже, трансформаційні зміни в змісті й формах вищої освіти в Україні дедалі більше орієнтуються на європейські норми, правила та цінності, що зумовлюють стандартизацію змісту й результатів ступеневої освітньої діяльності.

Як зазначає Е. Стейнер, освітні програми мають бути актуалізованими, й потрібно взяти до уваги сучасну трансформацію освіти, для того щоб адаптувати до неї ці програми [87, с. 178–179]. Тому в центрі нашої уваги перебувають основні документи, що визначають зміст і результати освітньої діяльності: стандарт вищої освіти та освітньо-професійна програма. Професійний стандарт сучасні вчені розглядають як затверджені в установленому порядку вимоги до компетентностей працівників, що слугують основою для формування професійних кваліфікацій [32, с. 43]. Орієнтуємося більше на те, що професійні стандарти тлумачаться в Національному освітньому глосарії (2014) як «Мінімально необхідні вимоги до змісту та умов праці, кваліфікації працівників, їх компетентностей, що визначаються роботодавцями і слугують основою для присудження професійних кваліфікацій»; вони також співвідносяться з рівнями Національної рамки кваліфікацій і групуються за галузевими ознаками» [50, с. 49]. Отже, наголос робиться на компетентнісному навчанні та кваліфікації випускника, що зумовлює трансформації як програмового, так і методичного забезпечення постійно оновлюваної освіти [43; 90; 91].

Зважаючи на досвід країн ЄС стосовно програмування освіти, увага українських учених зосереджується передусім на формуванні змісту освітньої діяльності. В. Лозова, наприклад, вказує на «...чотири компоненти змісту освіти: знання про світ і способи діяльності інтелектуального та практичного характеру; досвід здійснення способів діяльності; досвід творчої діяльності та досвід емоційно-

ціннісного ставлення» [41, с. 130–131], які означають орієнтацію розробників на знання, регулятиви (правила) діяльності та ціннісні орієнтації суб'єктів освітнього процесу. Йдеться про основні складники універсальної моделі культури [57], що визначають зміст, форми та напрями суб'єктної дії, які стосуються ключових компонентів педагогічного процесу – його учасників, мети, зміст і форм, методів і результатів та довгострокових наслідків освітньої діяльності. Саме ціннісний характер змісту й процесу освіти, переконує В. Лозова, має визначальну роль у досягненні очікуваної мети й реалізації відповідного «майбутнього стану людської цивілізації» [41, с. 131, 132]. Отже, змістові характеристики освітнього процесу, відображені в програмових документах освіти, трактуються вченими як педагогічні цінності сучасної освіти, які мають довгостроковий характер щодо визначення змісту й результатів освітньої діяльності, є опорними компонентами кожної освітньої програми підготовки фахівців відповідного профілю й ступеня освіти.

Звичайно, між змістом і результатами освіти існує певна відстань, подоланню якої й має сприяти навчальний процес та відповідне методичне забезпечення освітньої діяльності. Погоджуємося з В. Лозовою в тому, що «Змістовно-діяльнісний компонент педагогічного процесу забезпечується адекватністю методів, форм визначеній меті, створенням умов для її реалізації» [41, с. 133] відповідно до очікуваних результатів, що, як відомо, є складовою мети цієї роботи. Однак важливо адекватно оцінити роль і значення освітньо-програмових норм та вимог як своєрідної твірної основи для подальшого планування та проведення навчальної роботи з її відповідним методичним забезпеченням. Звертаємо увагу на характеристики освітніх програм, які робить Г. П'ятакова, стверджуючи, що:

«– в освітніх програмах університетів нормативні навчальні дисципліни збігаються у всіх спеціалізаціях;

– в освітніх програмах університетів навчальні професійні дисципліни збігаються частково у всіх спеціалізаціях;

– у програми підготовки всіх університетів включені курси мовознавчих та літературознавчих дисциплін, враховані рівномірно всі філологічні науки;

- магістранти різних спеціальностей мають змогу обирати вибіркові дисципліни з університетського списку, тому частково ці дисципліни також збігаються;

- для студентів усіх філологічних спеціальностей введені дисципліни з теорії та практики перекладу;

- у підготовку магістрантів включені дисципліни психолого-педагогічного циклу як до професійних, так і до вибіркових;

- магістранти мають змогу вивчати та обирати дисципліни з історико-культурологічного циклу» [79, с. 257]. Ідеться, отже, про інтеграцію змістових компонентів освітніх програм різних університетів, включення вибіркових частин та фундаментальних навчальних дисциплін, що має посилити фахову підготовку магістрів.

Оскільки досягнення заданих результатів освітнього процесу передбачає трансформацію визначених компетенцій в особистісні якості суб'єктного рівня й компетентнісного наповнення, то актуалізується характер перетворювальної діяльності та комунікаційні можливості іншомовної діяльності майбутніх магістрів-філологів. Зважаємо на думку М. Міцкевича про те, що «Перетворення об'єктивних зовнішніх впливів – змісту, форм, методів і засобів навчання – в суб'єктивний стан людини відбувається у процесі діяльності та спілкування [48, с. 212]. Тому зміст цієї діяльності потребує належного програмування та методичного забезпечення, а також його фахової оцінки, що має формувальне значення для особи, яка навчається, перебуваючи в освітньому соціумі – своєрідній моделі суспільних відносин.

У комунікативному сенсі іншомовної діяльності викликає інтерес поняття «вторинної мовної особистості», підтримане В. Редьком, який вважає, що це «...універсальна, загальнопедагогічна категорія, котрій характерні такі якості як творчість, самостійність, здатність соціально взаємодіяти з партнерами, адекватно розуміючи цілі такої взаємодії, включатись у сучасні світові процеси розвитку цивілізації, удосконалювати людське суспільство» [82, с. 10]. Отже, володіння іншою мовою сприяє творчій діяльності, партнерській взаємодії не лише суб'єктів освітньої діяльності, а й у міжнародному вимірі.

Щодо каналів іншомовної комунікації, то вони найрізноманітніші в освітньому процесі й реалізуються в найширших зв'язках: студент-викладач; міжособистісна взаємодія студентів; студент – підручник, посібник; академічна мобільність студентів і викладачів та система підвищення фахової кваліфікації й предметної (іншомовної) компетентності тощо. Ідеться головним чином про форми комунікації, у зв'язку з чим актуалізуються й форми організації освітньої діяльності. М. Міцкевич говорить про такі з них: «Підсистему організаційних принципів моделюємо відповідно до управлінського циклу: а) принципи планування; б) принципи формування змісту; в) принципи здійснення освітнього процесу як діяльності; г) принципи регулювання» [48, с. 214], що актуалізує проблему формування програмового та методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів.

Зважаючи на те, що освітня програма розробляється за стандартом освіти відповідного рівня, об'єктом розгляду обираємо й стандарт вищої освіти в межах спеціальності, зокрема перелік у ньому компетентностей випускника та нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах і результатах навчання, що пов'язано з результативними цілями відповідної освітньої діяльності. Визначається концептуальна спрямованість змісту й мети підготовки магістрів-філологів на формування в них таких важливих здатностей: компетентнісної, комунікаційної, наукової, суспільно-політичної, соціально-культурної, що є складовими розвинутої особистості, яка прагне сучасної якісної освіти й гідного працевлаштування.

Розрізняємо в дослідженні поняття освітнього стандарту й стандарту освітньої діяльності. Якщо стандарт вищої освіти – «це сукупність вимог до освітніх програм вищої освіти» [32, ст. 10], то інший стандарт – освітньої діяльності – означає сукупність «мінімальних вимог до кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення освітнього процесу» [50, с. 59] закладу вищої освіти. Отже, стандарт освітньої діяльності має забезпечувальні функції, що дає змогу вимірювати його якісні показники стосовно впливу на зміни в освіті. Хоча вимоги до навчально-методичного забезпечення визначені в ширшому переліку

основних видів освітньої діяльності, вони так чи інакше інтегруються з кадровим, матеріально-технічним та інформаційним забезпеченням вищої освіти.

Зважаємо також на те, що модернізація змісту іншомовної освіти не відбувається ізольовано й має враховувати змістові зміни, характерні для різних ступенів освіти, насамперед загальної середньої освіти. У цьому зв'язку орієнтирами слугують визначені В. Редьком основні тенденції оновлення змісту навчання школярів іноземних мов:

- «комунікативне спрямування навчального процесу;
- діяльнісний характер процесу навчання;
- особистісно орієнтоване навчання;
- взаємопов'язане навчання іноземної мови і культури її носіїв;
- взаємопов'язане і збалансоване навчання всіх видів мовленнєвої

діяльності;

- пріоритетність інтерактивних видів навчальної діяльності;
- ситуативне спрямування навчального процесу;
- активізація самостійної діяльності учнів;
- розвиток творчої комунікативної діяльності учнів, їхнього креативного

мислення;

- використання групових форм навчальної діяльності;
- культурологічне спрямування процесу навчання, організація його у

формі «діалогу культур»;

- діагностування / самодіагностування рівня навчальних досягнень учнів з

метою коригування навчального процесу» [82, с. 17–18].

Сучасні європейські стратегічні документи в галузі навчання іноземних мов, до яких у першу чергу варто віднести «Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: навчання, викладання і контроль» (див. Додаток В), спрямовують діяльність сучасної школи на формування так званої мовної особистості як стратегічного орієнтира шкільної освітньої політики [30]. Сказане стосується й вищої школи, зокрема магістерської підготовки майбутніх учителів іноземних мов. Названі

тенденції характерні не лише для середньої іншомовної освіти: оскільки реалізація освітніх програм у вищій школі прямо залежна від рівня навченості абітурієнтів, то виникає потреба в актуалізації в закладах вищої освіти компетентних здобувачів, спроможних навчатися на першому й далі – другому рівнях вищої освіти. М. Євтух констатує: «...ідеологи реформування вищої освіти переконані в тому, що тільки за умови неперервності системи вищої освіти, що реалізується забезпеченням наступності між бакалаврськими, магістерськими, докторськими та програмами післядипломної освіти, шляхом конструювання інтегрованих освітніх програм можна створити об'єктивні умови для ефективного навчання фахівців протягом життя» [28, с. 64]. Отже, фахівці виступають за широку інтеграцію змісту підготовки учнів, студентів і вчителів у її вертикальному розрізі. Ідеться про наскрізні компетенції, якими мають оволодіти здобувачі освіти на різних рівнях іншомовної підготовки. Тоді, до слова, постає питання про єдині критерії перевірки результатів навчання.

Виходить, що трансформації програмового забезпечення підготовки фахівців, мотивовані вимогами Болонської декларації, реалізуються на рівні змісту й завдань освітньої діяльності, аналізуючи які можна простежити еволюцію змістових компонентів освітніх програм і навчальних планів, визначити тенденції їх формування та вдосконалення. Ю. Шабанова пояснює: «...плідність освіти визначають ступенем реалізації цілей і освітнього стандарту, типом, якістю і рівнем освіти» [93, с. 42], що є змістом і формою освітньої діяльності. Освітні програми оцінюємо передусім із погляду модернізаційних перетворень, яких потребує іншомовна підготовка студентів-філологів на сучасному етапі цивілізаційного розвитку європейського простору. В англomовній статті «Напрями трансформації освітніх програм іншомовної підготовки магістрів-філологів на початку XXI століття» (2022) М. Корнієнко і Н. Султанова визначають перспективні шляхи програмових перетворень: а) стандартизацію змісту навчання і форм контролю за його результатами на різних рівнях вищої освіти; б) компетентнісну спрямованість та особистісну орієнтацію підготовки фахівців із вищою освітою; в) взаємозв'язок між освітньо-професійною програмою та програмами навчальних дисциплін;

г) варіативність змісту вищої освіти з урахуванням європейських, національних та індивідуальних потреб і можливостей [95, с. 72].

Унаслідок опрацювання нормативних документів і наукових джерел вдалося дійти висновків про те, що формування програмового забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів на сучасному етапі характеризується такими тенденціями:

а) трансформаційні зміни в процесі формування програмового забезпечення магістерської освіти зумовлюють утворення відповідних понять і термінів, основними з яких є Державний стандарт освіти й освітньо-професійна програма;

б) стверджується тісний зв'язок між освітнім стандартом та освітньо-професійною програмою;

в) відбувається диференціація мети, змісту навчання й форм контролю за його результатами на різних рівнях вищої освіти;

г) реалізується варіативність змісту вищої освіти з урахуванням європейських, національних та індивідуальних потреб і можливостей;

д) посилюється психолого-педагогічна складова й культурологічна спрямованість професійної підготовки магістрів;

е) здійснюється компетентісна спрямованість й особистісна орієнтація підготовки фахівців із вищою освітою в ринковому середовищі.

Перспективи подальших досліджень окреслюються в пошуках взаємодії програмового та методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів з урахуванням основних тенденцій їхніх трансформацій.

1.3 Проблематика методичного супроводу іншомовної підготовки магістрів-філологів

Висвітлення проблем і напрямів формування програмового забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів зумовлює значний фаховий інтерес до методичного супроводу оновлюваної освітньої діяльності у сфері вищої освіти в Україні. Зважаючи на взаємодію програмового й методичного забезпечення

магістерської підготовки, зосереджуємося в дослідженні також на проблематиці методичного супроводу іншомовної підготовки магістрів-філологів, що реалізується в процесі створення й застосування навчальних книг та інших методичних матеріалів, головним чином, підручників, посібників, навчально-методичних комплектів та комплексів, рекомендацій, періодичних джерел тощо.

Історичний підхід до висвітлення розвитку програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів зумовлює увагу передусім до нормативних матеріалів, у яких визначаються основні вимоги до освітніх документів у контексті новочасних трансформаційних змін. Так, уже наприкінці ХХ століття в Україні прийнята нова на той час інструктивна й навчально-методична документація. Визначений у згадуваному вже наказі МОН України № 285 «Про порядок розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою» (1998) [76] комплекс нормативних документів, потрібних для формування складових системи стандартів вищої освіти, зумовлює створення і впровадження нових стандартів вищої освіти, у тому числі й іншомовної. У цьому наказі, зокрема, названо основні вимоги до текстових документів стосовно їх оформлення (додаток до наказу 7), що може мати певне значення для створення текстів методичного характеру, однак прямо про це в документі не вказано. Передбачена подальша експертиза не лише нормативного (програмового), а й навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців, яку мали проводити Науково-методичні Ради Міністерства освіти України та Інститут змісту і методів навчання, що вказує на високий рівень державної уваги до нормативних освітніх документів і методичних матеріалів зокрема, водночас засвідчує значний суб'єктивний характер методичної творчості.

У згаданому вище наказі подано також глосарій, який дає змогу поглибити уявлення про основні освітні терміни й поняття, серед них і ті, що пов'язані з програмовим та методичним забезпеченням освітньої діяльності в закладах вищої освіти. Так, поняття про освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти пояснюється як характеристика вищої освіти за ознаками рівня сформованості якостей людини, що забезпечують їй здатність виконувати відповідні фахові завдання чи обов'язки

певного кваліфікаційного рівня. Диференціація освітньо-кваліфікаційних рівнів вищої освіти зумовлює специфіку на кожному з них як програмового, так і методичного забезпечення. У цьому контексті важливо розробляти підручники й методичні посібники окремо для кожного освітнього рівня, як це утвердилося в європейській практиці, де підручники й посібники призначені для роботи на кожному рівні диференційовано: А, В чи С. Однак наріжним документом, що дає змогу визначити базові рівні володіння іноземними мовами, є досі відсутній Державний стандарт із іноземної мови у вищій школі, якому, власне, й мають відповідати кваліфікаційні характеристики, освітні та навчальні програми, а з ними – й предметні підручники та посібники, методичне забезпечення загалом.

Звичайно, майбутні вчителі іноземних мов зосереджуються в Україні не лише на вивченні мови. Фахівець освітньо-кваліфікаційного рівня магістра, наприклад, має здобути спеціальні вміння та знання, потрібні для виконання науково-дослідних, педагогічних та/чи управлінських функцій, пов'язаних із циклом існування об'єкта його діяльності. У наказі МОН України «Про порядок розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою» підкреслено, що задачі діяльності, які вирішує магістр, припускають діяльність за складним алгоритмом, що містить повну процедуру конструювання рішень у певній навчальній чи професійній ситуації. Звертаємо увагу на те, що задачі обмеженої діяльності, які вирішує бакалавр, припускають роботу за алгоритмом, що містить процедуру лише часткового конструювання відповідних операцій. Диференціація характеристик освітньо-кваліфікаційних рівнів мотивує здобуття вищої освіти на другому, магістерському рівні й помітно актуалізує відповідні педагогічні дослідження та програмово-методичні напрацювання.

Розрізнення рівнів вищої освіти активізує розробку методичного забезпечення як для бакалаврів, так і магістрів, що актуально для нашого дослідження. Ідеться не лише про характеристики кожного з указаних рівнів, а й визначення особливого для них змісту освіти, що найповніше окреслюється в програмах навчальних дисциплін, але формується саме в методичних матеріалах, насамперед підручниках та посібниках. Положення, висловлені в додатку 6 до наказу № 285, дають змогу

уточнити й поглибити поняття змісту навчання, пояснюючи його як науково обґрунтований методичний та дидактичний навчальний матеріал, засвоєння якого забезпечує здобуття освіти й кваліфікації згідно з відповідним освітньо-кваліфікаційним рівнем, що має засадниче значення для формування як програмового, так і методичного контенту освітньої діяльності певного рівня.

Отже, передбачена диференціація змісту й видів методичних посібників, що відповідають певному змісту навчання за різними освітніми рівнями. Розмежування понять про освітньо-кваліфікаційні рівні магістра й бакалавра зумовлює не лише різний зміст і результати освітньої діяльності, а й відповідні вимоги до методичних матеріалів, які цю діяльність мають забезпечувати. Власне, варто розрізняти поняття змісту освіти, який стосується певного профілю освітньо-професійної програми, й змісту навчання, який реалізується у відповідних програмах (навчальних і робочих) навчальних дисциплін і потребує відповідного інформаційного забезпечення, насамперед у вигляді підручників та посібників.

На порі широкого запровадження в Україні ступеневої освіти актуалізовано поняття не лише освітньо-кваліфікаційних рівнів вищої освіти, змісту й форм освітньої діяльності на кожному з них, а й методичного та дидактичного навчального матеріалу, який має відповідати змісту профільного навчання. Однак у наказі МОН України № 285 не конкретизовані поняття про «методичний та дидактичний навчальний матеріал», що створює певну напругу в його ідентифікації та розрізненні, розробленні та реалізації. Якщо зважити на те, що методика викладання – це предметна дидактика, то назване в наказі профільного міністерства поняття про «методичний та дидактичний навчальний матеріал» потребує відповідної корекції. Очевидно, дидактичний матеріал означає зміст виучуваних знань, а методичний більше пов'язаний із методами та прийомами їх засвоєння. Ідеться врешті-решт про бажану взаємодію змісту й форм будь-якої освіти, що спонукає розгляд програмового забезпечення й навчального процесу з його методичним супроводом.

Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності в закладах освіти в Україні також передбачають наявність певного інформаційного забезпечення, називаючи з обов'язкових джерел профільну періодику, вітчизняну й закордонну, зокрема,

періодичні наукові видання англійською мовою, причому, у кількості не менше п'яти для магістрів [40, с. 13], а також програмові документи (освітні та навчальні програми, навчальні плани, програми практик тощо). Згадуються в Умовах і власне методичні матеріали, щоправда, лише у зв'язку з проведенням атестації здобувачів (статті 33, 35). Очевидно, виникає потреба більш чіткого визначення поняття та видів методичних матеріалів, що в полі нашої уваги.

Зважаємо на те, що методичне забезпечення фахової підготовки складається передусім із навчальних книг (підручників та методичних посібників, методичних рекомендацій для викладачів і студентів), фахової періодики, ІКТ, довідкових джерел тощо. У згаданій урядовій постанові щодо ліцензійних умов провадження освітньої діяльності підкреслена необхідність авторських «виданих навчально-методичних посібників / посібників для самостійної роботи студентів та дистанційного навчання / конспектів лекцій / практикумів / методичних вказівок / рекомендацій...» [40, с. 11], що розширює номенклатуру методичних матеріалів для вищої школи.

Оскільки всі види навчально-методичних видань за ліцензійними вимогами повинні відповідати навчальному плану й програмі конкретної дисципліни, а також певним вимогами й правилами, звертаємо увагу на Методичні рекомендації МОН України щодо структури, змісту та обсягів підручників і посібників для вищих навчальних закладів (2005) [46]. У цих рекомендаціях зазначено, що підручники та навчальні посібники – це основні книги для навчальної діяльності студентів. Підручник визначається як навчальне видання, що містить систематизоване викладення навчальної дисципліни, відповідає програмі дисципліни та офіційно затверджене як такий вид видання; навчальний посібник є навчальним виданням, частково або повністю замінює або доповнює підручник та офіційно затверджене як такий вид видання. Підкреслюється, що ці видання затверджуються МОН України як нормативні з відповідним грифом, тому навчальні книги повинні мати високий науково-методичний рівень, містити довідковий матеріал та практичні завдання. Визначені вимоги й до структури цих видань, схарактеризовані їхні основні елементи.

Важливим нововведенням є нормативи стосовно обсягу навчальних книг, який має визначатися в авторських аркушах і відповідно до кількості годин, відведених на

вивчення дисципліни. Причому, розрахунок передбачений за певною формулою, яка робить його точнішим. Отже, розробники навчальних книг одержали змогу орієнтуватися на чіткі параметри цих видань, що сприяє більшій відповідності їх змісту й формі вищої освіти в Україні на шляху до стандартизації освітнього процесу.

Розвитку навчальних видань допомогло й запровадження МОН України грифів і свідоцтв «Про визнання відповідності педагогічним вимогам». Ідеться про наказ «Про затвердження Порядку надання навчальній літературі, засобам навчання і навчальному обладнанню грифів та свідоцтв Міністерства освіти і науки України (2008) [68], у якому уточнено й розширено перелік навчально-методичних матеріалів. Так, підручник характеризується в документі як навчальне видання із систематизованим викладом дисципліни (її розділу, частини), що відповідає навчальній програмі та офіційно затверджене як таке (до підручників також належить буквар); навчальний посібник названо навчальним виданням, що доповнює або частково замінює підручник та офіційно затверджене як таке; навчально-методичними або методичними посібниками є навчальні видання з методики викладання навчальної дисципліни (її розділу, частини) або з методики виховання. До навчальних видань також відносяться хрестоматії, словники, енциклопедії, довідники, практикуми тощо. Окремо зазначені також засоби навчання: відео-та аудіозасоби, електронні засоби тощо, які поповнюють арсенал інформаційно-комунікаційних технологій.

У контексті нашого дослідження йдеться про підручник – навчальну книгу, що містить наукові знання з навчання іноземних мов на другому (магістерському) рівні вищої освіти. Це визначення зумовлює не лише використання підручника, а й передбачає особливий зміст та його дидактичну структуру. Навчально-методичні посібники більшою мірою, ніж підручник, орієнтовані на інтерактивну пізнавальну діяльність студентів, партнерську взаємодію викладачів і студентів, тому повинні мати відповідний методичний апарат (поради, інструкції, тестові завдання, завдання й запитання для самоперевірки, довідковий матеріал тощо). Нині цей вид навчального видання передбачає тьюторську діяльність, що орієнтується на самостійну пізнавальну роботу здобувачів освіти.

Довідники – видання довідкового характеру, що містять упорядкований предметний матеріал та узагальнені стислі відомості з певних галузей науки, професії тощо. На допомогу магістрам-філологам може бути, наприклад, довідник «Чому ми так говоримо» П. Осипова [55]. Словники – довідкові видання упорядкованого переліку мовних одиниць (слова, словосполучення, фрази, терміни, поняття, знаки, імена тощо). Актуальним для студентів – майбутніх учителів іноземної мови чи викладачів вищої школи та дослідників є Український педагогічний словник С. Гончаренка (1996) [21]. Енциклопедії – видання довідкового характеру, які містять упорядкований перелік відомостей, сукупність наукових знань із широкого кола питань. Актуальною в дослідженні є, наприклад, Енциклопедія освіти, видана НАПН України за заг. ред. В. Кременя (2010, 2018) [27].

Методичне забезпечення іншомовної підготовки студентів розглядаємо у зв'язку з навчально-методичним комплексом навчальної дисципліни (НМК), який містить відповідні нормативні й навчально-методичні матеріали. Фахівці підтримують створення й використання в навчанні іноземних мов цих комплексів. Наявність навчально-методичних комплексів навчальних дисциплін В. Безлюдна вважає необхідною педагогічною умовою професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов [7, с. 323]. Детально навчально-методичний комплекс та його склад охарактеризований у підручнику «Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика» за заг. ред. С. Ніколаєвої (2013) [44, с. 141–151], розробленому в контексті Закону України «Про вищу освіту» (2002) та у відповідності до загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти (2003) і правил Болонського освітнього процесу (2005). Перспективною є розробка й електронних навчально-методичних комплексів, особливо актуальних в умовах дистанційного навчання.

Оскільки предметом нашого дослідження є зміст методичних матеріалів, то актуальним у дослідженні є вивчення таких завдань: а) відповідності методичного забезпечення вимогам до стандартизації змісту й результатів освітньої діяльності; б) диференціації змісту навчання та форм контролю за його результатами на різних рівнях вищої освіти; в) компетентнісної спрямованості й особистісної орієнтації підготовки фахівців із вищою освітою; г) взаємозв'язку з освітньо-професійною

програмою та програмами навчальних дисциплін; д) відкритості й варіативності змісту вищої освіти з урахуванням європейських, національних та індивідуальних потреб і можливостей. Відповідно до висунутих завдань здійснено аналіз науково-методичних праць, що дало змогу розкрити проблематику методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів.

Питання змісту, видів та якості методичних матеріалів, зокрема стосовно іншомовної підготовки магістрів-філологів, перебуває в полі фахової уваги. Педагогічний дискурс проблеми методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів охоплює різнорівневі фахові дослідження: а) методологію магістерської освіти в Україні (Н. Батечко, А. Балюк, І. Бацуровська, В. Бобрицька, С. Вітвицька, О. Заболотська, Н. Мачинська; б) програмово-методичне забезпечення підготовки майбутніх учителів іноземних мов (В. Безлюдна, Р. Мартинова, Г. П'ятакова); в) підручники та навчальні посібники для студентів закладів вищої освіти та учнів закладів загальної середньої освіти (Р. Гришкова, Т. Заболотська, С. Ніколаєва, Л. Панова, В. Редько, О. Тарнопольський).

Конструктивними в цьому контексті є методичні рекомендації «Розроблення освітніх програм» (автори В. Захарченко, В. Луговий, Ю. Рашкевич, Ж. Таланова), які служать своєрідним містком між державними вимогами для програмового забезпечення підготовки фахівців із вищою освітою та їх практичною реалізацію як у форматі оновлюваних освітніх програм, так і в модернізованій освітній діяльності загалом [83]. Нагадаємо, що одними з перших «нормативно-методичні положення по розробці освітньо-професійної програми підготовки фахівця» були запроваджені наказом МОН України № 285 від 31.07.1998 року, у якому визначено: а) структуру і зміст освітньої програми та б) методику розробки цієї програми [76]. Орієнтація розробників на структурування процесу створення освітніх програм означає технологізацію практичної роботи, що забезпечує логічну послідовність авторських дій та структурну повноту компонентів основного освітнього документу. Отже, розрізняємо нормативні документи та методичні посібники, які стосуються власне розробки освітніх програм, а також навчально-методичні матеріали, видані на допомогу викладачам і здобувачам вищої освіти в навчальному процесі.

Учені й практики зосереджуються на оновленні педагогічної діяльності, намагаються будувати навчальні моделі за технологічною логікою. Розробку навчально-методичного забезпечення педагогічної підготовки магістрантів С. Вітвицька, наприклад, пов'язує в дослідженні «Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти» (2011) з інноваційним характером навчальної та професійної діяльності, відзначаючи необхідність озброєння майбутніх фахівців модерними технологіями [15, с. 8]. Наголошуючи на умовах ступеневої вищої освіти, учена підкреслює необхідність урахування особливостей освітньої діяльності на різних її рівнях, особливо магістерському. Дослідниця вказує, зокрема, на суперечності між: стандартністю, уніфікованістю змісту освіти та специфічними завданнями професійно-педагогічної підготовки, потребами в спеціалістах із творчим ставленням до професійної діяльності; тенденцією до інтеграції наукового знання та екстенсивним зростанням кількості навчальних предметів у різних формах навчання; обсягом і змістом наукової інформації, яка постійно розширюється, та недостатньою гнучкістю навчальних програм; необхідністю значного підвищення інтелектуального потенціалу суспільства та падінням престижу освіти й рівня професійної компетентності [15, с. 18]. Кожна із цих суперечностей так чи інакше стосується проблеми якості та ефективного методичного забезпечення магістерської освіти, спонукає до модернізації освітніх програм та розробки нових навчальних книг.

Значний фаховий інтерес викликає дослідження «Теорія і практика професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах України (1948–2016 рр.)» (2018), здійснене В. Безлюдною. Учена охоплює період із 1948 по 2016 роки, що дає змогу досягнути всі труднощі й здобутки іншомовної підготовки фахівців із вищою освітою, у тому числі й магістрів, що відбувалися протягом основних періодів становлення магістратури в сучасній Україні. Дослідниця характеризує трансформації методичного забезпечення, які подаємо в узагальненому вигляді. Йдеться, зокрема, про: а) посилення уваги до методичної підготовки вчителів, становлення методики викладання іноземних мов; б) необхідність відновлення в 1948 році видання журналу «Іноземні мови в школі»,

у якому висвітлювалися проблеми змісту курсів, методики їх викладання, перспектив і завдань подальшого розвитку іноземної мови; в) розробку єдиної концепції навчального підручника та його створення [7, с. 276], що прямо пов'язано з методичним забезпеченням іншомовної підготовки майбутніх фахівців.

Як зазначає В. Безлюдна, методика навчання іноземних мов сформувалася як окрема галузь педагогічних наук порівняно недавно, лише в середині минулого століття. Цілком виправданою на той час була актуалізація навчальних книг із іноземних мов для вищої школи, насамперед підручників, які належало розробити. Отже, підготовка майбутніх учителів іноземної мови із самого початку тісно пов'язується не лише з її програмуванням, а й методичним забезпеченням. Причому, зміст освітніх програм прямо впливає на зміст і якість їх методичного ресурсу.

Позитивні тенденції щодо методичного забезпечення іншомовної освіти у вищій школі в 50–60-х роках минулого століття формувалися на тлі істотних труднощів, які помітні й наприкінці ХХ століття. Указуючи на «катастрофічну нестачу навчальної та навчально-методичної літератури» [7, с. 276], В. Безлюдна конкретизує такі з них: а) перевантаження підручників правилами [7, с.168]; б) нестачу в 90-х роках ХХ століття навчально-методичної літератури; в) значну питому вагу посібників, виданих за радянських часів; г) видання методичних посібників самотужки колективами кафедр іноземних мов і д) перехід в університетах і школах на підручники, видані у Великобританії та США [7, с. 276–277]; е) неузгодженість наукових досягнень у галузі вивчення іноземних мов із їх практичним використанням у навчальному процесі [7, с. 362]. Виходить, що методичне забезпечення хронічно відстає від програмового й тому потребує не лише вдосконалення, а й модернізації.

Значна частина недоліків стосовно методичного забезпечення викладання іноземних мов характерна й для сьогодення, що доводить актуальність нашого дослідження. Частково це пов'язано із занепадом предметної періодики та вітчизняних підручників з іноземних мов, що пояснюється пріоритетом видань, які входять до наукометричних баз Scopus та Web of Science, що, як наслідок, приводить до недооцінки власне українських фахових журналів. Поширення у вищій школі

України американських та британських підручників також не сприяє розробці вітчизняних навчальних книг, оскільки пропонує готові посібники, із якими важко конкурувати. Водночас названі проблеми відкривають і певні можливості для активізації педагогічних періодичних видань категорії Б, а також розробки якісних вітчизняних підручників і посібників для іншомовної підготовки філологів – майбутніх учителів іноземних мов. Виникає потреба грантової підтримки розробки навчальних книг, яка може вивести методичне забезпечення іншомовної підготовки філологів, зокрема магістрів, на якісно вищий рівень.

Проблематика методичного супроводу іншомовної підготовки магістрів філології в умовах трансформації вищої освіти загострюється й тим, що попри диференціацію освітньо-кваліфікаційних рівнів підготовки фахівців із вищою освітою підручники продовжують здебільшого адресуватися всім студентам загалом, як бакалаврам, так і магістрам, не зважаючи не тільки на необхідну для їх фахової підготовки новизну наукової інформації в них. Ідеться передусім про специфіку компетентнісної складової змісту й результатів вищої освіти з урахуванням її ступеневого характеру.

Труднощі підготовки навчальних книг силами науково-педагогічних працівників загострюються на порі модернізації вищої освіти в Україні відсутністю відповідних державних стандартів підготовки фахівців. Унаслідок цього в кінці минулого та на початку нового століття не вистачає базових фахових підручників із провідних навчальних дисциплін, замість яких з'явилися навчальні та навчально-методичні посібники, призначені для використання в широкому просторі різновекторних навчальних дисциплін, перелік і зміст яких не регламентований єдиним державним стандартом фахової підготовки здобувачів вищої освіти. До того ж, зберігається тенденція видань, адресованих переважно бакалаврам і, як доважок, передбачених для використання студентами магістратури. Існують і два різні підходи до створення методичних посібників: один пов'язаний з інтересами і можливостями авторів-викладачів, другий – із інтересами й запитами студентів-здобувачів вищої освіти. Очевидно, має бути взаємодія, а не протиставлення позицій розробників і споживачів методичного забезпечення.

Питання трансформації змісту, видів та якості методичних посібників, зокрема стосовно іншомовної підготовки магістрів-філологів, тісно пов'язані з розробкою методологічних засад сучасної освіти. У міру інтеграції української освіти в європейський культурний простір формується нова філософія педагогічної дії (І. Зязюн), яка означає розвиток діяльнісної методології фахової освіти, що стосується самоорганізації навчально-пізнавальної роботи учнів та студентів і стимулює оновлення змісту й форм фахової підготовки. Наприклад, аксіосинергетичний підхід як методологічну основу професійно-педагогічної підготовки магістрів – майбутніх викладачів вищої школи пропонує Н. Батечко в дисертаційному дослідженні «Теоретико-методологічні засади підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури» (2016). Учена доводить, що цей підхід реалізується у відкритості всіх чинників впливу на педагогічне середовище й передбачає розгляд усіх соціальних систем як відкритих нестійких нелінійних середовищ, що прагнуть самоорганізації [5, с. 276]. Сприятливим для реалізації аксіосинергетичного підходу до професійної підготовки магістрів Н. Батечко вважає вибірккову частину, що «визначає основу магістерської програми» [5, с. 275].

Варіативність вищої освіти найбільше відповідає принципу відкритості фахової підготовки, особливо актуального для магістрів із їх орієнтацією на вищу школу в європейському просторі. Відкритість освіти пояснюємо не лише як її доступність для здобувачів, а і як здатність і готовність її до змін змісту й форм під впливом не лише внутрішніх, а й зовнішніх факторів, особливо тих, що йдуть у парадигмі Болонської декларації та відповідають національним і загальнолюдським, передусім європейським, цінностям, що має культурологічне значення.

Зважаючи на глобалізацію професійної комунікації, Н. Мирончук у статті «Трансформація функціонально-професійної ролі викладача вищої школи в умовах соціокультурних змін» (2017) [47, с. 334] підкреслює культурологічну спрямованість програмування вітчизняної освіти, що має вплинути й на тенденційність навчального контенту загалом. Саме культурологічний потенціал вищої освіти виступає тим запобіжником, який знижує утилітарно-споживацький інтерес до здобуття того чи того освітньо-кваліфікаційного рівня освіти за популярних умов реалізації

компетентнісного підходу до фахової підготовки, від чого застерігають вітчизняні вчені (І. Бех, І. Зязюн, В. Кремень, О. Пехота, О. Семенов). Зазначені тенденції прямо стосуються трансформації програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки фахівців і сприяють міжкультурній комунікації суб'єктів навчальної та професійної діяльності.

У контексті трансформаційних змін в освіті науково-педагогічних працівників хвилюють насамперед проблеми якості фахової підготовки кадрів, спроможних успішно діяти в ринкових умовах. Р. Гришкова, наприклад, у навчальному посібнику «Методика навчання англійської мови за професійним спрямуванням студентів нефілологічних спеціальностей» (2015) пояснює: «Сучасні трансформації в суспільстві й освіті акцентують особливу увагу на підвищенні якості підготовки педагогічних кадрів, висуваючи нові вимоги до конкурентоспроможних фахівців світового ринку праці» [22, с. 11]. Міцніє мотивація створення навчальних книг, які були б носіями нових методичних ідей і навчальних моделей і відповідали б змісту сучасних освітніх програм. Р. Гришкова, наприклад, звертає увагу на відповідність навчальних програм сучасним вимогам та потребу в якісному навчально-методичному забезпеченні процесу підготовки майбутніх фахівців, що потребує застосування сучасних технологій навчання та наявності адекватної системи контролю й оцінювання результатів освітньої діяльності [22, с. 16]. Посилюється тенденція тіснішої взаємодії освітніх програм та методичного супроводу їх практичної реалізації, увиразнюється не тільки змістовий, а й формальний, процесуальний аспект освітньої діяльності, зорієнтований на її результат.

Більшість фахівців значну увагу приділяє самостійній пізнавальній діяльності студентів. Важливим є судження Р. Гришкової про необхідність активного впровадження у практику навчання студентів їх фахової самопідготовки. У методиці навчання іноземної мови, — пояснює Р. Гришкова, — модернізація розглядається як осучаснення підходів до навчання іноземної мови, приведення у відповідність до вимог сьогодення технології формування комунікативних навичок студента, переміщення акцентів у бік самостійної роботи кожного студента, формування в молоді усвідомленої необхідності навчатися впродовж життя [22, с. 39]. Звичайно,

орієнтація розробників методичних матеріалів на самостійність студентів висуває додаткові вимоги до їх змісту й методичного апарату. Учена для цього пропонує активно використовувати світовий досвід, ефективні практики вищої освіти. Р. Гришкова переконує, що «...слід поступово переходити до тьюторської системи організації навчальної діяльності в українських університетах...» [22, с. 43], що є доцільним для українських закладів вищої освіти. У педагогічному дискурсі формується думка про те, що самоосвіта студентів здатна виступити рушійним чинником формування компетентної особистості, спроможної до подальшої продуктивної навчальної та виробничої діяльності.

В умовах компетентнісної освіти актуалізується інтерактивне навчання у вищій школі, яке вчені все активніше пов'язують із педагогічними технологіями. Так, Г. П'ятакова презентує в підручнику «Технологія інтерактивного навчання у вищій школі» (2006) активну й інтерактивну моделі навчання, характеризує синектику як перспективну модель навчання у вищій школі [80]. Учена структуровано розкриває методику інтерактивного навчання, розрізняючи в ньому: а) форми міжособистісної взаємодії; б) методи обміну словесною інформацією; в) методи організації практичної діяльності студентів; г) методи розвитку критичного мислення [80, с. 8–15]. Оскільки авторка пропонує діяльнісний підхід до навчання й розвитку студентів, то значна питома вага в її підручнику належить імітаційним іграм і тренінгам, основою яких є міжособистісне спілкування, що виходить на рівень міжсуб'єктної взаємодії всіх учасників педагогічного процесу. Особливо це стосується філологів – майбутніх фахівців іноземних мов, які в живому спілкуванні мають змогу розвивати усне мовлення й набиратись досвіду партнерської взаємодії та лідерських якостей.

Розкриваючи в навчально-методичному посібнику «Підготовка магістрів-філологів в університетах країн Вишеградської групи: виклики, традиції, досвід» (2020) провідні тенденції сучасної освіти в Європі XXI століття, Г. П'ятакова називає такі ключові завдання, актуальні й у вітчизняному освітньому просторі: а) розбудову єдиного наукового освітньо-інноваційного простору; б) посилення взаємодії між освітою, бізнесом та наукою з використанням електронних інформаційних технологій; в) утвердження парадигми неперервної освіти; г) поширення відкритості

освітнього простору; д) інформатизація освіти [78, с. 17]. Кожна з перелічених тенденцій означає завдання, які потребують відповідного наукового обґрунтування та методичного забезпечення, що значною мірою реалізується в умовах цифровізації сучасної освіти. Зокрема, цифровий розвиток освіти відкриває нові можливості для її відкритості, реальної та ефективної академічної мобільності, продуктивного дистанційного навчання, активної взаємодії освітніх систем, вільного доступу до наукових джерел та міжкультурної комунікації загалом.

Важливим документом, що має забезпечувальне значення для поліпшення іншомовної підготовки магістрів-філологів у методичному аспекті, є Державна програма «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці» на 2006–2010 роки», метою якої є створення інформаційного суспільства та забезпечення умов для розвитку освіти і науки, зокрема технологій дистанційного навчання [26]. Відкриваються нові можливості для створення навчально-методичних посібників на електронних носіях, що уможлиблює вільний доступ до дидактичних і методичних матеріалів, актуальних у процесі засвоєння навчальних дисциплін. Справді, на формування методичного забезпечення освітньої діяльності значний вплив має дистанційне навчання у вищій школі, що потребує нових ділянок педагогічного процесу та цифрових засобів дидактичного матеріалу.

У дослідженні «Теоретичні і методичні засади освітньо-наукової підготовки магістрів в умовах відкритих дистанційних курсів» (2018) І. Бацуровська звертає увагу на значущість змісту освітньо-наукової підготовки для студентів, підкреслює гносеологічний підхід як чинник професійної підготовки фахівців. Значний інтерес викликають визначені вченою педагогічні умови якісної підготовки магістрів: мотивація навчання, організація навчання як наукового дослідження, інтеграція репродуктивної й творчої діяльності, технологізація індивідуальної траєкторії навчання студента [6, с. 275–307]. Важливим є включення студентів у процес планування навчальних «цілей і завдань» у контексті цифровізації освіти.

Виходить, що здійснення дистанційного навчання неможливе без цифрового розвитку суспільства. Наявність виданих навчально-методичних посібників для самостійної роботи студентів та дистанційного навчання є необхідною ліцензійною

умовою провадження освітньої діяльності у вищій школі [40, с. 11]. Відкривається простір для методичних інновацій, перспективних у контексті мультимедійного підходу до підготовки фахівців з вищою освітою [1; 29].

Отже, навчальна література має відповідати змістові освітніх програм і навчальних дисциплін, повинна проходити фахову експертизу, і її практичне використання передбачає визнання методичної якості, знаком якої служать грифи та свідоцтва МОН України, яким приділяється значна увага [65; 66; 67; 68; 69]. Важливими аспектами проблематики успішного формування ефективного методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів є такі: а) відповідність методичних матеріалів освітнім програмам підготовки фахівців певної спеціальності й рівня вищої освіти; б) узгодження контенту навчальних книг із профілем освітніх програм та змістом навчальних дисциплін у контексті компетентнісного навчання; в) актуальність інноваційних методик, зокрема інтерактивного змісту й технологічного характеру; г) розробка й застосування у вищій школі відкритих дистанційних курсів та їх навчально-методичного забезпечення; д) створення й використання навчальних книг на електронних носіях та іноземною мовою; е) відновлення вітчизняної фахової періодики на засадах взаємодії вітчизняної педагогічної науки та шкільної практики, актуальної в контексті нової української школи та широких освітніх трансформацій.

Трансформації програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів розуміємо як процес модернізаційних змін, що відбуваються в змісті й формах освіти, реалізуються за певним навчальним планом відповідно до освітніх компонент освітньої програми та спрямовані на організацію процесу освітньої діяльності й досягнення результатів навчання, що дають змогу майбутнім фахівцям іноземної мови вільно комунікувати в процесі міжособистісної взаємодії та орієнтуватися у всесвітньому культурному просторі. Трансформації програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів відбуваються поетапно, що потребує висвітлення періодизації цього процесу й зосередження на ключових його аспектах і тенденціях.

Висновки до розділу 1

Історико-логічний аналіз науково-педагогічних досліджень стосовно професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов переконує в доцільності аксіологічного підходу до формування змісту освітніх програм та їх методичного забезпечення. Із аксіологічних позицій особливо важливо оцінювати освіту не лише за обсягом отриманих студентами знань, що містяться в програмово-методичному забезпеченні їхніх освітніх програм, а й за результативністю їх трансформацій у ціннісні настанови, у відповідні рівні компетенцій.

Передумовами програмово-методичних перетворень є соціально-економічні зміни, пов'язані з формуванням ринкових відносин та конкурентних умов праці, які потребують висококваліфікованих компетентних професіоналів, що висуває нові вимоги до підготовки фахівців із вищою освітою. Зміни в освіті зумовлені необхідністю відповідати глобалізаційним викликам і передбачають модернізацію підготовки педагогічних кадрів на основі інтеграції педагогічної теорії й практики.

Компетентнісний підхід означає актуалізацію в освіті нових цінностей, що спонукає цінувати в людини фаховість і компетентність, здатність до самоосвіти й саморозвитку, а також особистісне ставлення до своєї діяльності та її результатів, до інших людей і народів. Ціннісна складова передбачає модернізацію освіти на компетентнісній основі й зумовлює становлення нової – особистісно орієнтованої парадигми. Визначається концептуальна спрямованість змісту й мети підготовки магістрів-філологів на формування в них таких важливих здатностей: компетентнісної, комунікаційної, наукової, суспільно-політичної, соціально-культурної, що є складовими розвинутої особистості, яка прагне сучасної якісної освіти й гідного працевлаштування.

Аксіологічний підхід до формування змісту програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів створює умови для реалізації ними власних індивідуальних освітніх потреб, свого індивідуального «Я» у контексті суспільних потреб і можливостей. Провідними ідеями перетворень іншомовної підготовки фахівців є: а) відкритість української освіти й відповідність її

вимогам європейської інтеграції; б) урахування особистих та національних інтересів у процесі міжкультурної взаємодії; в) необхідність трансформації вищої освіти у змістовому та процесуальному аспектах на ціннісній основі особистісного розвитку; г) діяльнісно-компетентнісний підхід до навчання іноземних мов.

Чинниками освітніх трансформацій виступають закони України «Про освіту» (1991), «Про вищу освіту» (2002), «Про вищу освіту» (2014) та «Про освіту» (2017), а також урядові постанови й накази та листи МОН України, державні освітні доктрини й програми тощо, які прямо стосуються розвитку спеціальності та її програмово-методичного забезпечення. «Трансформації» (латинське – transformation) в освіті – це перетворення, і розглядаємо їх як процес змін, що надають предмету діяльності нових якостей. Трансформації програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів означають якісні зміни в розробленні освітніх програм, які передбачають модернізацію навчального процесу й потребують новітніх методичних матеріалів на допомогу його учасникам для досягнення очікуваних освітніх результатів.

У науково-педагогічних дослідженнях проблематики програмотворення стосовно іншомовної підготовки магістрів-філологів стверджується тісний зв'язок між освітнім стандартом та освітньо-професійною програмою; наголошується на диференціації мети, змісту навчання й форм контролю за його результатами на різних рівнях вищої освіти; підтримується варіативність змісту вищої освіти з урахуванням європейських, національних та індивідуальних потреб і можливостей; посилюється психолого-педагогічна складова й культурологічна спрямованість професійної підготовки магістрів; здійснюється компетентнісна спрямованість й особистісна орієнтація підготовки фахівців із вищою освітою в ринковому середовищі. *Іншомовну підготовку* фахівців трактуємо як процес формування предметних компетентностей у майбутніх учителів іноземних мов.

Трансформації освітніх програм дають змогу своєчасно реагувати на змінювані ринкові умови й запити роботодавців, зважаючи на особистісні пріоритети здобувачів вищої освіти. *Програмове забезпечення* означає змістовий (матеріальний) компонент освіти, який охоплює й очікуваний результат освітньої діяльності, що дозволяє

прогнозувати обсяг і рівень засвоєння предметних компетентностей, проектувати на цій основі цілеспрямований і керований навчальний процес. Розрізняємо два рівні програмування вищої освіти: 1) створення освітньо-професійної програми (ОПП) підготовки фахівців та 2) розробку навчальних і робочих програм викладання навчальних дисциплін, зміст яких складається з контенту ОП і реалізується за відповідним навчальним планом.

Під *освітньою програмою* розуміємо документ, що відображає змістові характеристики освітнього процесу, які виступають як педагогічні цінності сучасної освіти, визначають зміст, процес і результат освітньої діяльності стосовно підготовки фахівців відповідного профілю та освітнього ступеня в межах певного визначеного терміну. Зміст освітніх програм прямо впливає на контент і якість методичного забезпечення їх практичної реалізації, що, зрештою, визначає якість вищої освіти.

Методичне забезпечення пояснюємо як реалізацію програм фахової підготовки за допомогою навчальних книг та інших матеріалів (підручників та методичних посібників, методичних рекомендацій для викладачів і студентів), фахової періодики, ІКТ-ресурсів, довідкових джерел тощо. Усі види навчально-методичних видань мають відповідати навчальному плану й програмі конкретної навчальної дисципліни (освітнього компонента), а посібники повинні бути складені за визначеними в нормативних документах вимогами та правилами.

Стосовно методичних матеріалів актуальними є питання: а) відповідності методичного забезпечення вимогам до стандартизації змісту й результатів освітньої діяльності; б) диференціації змісту навчання й форм контролю за його результатами на різних рівнях вищої освіти; в) компетентнісної спрямованості й особистісної орієнтації підготовки фахівців із вищою освітою; г) взаємозв'язку між освітньо-професійною програмою та програмами навчальних дисциплін; д) відкритості й варіативності змісту вищої освіти з урахуванням європейських, національних та індивідуальних потреб і можливостей.

Розробка освітніх програм підготовки майбутніх учителів іноземної мови в закладах вищої освіти тісно пов'язується з методичним забезпеченням навчального процесу. Під *програмово-методичним забезпеченням* розуміємо наявність освітніх

програм підготовки фахівців із вищою освітою певного освітнього ступеня й конкретної спеціальності та відповідних їм навчальних книг, предметної періодики, аудіо-візуальних навчальних засобів та інших методичних ресурсів відповідного змісту й належного спрямування.

Питання трансформації змісту, видів та якості методичних посібників стосовно іншомовної підготовки магістрів-філологів розглядаються у взаємозв'язку з розробкою методологічних засад сучасної освіти. Із поступовим зануренням української освіти в європейський культурний простір формується нова філософія педагогічної дії, яка означає розвиток діяльнісної методології фахової освіти, що стосується самоорганізації навчально-пізнавальної роботи учнів та студентів і стимулює оновлення змісту й форм фахової підготовки кадрів, спроможних успішно діяти в ринкових умовах. Умовою якості вищої освіти є стандартизація освітніх змісту й результатів, вимог і правил української освіти в європейському контексті.

Отже, актуальність проблеми трансформацій програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів у закладах вищої освіти розглядається нами як потреба в істотному реформуванні змісту й форм освіти у зв'язку з розвитком національної освіти й інтеграцією України в європейський культурний простір і як сприяння можливостям для міжнародної та міжособистісної комунікації та реалізацію їх на ринку праці.

Історичний екскурс щодо становлення й розвитку програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури, їх ціннісних орієнтацій дозволить врахувати отримане педагогічною наукою знання про позитивні тенденції й закономірності процесу розбудови сучасного змісту програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури.

Зміст означеного розділу висвітлено в таких публікаціях автора: [33; 34; 35; 36; 95].

Список використаних джерел до розділу 1

1. Ababilova N. M., Usachenko I. V. Audiovisual translation as a challenge for contemporary translators. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Германістика та міжкультурна комунікація. Випуск 2. Херсон, 2020, С. 79–86. DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2020-2-11>
2. Андрущенко В. П. Основні характеристики європейської університетської освіти та можливості їх реалізації в системі освіти України. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Вип. 26. 2011. С. 3–15. <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/945/1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
3. Аношкіна Л. І. Генезис знань у трансформаційному суспільстві. Освітологія: хрестоматія : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / укладачі: Огнев'юк В. О., Сисоєва С. О. Київ : ВП «Едельвейс», 2013. 744 с. С. 622–624. <https://surl.li/ssbrfb>
4. Balalaieva, O., Sichkar, S., Zembytska, M., Shapochka, K., & Ababilova, N. (2024). Formation of students' language competencies through the use of innovative technologies. *Amazonia Investiga*. 13 (78) 177–193. <https://doi.org/10.34069/AI/2024.78.06.15>
5. Батечко Н. Г. Теоретико-методологічні засади підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури : дис... д-ра пед. н.: 13.00.04. Київ, 2016. 669 с. <https://surl.li/qqzzpx>
6. Бацуровська І. В. Теоретичні і методичні засади освітньо-наукової підготовки магістрів в умовах відкритих дистанційних курсів : дис... д-ра пед. н.: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти; 015 – Педагогічні науки. 418 с. http://eprints.zu.edu.ua/27974/1/dys_Batsurovska.pdf
7. Безлюдна В. В. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах України (1948–2016 рр.) : дис... д-ра пед. н.: 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

439 с. https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/9540/1/teoria_i_praktuka_prof_pidgot_v_chutela.pdf

8. Березівська Л. Реформування шкільної освіти України в умовах державотворення (початок 90-х років XX століття). *Молодь і ринок*. № 6 (77). 2011.

С. 17–21. file:///C:/Users/cit/Downloads/Mir_2011_6_5.pdf

9. Білавич Г. Професійна підготовка майбутніх філологів засобами інформаційних технологій у вимірі сучасних викликів. *Молодь і ринок*. № 1 (221). 2024. С. 36–42.

<https://doi.org/10.24919/2308-4634.202>

10. Білавич Г. В., Багрій М. А., Гречаник Н. Ю., Гнатишин С. І. Формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти. *Медична освіта*. 2022. № 4.

С. 77–81. <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2022.4.13635>

11. Білавич Г. В., Височан Л. М., Савчук Б. П., Кліщ Г. І. Питання розвитку іншомовної освіти в державах закордоння крізь вимір наукового дискурсу українських компаративістів (кінець XX–початку XXI ст.). *Медична освіта*. 2021.

№ 3. С. 5–10. <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2021.3.12587>

12. Бобрицька В. І. Професійна підготовка магістрів у галузі освіти в Україні: сучасні виклики, проблеми, знахідки. *Вісник Національного авіаційного університету*. Серія: Педагогіка. Психологія: зб.наук.пр. К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк». 2017. Вип. 1 (10). С. 20–23.

<https://jrnل.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/view/12457/16830>

13. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: навч. посіб. 3-є вид., доопрац. і доп. Київ: Знання, 2008. 566 с. <https://surl.li/psdhxg>

14. Вітвицька С. С. Системно-історичний аналіз етапів становлення магістратури в Україні та Росії. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. (25). 2005. С. 249–252. <http://eprints.zu.edu.ua/1767/1/05vssmur.pdf>

15. Вітвицька С. С. Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти: автореф. дис. д-ра пед. н.: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Житомир: ЖДУ імені Івана Франка, 2011. 43 с.

<https://surl.li/fxqjsz>

16. Гайдай І. О. Підготовка вчителя-філолога подвійного профілю у вищих педагогічних навчальних закладах України (1956 р.–початок ХХІ ст.) : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки»; 015 «Педагогічні науки». Житомир. 342 с. http://eprints.zu.edu.ua/26483/1/avt_Gajdaj.pdf

17. Гальперіна В. О. Освітня політика в трансформаційному суспільстві: соціально-філософський аналіз. Освітологія : хрестоматія: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / укл.: Огнев'юк В. О., Сисоєва С. О. Київ : ВП «Едельвейс». 2013. 744 с. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711977/1/sys-khrestomat.pdf>

18. Гершунський Б. С. Філософсько-методологічні основи освітньо-педагогічної прогностики. Освітологія: хрестоматія: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / укл.: Огнев'юк В. О., Сисоєва С. О. Київ : ВП «Едельвейс». 2013. 744 с. С. 119–121. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711977/1/sys-khrestomat.pdf>

19. Гончаренко С. У. Дидактична концепція змісту освіти. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*: зб. наук. пр. / за ред. Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО та О. Г. РОМАНОВСЬКОГО. У 2-х ч. Ч. 1. Харків : НТУ «ХПІ». 2002. С. 64–67. <https://surl.li/ycmxw>

20. Гончаренко С. У. І все-таки гуманітаризація! *Психологія і педагогіка*. 1995. № 1. С. 3–7. <https://surl.li/xymyxu>

21. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с. <https://surl.gd/jixcea>

22. Гришкова Р. О. Методика навчання англійської мови за професійним спрямуванням студентів нефілологічних спеціальностей: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Миколаїв : Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2015. 220 с. <https://surl.li/wrunvu>

23. Грищеня М. М. Про формальну мовно-літературну освіту в умовах компетентнісного навчання. *Нова педагогічна думка*. № 2 (106). 2021. С. 94–99. (у співавт.). <https://doi.org/10.37026/2520-6427-2021-106-2-94-99>

24. Гунько Л. О. Визначення характеристик та вимог до фахівця з іноземної мови та прикладної лінгвістики в Китаї. *Педагогічні науки: теорія, історія,*

інноваційні технології. 1 (85). 2019. С. 149–158. <https://library.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/05/119.pdf>

25. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») : Постанова Кабінету Міністрів України. 03.11.1993. № 896. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>

26. Державна програма «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті та науці» : Постанова КМ України. 07.12.2005. № 1153. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153-2005-%D0%BF#Text>

27. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

28. Євтух М. Б. Методологічні засади трансформації вищої освіти України в контексті Болонського процесу. Освітологія : хрестоматія: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / укл.: Огнев'юк В. О., Сисоєва С. О. Київ : ВП «Едельвейс». 2013. 728 с. С. 63–68. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711977/1/sys-khrestomat.pdf>

29. Заболотська О. О. Актуальні проблеми методики викладання англійської мови. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету*. Педагогічні науки. Вип. 58. 2011. С. 122–127. <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/3846/3371>

30. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. С. Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с. http://www.khotiv-nvk.edukit.kiev.ua/Files/downloads/zagalnoyevrop_rekom.pdf

31. Зязюн І. І. Філософія педагогічної дії: монографія. Черкаси : ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. 608 с. <https://surl.li/yxmmwvc>

32. Козинець І. І. Шабанова Ю. О. Словник новітніх освітянських термінів і понять : довід. видання. Дніпро : НТУ «ДП», 2021. 69 с. [https://bcsd.org.ua/doc/Metod Res_Terminu.pdf](https://bcsd.org.ua/doc/Metod_Res_Terminu.pdf)

33. Корнієнко М. М. Людиноцентрична парадигма мовлення і мислення. *Молодий вчений*. № 11 (75), листопад 2019 р. С. 778–781. (у співавт.). <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/1577>

34. Корнієнко М. М. Проблеми розвитку методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів філології в Україні на сучасному етапі. *Нова педагогічна думка*. № 2 (114). 2023. С. 83–88. <https://doi.org/10.37026/2520-6427-2023-114-2-83-88>
35. Корнієнко М. М. Тенденції розвитку програмового забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів у закладах вищої освіти України на сучасному етапі. *Нова педагогічна думка*. № 4 (112). 2022. С. 61–65. <https://doi.org/10.37026/2520-6427-2022-112-4-61-65>
36. Корнієнко М. М. Філософський вектор іншомовної підготовки студентів-філологів (кінець ХХ– початок ХХІ ст.). *Нова педагогічна думка*. № 1 (109). 2022. С. 61–65. <https://doi.org/10.37026/2520-6427-2022-109-1-61-65>
37. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі. 2-е вид. Київ : Т-во «Знання» України, 2011. 520 с. <http://library.hneu.edu.ua/storage/new-arrivals-books/March2021/kremen.pdf>
38. Кремень В. Г. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум. Київ : Грамота, 2007. 576 с. <https://studfile.net/preview/7027885/>
39. Кучерявий О. Г. Якість педагогічної освіти: тенденції і перспективи: навчальний посібник. Київ : Талком, 2019. 192 с. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/719279/1/kucheryavy2.pdf>
40. Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності закладів освіти. Постанова КМ України від 30 грудня 2015 р. № 1187. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text>
41. Лозова В. І. Педагогічні цінності сучасної освіти. Освітнологія: хрестоматія: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / укл.: Огнев'юк В. О., Сисоєва С. О. Київ : ВП «Едельвейс». 2013. 744 с. С. 130–133. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711977/1/sys-khrestomat.pdf>
42. Мачинська Н. І. Педагогічна освіта магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю : монографія / За ред. С. О. Сисоєвої. Львів : ЛьвДУВС, 2013. 416 с. <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi51/0039925.pdf>

43. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник / кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2002. 328 с. <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Nikolayeva.pdf>

44. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецьк Г. Е. та ін./ за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 2013. 592 с. <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/267/Bihych.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

45. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти : наказ МОН України № 600 від 01.06.2017 р. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf>

46. Методичні рекомендації щодо структури, змісту та обсягів підручників і навчальних посібників для вищих навчальних закладів : рішення Вченої ради Науково-методичного центру вищої освіти МОН України. Протокол № 6 від 29.07.2005 р. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0006290-05#Text>

47. Мирончук Н. Трансформація функціонально-професійної ролі викладача вищої школи в умовах соціокультурних змін. *Митець – Культура – Виміри часу*: Міжнародні наукові читання 2017 року в Музеї Бориса Лятошинського в Житомирі : збірник статей / ред.-упоряд. І. Є. Копоть. Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2017. С. 333–387. <https://surl.li/igxmjc>

48. Міцкевич М. І. Едукологія: інваріантні характеристики. Освітологія : хрестоматія: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / укл.: Огнев'юк В. О., Сисоєва С. О. Київ : ВП «Едельвейс». 2013. 744 с. С. 211–214. <https://surl.li/awqqce>

49. Національна доктрина розвитку освіти: Указ президента України від 17.04.2002 р. № 347/2002. https://ips.ligazakon.net/document/U347_02?an=291

50. Національний освітній глосарій: вища освіта. 2-е вид., перероб. і доп. /авт.-уклад. В. М. Захарченко, С. А. Калашнікова, В. І. Луговий, А. В. Ставицький, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова / за ред. В. Г. Кременя. Київ : ТОВ «Видавничий дім

«Плеяди», 2014. 100 с. <https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/nauk%20method%20rada/glossariy.pdf>

51. Ніколаєнко С. М. Стратегія розвитку освіти України: початок ХХІ століття. Київ : Знання, 2006. 253 с.

52. Огнев'юк В. О. Інтеграційні горизонти української освіти: відкритість системи й пріоритет національних інтересів. Освітологія : хрестоматія: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / укл.: Огнев'юк В. О., Сисоєва С. О. Київ : ВП «Едельвейс». 2013. 744 с. С. 43–45 <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711977/1/sys-khrestomat.pdf>

53. Огнев'юк В. О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку (світоглядно-методологічний аспект) : автореф. дис...д-ра філософ. наук: 09.00.03. КНУТШ. Київ, 2003. 36 с. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/44514/1/V_Ogneviuk_A_DDFN_2003_Osvita_v%20sys_tsinnostei_c_1_36_FSHN.pdf

54. Огнев'юк В. О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку. Київ : Знання України, 2003. 450 с. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/6850/1/Ognevyuk_VO_Osvita_v_sistemi_cinnostey_c_450.pdf

55. Осипов П. І. Чому ми так говоримо: науково-етимологічний довідник. Київ : Ін Юре, 2008. 248 с.

56. Т. Пантук, М. Пантук, І. Гамерська, Ю. Денисяк. Інновації в освіті: необхідність, сутність, зміст. *Молодь і ринок*. Вип. 6 /185. 2020. С. 6–10. <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/225537/225330>

57. Подольська Є. А., Лихвар В. Д., Іванова К. А. Культурологія : навч. посібник. Київ : Центр. навч. літ., 2003. 288 с. <https://surl.li/nstvyi>

58. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556–VII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

59. Про вищу освіту : Закон України від 17.01.2002 р. № 2984–III. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>

60. Про внесення змін до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти: Постанова

Кабінету Міністрів України. 30.08.2024. № 1021.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1021-2024-%D0%BF#Text>

61. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1341. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>

62. Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах від 02.06.1993 р. № 161.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0173-93#Text>

63. Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту): Постанова КМ України 20.01.1998. № 65.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/65-98-%D0%BF#Text>

64. Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної діяльності : наказ МОН України. 12.05.2023. № 552.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1155-23#Text>

65. Про затвердження Порядку надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам : наказ Міністерства освіти і науки України від 20 липня 2020 року № 931. <file:///C:/Users/Admin/Downloads/66168f24ca5e1198909521.pdf>

66. Про затвердження Порядку надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам : наказ Міністерства освіти і науки України від 24 червня 2014 року № 750.

67. Про затвердження Порядку надання навчальній літературі, засобам навчання і навчальному обладнанню грифів та свідоцтв Міністерства освіти і науки України : наказ Міністерства освіти і науки України від 23 грудня 2004 року № 973.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0026-05#Text>

68. Про затвердження Порядку надання навчальній літературі, засобам навчання і навчальному обладнанню грифів та свідоцтв Міністерства освіти і науки України : наказ Міністерства освіти і науки України від 17 червня 2008 року № 537.
https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/479/

69. Про затвердження Порядку надання навчальній літературі, засобам навчання і навчальному обладнанню грифів та свідоцтв Міністерства освіти і науки

України: наказ Міністерства освіти і науки України від 7 червня 2001 року № 440.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0546-01#Text>

70. Проказа О. Т. Проблема трансформації класичної педагогіки в сучасну інфоноосферну едукологію (питання теорії). Освітологія : хрестоматія: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / укл.: Огнев'юк В. О., Сисоєва С. О. Київ : ВП «Едельвейс». 2013. 744 с. С. 217 <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711977/1/sys-khrestomat.pdf>

71. Прокопцов В. І. Едукологія – інтегроване знання про освіту. Освітологія : хрестоматія: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / укл.: Огнев'юк В. О., Сисоєва С. О. Київ : ВП «Едельвейс». 2013. 744 с. С. 214–217.

72. Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України від 25. 06. 2013 р. № 344/2013.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text>

73. Про освіту : Закон України від 23.05.1991 р. № 1060–XII.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12#Text>

74. Про освіту Закон України від 05.09.2017 р. № 2145–VIII.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

75. Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями : Постанова Кабінету Міністрів України від 24.05.1997. № 507.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/507-97-%D0%BF#Text>

76. Про порядок розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою : наказ МОН України від 31.07.1998 р. № 285. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0285281-98#Text>

77. Про розроблення державних стандартів вищої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 07.08.1998. № 1247. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1247-98-%D0%BF#Text>

78. П'ятакова Г. П. Підготовка магістрів-філологів в університетах країн Вишеградської групи: виклики, традиції, досвід: навчально- методичний посібник.

Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 246 с. <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/05/Piatakova-posibnyk.pdf>

79. П'ятакова Г. П. Тенденції дидактичної підготовки магістрів-філологів в університетах країн Вишеградської групи: монографія. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 496 с. <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/Piatakova-70kh100-monohrafiia-maket2020.pdf>

80. П'ятакова Г. П. Технологія інтерактивного навчання у вищій школі: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 120 с.

81. Растригіна А. Магістратура: проблеми та перспективи. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Серія «Педагогічні науки». Вип. 125. С. 17–21. file:///C:/Users/Admin/Downloads/Nz_p_2014_125_7.pdf

82. Редько В. Г. Засоби формування комунікативної компетентності у змісті шкільних підручників з іноземних мов. Теорія і практика : монографія. Київ : Генеза, 2012. 224 с.

83. Розроблення освітніх програм – методичні рекомендації / авт.: В. М. Захарченко, В. І. Луговий, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова / за ред. В. Г. Кременя. Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. 120 с. http://ibhb.chnu.edu.ua/uploads/files/metodrada/Rozroblennya_osv_program.pdf

84. Савченко О. Я. Зміст шкільної освіти на рубежі століть. *Освіта України*. №15, 12 квітня. 2000. С. 4.

85. Сбруєва А. А. Порівняльна педагогіка: навч. посібник. 2-е вид., стер. Суми : ВТД «Університетська книга», 2004. 320 с. <https://studfile.net/preview/8907082/>

86. Словник іншомовних слів / укл. С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. Київ : Наукова думка, 2000. 680 с. <https://archive.org/details/slovninshomovn/page/n3/mode/1up?view=theater>

87. Стейнер Е. Про важливість едукології. Освітологія: хрестоматія: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / укл : Огнев'юк В. О., Сисоєва С. О. Київ : ВП

«Едельвейс». 2013. 744 с. С. 178–179. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711977/1/sys-khrestomat.pdf>

88. Степанова Т. М. Трансформації змісту передшкільної освіти в історії розвитку вітчизняної дошкільної педагогіки (кінець XIX–XX століття) : монографія. Київ : Вид. Дім «Слово». 2011. 424 с.

89. Сухомлинська О. В. Програми національного виховання в умовах освітніх цивілізаційних змін. *Шлях освіти*. № 4. 2010. С. 4–8.

90. Сучасні технології навчання іншомовного спілкування / С. Ю Ніколаєва, Г. А. Гринюк, Т. І. Олійник та ін. Київ : Ленвіт, 1997. 96 с.

91. Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах: кол. монографія / С. Ю. Ніколаєва, Г. Е. Борецька, Н. В. Майор та ін. (за ред. С. Ю. Ніколаєвої; техн. ред. І. Ф. Соболевої). Київ : Ленвіт, 2015. 444 с. <https://surl.li/thpiwp>

92. Теоретичні та методичні засади управління підготовкою фахівців з педагогіки вищої школи на основі компетентнісного підходу в межах європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу : монографія / З. В. Рябова, І. І. Драч, Н. О. Приходькіна. Київ : ТОВ «Альфа-Реклама», 2014. 338 с. <https://surl.li/ifjxsr>

93. Шабанова Ю. О. Системний підхід у вищій школі: підруч. для студ. магістр. Донецьк : НГУ, 120 с. <https://surl.li/idlmru>

94. Яковенко Л. І., Пащенко О. В. Актуалізація модернізації вищої освіти в умовах становлення економіки знань. Освітологія : хрестоматія: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / укл.: Огнев'юк В. О., Сисоєва С. О. Київ : ВП «Едельвейс». 2013. 744 с. С. 624–628. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711977/1/sys-khrestomat.pdf>

95. Sultanova Natalia, Korniienko Mariia. Trends of alteration of educational programs of foreign language training of philology masters (at the beginning of the 21st century). *Гірська школа Українських Карпат*. 2022. № 27. С. 69–73 [doi: 10.15330/msuc.2022.27.69-72](https://doi.org/10.15330/msuc.2022.27.69-72)

РОЗДІЛ 2

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПРОГРАМОВО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ФІЛОЛОГІВ МАГІСТРАТУРИ В УКРАЇНІ (кінець XX–початок XXI століття)

2.1 Програмово-методичне забезпечення іншомовної підготовки магістрів іноземної філології в Україні в період із 1991 по 1997 роки

Із проголошенням незалежності України для вітчизняної педагогічної науки відкрилися нові можливості її розвитку, пов'язані з перебудовою національної освіти, де головним завданням виступало методологічне, теоретичне та методичне забезпечення системи освіти. Вивчення історії іншомовної підготовки магістрів-філологів потребує визначення передумов і чинників основних періодів та закономірностей відновлення й розвитку магістратури в Україні наприкінці минулого століття й на початку нинішнього. Активізація від середини другої половини минулого століття громадянського суспільства в СРСР зумовила демократичні процеси й національні рухи, які вже тоді привели тодішнє керівництво країни до усвідомлення необхідності реформування освіти. Як стверджує Л. Березівська, саме освітня реформа 1984 року виявилася тим чинником, який забезпечив «дійову перебудову освіти під впливом громадсько-педагогічного руху» на основі принципів демократизації, деуніфікації, деідеологізації та національного» [10, с. 17–18]. Учена називає ряд чинників української освіти напередодні проголошення державного суверенітету, які сприяли творенню національної системи шкільної освіти, а саме: Закон України «Про мови» (1989), Декларація про державний суверенітет (1990), однак підкреслює, що це стало можливим лише з проголошенням незалежності України, саморозпуском КПРС та розпадом СРСР.

Із 1991 року починається період активних змін у всіх галузях суспільного буття, особливо в матеріальному виробництві та культурній сфері, зокрема освіті. Головною передумовою модернізації освіти були тоді суспільні трансформації, позначені, як

переконує в посібнику «Теоретичні основи сучасної української педагогіки» (2008) О. Вишневський, «відходом від тоталітаризму і входженням у стан громадянського устрою» [17, с. 52–54], що зумовило, на думку вченого, орієнтацію суспільства на нову систему цінностей: Добра, Моралі, Любові, Свободи, завдяки чому формуються патріотична ідея і громадянська гідність, толерантність і соціальна відповідальність та підприємливість – провідні якості особистості.

У господарській сфері України на початку 90-х років ХХ століття відновлюються ринкові умови, природні для успішного економічного розвитку держави. Відповідно змінюється характер соціального замовлення на підготовку в закладах освіти кваліфікованих фахівців, здатних продуктивно працювати в матеріальному виробництві й розвивати соціокультурну сферу. Зміст освіти відтак має враховувати потреби роботодавців та особисті інтереси здобувачів.

Нові вимоги до змісту й результатів освітньої діяльності зумовили диференціацію підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційними рівнями й ступенями вищої освіти, зокрема магістерським, що потребувало розроблення правових основ та відповідних освітніх програм і їх ресурсного забезпечення, включаючи методичне. Вагомим чинником створення нової нормативно-правової бази виявився Закон України «Про освіту» (1991), на основі якого й починається перший період розвитку програмово-методичного забезпечення національної ступеневої освіти. За цим законом освіту визнано пріоритетною сферою соціально-економічного, духовного й культурного розвитку суспільства (ст. 4); провідними принципами освітньої діяльності з-поміж інших названо гуманізм, демократизм, пріоритетність загальнолюдських цінностей, зв'язок зі світовою та національною історією і культурою; зв'язки з освітою інших країн (ст. 6) відкривають здобувачам української освіти умови для академічної мобільності та інтеграції.

У Законі України «Про освіту» 1991 року введено поняття Державного стандарту освіти, визначено вимоги до змісту, обсягу й рівня освітньої та фахової підготовки (ст. 15), що здійснюється за освітньою програмою (ст. 43); запроваджена також Національна рамка кваліфікацій (ст. 27); передбачена підготовка магістрів (ст. 43); підкреслена вимога щодо створення та видання підручників і посібників

(ст. 12) [112]. У подальшому закони України «Про освіту», «Про вищу освіту» та інші нормативно-правові документи поглиблювали умови освітніх трансформації, у тому числі й стосовно розвитку програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів іноземної філології, що дає змогу визначити основні періоди й етапи цього процесу.

У науковій літературі характеристика етапів становлення магістратури в Україні розглядається більше в компаративному (С. Вітвицька, Г. П'ятакова) або хронологічно-правовому сенсах (Н. Батечко). Висвітлення розвитку магістратури в історичному аспекті обмежується початком минулого століття (Н. Сидорчук). Системно-історичний аналіз етапів становлення магістратури в Україні подає С. Вітвицька, звертаючи увагу на експериментальну підготовку магістрів у «Львівській політехніці» (1993–1994 н. р.) та наступне поширення цієї роботи в інших закладах вищої освіти України. Вона зазначає, що навчання магістрів реалізується через освітньо-професійні програми, орієнтовані на різних фахівців, у тому числі – й для педагогічної діяльності [18, с. 3]. Етапи магістерської підготовки С. Вітвицька розкриває також у згадуваному вже дисертаційному дослідженні [19].

Правові засади розвитку інституту магістратури розкриває Н. Батечко, підкреслюючи, що «...проблема нормативно-правового забезпечення функціонування магістратури в Україні залишається мало досліджуваною», не зважаючи на те, що магістратура «...відіграє значну роль у створенні європейської зони вищої освіти в Україні» [7, с. 128–129]. У її дослідженні розгортається хронологія правового забезпечення магістерської підготовки в Україні наприкінці ХХ й на початку ХХІ століття, однак цей процес лише опосередковано стосується проблематики іншомовної підготовки фахівців.

У науково-педагогічних дослідженнях недостатньо конкретизується процес іншомовної підготовки магістрів-філологів, який потребує повнішого висвітлення в історичному контексті та у зв'язку з відповідними соціокультурними та педагогічними чинниками. Проблема загострюється й тим, що запровадження магістратури в Україні певний час сприймалося частиною науково-педагогічної громадськості неоднозначно й навіть критично [125; 132]. Унаслідок цього

програмове забезпечення й навчальний процес іншомовної підготовки магістрів-філологів потребує належної методичної підтримки. Звичайно, трансформаційні процеси стосовно програмотворення та розроблення методичного ресурсу має етапний характер і потребує об'єктивної періодизації.

Значний інтерес викликає періодизація В. Безлюдної стосовно теорії та практики професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у закладах вищої педагогічної освіти України протягом 1948–2016 років. Дослідниця визначає часові межі й детально характеризує чотири періоди іншомовної професійної підготовки вчителів-філологів: I період (1948–1970 рр.) – *кризово-реформаційний*, зумовлений післявоєнною соціально-економічною та соціально-педагогічною кризою й водночас забезпеченням урядовими заходами щодо поліпшення вивчення іноземних мов та підготовки вчителів відповідного профілю; II період (1971–1990 рр.) – *пошуково-дослідницький*, позначений увагою до проблеми фахової підготовки вчителів іноземної мови з боку педагогічної науки. Предметом уваги науковців у цей період служить модель учителя іншої мови, зміст, форми й методи роботи, а також комунікативний аспект вивчення іноземних мов тощо; III період (1991–2004 рр.) – *конструктивно-реформаційний*, характерний трансформаціями системи освіти в умовах становлення української державності, зокрема – переходом на ступеневу іншомовну підготовку майбутніх учителів-словесників та актуалізацією компетентнісного навчання фахівців; IV період (2005–2016 рр.) – *євроінтеграційний*, означає зміни в змісті й формах підготовки вчителів іноземних мов на комунікативній основі та інноваційних засадах, розрізнення кваліфікацій учителя й викладача іноземної мови, входження в освітній європейський простір [9, с. 63–65]. Спираючись на досвід В. Безлюдної стосовно періодизації підготовки майбутніх учителів іноземних мов, можемо вибудувати й хронологію магістерської підготовки викладачів іноземних мов у сучасній вищій школі України.

Висвітлення періодизації іншомовної підготовки магістрів-філологів в Україні в історико-культурному контексті кінця XX–на початку XXI століття дає змогу простежити хронологію та умови трансформаційних процесів щодо програмового та методичного забезпечення фахової підготовки майбутніх учителів англійської мови.

Етапи іншомовної підготовки магістрів-філологів зазначеного періоду розглядаються на тлі державно-політичних, соціально-економічних передумов та світоглядних трансформацій суспільного буття й свідомості в умовах глобалізації та модернізації вітчизняної освіти. *Поняття глобалізації* трактуємо як багатовимірний культурний, цивілізаційний процес взаємодії та взаємозалежності народів і країн світу на основі спільних знань, правил діяльності та матеріальних і духовних цінностей. Модернізацію освіти в умовах глобалізації пов'язуємо з оновленням систем, змісту, форм і результатів освітньої діяльності в Україні відповідно до світових, насамперед європейських стандартів на засадах міжкультурної інтеграції.

Зважаємо на те, що історія іншомовної підготовки магістрів-філологів невідривна від становлення магістерської освіти в Україні загалом. Власне ступенева освіта існує в Україні від часів Середньовіччя, й у Києво-Могилянській академії (1632), ще раніше – в Острозькій (1576) здавна випускали бакалаврів і магістрів [132, с. 49]. Тому доречніше говорити не про запровадження, а відновлення магістерської освіти в умовах суверенної України, що відбувалося на основі змін у стратегії розвитку цієї сфери державного життя, викликаних наприкінці минулого століття глобалізаційними вимогами та закріплених у Законі УРСР «Про освіту» (1991). Це був період стрімкого переходу від радянського буття й мислення до нового, власне українського з перспективою інтеграції в європейський культурний простір. Необхідність рівноправного входження до світового співтовариства вимагала визнання освіти пріоритетною справою культурного поступу всього суспільства, здобуття її не лише за державними потребами, а й із урахуванням інтересів та можливостей громадян, регіональної специфіки, ринкових умов тощо. Хоча стосовно практичної реалізації магістерської освіти на цьому етапі ще не йдеться, однак фахова підготовка магістрів уже була передбачена.

Отже, **перший – пропедевтичний** етап розвитку магістерської освіти в оновлюваній Україні охоплює 1991–1992 роки й характеризується історико-соціальними умовами, пов'язаними з розпадом Радянського Союзу та проголошенням незалежності держави й оновленням змісту, форм і ціннісних орієнтацій української освіти й суспільної свідомості загалом. Ще напередодні

перебудовні процеси, як уже говорилося, захопили радянське суспільство й значною мірою наблизили культурне оновлення нашої держави на початку 90-х років минулого століття. Культурологи переконують: «Значну позитивну роль у підготовці майбутніх змін у національній культурі мав період, названий перебудовою. Упроваджувана поступово, а здебільшого навіть стихійно, лібералізація духовного життя породила енергію постійних зрушень і новацій» [48, с. 567]. Погоджуємося з вітчизняними вченими в тому, що наприкінці 1991 року в Україні склалася нова *соціокультурна* ситуація, «основною особливістю якої є насамперед те, що наше суспільство знаходиться в періоді перелому, зміни типу своєї організації існування, яке умовно визначається як «посттоталітарне суспільство». Правовою основою змін в освіті й визначення подальших її перспектив виявився вже згадуваний Закон УРСР «Про освіту» (1991), який виявився своєрідним містком від тоталітарного суспільства й авторитарного освітнього простору до нової, демократичної школи, орієнтованої на загальнолюдські цінності й освітні стандарти.

Значний вплив на трансформаційні процеси в свідомості суспільства й освіті мали докорінні зміни в *соціально-економічній* площині, які породили класове розшарування, нові суспільні явища та людські взаємини, визначили комерціалізацію буття й моралі в умовах незнаних до цього ринкових відносин, що стихійно розвивалися. Нові реалії висунули свої вимоги до підготовки робочої сили, стрімко зростав попит на кваліфікованих працівників, зокрема фахівців із вищою освітою. «Перехід до ринкових умов господарювання і становлення конкурентного середовища, – зазначає О. Вишневський, – висуває перед людиною досі незнайомі для неї вимоги: вона повинна бачити свою життєву перспективу і бути здатною йти до неї шляхом напруження і вдосконалення власних творчих сил, зміцнення волі, становлення цілісного характеру та відстоювання обраних нею цінностей», що особливо актуально, як підкреслює вчений, «в контексті грядущої глобалізації» [17, с. 52]. Людина в нових суспільних умовах мала бути знаючою і вмілою, наполегливою та відповідальною, ціннісно зорієнтованою, що є важливим компонентом державного й суспільного замовлення модерної освіти.

Однак радянська освітня система не давала змоги визначити й диференціювати зміст освіти та кваліфікаційні характеристики фахівців, що потребувало рішучих змін у цій сфері. «Мова йде, – пояснює А. Сбруєва, – про необхідність якісної базової освіти, розвитку умінь інтенсивного безперервного навчання та самонавчання, адаптивності, комунікативності, творчості, інновативності, підприємництва, конкурентності, що становлять першочергові вимоги до успішного вступу у світ праці в умовах розвитку глобальної економіки» [131, с. 66] і, додамо, вимагають радикальних змін у розробленні змісту й форм української освітньої практики, потребують для цього належного нормативно-правового та модерного програмово-методичного забезпечення й фахівця нового типу.

Ситуації нерівного доступу громадян до матеріальних і духовних благ, культури загалом, окрім поглиблюваних суспільних суперечностей, породили й загальну психологію людини, яка прагне конкурувати з іншими за свій статус у соціумі, що саме по собі є рушійною силою суспільного прогресу: «У загальнокультурному плані соціальне урізноманітнення культури та наявність у ній різних за спрямуванням течій має сприяти поступу культури, створювати умови їх творчого взаємозбагачення» [48, с. 569]. Здобуття в цих умовах вищої освіти за освітньо-кваліфікаційними рівнями давало ширші можливості для задоволення особистих інтересів громадян, які можуть і прагнуть здобувати для своєї конкурентоспроможності відповідні компетентності. Однак існуюча тоді практика підготовки спеціалістів з вищою освітою в закладах вищої освіти України увійшла в гостру суперечність із цими можливостями. Назріла нагальна потреба в заснуванні, точніше – відновленні інституту магістратури, яка діє на вищому, ніж бакалавр, рівні освіти [56; 68, с. 33]. До того ж, інтеграційні тенденції потребують нових і надійних каналів комунікації між людьми й народами, тому актуалізується потреба в знаннях іноземних мов та підвищуються вимоги до підготовки фахівців у цій галузі, що стимулює прогресивний розвиток іншомовної освіти магістрів-філологів.

Другий етап становлення магістерської освіти припадає на 1993–1997 роки й пов'язаний із реальним відновленням підготовки магістрів в Україні та подальшим формуванням стратегії розвитку й напрацюванням відповідної нормативно-правової

бази, тому його можна назвати *початковим*. На 1993–1994 навчальний рік як перший у магістратурі незалежної України вказують, як уже говорилося, Н. Батечко, С. Вітвицька, Г. П'ятакова. Тодішня соціально-економічна ситуація характеризується подальшим становленням ринкових відносин в умовах глобалізації, що вимагало швидшої адаптації до світових, насамперед європейських норм і правил виробничих відносин. «Процеси глобалізації, – застерігає в статті «Освіта як відображення сутності та соціально-економічного розвитку суспільства» С. Сисоева, – викликають необхідність уніфікації норм і стандартів, які регулюють практично всі аспекти громадського життя, у тому числі економічну і політичну діяльність, право, структуру споживання і засоби проведення дозвілля, і навіть мистецтво» [133, с. 39]. Зазначені закономірності стосуються насамперед освітньої сфери, як найбільш поширеної серед людей та зверненої в їхнє майбутнє. Матеріальне виробництво і якість продукції в Україні мали відповідати новим потребам та вимогам, а спосіб життя і мислення – цивілізаційним викликам.

Запровадження в 1993 році магістерської підготовки демонструє прагнення України пристосувати вітчизняну систему освіти до європейських стандартів, долаючи тим самим культурний розрив у суспільному розвитку з країнами Європи. Поглиблення в Україні цивілізаційних суперечностей було стимулюючим фактором освітніх трансформацій. Суспільні перетворення вимагали активної державної політики та цілеспрямованого оновлення системи освіти, тому передусім були поглиблені в Положенні про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах (1993) основні поняття оновлюваної освітньої діяльності: Державного стандарту освіти, змісту освіти й освітньо-професійної програми, її структурних частин тощо [99]. Зміст освіти проголошувався в Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття») (1993) «визначальною складовою реформування освіти», що відповідало поставленим у цій програмі стратегічним завданням відродження та розбудови національної системи освіти й виведення її на рівень освіти розвинутих країн світу [23].

Важливо було не лише запровадити міжнародні стандарти освіти, а й розвинути національні культурні надбання на ціннісній основі [86], адже йдеться про розбудову

суверенної України й національну школу в ній. Для цього слід враховувати «плідність і перспективність спадкоємності тих перетворень і тенденцій, які стимулюють розвиток української культури сьогодні», – як переконують культурологи [48, с. 566]. Україна повинна знайти свій унікальний шлях до подальшого розвитку, на що вказують вітчизняні вчені [49], а її історія, сьогодення й майбутнє мають бути цікавими та повчальними не лише українцям, а й іншим народам на засадах міжкультурної взаємодії. У цих умовах зростає попит на знання іноземних мов і культур як факторів особистого духовного збагачення та засобів міжкультурної комунікації й співпраці на засадах толерантності ціннісних концептів» [46]. Зв'язок зі світовою й національною історією та культурою визначений у Законі України «Про освіту (1991) пріоритетним компонентом змісту вітчизняної освіти [112].

Потужними чинниками розвитку вищої освіти на цьому етапі були Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття»), у якій уже були послідовно накреслені стратегічні завдання й напрями та шляхи реформування національної освіти на принципах пріоритетності освіти, її демократизації, гуманізації та гуманітаризації, варіантності, також оновлення змісту освіти і створення нового покоління підручників та посібників на варіантній основі [23], і згадане Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах (1993), за яким зміст освіти визначався як науково-обґрунтована система дидактично та методично оформленого навчального матеріалу для різних освітніх і кваліфікаційних рівнів, що визначало методологію формування програмово-методичного забезпечення вищої ступеневої освіти на кожному її освітньо-кваліфікаційному рівні.

Однак у переліку напрямів підготовки фахівців із вищою освітою (1994) магістр ще не був передбачений [115]. Утім, у новому переліку напрямів та спеціальностей (1997) підготовка магістрів, зокрема педагогічної освіти, уже була вказана. Стосовно іншомовної освіти магістрів-філологів названо спеціальність 8.010103 Педагогіка і методика середньої освіти (із зазначенням загальноосвітніх предметів) [116]. Власне, другий етап розвитку іншомовної магістерської освіти в Україні пов'язаний із відновленням її в державних закладах вищої освіти, що й означає широке запровадження цієї освітньої діяльності в загальнодержавному масштабі. Освітні

трансформації на цьому етапі зумовили поживлення не лише у змістовому аспекті, а й у навчальному процесі та методичній роботі, що робить освіту більш відкритою й орієнтованою на європейський освітній простір. М. Корнієнко і Т. Степанова стверджують, що «відкритість вищої освіти за рахунок інтеграції компонентів змісту й форм організації навчального процесу (ЄКТС) у європейський освітній простір актуалізує стандартизацію змісту й форми освітніх програм підготовки фахівців з вищою освітою та їх навчально-методичного забезпечення» [44, с. 25].

Помітним методичним явищем на цьому етапі був посібник «Сучасні технології навчання іноземного спілкування» (1996), у якому автори (С. Ніколаєва, Г. Гринюк, Т. Олійник та ін.) культивують іноземну комунікацію як дієву форму природного оволодіння іноземною мовою в умовах технологізації навчального процесу [140], що досі не втратила свого значення, хоча й не розрахована на завдання магістерської підготовки вчителів іноземних мов. Освітні технології тоді й сьогодні зацікавлено розглядаються вченими як ефективні засоби успішного навчання [35; 83; 135], у тому числі й іноземних мов [19; 55; 122; 124], а усне мовлення, говоріння, аудіювання та міжособистісне спілкування іноземною мовою є визнаними й перспективними прийомами оволодіння усним і писемним мовленням відповідно до загальноєвропейських Рекомендації з мовної освіти.

Визначені етапи необхідно віднести до **першого періоду** розвитку програмово-методичного забезпечення навчання англійської мови студентів магістратури – **періоду перебудови освіти** в Україні (1991–1997) із двома етапами: 1-й етап – *пропедевтичний* (1991–1992), 2-й етап – *початковий* (1993–1997).

Періодизація іноземної підготовки магістрів-філологів – майбутніх учителів / викладачів іноземних мов покликана допомогти простежити й пояснити трансформації програмово-методичного забезпечення цієї підготовки, виявити часові періоди й характерні етапи освітніх перетворень на другому (магістерському) освітньо-кваліфікаційному рівні, визначити основні передумови й чинники освітніх змін, схарактеризувати особливості й окреслити стратегічні тенденції модернізації вищої освіти в Україні загалом.

Таблиця 2.1

Перший період розвитку освіти в Україні й етапи трансформацій програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури

Період	Етапи
I-й період – період перебудови освіти в Україні (1991–1997 рр.) Період відродження національної державності. Розроблення Урядом державотворчих документів, спрямованих на реформування системи освіти України.	1-й етап (1991–1992 рр.) – пропедевтичний. Характеризується підготовкою суспільства до цивілізаційних процесів та екзистенційних перетворень, зміною типу існування «посттоталітарного суспільства», новими соціо-економічними умовами: запровадженням ринкових відносин, класовим розшаруванням та змагальною ситуацією, усвідомленням необхідності дорівнятися в культурі до розвинутих країн. 2-й етап (1993–1997 рр.) – початковий. Пов'язаний із процесами глобалізації в умовах становлення ринкових відносин та пристосування до світових норм і правил співжиття, вибором євроінтеграційної стратегії розвитку України задля зростання її економічного й духовного потенціалу.

У названий період визначено поняття стандарту освіти, змісту освітньої діяльності, основні параметри освітньо-професійної програми, важливі для провадження ступеневої освіти в Україні та реалізації освітньої політики держави в контексті європейського співтовариства. Запровадження магістерської освіти було показником європейського вибору української освіти. У таблиці 2.1 більш наочно представлено перший період перебудови освіти в Україні.

У процесі розвитку національної освіти в умовах незалежної України чітко окреслюються два періоди: *перший період* (1991–1997 рр.) – **період перебудови освіти в Україні** та *другий період* (1998–2024 рр.) – **період стандартизації освіти України**. У наступних підрозділах другого розділу розглянемо **другий період** розвитку програмово-методичного забезпечення, який почався з 1998 року й триває до сьогодні.

2.2 Трансформації програмового і методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів у 1998-2001 роках

Третій, *трансформаційний* етап розвитку магістерської освіти в Україні, охоплює 1998–2005 роки. У цей час тривала економічна криза, пов'язана з розвитком ринкових відносин, яка супроводжувалася браком фінансування, унаслідок чого вчителям не виплачувалася заробітна плата й відбувався занепад матеріально-технічної бази навчальних закладів. Водночас економічні перетворення зумовили зміни в освіті, виник попит на фахівців нової формації. Соціально-економічні обставини ускладнювалися й глобалізаційними процесами, які породжували конкуренцію як між виробництвами, так і працівниками.

Із кінця першого десятиріччя ХХІ століття оновлюється методичний арсенал закладів освіти: запроваджуються інтерактивні методи навчання, пропонуються освітні технології, у тому числі й у сфері гуманітарної освіти, зміцнюється технічне оснащення шкіл і застосовуються інформаційно-комунікаційні навчальні ресурси. Тоді ж виходять постанови уряду й накази МОН України про ступеневу освіту, що зумовило запровадження й розвиток магістерської освіти. На основі Положення про освітні кваліфікаційні рівні (1998) [100] й листа МОН України (2001) [111] підготовка магістрів поширюється на всі заклади вищої освіти, що потребує відповідного програмово-методичного забезпечення. Освітні програми підготовки фахівців розглядаються в цьому Положенні як такі, що визначають зміст і термін навчання, форми контролю й державної атестації на підставі державних стандартів освіти, які вважається основою оцінки певного освітнього рівня здобувачів вищої освіти.

Засадничою є теза в Положенні про зміст навчання як обґрунтований методичний та дидактичний навчальний матеріал. Виходить, що зміст навчання визначається не тільки освітньо-професійними програмами та програмами навчальних дисциплін, а й навчальною та навчально-методичною літературою. Окреслені в Положенні нормативна й вибіркова частини змісту навчання засвідчують розвиток вищої освіти з урахуванням державних інтересів та індивідуальних запитів здобувачів. Запровадження в Україні ступеневої освіти відбулося на потреби

суспільства, сформульовані у вимогах до майбутнього фахівця. Як підкреслює О. Вишневський, «...освіта покликана найперше усвідомити нове соціальне замовлення» [17, с. 52]. Визначилися два ключові суб'єкти вищої освіти: суспільство з його інтересами, які впливають на соціальне замовлення, та образ фахівця, утілений у вимогах до його професійної підготовки, що зацікавило й філософів [36; 54].

Трансформації в освіті набирають у цей час послідовного й конструктивного характеру. На підставі наказу МОН України № 285 «Про порядок розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою» (1998) уточнено змістові компоненти освітніх стандартів: державний, галузевий та компонент закладу вищої освіти, що значно розширює структуру змісту фахової підготовки та можливості фахівців щодо працевлаштування [117]. Основою стандартизації вищої освіти визнається суб'єктно-діяльнісний підхід, який реалізується за принципами цілеспрямованості, прогностичності, технологічності й діагностичності, даючи змогу системно формувати в студентів професійно-особистісні якості й об'єктивно контролювати цей процес. Діяльнісно орієнтований підхід до навчання іноземних мов проголошений і в загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти [33], що доводить перспективність державних заходів стосовно іншомовної освіти в Україні (див. Додаток В). Детально визначені в наказі структура й зміст освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця та освітньо-професійна програма його підготовки вказують, по-перше, на ключову роль їх у забезпеченні вищої освіти, по-друге, висвітлюють орієнтовну основу їх формування. Пропонована методика розроблення освітніх документів дає змогу розглядати цей наказ МОН не лише як нормативний документ, а й цінний методичний посібник.

Водночас у цьому наказі (№ 285) вказується, що освітні «програми та розроблені кожним навчальним закладом навчальні плани, за відсутністю типових програм навчальних дисциплін і завдяки порушенню основних принципів визначення цілей освітньої та професійної підготовки, структурно-логічної обробки змісту навчання тощо, не спроможні бути документами, що регламентують якісну підготовку фахівців» [117]. Стосовно підготовки магістрів у наказі підкреслено, що освітньо-професійних програм їх підготовки взагалі не існує, і навчальний процес

відбувається на основі лише «тимчасово діючих навчальних планів». Отже, становлення програмового й методичного забезпечення підготовки фахівців відбувалося суб'єктивно, залежно від можливостей і вподобань розробників, тому особливо посилюється потреба в нових нормативних документах і методичних матеріалах.

У цьому наказі МОН України також стверджується, що освітньо-професійна програма підготовки фахівця є державним нормативним документом, у якому визначається зміст навчання, установлюються вимоги до змісту й обсягу освітньо-професійної підготовки фахівця відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня. Указується також, що освітньо-професійна програма використовується для: а) розробки та коригування відповідних програм навчальних дисциплін; б) розробки засобів діагностики рівня підготовки фахівця; в) визначення змісту навчання як бази для опанування новими спеціальностями та підвищення кваліфікації.

Пропоновані трансформаційні зміни щодо нормативно-методичного забезпечення вищої освіти стосуються основних елементів сучасних освітніх програм. Ідеться про загальні відомості про галузь використання програми, розподіл змісту програми за модулями та навчальний час за циклами підготовки, цикли підготовки (гуманітарна, соціально-економічна, природничо-наукова та професійна і практична підготовка), перелік навчальних дисциплін, атестація студента тощо. Уживаний у наказі термін «кредити вивчення дисциплін» започатковує перехід у майбутньому до кредитно-модульної, а потім – і кредитно-трансферної системи організації навчального процесу за європейськими освітніми стандартами.

На підставі наказу МОН України «Про порядок розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою» почався масовий перехід вищої освіти на її другий, магістерський рівень, що й характеризує трансформаційний етап розвитку програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів. Чинником програмових перетворень на цьому етапі була Постанова Кабінету Міністрів України «Про розроблення державних стандартів вищої освіти» від 07.08.1998 року № 1247, видана з метою формування змісту вищої освіти, який дає змогу випускнику виконувати

професійні завдання, що визначаються вимогами у сфері праці, науки, культури, а також для визначення рівня освітньої та професійної підготовки фахівця (див. Додаток В). Актуалізується один із визначених у цьому документі найважливіших об'єктів стандартизації – організаційно-методична діяльність, зокрема завдання щодо забезпечення якості продукції, процесів та послуг відповідно до рівня розвитку науки, техніки, технологій і потреб людей, що прямо стосується освітніх програм і послуг, методичної продукції, результатів освітньої діяльності загалом [119].

На виконання Постанови Кабінету Міністрів України «Про розроблення державних стандартів вищої освіти» від 07.08.1998 року № 1247 активізовано трансформаційні процеси, пов'язані зі стандартизацією вимог до змісту й результатів освітньої діяльності у вищій школі, що визнається головним чинником досягнення та перевірки належного стану якості освіти. Так, із урахуванням положень Державної системи стандартизації України увиразнюються основні складові частини державних стандартів вищої освіти, а саме: а) державна компонента; б) галузева компонента та в) компонента закладу вищої освіти, що дає змогу послідовно визначити домінанту кожної з них. Наприклад, у складі державної компоненти надано перелік напрямів, спеціальностей, за якими здійснюється фахова підготовка, а також кваліфікацій випускників за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями. Магістерська освіта передбачена на основі завершеної освіти на рівнях бакалавра та спеціаліста.

Стосовно іншої, галузевої компоненти, нас цікавлять насамперед документи щодо програмового забезпечення освітньої діяльності: а) освітньо-кваліфікаційна характеристика (ОКХ); б) освітньо-професійна програма (ОПП) та в) засоби діагностики освітньої діяльності магістерського рівня (ЗД). Вони є важливою предметною частиною нашого дослідження й визначені такими в названій урядовій постанові. На їх основі формується варіативна частина ОКХ, ОПП та ЗД, що реалізується в наступній, третій компоненті – закладу вищої освіти.

Щодо кваліфікації здобувача за магістерським рівнем вищої освіти, розглядаємо визначений у Постанові КМ України № 1247 перелік «завдань та обов'язків, що їх повинна виконати особа, яка має певний освітньо-кваліфікаційний рівень», названий у постанові як класифікатор, що «формується на підставі і визначає

кваліфікації для кожного напрямку та спеціальності відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня». Ідеться, очевидно, про Державний класифікатор професій ДК 003:20-05, пізніше – Національний класифікатор України, класифікатор професій ДК 003:2010 [70]. Отже, освітньо-кваліфікаційна характеристика здобувача вищої освіти в основі своїй має перелік фахових завдань та обов'язків, що відповідають певному освітньому рівню. Тому освітні програми й методичні матеріали повинні відповідати своїм змістом і спрямованістю меті й завданням професійної підготовки бакалавра або магістра. Ідеться про формування предметного методичного забезпечення за ступенями вищої освіти, наприклад, магістерського рівня.

Оскільки освітньо-кваліфікаційна характеристика фахівця тісно пов'язана з певним освітнім рівнем, то актуалізується поняття освітньо-кваліфікаційного рівня, трактоване в зазначеній Постанові (№ 1247) як «характеристика вищої освіти за рівнем сформованості якостей, що забезпечують здатність особи виконувати відповідні фахові завдання чи обов'язки на певному кваліфікаційному рівні» [119]. Отже, певний освітній рівень передбачає особисту й фахову готовність і здатність випускника виконувати професійну діяльність на певному кваліфікаційному рівні, що відповідає меті стандартизації вищої освіти в Україні й має відбитися й на характері методичних засобів навчання. Навчальні книги також мають бути розраховані на певний освітній рівень, зокрема майбутніх учителів-магістрів іноземних мов.

Чинником освітніх трансформацій на цьому етапі виявився Закон України «Про вищу освіту» (2002) [88], до якого діяльність вищої школи регламентувалася в Законі України «Про освіту» (1991). Як сказано в преамбулі до цього Закону, відбулося врегулювання професійної підготовки осіб із вищою освітою, визначення правових, організаційних та фінансових засад функціонування системи вищої освіти, створення умов для самореалізації особистості та забезпечення потреб суспільства й держави у кваліфікованих фахівцях. Сформульований у Законі стандарт вищої освіти трактується як «сукупність норм, які визначають зміст вищої освіти, зміст навчання, засіб діагностики якості вищої освіти та нормативний термін навчання» (ст. 1). У попередньому Законі України «Про освіту» (1991) визначено тільки загальні вимоги

до змісту, обсягу й рівня освіти та фахової підготовки. Структуризація ключових понять освіти є важливою умовою їх конкретизації та успішної реалізації.

Отже, законодавство України глибше диференціює діяльність вищої школи, встановлюючи освітньо-кваліфікаційні рівні й терміни навчання, актуалізуючи засоби діагностики якості освіти. Стверджується система стандартів вищої освіти (ст. 11), що охоплює державний, галузевий і стандарт закладу вищої освіти. Якщо перший висуває вимоги до освітньо-кваліфікаційного рівнів, то галузевий стандарт передбачає розробку освітньо-професійних програм (у попередньому законі йдеться про освітню програму), засобів діагностики якості освіти й освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця, які визначають зміст і характер діяльності закладів вищої освіти в контексті особистісно зорієнтованої парадигми.

У Законі України «Про вищу освіту» (2002) сказано й про підготовку навчальної та наукової літератури й забезпечення нею освітнього процесу; підкреслено, що ця література повинна відповідати змісту навчання, визначеному стандартами вищої освіти (ст. 15). Методичний компонент освіти набирає статусу ліцензійної вимоги до освітньої діяльності. У документі наголошено на міжнародних зв'язках суб'єктів освіти на договірних засадах співпраці та обміні студентами, що є важливими кроками до академічної мобільності та її практичної реалізації. Отже, Закон України «Про вищу освіту» (2002) відповідав свого часу державним вимогам і суспільним потребам, інтересам здобувачів та роботодавців, що робить його активним чинником розбудови національної вищої освіти і вказує на її адаптацію до європейських освітніх норм і правил. На відміну від попереднього етапу становлення освіти, третій етап означає трансформацію вищої освіти на відповідній нормативно-правовій основі, яка далі тільки вдосконалювалася.

Орієнтиром для якісних перетворень освіти на початку 2000-х років була Національна доктрина розвитку освіти, затверджена Указом Президента України, у якій визначені пріоритетні напрями державної політики щодо особистісної орієнтації освіти; формування національних і загальнолюдських цінностей; підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації; системи безперервної освіти та навчання протягом життя [66]. Актуальними є положення Доктрини стосовно

створення інтегрованих навчальних планів і програм, організації навчання відповідно до потреб особистості й ринку праці, запровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій і створення індустрії сучасних засобів навчання, інтеграції вітчизняної освіти до європейського та світового освітніх просторів.

Імплементация Закону України «Про вищу освіту» (2002), Національної доктрини розвитку освіти, реалізація урядових постанов і наказів забезпечили на початку XXI століття активну трансформацію вищої освіти на новітній нормативно-правовій основі та в контексті європейських освітніх процесів. Європейський вектор освіти в Україні стверджений 2005 року підписанням Болонської декларації, яка служить ціннісним орієнтиром трансформаційних процесів у вищій школі [65; 85]. У цей період, за свідченням С. Ніколаєнка, «наше суспільство суттєво наблизилось до стану, коли основними цінностями все більшою мірою становляться людський капітал, отримання знань та уміння їх ефективного використання, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках» [72, с. 91]. В авангарді цих процесів, запевняє вчений, мають бути освіта й наука, запровадження нових навчальних програм і технологій навчання. Суттєво збільшуються, зазначає С. Ніколаєнко, і видатки на освіту: порівняно з 2004 роком у 2005 і 2006 роках фінансування зросло відповідно з 18,3 млрд. грн. до 25,8 і 33, 1 млрд. грн., що вказує на увагу до освітньої сфери як чинника зростання соціально-економічного потенціалу. Запровадження 2005 року тестових випробувань вступників до закладів вищої освіти виявилось стимулом підвищення якості загальної середньої освіти, бо визначало поріг доступу до навчання, що є мотиваційною основою якісної вищої освіти. В Указі Президента України «Про забезпечення дальшого розвитку вищої освіти в Україні» (2008) першочергова увага надається вдосконаленню структури й змісту вищої освіти, визначається ряд заходів стосовно її модернізації [92]. Учені досліджують досвід формування змісту компетентнісної освіти в європейських країнах [53]; смисли педагогічної освіти розглядаються вченими в аксіологічному аспекті [84].

Уведення ступеневої освіти потребувало диференціації кваліфікаційних характеристики фахівців різного освітнього рівня. Надане в урядовій постанові про ступеневу освіту (№ 65 від 20.01.1998 року) визначення магістра, що характеризує

його «освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який на основі кваліфікації бакалавра або спеціаліста здобув поглиблені спеціальні уміння та знання інноваційного характеру, має певний досвід їх застосування та продукування нових знань для вирішення проблемних професійних завдань у певній галузі народного господарства» [100], указує на вищий кваліфікаційний рівень магістерської освіти, інноваційний характер підготовки фахівця, передбачає здатність його до виконання складної професійної роботи й може сприйматися як своєрідне умотивування запровадження цього ступеня вищої освіти. Підкреслено також, що підготовка магістрів реалізується за відповідною освітньо-професійною програмою за спеціальностями IV рівня акредитації, що означає не лише рівень цієї вищої освіти, а й статус навчального закладу. Сучасне визначення магістра більш лаконічне й характеризується як «освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти (науковою установою) у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми» [69, с. 48].

Трансформаційні зміни в освітньому процесі поглибилися внаслідок затвердження наказом № 998 МОН України концептуальних засад розвитку педагогічної освіти в Україні (2004), зорієнтованої в європейський простір [93], що розглядаємо важливим чинником подальшого становлення магістерської освіти. Визначено два рівні вищої освіти: стосовно підготовки бакалаврів (фахівців) та магістрів (професіоналів) із терміном навчання 1-2 роки. У переліку напрямів підготовки фахівців із вищою освітою та спеціальностей указано й Мову і літературу (із зазначенням мови) та названо відповідну кваліфікацію вчителя (із зазначенням іноземної мови). Зміст підготовки фахівців визначається галузевими стандартами вищої педагогічної освіти і стандартом вищої освіти «вищого навчального закладу», передбачає фундаментальну, психолого-педагогічну, методичну, інформаційно-технологічну, практичну й соціально-гуманітарну підготовку фахівців. Модерним організаційним заходом на той час було запровадження у вищій школі України кредитно-модульної системи, яка пізніше, із підписанням Болонської декларації, трансформувалася в кредитно-трансферну систему організації навчального процесу.

Трансформації програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки філологів найбільше стосуються формування змісту навчання іноземних мов як у загальноосвітній, так і вищій школі [32; 127]. Звертаємо увагу на цілісну загальнодидактичну модель змісту навчання іноземних мов, розроблену в цей період Р. Мартиною [55]. Погоджуємося з тим, що метод програмованого навчання, який базувався на структуруванні його модульного змісту та пропагувався в радянській школі в 60-і роки минулого століття, може, на думку вченої, бути важливою передумовою досягнення дидактичної мети. Порядок розташування змістових частин у виучуваному матеріалі є потужним чинником його засвоєння. Однак, як слушно зазначає Р. Мартинова, «...існуючі у лінгводидактиці послідовності організації компонентів змісту навчання майже не враховують психологічних і дидактичних закономірностей процесу мовного засвоєння матеріалу, що вивчається» [55, с. 8–9].

Звичайно, модельований метод навчання Л. Виготського та структурування понять і навчальних дій (за Г. Костюком), як і технологізація навчання (за В. Паламарчук), що формують нову філософію педагогічної дії (за І. Зязюном), цілком узгоджуються зі згаданим вище суб'єктно-діяльнісним підходом та, як вважає Р. Мартинова, принципами особистісно орієнтованої педагогіки. Структурування змісту й процесу навчання забезпечує повне засвоєння навчального матеріалу, оскільки спирається в конкретній навчальній ситуації на орієнтовну основу розумових дій, запрограмованих педагогом і виконуваних учнем чи студентом. Отже, виникає можливість моделювання не лише змісту навчання, освітніх та навчальних програм, а й навчальної ситуації на конкретному уроці, стосовно певної теми, курсу чи окремого завдання. Якщо моделювання змісту навчальної підготовки більше стосується розробки програмового забезпечення, то технології навчання, в основі яких структурування навчальних дій, мають бути предметом навчальних книг, особливо методичних посібників для суб'єктів освітнього процесу.

Зважаючи на взаємодію програмового й методичного забезпечення магістерської підготовки, зосереджуємося на змінах, що відбуваються у сфері вищої освіти за двома напрямками – за змістом освітніх програм та навчальних планів і програм навчальних дисциплін та засобів діагностики якості освіти. На

трансформаційному етапі ще не було нормативів розроблення навчального плану іншомовної підготовки магістра-філолога, зокрема щодо структури плану й обсягу навчальних кредитів, обов'язкових і вибіркових дисциплін, а поточний і підсумковий контроль відбувався в традиційній формі заліків та екзаменів. Тобто, навчальний план складав собою перелік навчальних дисциплін і форм контролю. Наприклад, навчальний план підготовки магістра зі спеціальності № 8.010103 на базі бакалавра іноземних мов Тернопільського державного педагогічного університету (див. Додаток Б), розрахований на один рік навчання (2003), передбачав дві частини: 1 – навчальні дисципліни з практикуму з аналізу мовного та мовленнєвого матеріалу, а також із літературознавства й теоретичного курсу другої іноземної мови (269 годин); 2 – практикум із формування лінгвометодичних умінь викладання іноземних мов (714 годин). Контрольні заходи передбачали 12 заліків, 10 екзаменів та захист магістерської роботи. Отже, навчальний план реалізується в змісті навчальних дисциплін, які відіграють ключову роль у формуванні в студентів заданих якостей. До них відносяться й фахові практики. Викладання навчальних дисциплін означає реалізацію освітніх програм і навчальних планів у діяльнісному, процесуальному аспекті. Освітню програму вважаємо основою для складання навчального плану та програмування навчальних дисциплін, розроблення яких також повторює дві парадигми, властиві проєктуванню освітніх програм, що означають орієнтацію розробників на викладача і студента [128, с. 9].

Сьогодні набуває популярності такий вид навчальної програми, як силабус. Поняття силабусу в українській вищій освіті порівняно нове, однак логічно інтегрується в контекст програмового забезпечення фахової підготовки студентів, оскільки відповідає особистісно орієнтованій парадигмі освіти в Україні, студентоцентрованому навчанню та гуманістичному характеру вищої школи. Силабус навчальної дисципліни складається викладачем на основі освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця та відповідної освітньо-професійної програми, сприяючи зв'язку їх із програмами навчальних дисциплін. Кожна програма навчальних дисциплін має свій перелік науково-методичних джерел, який є складовою методичного забезпечення освітньої програми, що вказує на взаємодію

програмового й методичного контентів кожного рівня та стверджує думку вчених про те, що модернізаційні процеси в освіті охоплюють як результативні, так і забезпечувальні цілі [149], формують поняття про едукологію як інтегроване знання про освіту та освітологію як системне вчення [29; 30; 64; 74; 107; 138].

Трансформаційний розвиток освітніх та навчальних програм магістерської підготовки філологів – майбутніх учителів іноземних мов відбувається в закладах вищої освіти України на новій нормативній основі та відповідно до європейських освітніх стандартів. Потужним чинником у цьому процесі є приєднання української освіти до Болонського процесу (2005) з метою реалізації триступеневої системи освіти (бакалавр – магістр – доктор), запровадження Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС) та дотримання європейської якості вищої освіти й визнання дипломів у європейському просторі [37]. Із підписанням Болонської декларації стандартизація освітніх документів, що регламентують освітню діяльність в Україні, набуває виразних рис, притаманних країнам Європейського Союзу.

Характерно, що в умовах трансформаційних змін програмового забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів помітне значне відставання методичних посібників різного виду. Очевидно, це можна пояснити труднощами перехідного періоду, коли основна увага фахівців зосереджувалася на нормативних документах і практичній розробці освітніх та відповідних навчальних програм, на що вказувала і В. Безлюдна [9, с. 276]. Однак становлення української освіти потребувало в цей період навчальних книг, які б акумулювали вітчизняний і зарубіжний досвід навчання іноземних мов, повніше відповідаючи глобалізаційним вимогам. Важливими чинниками освітніх трансформацій у цей період виявилися Закон України «Про освіту» (1991), а також Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») (1994) і Національна доктрина розвитку освіти (2002), які визначили курс вищої школи на демократизацію, гуманізацію та гуманітаризацію, національну спрямованість, відкритість освітніх систем, безперервність освіти, єдність навчання й виховання, багатокультурність і варіативність ступеневої освіти.

Важливу роль у створенні методичних ресурсів відіграли Методичні рекомендації щодо структури, змісту та обсягів підручників і навчальних посібників

для вищих навчальних закладів Науково-методичного центру МОН України (2005), де основними книгами для навчальної діяльності студентів названі підручники та навчальні посібники, що затверджуються грифом МОН України за наявності їх високого науково-методичного рівня. Визначається структура навчальної книги та коментуються її елементи; обсяг книги вираховується за кількістю годин, відведених на вивчення дисципліни [61], що відповідає духу стандартизації освіти.

Фаховий інтерес викликає підручник із вивчення іноземних мов у вищій школі, створений авторським колективом на чолі з С. Ніколаєвою (2002) за основними розділами навчальної програми, з орієнтацією на системне вивчення іноземних мов на засадах технологізованого навчання й комунікативного підходу. Визначені авторами основні складники системи навчання – зміст, принципи, методи (окремо для вчителя та учнів), засоби, основні групи вмінь (аудіювання, говоріння, читання та письмо), система вправ – дають цілісне уявлення про структуру навчального процесу, а вказані фази розвитку навчальної ситуації розкривають ключові етапи формування розумово-навчальних дій здобувачів освіти [59, с. 64–65].

Особливий інтерес викликають засоби навчання іноземних мов, які, на думку авторів підручника, мають виступати в матеріальній формі й забезпечувати навчальну діяльність вчителя й учнів, сприяти досягненню навчальних цілей, бути інструментами реалізації методів навчання, відповідати досягненням методики та новітнім технологіями навчання іноземних мов, а також критеріям: значущості, призначення та застосування. Навчальні засоби поділяються на основні й допоміжні, для вчителів та учнів, технічні й нетехнічні, і всі представлені в навчально-методичному комплексі (НМК). У складі НМК методисти бачать підручник, книжку для вчителя, лінгафонний практикум, комп'ютерні програми, комплекти слайдів, діафільмів, аудіо- та відеокaset, таблиць тощо. Передбачено також комплекти для вчителя, для учня, фонограми тощо [59, с. 55–56]. Підручник містить цінні методичні рекомендації для вчителів і студентів щодо використання засобів навчання.

Автори підручника акцентують увагу на державних стандартах освіти й освітніх програмах; комунікативному підході до навчання іноземної мови; значну роль в іншомовній підготовці фахівців відводять експериментальній роботі;

визначають магістра як викладача іноземної мови, «який оволодів поглибленими фундаментальними психолого-педагогічними і фаховими знаннями інноваційного характеру; набув досвіду застосування та продукування нових знань для вирішення проблемних педагогічних і науково-дослідних завдань у галузі навчання іноземних мов у середній та вищій школах» [59, с. 3]. Аналізований підручник із методики навчання іноземних мов відповідав на свій час чинним нормативним документам як у методологічному, так і методичному аспектах, що робить його етапним явищем у системі методичного забезпечення підготовки майбутніх учителів іноземних мов. Проте в ньому узагальнюється досвід навчання іноземних мов переважно в основній і старшій школі, без урахування практики вищої школи та магістерської підготовки.

На цьому етапі освітніх трансформацій актуалізуються загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти [33], які також є цінним методичним посібником із іноземних мов. Іншомовна підготовка майбутніх учителів одержала чіткі орієнтири стосовно здійснення діяльнісно-орієнтованого підходу й посилення учнівських компетенцій за рахунок розвитку в особи, яка навчається, різних видів мовленнєвої діяльності. Цінним компонентом Рекомендацій є характеристики рівнів володіння мовою (від A1 до C2) за основними групами вмінь (аудіювання, читання, діалогічне й монологічне мовлення, писемне мовлення) [33, с. 49–50; с. 52–58], а також якісних аспектів усного мовлення [33, с. 58–61]. Підкреслюється важливість не лише знань, а й умінь їх застосовувати, як складових компетенцій, що в сумі з характерними рисами особистості мають забезпечити професійне формування компетентних фахівців.

У Рекомендаціях актуалізуються плюрилінгвальна та плюрикультурна компетенції, що відповідає формуванню мовнокультурної особистості в контексті європейських цінностей. Діяльнісний підхід до компетентнісного навчання іноземної мови реалізується головним чином унаслідок виконання навчальних завдань, які вважаємо основною ланкою взаємодії вчителя й учнів, що вимагає застосування відповідних компетенцій і сприяє розвивальному навчанню.

Процеси вивчення й викладання мови, зазначається в Рекомендаціях, мають систематично контролюватися. Чинниками контролю при цьому названо валідність, надійність і достовірність [33, с. 273], визначено типи контролю [33, с. 281], що

значно увиразнює результативні цілі педагогічної роботи. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти були й залишаються одним із основних документів, що накреслюють європейський вектор української освіти на засадах стандартизації якісних показників підготовки майбутніх учителів іноземної мови. Шкода, однак, що увага розробників цих Рекомендацій зосереджується більше на закладах загальної середньої освіти [33, с. 266–267], без достатньої уваги до вищої школи.

Отже, трансформаційний етап (1998–2005) розвитку програмового й методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів – майбутніх учителів англійської мови характеризується оновленням нормативної бази відповідно до європейських освітніх стандартів, а методичні джерела, хоча й нечисленні, засвідчують модернізацію змісту іноземної освіти. Визначений порядок розробки складових методичного забезпечення підготовки фахівців із вищою освітою; актуалізовано розроблення нормативних документів для системної стандартизації освіти в Україні та методичного забезпечення нового покоління; надано методичні рекомендації щодо структурно-змістового формування стандартів вищої освіти на суб'єктно-діяльнісній основі та принципах цілеспрямованості, прогностичності, технологічності й діагностичності. Формою соціального замовлення на випускника вищої школи названо його освітньо-кваліфікаційну характеристику, зміст і структура якої набирають рис галузевого стандарту.

Трансформація програмового-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів орієнтується на європейські стандарти вищої освіти. Визначено їхні основні складники: а) державна компонента; б) галузева компонента; в) компонента закладу вищої освіти. Відбувається масовий перехід вищої освіти на її другий (магістерський) рівень. Засадничими документами стосовно трансформації іншомовної підготовки магістрів-філологів є закони України «Про освіту» (1991), «Про вищу освіту» (2002), Національна доктрина розвитку освіти (2002), а також урядові постанови та накази МОН України.

Фахівці наголошують на доцільності модельованого підходу до формування змісту навчання іноземних мов (Р. Мартинова), пропонують нові підходи до методики викладання іноземних мов (С. Ніколаєва), відкриваються європейські обрії

іншомовної освіти (Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти). Умовою й завданням розвитку змісту освіти в Україні визнається її стандартизація за європейськими правилами та вимогами.

Поняття стандартизації вищої освіти пов'язується в дослідженні з відповідністю нормативної та навчально-методичної документації, а також здійснюваного на їх основі освітнього процесу встановленим державним стандартам у контексті європейських норм і правил. Модернізація освіти, здійснювана в умовах стандартизованих європейських вимог, покликана забезпечити тісний зв'язок освітнього рівня й кваліфікації, сприяти гармонійному розвитку особистості й ствердженню національних та загальнолюдських цінностей.

2.3 Стандартизація програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів (2002–2024 рр.)

Четвертий етап *трансформацій* програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів (2006–2013 рр.) стосується подальшої стандартизації освіти в Україні згідно європейських норм. Він пов'язаний із виконанням Україною вимог Болонської декларації (2005), прийняттям Державної програми «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті та науці» на 2006–2010 роки, розробкою концепції організації підготовки магістрів в Україні (2010), запровадженням Національної рамки кваліфікацій (2011), а також кредитно-трансферної системи організації навчального процесу (ЄКТС), що значно активізувало стандартизаційні процеси в освіті відповідно до нових реалій, закріплених пізніше в законах України «Про вищу освіту» (2014) та «Про освіту» (2017). Оскільки трансформаційні процеси в освіті на цьому етапі відбуваються на засадах стандартизації вітчизняної освіти, то називаємо його ***трансформаційно-стандартизаційним***.

Чинником упровадження сучасних навчальних інновацій та модерних методичних матеріалів вважаємо Державну програму «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті та науці» на 2006–2010 роки (2005) [24], яка дала поштовх

створенню банку електронних документів нормативно-правового, науково-методичного, психолого-педагогічного, програмно-технологічного та інформаційного забезпечення дистанційного навчання, що розширило доступ здобувачів вищої освіти до джерельної бази, забезпечило впровадження дистанційної освіти. Ця програма передбачала впровадження інформаційних та комунікаційних технологій у навчальний процес і використання їх для навчання протягом усього життя. Враховуємо важливу роль стандартизації інформаційно-комунікаційних компетентностей у системі освіти України, на що вказують українські вчені [81].

Чинником реалізації зазначеної Програми на цьому етапі був Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» (2007), у якому визначено необхідність «забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності населення, насамперед шляхом створення системи освіти, орієнтованої на використання новітніх ІКТ у формуванні всебічно розвиненої особистості» [114]. Інформаційні засоби мають забезпечити доступ до якісної освіти, що відповідає європейським цінностям [12]. Сприяло цьому й Положення про дистанційне навчання, що визначається як індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу в спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [98], що визначило розробку дистанційних курсів [8].

Основним показником освітніх трансформацій в Україні є стандартизація освітньої діяльності відповідно до європейських вимог. Європейський вектор виступає гарантом якості освіти, потребуючи трансформації змісту й форм навчання за прикладом вищої освіти в країнах ЄС. Однак є досить критична оцінка освітніх перетворень в Україні в цей час. Так, у монографії «Болонський процес та нова парадигма вищої освіти» (2014) Ю. Рашкевич указує на те, що після підписання комюніке запровадженню ЄКТС, наприклад, ще кілька років діяла кредитно-модульна система організації навчального процесу, яка не передбачає перезарахування кредитів; зміна переліків назв напрямів та спеціальностей більше

була пов'язана з державним замовленням, тобто мала комерційний мотив, а прийняття Національної рамки кваліфікацій (2011) не мало істотного впливу на проектування освітніх програм; розвиток академічної мобільності був обмежений рядом технічних причин. Ці та інші фактори, зазначає Ю. Рашкевич, породжували спротив європейським цінностям освіти й освітнім змінам, зумовленим Болонським процесом [126, с. 5–12]. Враховуючи зауваження вченого стосовно труднощів реформування вищої освіти, усе ж сприймаємо позитивні наслідки трансформацій, зумовлених приєднанням України до європейського освітнього простору. Погоджуємося з А. Сбруєвою в тому, що метою освіти в нових реаліях є: «навчити жити разом шляхом формування знань про інших, про їх історію, культуру, традиції, мислення» [131, с. 82], що має методологічне значення для формування змісту освіти, розробки її програмового та навчально-методичного забезпечення.

Вагомим чинником євроінтеграції служить іншомовна підготовка магістрів, виконуючи комунікативну функцію й формуючи мовну особистість професіонала й патріота. Освічений громадянин України, володіючи іноземними мовами, виступає суб'єктом успішної навчальної та професійної діяльності, упевнено орієнтується на світовому й національному ринку праці, глибше усвідомлює власні потреби й можливості в адекватному співвідношенні їх із громадськими інтересами.

Наріжними документами, що зумовлюють трансформацію програмового забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів, є, як визнано, Державний стандарт вищої освіти й складена на його основі освітньо-професійна програма. Однак ці документи тоді знаходилися ще в розробках, зразки яких з'являться пізніше. Орієнтиром для розробників була Постанова Кабінету Міністрів України від 07.08.1998 року № 1247 (див. Додаток В), у якій ідеться про визначення компонентів державного стандарту та циклів підготовки фахівців, що дало змогу структурувати зміст навчального плану, який був тоді основним документом, оскільки візувався провідною установою для ліцензування відповідної освітньої діяльності. Наприклад, навчальний план підготовки магістрів за напрямом 0101 Педагогічна освіта і спеціальністю 8. 010103 Педагогіка та методика середньої освіти. Мова і література (англійська) у Миколаївському державному університеті імені В. О. Сухомлинського

в 2006 році погоджено з Департаментом вищої освіти МОН України, науково-методичною радою МОН України та Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти МОН України.

Названий план пов'язаний із початком іншомовної магістерської підготовки в цьому університеті й має: а) цикл професійно-орієнтованої, гуманітарної та соціально-економічної підготовки, розрахований на 7,5 кредитів, що складає 270 годин; із них нормативна частина циклу має 4,5 кредитів (162 години), варіативна частина – 3 кредити (108 годин); б) цикл фундаментальної професійної та практичної підготовки охоплює 28,5 кредитів (1026 годин); із них нормативна частина циклу має 21 кредит (756 годин); варіативна частина має 7,5 кредитів (270 годин). Варіативна частина поділяється на дисципліни за вибором університету (4,5 кредитів, 162 години) та студентів (3 кредити, 108 годин). Передбачено також інші види підготовки (24 кредити, 864 години), із них два види практик (стажування й науково-дослідна, відповідно по 6 кредитів, по 216 годин) та державна атестація з кваліфікаційною роботою магістра. Усього: 60 кредитів (2160 годин). Структура змісту цього плану вказує на орієнтацію розробників на згадану урядову постанову про державні стандарти вищої освіти (№ 1247). Зазначимо, що в цій постанові йдеться про компоненти – галузевий та закладу вищої освіти, а не про частини за вибором учасників навчального процесу, та згодом такі неузгодженості зникнуть.

Навчальний план у системі магістерської підготовки поступово втрачає першість серед освітніх документів, стаючи похідним від освітньо-професійної програми. Мотиваційним чинником модернізації професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов, переконує В. Безлюдна, була активна розробка нових навчальних програм і визначення ключової тріади цієї роботи: змісту навчання, методики викладання й системи контролю успішності навчальної роботи [9, с. 268] в умовах кредитної системи організації навчального процесу [9, с. 344].

Пріоритет освітньої програми в підготовці магістрів посилено в наказі МОН України «Про Концепцію організації підготовки магістрів в Україні» (2010), де зазначається, що кваліфікація для магістрів формулюється як назва освітньої програми. Запроваджуються професійні, дослідницькі та кар'єрні освітні програми за

одним напрямом підготовки магістрів. Передбачені структура і термін навчання за категоріями освітніх програм, вимоги до кваліфікаційних робіт випускників [106]. Уперше на концептуальному рівні йшлося не про просте накопичення знань і вмінь, а професійно-особистісний розвиток магістра – фахівця високої кваліфікації, який має відрізнятися від бакалаврського й повинен забезпечити випускникам ширші можливості для працевлаштування. Із запровадженням стандартизованих вимог поступово приходило усвідомлення фахівцями принципової різниці між бакалаврським і магістерським рівнями вищої освіти, й випускник магістратури все виразніше асоціювався з вищою школою та науково-дослідницькою діяльністю.

У Концепції магістерської підготовки йдеться про Національну рамку кваліфікації, що наголошує на фаховій кваліфікації здобувачів вищої освіти. Актуалізація Національного класифікатора України привертає увагу до різних категорій науково-педагогічних працівників, що увиразнює перспективи випускників на ринку праці. Поглибленню стандартизації університетської освіти сприяла Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (2011), прийнята з метою: а) введення європейських стандартів та принципів забезпечення якості освіти з урахуванням вимог ринку праці до визначення компетентностей фахівців; б) забезпечення гармонізації норм законодавства у сфері освіти та соціально-трудових відносин; в) сприяння національному й міжнародному визнанню кваліфікацій, здобутих в Україні; г) налагодження ефективної взаємодії сфери освітніх послуг та ринку праці» [95]. Запровадження Національної рамки кваліфікацій змістило акцент зі змісту фахової підготовки на її результат, зі спеціальності випускника на його кваліфікацію, що виявилось рушійною силою формування освітньо-кваліфікаційних характеристик та освітньо-професійних програм на засадах стандартизації освітніх вимог і потреб. У цій постанові підкреслено, що магістр відповідає 7-му рівню Національної рамки кваліфікацій та другому циклу вищої освіти, і здатний «інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі у широких або мультидисциплінарних контекстах», що має бути компонентом мети відповідної освітньої програми.

Учені також спостерегли тісніший зв'язок освітньої програми підготовки фахівців із їх кваліфікацією. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (2011) сприяла, за словами Г. П'ятакової, гармонізації норм законодавства у сфері освіти та соціально-трудових відносин, національному й міжнародному визнанню кваліфікацій, здобутих в Україні, активізації компетентнісної складової вищої освіти [123, с. 235].

Кваліфікаційний аспект результатів вищої освіти перебуває в полі постійної державної уваги: прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування національної системи кваліфікацій» (2022). Зазначається про професійний стандарт, що являє собою «затверджені в установленому порядку вимоги до компетентностей працівників, що слугують основою для формування професійних кваліфікацій» [90]. На черзі було розроблення професійного стандарту вчителя ЗЗСО й викладача ЗВО.

Із розвитком виробничих сил і відносин у суспільстві змінюється й перелік актуальних кваліфікацій. У законопроекті «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення національної системи кваліфікацій відповідно до актуальних потреб ринку праці та інших питань» [118] подається Єдиний реєстр кваліфікацій замість Національного класифікатора України ДК 003:2010 та Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників. Відбувається подальша актуалізація фахівця потрібної кваліфікації на засадах стандартизації вимог до його професійних компетентностей.

Розвитку магістерської освіти на цьому етапі сприяла Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра» (2010), на підставі якої уточнюється галузь підготовки – Педагогічна освіта, а освітньо-кваліфікаційний рівень магістра означає професійну освіту (за профілем) і кодом спеціальності – 8.01010401 [97]. Відбувається й далі корекція фахової підготовки, що приводить навчальну документацію в більшу відповідність до вимог стандартизації вищої освіти [96].

На етапі стандартизації іншомовної освіти зростає потреба в методичних посібниках, адресованих студентам і викладачам. Методику навчання іноземних мов розглядаємо на трьох рівнях: а) як сукупність форм, методів і правил навчальної роботи; б) як наука, що досліджує ці форми й методи та норми їх застосування вчителем; в) як навчальна дисципліна для студентів педагогічних спеціальностей. Прийняття Концепції організації підготовки магістрів стимулювало подальшу диференціацію змісту їх навчання, активізувало науково-методичні дослідження. Г. П'ятакова вказує, що виникла можливість функціонування за одним напрямом підготовки дослідницьких і професійних освітніх програм підготовки магістрів, і університетам потрібно було здійснювати не менше 25% дослідницьких програм підготовки магістрів; нормативний термін навчання магістрів усіх напрямів подовжено до півтора – двох років [123, с. 232–235], що пожвавило трансформаційні процеси щодо програмування освітньої діяльності та розроблення навчальних книг.

Однак на практиці існує перевага освітньо-професійної підготовки магістрів, що вказує на необхідність посилення в них науково-дослідної складової. На думку Г. П'ятакової, магістрів має відрізняти здатність «розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики» [123, с. 225]. Такий підхід зумовлює модернізацію освітньо-професійних програм іншомовної підготовки філологів, які перебувають на перших позиціях світової та європейської інтеграції, оскільки одним із інструментів її служить іноземна мова як засіб міжособистісної та міжнародної комунікації й формування полікультурної особистості.

Оскільки для виконання нових освітніх завдань потрібне відповідне навчально-методичне забезпечення, то зростає увага фахівців до інноваційних форм організації та проведення навчального процесу. Так, Г. П'ятакова адресувала студентам підручник із інтерактивного навчання (2006), у якому показує активну й інтерактивну моделі навчання, презентує синектику як перспективну модель навчання у вищій школі. Учена розкриває форми міжособистісної взаємодії й методи обміну словесною інформацією, організації практичної діяльності студентів та розвитку в них

критичного мислення [124, с. 7–16]. Авторка пропонує діяльнісний підхід до розвивального навчання студентів, тому значна питома вага в її підручнику належить імітаційним іграм і тренінгам, основою яких є міжсуб'єктна взаємодія учасників педагогічного процесу. Шкода тільки, що в ньому недостатньо врахована специфіка магістерської підготовки. Звичайно, цей підручник Г. П'ятакової актуальний і для бакалаврської освіти, й навіть старшої школи, проте його виразний потенціал способів діяльності, міжособистісної взаємодії, моделей інтерактивного навчання в магістратурі просто необхідний. Особливо це стосується філологів – майбутніх фахівців іноземних мов, які в живому спілкуванні здатні розвивати усне мовлення й набиратися досвіду партнерської взаємодії та лідерських якостей.

Показником рівня вивчення іноземної мови вважається вченими практична мовленнєва діяльність. У навчальному посібнику О. Тарнопольського з методики навчання іншомовної мовленнєвої діяльності (2006) акцентовано на розвитку мовлення як активній формі оволодіння процесами говоріння й письма іноземною мовою. Цей посібник сприяє реалізації діяльнісного підходу, упровадженню активних форм міжособистісної комунікації, застосування яких забезпечує високу якість підготовки фахівців іноземних мов [142]. Проте орієнтація лише на бакалаврів звужує сферу впливу цього посібника на магістерську освіту.

Помітним явищем того часу був підручник із методики навчання іноземних мов у загальноосвітній школі, створений колективом авторів на чолі з Л. Пановою (2010). У цій навчальній книзі послідовно розкриваються концептуальні засади навчання іноземних мов, реалізується системний підхід до формування навичок і вмінь іншомовної мовленнєвої діяльності учнів та організації навчального процесу в школі. Приділяється увага активним засобам навчання, зокрема комп'ютерним технологіям. Належне місце в підручнику відводиться виконанню вправ, що потребує застосування необхідних навичок і вмінь та сприяє їх формуванню. Автори підручника підтримують тенденцію реформування освіти на основі компетентнісного підходу до формування змісту навчання. Домінує орієнтація на формування в учнів мовленнєвої діяльності, зумовлена опорою на загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти. Зокрема стверджується: «Мовний та мовленнєвий матеріал є інструментарієм, за

допомогою якого відбувається навчання іншомовному спілкуванню» [57, с. 61]. Отже, цей підручник продовжує тенденцію діяльнісного підходу до навчання іноземних мов, розвиває ідею компетентнісного підходу до формування змісту іншомовної освіти, однак його дія обмежується закладом загальної середньої освіти, і методика навчання іноземних мов не розглядається як навчальна дисципліна в закладах вищої освіти, не кажучи вже про її магістерський рівень.

У міру активізації методичних розробок відбувається осучаснення підручників і посібників, що наближає їх до потреб вищої школи. Наприклад, у підручнику за редакцією С. Ніколаєвої [58] методика навчання іноземних мов розглядається як навчальна дисципліна, а не тільки як наука чи сукупність форм і методів навчання в середній школі. До того ж, поряд із діяльнісно-комунікативним та компетентнісним підходами актуалізується й культурологічний, унаслідок чого навчання іноземних мов пов'язується з досягненням інших культур. У цьому підручнику помітна тенденція до модернізації змістового й формального аспектів навчання іноземних мов та їх взаємодії, а розглянуті предметні й процесуальні аспекти змісту іншомовної освіти висвітлюють інструментарій для формування мовленнєвих компетенцій. Пропонуються, зокрема, методи й технології активного навчання на основі широкої класифікації методів навчання іноземних мов і культур. Проте, на жаль, цей підручник не має прямого зв'язку з освітньо-професійною програмою іншомовної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови, тим більше в магістратурі.

У дослідженні враховуємо перспективні перетворення української освіти, накреслені в Указі Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013). У документі стверджується, що в Україні забезпечено правове регулювання питань функціонування системи освіти, усіх її рівнів і підсистем, діяльності навчальних закладів різних типів і форм власності, організації різних форм навчання. Підкреслюється, що модернізовано зміст та вдосконалено організацію всіх ланок освіти, створено нові навчальні підручники.

Із проблем указано на недостатню відповідність освітніх послуг вимогам суспільства, запитам особистості, потребам ринку праці; обмеженість доступу громадян до якісної освіти; невідпрацьованість системи працевлаштування

випускників, недосконалий моніторинг якості освітніх послуг. Визнано також низький рівень фінансово-економічного, матеріально-технічного, навчально-методичного та інформаційного забезпечення навчальних закладів, матеріальне розшарування сімей і неготовність частини працівників до інноваційної діяльності. Складовою мети Національної стратегії визначено «забезпечення особистісного розвитку людини згідно з її індивідуальними здібностями, потребами на основі навчання протягом життя», що узгоджується з гуманістичними принципами національної освіти, проголошеними на порі відновлення української освіти.

Серед напрямів стратегічного розвитку української освіти вказано на реформування системи освіти на основі пріоритетності людини; оновлення нормативної бази системи освіти й модернізацію структури, змісту та організації освіти на засадах компетентнісного підходу; побудову ефективної системи національного виховання, розвитку й соціалізації дітей та молоді й забезпечення доступності та безперервності освіти протягом усього життя; розвиток наукової та інноваційної діяльності в освіті та її інформатизація. Зазначено також необхідність моніторингу освіти, підвищення соціального статусу працівників та забезпечення матеріально-технічної бази навчальних закладів [67]. Національна стратегія розвитку освіти засвідчує державний інтерес до проблем і здобутків вітчизняної освіти, підтримує й розвиває її послідовну модернізацію в контексті національних і світових, насамперед європейських цінностей. Учені переконують, що інтеграційні процеси в загальноєвропейському освітньому просторі не повинні нівелювати здобутки й особливості української освіти, і всі освітні рішення мають ухвалюватися з урахуванням компонентів національної освіти [82, с. 183].

Отже, провідними **чинниками** стандартизації вітчизняної освіти на цьому етапі були:

- 1) *використання інформаційних та комунікаційних технологій у навчальному процесі, що пожвавило інноваційний клімат вищої школи, сприяло активізації й матеріалізації іншомовної мовленнєвої діяльності майбутніх магістрів;*
- 2) *запровадження двоциклового навчання у вищій школі – бакалаврського та магістерського, що забезпечує європейський формат вищої освіти та основи для*

диференціації її змісту й форм; уточнення переліку спеціальностей є кроком до бакалаврської та магістерської освіти;

3) *організація навчального процесу за кредитно-трансферною системою*, що дає змогу перезарахувати навчальні здобутки студента й забезпечує йому академічну мобільність та ширші можливості для працевлаштування;

4) *визначення різних категорій магістерських освітніх програм – професійної, дослідницької та кар'єрної*, що сприяє диференціації змісту підготовки магістрів одного напрямку, впливає на співвідношення теоретичної та практичної підготовки фахівців та перспективи працевлаштування.

Послідовна й перспективна державна політика в галузі освіти стосується стратегічного розвитку вітчизняної освіти в умовах постійної модернізації змісту й форм із дотриманням принципів гуманізації й демократизму, відкритості й урахування ринкових запитів, використанням інноваційних технологій ефективного навчання, національного виховання, освіти впродовж життя.

Навчально-методичне забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів значною мірою відповідає змістовим трансформаціям освіти, запроваджуючи інноваційні форми навчання у вищій школі, пропонуючи моделі розвитку мовленнєвої діяльності учнів і студентів, орієнтуючись на європейський досвід. Національна стратегія розвитку освіти відкриває нові можливості для забезпечення європейської якості вітчизняної освіти завдяки стандартизації освітнього процесу та його результатів.

Отже, **четвертий етап** характеризується трансформаційними процесами в освіті, ініційованими державними нормативними документами, які визначають напрями й перспективи, зміст і засоби, пріоритети й завдання, умови й особливості вищої освіти, гарантом якості якої служить стандартизація освітньої діяльності.

П'ятий етап трансформацій програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів (2014–2024) називаємо **стандартизаційним**, який характеризується посиленням процесу стандартизації української освіти, що пов'язано насамперед із прийняттям чинного Закону України «Про вищу освіту» (2014). Ключові терміни й поняття вказують у ньому на

відповідність його положень європейським стандартам вищої освіти. Наприклад, галузь знань трактується як гармонізована з Міжнародною стандартною класифікацією освіти предметна область освіти та науки, а ЄКТС означає систему трансферу та накопичень кредитів, що використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою підтвердження кваліфікації та академічної мобільності.

Опорним є визначення в Законі *освітньої програми* як єдиного комплексу освітніх компонентів, спрямованих на досягнення результатів навчання, що дає право на отримання освітньо-професійної кваліфікації. Магістерський рівень освіти передбачає набуття здобувачами здатності розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру, тоді як бакалаврський рівень освіти орієнтований лише на виконання складних виробничих завдань. Диференціація освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавра й магістра служить чинником розмежування змісту їхньої підготовки та створення відповідних методичних матеріалів. Актуалізується індивідуальна освітня траєкторія, яка за визначенням чинного Закону України являє собою персональний шлях реалізації особистого потенціалу студента й формується на основі освітньої програми [87].

Професійний інтерес викликають думки вчених про запровадження в Україні європейської структури профілю освітньо-професійних програм. В. Бобрицька вказує, що в освітніх програмах обов'язково мають бути такі відомості: а) загальна інформація; б) мета освітньої програми; в) характеристика цієї програми; г) орієнтація освітнього процесу на майбутнє працевлаштування та подальше навчання; д) стиль викладання; е) програмні компетентності, які мають засвоїти випускники; є) програмні результати навчання [16, с. 21]. На законодавчому рівні надано обсяг та опис освітньо-професійної програми підготовки магістра, що допомагає стандартизувати її форму. Освітні зміни відбуваються далі відповідно до чинних законів України «Про вищу освіту» та «Про освіту» [87; 113].

Модернізаційні процеси в освіті знайшли потужну підтримку також із прийняттям Закону України «Про стандартизацію» (2014) із метою забезпечення відповідності об'єктів стандартизації своєму призначенню [120], що зумовлює відповідність змісту, процесу й результатів фахової підготовки меті й завданням

вищої освіти, заявленим на законодавчому та урядовому рівнях. *Поняття стандартизації програмового і методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів* пояснюємо як приведення нормативної та навчально-методичної документації, а також здійснюваного на їх основі освітнього процесу в Україні у відповідність до державних стандартів у контексті європейських вимог.

Орієнтиром для розробників освітніх документів у процесі їх стандартизації виявився зразок освітньо-професійної програми, наданий у листі МОН України [75], у якому чітко визначені параметри цього документа: профіль програми, перелік компонент у їх логічній послідовності, структурно-логічна схема освітньої програми, форми атестації та матриці відповідності програмних компонент компонентам освітньої програми і забезпечення програмних результатів навчання відповідними компонентами освітньої програми. Орієнтуючись на цей зразок, розробники освітніх програм одержали змогу наблизити форму цього документа до стандартизованих вимог Закону України «Про вищу освіту» (див. таблицю 2.2).

Таблиця 2.2

Відповідність компонентів освітньо-професійних програм університету
рекомендованому зразку

Університет	ЗІ	М	ПО	ООП	ФОП	ПВПН	ПК	ПРН	РЗП	АМ	ФА	ПКП	СЛС	МВ	МЗ
КДПУ 2016 р.	-	-	+	+	-	+	+/-	-	-	-	+	-/+	-	-	-
КДПУ 2021 р.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
КДПУ 2023 р.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Як видно з таблиці 2.2 на прикладі Криворізького державного педагогічного університету, освітня програма іншомовної підготовки магістрів-філологів за 2016

Умовні позначки:

ЗІ – загальна інформація; М – мета ОПП; ПО – предметна область програми; ООП – орієнтація ОП; ФОП – фокус ОП; ПВПН – придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання; ПК – програмні компетентності; ПРН – програмні результати навчання; РЗП – ресурсне забезпечення програми; АМ – академічна мобільність; ФА – форми атестації; ПКП – перелік компонентів та їх послідовність; СЛС – структурно-логічна схема ОП; МВ – матриця відповідності програмних компетентностей компонентам освітньої програми; МЗ – матриця забезпечення програмних результатів навчання відповідними компонентами освітньої програми.

рік помітно відрізняється від наступних, уже орієнтованих на вказаний зразок, і програє порівняно з ними, бо не розкриває ряд нормативних компонентів (див. Додаток А). Після 2017 року освітні програми, як показано на таблиці, повніше охоплюють основні компоненти змісту освітньої діяльності, що є ознакою їх більшого унормування.

Наступним кроком до стандартизації вищої освіти є Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти з роз'ясненням поняття стандарту, мети та завдань у контексті європейських вимог. Стандарт вищої освіти трактується в них як «сукупність вимог до освітніх програм вищої освіти, які є спільними для всіх освітніх програм у межах певного рівня вищої освіти та спеціальності» [60], тобто є базовим документом для розробників. Стандарт вищої освіти регламентує обсяг кредитів ЄКТС; вимоги до рівня освіти вступників і перелік компетентностей випускників; зміст і терміни підготовки здобувачів вищої освіти; форми атестації здобувачів вищої освіти, а також вимоги до створення освітніх програм і професійних стандартів (за їх наявності) [60], що є алгоритмом розроблення освітніх програм.

Стандартизовані вимоги до освітніх програм сприяли тому, що магістерська підготовка в різних університетах України набирала спільних рис, властивих певному рівню вищої освіти, що допомагає формуванню не тільки її змісту, а й очікуваних результатів, дає змогу об'єктивувати діагностику якості освіти. У Методичних рекомендаціях підкреслено, що освітні програми розробляються відповідно до Національної рамки кваліфікацій (НРК), що становить собою «системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів» [60].

Засадниче значення мають положення Методичних рекомендацій про те, що освітні стандарти базуються на компетентнісному підході та поділяють філософію Європейського простору вищої освіти, визначену в комюніке Болонського процесу та в міжнародному Проєкті Європейської Комісії «Гармонізація освітніх структур в Європі» [60], що вказує на європейський вибір вітчизняної освіти та засвідчує реальні кроки освітньої інтеграції в цьому напрямі. Європеїзація вищої освіти в Україні вкотре визнається чинником якості підготовки фахівців. Указана й мета стандартизації освітніх програм: визнання й підтвердження кваліфікацій та освітніх

компонентів, здобутих випускниками, сприяння академічній мобільності викладачів і студентів, що відповідає положенням чинного Закону України «Про вищу освіту» та ліссабонській Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні [38]. Мова йде про визнання саме кваліфікацій, а не дипломів про вищу освіту.

Стимулом розвитку іншомовної освіти був Указ Президента України «Про оголошення 2016 року Роком англійської мови» (2015), у якому сказано про обмін студентами між закладами вищої освіти в Україні й за кордоном, підвищення кваліфікації вчителів і викладачів, підкреслена роль загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти у підвищенні якості навчання англійської мови [110].

Особливу увагу звертаємо на Концепцію розвитку педагогічної освіти (2018), за якою професійна кваліфікація педагогічного працівника означає визнану в установленому порядку та засвідчену відповідним документом стандартизовану сукупність здобутих особою компетентностей, що дають змогу здійснювати професійну педагогічну діяльність [94]. У документі надано опис та оцінку стану педагогічної освіти в Україні, висвітлено особливості педагогічних професій.

Основні ідеї Концепції відбивають реальну проблематику педагогічної освіти в державі. Вказується на актуальність психолого-педагогічної та практичної підготовки фахівців, використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій; підкреслюється, що підготовка педагогічного працівника має відповідати суспільним запитам, сформульованим у професійних стандартах та стандартах освіти, ураховуючи світові тенденції щодо підготовки педагогів. Зasadничим є положення Концепції про те, що *головним завданням трансформації педагогічної освіти* є забезпечення випереджувального розвитку, переважно за рахунок нових знань та інноваційних технологій, що пов'язуємо зі змістом освітніх програм та їх навчально-методичним [13; 21; 32; 82; 83; 121; 123; 143;] і науковим [71; 108; 134] ресурсом.

У контексті нашого дослідження актуалізується стандарт вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки для другого (магістерського) рівня вищої освіти [105]. Згідно з вимогами Болонської конвенції в цьому Державному стандарті окреслено обсяг освітньо-професійної програми підготовки магістра на рівні 90–120 кредитів ЄКТС. Підкреслено, що освітньо-наукова програма магістра

обов'язково включає дослідницьку (наукову) компоненту обсягом не менше 30 відсотків. Отже, у галузевому Стандарті визначено професійний і науковий напрями підготовки фахівців, указано кредитне навантаження кожного з них. Відбувається системна орієнтація вищої освіти України на європейські норми та правила, у тому числі й стосовно іншомовної освіти майбутніх учителів-філологів.

Освітні трансформації стимулювали наукові дослідження з теорії й практики професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у закладах вищої освіти України (В. Безлюдна, С. Ніколаєва), європейських країнах Вишеградської групи (Г. П'ятакова), а також із проблем розвитку магістерської освіти загалом (Н. Батечко, І. Бацуровська, С. Вітвицька, Н. Мачинська та ін.). Переважає наукова думка про те, що модернізаційні процеси значною мірою стосуються не тільки змісту й форм вищої освіти, а й стратегії підготовки майбутніх фахівців на засадах компетентнісного навчання, що має відповідати соціальному замовленню, вимогам світового та європейського ринку праці, узгоджуватися з особистими інтересами випускників.

Водночас помітні деякі розбіжності в застосуванні компетентнісного підходу в Україні й за кордоном: у європейських університетах визначають компетенції, в українських більше зважають на компетентності (Г. П'ятакова). Окреслюються два полюси одного явища: зміст освітніх програм із їх компетентнісним потенціалом та модель особистості випускника закладу вищої освіти, що більше пов'язано з його компетентностями. Виникає потреба створення освітніх програм на засадах інтеграції європейських та національних пріоритетів, що сприятиме тіснішій взаємодії змістових та особистісних чинників формування фахівців нового зразка.

Отже, трансформаційні процеси в царині вищої школи України спрямовані на адаптацію освітньої системи до європейських стандартів, тобто це складова загального процесу європеїзації країни й чинник якості освіти [148]. Водночас мають ураховуватися національні особливості й інтереси, на що вказують учені. Наприклад, І. Гайдай говорить про ризиковану «відмову від певних національних освітніх особливостей» [20, с. 202]. Звичайно, ідеться не лише про збереження, а й розвиток національних освітніх надбань на загальнолюдській ціннісній основі.

Актуалізовані питання індивідуальної освітньої траєкторії формування майбутнього вчителя / викладача іноземних мов потребують систематизації стандартизованих вимог до змісту, процесу й результатів освіти, яка має здійснюватися за індивідуальним навчальним планом студента. Відбувається подальша конкретизація освітньо-кваліфікаційних характеристик фахівців і відповідна диференціація освітньо-професійних програм та їх методичного забезпечення. Г. П'ятакова підкреслює, що стандартизація вищої освіти в Україні базується на суб'єктно-діяльнісному підході, завдяки чому відповідно до загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти відбувається послідовна реалізація законодавчих вимог щодо програмово-методичного ресурсу освітньої діяльності; формування змісту освіти, спроможного забезпечити випускнику здатність виконувати навчальну та професійну роботу; послідовну розробку нормативних і навчально-методичних документів і матеріалів та реалізацію умов для діагностики результатів освітньої діяльності [123, с. 230–231].

Формування освітніх програм на етапі їх активної стандартизації продовжує відбуватися переважно в змістовому аспекті, що вказує на неперехідну тенденцію до модернізації контенту вищої освіти. Найпомітніші зміни формату іншомовної підготовки магістрів-філологів відбулися в колі психолого-педагогічних та методичних навчальних дисциплін і фахових практик, тобто в парадигмі професійної діяльності майбутніх фахівців. Указуючи на посилення психолого-педагогічної складової в освітніх програмах і навчальних планах підготовки викладачів вищої школи, Н. Батечко особливу увагу приділяє вибірковій частині, вважаючи її основою магістерської програми [6, с. 272]. Актуальність вибіркового підходу до програмування змісту вищої освіти сприяє її відкритості й зумовлюється викликами глобальних цивілізаційних процесів. В. Огнев'юк наголошує: «Глобалізація економічних, політичних і культурних зв'язків у світі зумовлює формування відкритих освітніх систем і загальноприйнятих вимірів освіченості» [73, с. 43].

Твердження Н. Батечко того, що «основні положення компетентнісного підходу можуть слугувати теоретичним підґрунтям дослідницького процесу підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури» [6, с. 45], увиразнюють

дослідницькі компетентності магістра, який працюватиме в якості викладача вищої школи, дослідника та загалом розвинутої в інноваційному розумінні особистості. Зважаємо на те, що можливості бакалаврської освіти для досягнення цих показників вужчі.

Помітні зміни і в організації освітньої діяльності в університетах. За наказом МОН України від 26.01.2015 року № 47 «Про особливості формування навчальних планів на 2015/2016 н. р.» із 201 –2016 н. р. відбулося зменшення кількості годин аудиторного навантаження орієнтовно до 1/3 від кредиту ЄКТС та збільшення годин на самостійну роботу до 2/3 кредиту ЄКТС [130]. Зменшено й кількість годин, розрахованих на один кредит, із 36 годин до 30 годин. Навчальний рік, починаючи з 2015 року, складає 60 кредитів (по 30 годин на один семестр), що більше відповідає навчальній практиці європейської освіти. Стандартизація вищої освіти в Україні вимагає узгодження переліку навчальних дисциплін і педагогічних практик як із вимогами освітньо-кваліфікаційних характеристик відповідної спеціальності (для тих, хто вступив на навчання до 2015 року), так і з новим освітнім документом – освітньо-професійними програмами (для тих, хто вступив на навчання в 2015 році). Отже, відбувається новий оберт трансформації освітніх програм (професійної, кар'єрної чи наукової), як того вимагає чинний Закон України «Про вищу освіту» та передбачає Концепція розвитку магістерської освіти.

Важливим кроком міжнародної інтеграції української вищої освіти було затвердження Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти (2024). Відтоді іншомовна підготовка магістрів за шифром А4 Середня освіта має код і найменування відповідної деталізованої галузі Міжнародної стандартної класифікації освіти ISCED-F 2013 0114 Teacher training with subject specialization [91].

Рушійною силою програмового й методичного забезпечення підготовки фахівців із вищою освітою виявилися Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності закладів освіти (2015), за якими викладачі вищої школи протягом п'яти років повинні мати видані підручники або навчальні посібники, включаючи електронні, і не менше 25% навчальних приміщень мають бути забезпечені

мультимедійним обладнанням [52]. Однак вимога щодо п'яти навчальних книг за п'ять років залишається дискусійною.

Навчально-методичне забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів можна умовно розподілити на: а) підручники й посібники з методики навчання іноземних мов для студентів закладів вищої освіти (Р. Гришкова, О. Заболотська, С. Ніколаєва, О. Тарнопольський, Л. Панова); б) методичні посібники з актуальних проблем засвоєння змісту й використання методів навчання іноземних мов студентів педагогічних спеціальностей (Р. Мартинова, С. Ніколаєва, Г. П'ятакова, С. Соломаха). Актуалізуються проблеми фахової підготовки педагогічних кадрів, спроможних успішно діяти в ринкових умовах. У навчальному посібнику «Методика навчання англійської мови за професійним спрямуванням студентів нефілологічних спеціальностей» (2015) Р. Гришкова звертає увагу на відповідність навчальних програм сучасним вимогам та якісне навчально-методичне забезпечення процесу підготовки майбутніх фахівців, застосування сучасних технологій навчання та наявність адекватної системи оцінювання [21, с. 16]. До педагогічних засад модернізації освіти вчена відносить запровадження нових підходів до навчання мови, створення відповідного освітнього середовища, розвиток пізнавальної самостійності студентів і пропонує активно запроваджувати світовий досвід, переходити, наприклад, до тьюторської системи організації навчальної діяльності [21, с. 43]. Можливо, у цьому посібнику Р. Гришкової варто було більше уваги приділити таким чинникам модернізації, як Державний стандарт й освітня програма підготовки фахівця з вищою освітою, модерний навчальний план та методичні матеріали нового типу, навіть коли йдеться про навчання студентів нефілологічних спеціальностей.

Потужним доповненням до методичного арсеналу вивчення іноземних мов на цьому етапі є монографія «Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах» (2015) за ред. С. Ніколаєвої. У виданні виокремлюються поняття освітніх, педагогічних та навчальних технологій, пропонуються методики використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, Інтернет-ресурсів. У розділах монографії послідовно висвітлюються інтерактивні й проєктні технології, а форми навчання кейс-метод і «Дебати»

подаються як активні засоби формування мовленнєвих компетентностей учнів та студентів [141]. Хоча йдеться про наукову, а не методичну працю, у монографії окреслюються перспективи технологізованого навчання іноземних мов.

Помітним явищем у розвитку методичної підтримки навчання іноземних мов є підручник О. Тарнопольського та М. Кабанової «Методика викладання іноземних мов та аспектів у вищій школі» (2019), у якому культивується суб'єктно-діяльнісний підхід до навчання іноземних мов, наголошується на індивідуально-особистісних якостях людини, що важливо в умовах студентоцентрованого навчання. Автори підручника підкреслюють, що методика навчання іноземної мови є «одним із найважливіших у підготовці студентів-філологів», і вказують на обмаль відповідних навчальних книг [143, с. 3, 4]. Висвітлюються зміст і форми, методи й засоби іншомовної підготовки студентів, особлива увага приділяється ключовим аспектам викладання іноземних мов: лексичному складу, граматиці та вимові. Підручник адресований не лише бакалаврам, а й магістрам та навіть аспірантам, і може бути в складі відповідного навчально-методичного комплексу. Проте у формуванні змісту навчання автори оминули освітньо-професійну програму як основу для складання навчального плану та розробки програм навчальних дисциплін.

Зважаючи на дослідницький компонент освітньої програми, актуалізується й науково-дослідна робота магістрів, які виконують курсові або дипломні роботи, науково-дослідницькі проєкти тощо. У цьому зв'язку нашу увагу привертає навчально-методичний посібник С. Ніколаєвої про методи та організацію сучасних досліджень із методики навчання іноземних мов і культур (2019), адресований магістрантам та аспірантам. У посібнику йдеться про спеціальну навчальну дисципліну, покликану сприяти формуванню дослідницьких компетентностей.

Новизна цієї навчальної книги характерна для всіх структурних частин її змісту й форми: а) представлено перелік очікуваних компетентностей та знань і вмінь; б) розкрито змістові модулі; в) надано алгоритми підготовки до навчальних занять, анотації рекомендованих публікацій, рекомендовані відеолекції з проблематики навчальної дисципліни, а також англomовна наукова термінологія; запропоновано навіть повчальні анекдоти про вчених і науку, що дає емоційний ефект [71, с. 14, 16,

21–22, 28–32, 33–36]. Така структура змісту посібника С. Ніколаєвої допомагає проведенню магістерських педагогічних досліджень, сприяє накопиченню професійного досвіду зі створення методичних матеріалів нового покоління.

Актуалізація науково-дослідницької діяльності студентів магістратури привертає увагу вчених до сутності цієї роботи. У статті «Особливості підготовки майбутніх магістрів гуманітарних спеціальностей до організації науково-дослідної діяльності» А. Балюк пояснює наукову роботу магістрів як таку, що орієнтована на теоретичний пошук інформації, аналіз та обробку даних із метою визначення головних положень; проведення емпіричного дослідження, спрямованого на виявлення основних закономірностей та оформлення висновків за його результатами [5, с. 7]. Учена окреслює вимоги до наукової статті та кваліфікаційної роботи магістра, що більше орієнтує на виконання освітньо-наукової програми та подальше навчання в аспірантурі.

Зважаючи на зростаючі вимоги до публікацій, студентам пропонуються відповідні науково-методичні праці. Так, Т. Мироненко і Л. Добровольська (2018) презентували навчальний посібник, у якому розкривають стилістичні й структурні особливості академічних текстів із урахуванням міжнародних вимог до англомовного наукового дискурсу й тексту. Автори висвітлюють елементи академічного письма, розкривають складові наукового тексту, показують правила цитування тощо. Посібник спрямовано на розвиток у студентів умінь аналітичного читання публіцистичного тексту та написання есе й розрахований на використання під час аудиторної та самостійної роботи [63]. Надано теми такого цікавого наукового жанру як есе, однак є потреба й у зразках цього твору. Особливістю посібника є його англомовний текст, що служить своєрідним взірцем сучасного академічного письма.

Цінним є також навчально-методичний посібник цих авторів «Формування медіа-компетентності і критичного мислення студентів у процесі вивчення англомовного дискурсу» (2022), який має допомогти студентам-філологам у засвоєнні навчальних дисциплін «Загальнополітичний дискурс англійської мови» і «Медіаграмотність та критичне мислення». Посібник складається з теоретичної і практичної частин. Засвоєння теоретичного матеріалу передбачено шляхом

самостійної роботи студентів за системою пошукових завдань; наголос робиться на медіаграмотності, яка дає змогу вільно орієнтуватися в інформаційному середовищі й оперативно протидіяти інформаційним маніпуляціям та фейкам, розвиваючи критичне мислення. Практична частина реалізується шляхом опрацювання різних інформаційних текстів, зокрема наукових. Автори надають приклад есе й поради щодо його аналізу, хоча варто було показати й приклад розбору цього тексту [26]. Не зайвим було б і розширити інформаційний текст стосовно теоретичних положень посібника. Неперехідне значення англомовних навчальних книг, запропонованих Т. Мироненко і Л. Добровольською, полягає в поглибленні методики написання наукових текстів відповідно до світових стандартів, а також розширенні сфер використання англійської мови в навчальному та соціоінформаційному просторі.

Інтерес викликають також методичні рекомендації С. Соломахи стосовно теоретичних і методичних основ організації фахових практик у магістратурі, що є важливою складовою підготовки студентів у контексті педагогічних інновацій [137, с. 4]. У посібнику доречно поєднуються теоретична й практична частини, враховується специфіка магістерського (другого) рівня вищої освіти, надаються відповідний глосарій та список рекомендованих джерел. Однак у тексті бракує навчальної програми згадуваного практикуму «Мистецько-педагогічна майстерня», зразків нормативної документації стосовно організації та проведення фахових практик, а також звіту про них. Загалом, увага вчених до науково-дослідницьких проблем та організації фахових практик є сприятливим чинником запровадження науково-дослідницької магістратури з іншомовної підготовки філологів, а також підвищення якості професійної та кар'єрної освіти магістрів.

Цікавим є досвід освітнього програмотворення в країнах ЄС. Фаховий інтерес викликає посібник Г. П'ятакової «Підготовка магістрів-філологів в університетах країн Вишеградської групи: виклики, традиції, досвід» (2020), у якому виражені спільні тенденції розвитку вищої освіти в країнах Вишеградської групи та університетах України стосовно розробки нових стандартів підготовки магістрів-філологів й використання загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти; зміни й структурування змісту магістерської освіти, поділу навчальних дисциплін на

основні й вибіркові; розуміння компетентностей як сукупності знань і вмінь, ставлень і відповідальності та розширення сфери професійної діяльності випускників магістратури; студентоцентрованого навчання та спільних додатків до дипломів про вищу освіту, академічної мобільності тощо) [121, с. 18–19]. Спільні завдання вищої освіти й тенденції розвитку її в країнах ЄС та Україні переконують у незворотності європейської інтеграції вітчизняної освіти та її перспективності в глобальному вимірі.

Створенню навчально-методичного забезпечення освітнього процесу сприяли положення Концепції розвитку педагогічної освіти щодо забезпечення студентів підручниками та посібниками, доступу до освітніх онлайн платформ та електронних підручників, використання можливостей Бібліотеки вчителя [94]. Допоміг у цьому й наказ МОН України про надання навчальній літературі, засобам навчання та навчальному обладнанню грифів МОН України (2020) [102].

Актуальними є також методичні матеріали, адресовані розробникам освітніх програм. Ідеться про методичні рекомендації щодо розроблення освітніх програм за ред. В. Кременя, видані за сприяння проекту Європейського Союзу «Національний Темпус-офіс в Україні» [128]. У брошурі розкриваються теоретичні основи студентоцентрованого навчання, методика побудови освітньої програми та її профіль, рівні, ступені й кваліфікації вищої освіти в умовах стандартизації, що охоплює основні параметри освітніх програм у контексті чинних вимог. Особливо цінним є висвітлення вченими нової методології побудови освітньої програми та основних кроків її послідовного розроблення [128, с. 27]. Дотримання алгоритму формування освітніх програм дає змогу різним розробникам діяти за спільними правилами програмування освітньої діяльності, що допомагає унормуванню змісту й результатів навчання, а також характеристик компетентного фахівця, сприяє вимірюванню цих якостей у поточному процесі та в підсумку освітньої діяльності. Порядок побудови освітніх програм вказує на можливість і потребу технологізації програмування освіти.

Звертаємо увагу також на методичні рекомендації «Розроблення освітньо-професійної програми та навчального плану підготовки здобувачів фахової передвищої освіти» (2022), які відповідають загальним правилам програмотворення, надають відповідний глосарій та зразок освітньої програми, проте тісніше пов'язують

укладання цього освітнього документу з навчальним планом [129]. Окреслюється ще одна система освіти в Україні на засадах стандартизації своєї діяльності.

Отже, трансформації програмового й методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів на етапі стандартизації вимог і правил вищої освіти характеризуються такими явищами й процесами: а) запровадженням ступеневої освіти, що зумовило розробку й подальшу трансформацію програмового та методичного забезпечення магістерської освіти; б) стандартизацією змістово-результативних і забезпечувальних заходів, що забезпечує відповідний зв'язок змісту, процесу й результатів вищої освіти; в) визнанням освітньої програми твірним документом для розробки навчального плану, оновлення змісту і структури якого є важливою ознакою модернізації освітнього процесу; г) актуалізацією компетентнісного підходу до підготовки фахівців на засадах стандартизації вимог до запрограмованих компетенцій; д) стандартизацією не лише програмових освітніх документів, а й освітньої діяльності та запровадженням не лише професійної, але й дослідницької та кар'єрної магістратур, кредитної системи організації навчального процесу, академічної мобільності, освітніх інновацій та цифровізації освіти, е) створенням й використанням методичних посібників нового покоління; є) актуалізацією потреб ринку праці, що пов'язано з посиленням практичної складової освітніх програм, надає їм культурологічного характеру та особистісного спрямування, забезпечуючи відкритість освіти й варіативність її змісту.

Запровадження в Україні модернізованих освітньо-професійних програм активізувало не лише розробку змісту вищої освіти й результатів освітньої діяльності, а й науково-методичного їх забезпечення, зокрема тематичних педагогічних досліджень та навчально-методичних посібників для викладачів і студентів.

Соціокультурними передумовами освітніх трансформацій виявилися глобалізаційні процеси, які зумовили розвиток постіндустріальної економіки, інформаційного суспільства, актуальність інтегральних та іншомовних компетентностей, розробку і впровадження інноваційних технологій, спонукали системну модернізацію підготовки фахівців іноземних мов вищої кваліфікації.

Отже, нормативно-правове та навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності закладів вищої освіти стосовно підготовки фахівців дає від початку нинішнього століття достатні підстави й можливості для розробки й модернізації освітніх програм та навчально-методичних ресурсів іншомовної підготовки магістрів-філологів. Більш наочно характеристику **другого періоду** розвитку програмово-методичного забезпечення для студентів магістратури представлено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Другий період розвитку освіти в Україні й етапи трансформацій програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури

Період	Етапи
II -й період – <i>період стандартизації освіти в Україні (1998–2024 рр.)</i> Період активних освітніх трансформацій, зумовлених глобальними процесами й запитами у світовому культурному просторі, приведенням освітнього законодавства і нормативних документів відповідно до національних потреб та європейських вимог, унормуванням змісту, форм і результатів освітньої діяльності в Україні в контексті Болонського процесу.	1-й етап (1998 –2005 рр.) – <i>трансформаційний.</i> Спостерігається економічна криза, пов'язана з переходом на ринкові відносини. Характеризується запровадженням ступеневої вищої освіти, розробкою державних стандартів вищої освіти, вдосконаленням нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців у світлі Закону України «Про вищу освіту» (2002), Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти (2003) та Болонської декларації (2005). 2-й етап (2006–2013 рр.) – <i>трансформаційно-стандартизаційний.</i> Пов'язаний із запровадженням професійної, дослідницької та кар'єрної освітніх програм підготовки магістрів, з орієнтацією на Національну рамку кваліфікацій; визначенням Національної стратегії розвитку освіти (2013). 3-й етап (2014–2024 рр.) – <i>стандартизаційний.</i> Характерний розвитком стандартизації вищої освіти в загальноєвропейському освітньому просторі, імплементацією Закону «Про вищу освіту» (2014), затвердженням Концепції розвитку педагогічної освіти та Державного стандарту магістерської педагогічної освіти, професійних стандартів учителя ЗЗСО й викладача ЗВО як головних чинників якості підготовки працівників освіти.

2.3.1 Аналіз змісту освітніх програм іншомовної підготовки магістрів-філологів в Україні на етапі стандартизації освіти

У контексті дослідження нами опрацьовано освітні програми іншомовної підготовки магістрів за спеціальністю 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська) галузі знань 01 Освіта / Педагогіка (див. Додаток А) в Миколаївському національному університеті імені В. О. Сухомлинського; Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка; Таврійському національному університеті імені В. І. Вернадського; Університеті Григорія Сковороди в Переяславі; Криворізькому державному педагогічному університеті, що представлені в таблиці 2.4 [76–80].

Таблиця 2.4

Відповідність компонентів
освітньо-професійних програм університетів профільним вимогам

Університет	ЗІ	М	ПО	ООП	ФОП	ПВПН	ПК	ПРН	РЗП	АМ	ФА	ПКП	СЛС	МВ	МЗ
КДПУ, 2023	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2020	+	+	+	+	+	+	+	+	+	—	+	+	+	+	+
Університет Григорія Сковороди в Переяславі, 2021	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2022	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ТНУ імені В. І. Вернадського, 2021	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	—	+	+

Під час аналізу освітніх програм зосереджуємося на таких питаннях:

а) характеристика освітньо-професійних програм (ОПП) стосовно виконання законів України та урядових постанов і наказів, інших нормативних документів;

б) відповідність змісту й результатів усіх компонентів ОПП освітньо-кваліфікаційному рівню іншомовної магістерської освіти філологів.

Аналіз освітніх програм проводимо з урахуванням таких принципів: прогностичності, системності, технологічності й діагностичності. *Принцип прогностичності* пов'язаний із очікуваними результатами освітньої діяльності. *Принцип системності* забезпечує визначення взаємодії основних змістових компонентів освітньої програми, спрямованої на досягнення якісних результатів освіти. *Принцип технологічності* дає змогу розглядати структуровану послідовність реалізації компонентів ОП. *Принцип діагностичності* має сприяти оцінюванню навчальних досягнень здобувачів вищої освіти, забезпечувати прозорість вимог до загальних і фахових компетентностей випускників та проведення їх атестації за ЄКТС. Об'єктивність аналізу програмового забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів реалізується завдяки повноті розкриття показників конкретних освітніх програм. Для цього орієнтуємося на програмні профільні характеристики іншомовної підготовки магістрів-філологів.

Аналіз освітніх програм показує, що вони мають професійну домінанту. Отже, дослідницькі та кар'єрні програми ще не набули поширення в царині іншомовної підготовки магістрів-філологів. Розробники освітньо-професійних програм визначають однаковий обсяг кредитів ЄКТС: 90 кредитів на весь термін навчання, вказують належний обсяг кредитів та академічних годин, що виділяються на різні компоненти програми. Проте є незначні розбіжності в термінах магістерської підготовки за професійною програмою: 1, 4 або 1, 5. Очевидно, це можна пояснити тим, що в першому випадку йдеться про місяці, а в другому – роки, як те відбито в Концепції магістерської підготовки.

У розглянутих освітніх програмах іншомовної підготовки магістрів-філологів чітко розрізняються поняття галузі знань і спеціальності, вказується предметна область професійної діяльності, розрізняються освітня кваліфікація та кваліфікація, зазначена в дипломі, що більшою мірою забезпечує працевлаштування випускників.

Однак замість стислого й конкретного формулювання мети освітньо-професійної програми розробники нерідко вдаються до розлогих пояснень, унаслідок чого важко простежити зв'язок між профільними показниками та програмними результатами навчання. Не всі розробники ОПП виражають у формулюванні мети прагнення до компетентнісного навчання, хоча в подальших розділах визначають інтегральні, загальні та фахові компетентності, які мають засвоїти випускники. Очевидно, має бути тіснішим зв'язок між метою освітньої програми та заявленими програмними результатами навчання.

Інтерес до формулювання мети кожної з названих освітніх програм пояснюється тим, що в її визначенні окреслюється й певний результат освітньої діяльності. Наприклад, освітньо-професійна програма Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка має на меті інтегральну підготовку викладача англійської та другої іноземної мов і зарубіжної літератури через систему компетентностей (загальних і спеціальних (фахових)), здатного інтегрувати концептуальні знання та розв'язувати складні задачі в мультидисциплінарних контекстах із урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності. Ідеться про необхідність узгодження мети освітньої програми, її фахової орієнтації та визначення кваліфікації випускника в документах про вищу освіту, а також про взаємозв'язок змісту й результатів освітньої діяльності.

В освітньо-професійних програмах помітні розбіжності стосовно визначення придатності випускників магістратури до працевлаштування. Наприклад, не всі проаналізовані програми орієнтують випускників на професійну діяльність у вищій школі, звужуючи таким чином сферу працевлаштування магістрів роботою в закладах загальної середньої освіти. У більшості розглянутих освітніх програм запис про кваліфікацію в дипломі фахівця іноземних мов у галузі освіти й педагогіки свідчить про значні відмінності щодо можливостей професійного застосування випускниками здобутої освіти. Доцільно конкретизувати в програмному освітньому документі класифікатор професій (ДК 003:2010) та види професій, на які може розраховувати випускник, як це висвітлено, наприклад, в освітньо-професійній програмі іншомовної підготовки магістрів-філологів ТНПУ імені Володимира Гнатюка.

Розбіжності в номінаціях кваліфікації магістрів – випускників різних університетів засвідчують певну невизначеність стосовно базових елементів освітніх програм, що знижує ефективність підготовки фахівців та їхні можливості щодо працевлаштування. У більшості освітніх програм залишається недомовленим і підрозділ про викладання та оцінювання, унаслідок чого не скрізь названо важливі категорії навчального процесу: форми навчання, основні види навчальних занять, методи викладання, а також види внутрішнього контролю та форми оцінювання. Неповна характеристика організації й форм освітньої діяльності в закладі вищої освіти спричиняє розрив змістового й формального аспектів освіти, робить недостатньо вмотивованими результати, заявлені в освітній програмі.

Зазначене стосується й характеристики ресурсного забезпечення освітньої діяльності, оскільки більшість розробників оминають цей пункт або обмежуються загальними фразами. Позитивним є приклад освітньої програми ТНПУ імені Володимира Гнатюка, у якій указуються основні види навчально-методичного забезпечення, а саме: навчальний план; навчально-методичні комплекси дисциплін; програми практик; методичні вказівки щодо виконання курсових робіт; авторські розробки (підручники, початкові посібники, методичні матеріали) викладачів.

Важливим інструментом якості вищої освіти в освітній програмі має бути названо академічну мобільність. Стажування та обмін викладачами, спільні освітні й науково-дослідні проєкти та програми, залучення студентів до участі в неоплачуваних інтегрованих освітніх програмах засвідчують високий освітньо-організаційний та науковий рівень університетської діяльності й покликані забезпечити європейську якість вищої освіти. На жаль, у багатьох університетах академічна мобільність студентів, зокрема магістратури, недостатньо акцентована й конкретизована в освітніх програмах, що знижує інтерес до них із боку абітурієнтів.

Серцевиною кожної освітньої програми є визначення її змістових компонентів та інтегральних, загальних і фахових компетентностей, як і програмних результатів навчання (ПРН), що зумовлює відповідний зміст програм (навчальних і робочих) дисциплін та прогнозує якість їх засвоєння. Забезпечуючи регламентований загальний обсяг освітньої програми на рівні 90 кредитів, розробники планують

обов'язкові й вибіркові компоненти, покликані забезпечити не лише державне замовлення, запити роботодавців, власні уподобання, а й особисті інтереси здобувачів освіти. Саме вибірковий компонент забезпечує відкритість змісту вищої освіти і є основою кожної ОПП, бо найбільш активно реагує на вимоги часу й відповідає змінним регіональним та індивідуальним запитам учасників освітнього процесу. Відповідно до рекомендацій щодо розробки освітніх програм у них передбачені своєрідні механізми забезпечення відповідності програмних компетентностей компонентам освітньо-професійних програм та узгодження програмних результатів навчання з відповідними компонентами цих програм. Усі розробники програм звертають на це належну увагу.

Досягнення належної якості освіти відбувається завдяки системному моніторингу результатів освітньої діяльності та її відкритістю. Для об'єктивної перевірки результатів навчання в освітніх програмах представлені відповідні критерії за європейськими вимогами ЄКТС, передбачено поточний і підсумковий контроль, а також кваліфікаційні іспити; може бути й кваліфікаційна робота, яка через відсутність відповідного державного стандарту планується не в усіх університетах. Відповідність фахової підготовки європейським вимогам дає змогу випускникам розраховувати в країнах ЄС на широке визнання здобутих в Україні кваліфікацій.

Загалом помітний належний рівень програмового забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів у закладах вищої освіти України. Якість освітніх програм перебуває в полі уваги розробників, які проводять періодичний перегляд цих освітніх документів. Наприклад, освітньо-професійні програми іншомовної підготовки магістрів іноземної філології в Криворізькому державному педагогічному університеті (див. Додаток А) за останні роки перезатверджувалася тричі (2016, 2021, 2023).

У деяких освітньо-професійних програмах відображено не лише оцінювання здобувачів вищої освіти, а й передбачено проведення моніторингу діяльності професорсько-викладацького складу за цільовими показниками, що вказує на увагу до рівня ресурсного забезпечення освітньої програми й допомагає визначити рейтинг університету та ступінь його привабливості для вступників.

Зважаючи на те, що довіра до закладу вищої освіти з боку держави, громадськості та абітурієнтів складається з багатьох чинників, в академічному просторі актуалізується проблема академічної доброчесності, яка має не лише освітнє значення, а й особистісне, впливаючи на формування в студентів соціальної свідомості й визнаних у суспільстві й світі ціннісних орієнтирів. Погоджуємося з думкою О. Цюняк про те, що освітні програми загалом є важливими чинниками інтеграційних процесів у формуванні європейського освітнього простору [147, с. 90–91], сприяючи стандартизації змісту, форм і результатів вищої освіти.

Поряд із позитивними тенденціями стосовно модернізації програмового та методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів ще не повністю подолані **суперечності** між: а) освітніми програмами й практичними запитами роботодавців і випускників з вищою освітою; б) змістом програмових матеріалів і власне українськими реаліями та регіональними перспективами; в) недостатнім фінансуванням освітньої галузі та повільною технологізацією навчального та методичного процесу.

Ретроспективний аналіз трансформацій програмово-методичного забезпечення

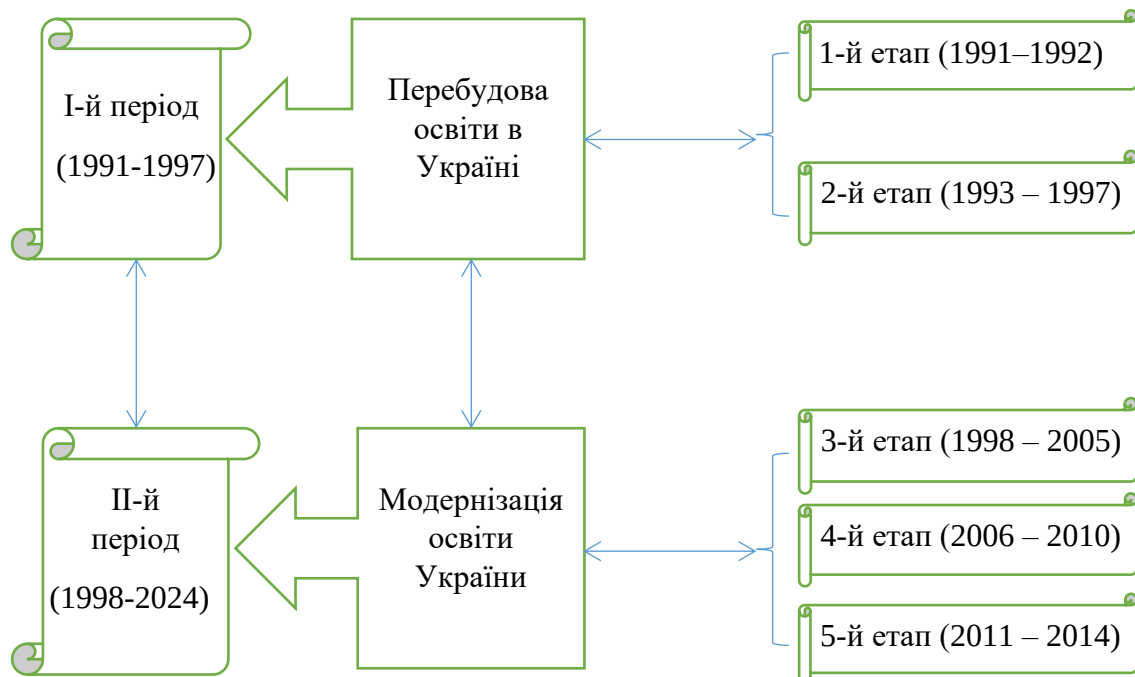

Рис. 2.1 – Трансформації програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури

іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури дозволив виокремити періоди та етапи їх перебудови й модернізації (див. рис. 2.1).

Другий період трансформацій програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури є завершальним у нашому дослідженні. Його особливістю є те, що він проходив у часи становлення національної освіти в умовах самостійної України, коли відбувалися радикальні трансформації змісту й результатів підготовки фахівців із вищою освітою, розвинулися стандартизаційні процеси в освітній діяльності та формувалося новітнє методичне забезпечення. На жаль, його завершальний етап припадає на роки повномасштабного вторгнення Росії на територію нашої держави, що негативно вплинуло й на якісні перетворення в освіті України, проте змішана форма навчання перетворила її у відкриту систему освіти. Академічна (внутрішня й зовнішня) мобільність студентів дає змогу їм навчатися в інших закладах вищої освіти за рахунок трансферу отриманих в Україні результатів навчання.

Ретроспективний аналіз державних документів, програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів у період із 1998 по 2024 роки засвідчив, що *провідними соціально-педагогічними чинниками* модернізації програмово-методичного забезпечення виступили: а) прийняття Законів України «Про вищу освіту» (2002, 2014) та «Про освіту» (2017); б) укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України та накази профільного міністерства, спрямованих на імплементацію законодавчих документів; в) створення державних стандартів вищої освіти, зокрема стандарту вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки для другого (магістерського) рівня освіти; г) методичні рекомендації щодо структури, змісту й обсягу навчальних книг і матеріалів та заходи щодо надання їм грифів і свідоцтв МОН України як своєрідних знаків якості.

Із *основних передумов* подальшої модернізації програмово-методичного забезпечення було визначено такі: *культурологічні*: а) орієнтація на трискладну модель культури, яка означає єдність змісту й регулятивів діяльності та ціннісний підхід до їх реалізації, що передбачає єдність змісту, процесу й результатів освітньої діяльності; б) реалізація принципу взаємодії міжкультурної інтеграції з вітчизняною

системою цінностей та здобутками вищої освіти; *соціально-педагогічні*: а) особистісно орієнтована парадигма вітчизняної освіти на засадах людиноцентризму; б) європейський вектор української освіти; в) стандартизація освіти в Україні в контексті Болонського процесу.

2.4 Тенденції розвитку освітніх програм і методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів

Поняття «тенденція» розглядаємо за словниковими джерелами як напрям розвитку явища або прагнення, схильність до чого-небудь, навіть певна упереджена думка, що нав'язується читачеві або глядачеві [136, с. 568]. Для з'ясування перспектив подальшого розвитку програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів в освіті України необхідно виявити тенденції, що, за В. Курило, займають увагу дослідника та яким належить майбутнє [49]. Визначення тенденцій розвитку освіти саме по собі є тенденцією сучасних освітніх розробок, об'єктом яких виступають підготовка фахівців та якість педагогічної освіти, а предметом – зміст професійної підготовки та її методичне забезпечення.

Фаховий інтерес викликають наукові праці, в яких виражені різні тенденції, характерні для розвитку освітніх програм іншомовної підготовки філологів, а саме щодо: а) оновлення змісту програмового забезпечення та його варіативності (В. Безлюдна, В. Бобрицька, І. Гайдай, О. Кучерявий, Р. Мартинова, Г. П'ятакова); б) компетентнісної складової освітніх програм (Н. Абабілова, Г. Білавич, В. Безлюдна, Г. П'ятакова); в) стандартизації змісту освіти та її результатів (В. Безлюдна, Р. Гришкова, С. Ніколаєва, С. Ніколаєнко, Г. П'ятакова, А. Растригіна); г) інформаційних технологій та цифровізації освітнього простору та його інформаційного забезпечення (Н. Абабілова, І. Бацуровська, В. Бобрицька, Л. Гунько, Г. П'ятакова); ґ) інноваційного освітнього простору, технологізації освітньої діяльності (Н. Абабілова, С. Вітвицька, Н. Мачинська, Т. Пантук, М. Пантук, Г. П'ятакова, О. Цюняк); культурологічної спрямованості змісту освіти, студентоцентрованого навчання, відкритості та інтеграції освітнього простору

(Г. Білавич, Н. Батечко, Л. Гунько, О. Кучерявий, Н. Мирончук, Г. П'ятакова). Орієнтиром у дослідженні є також названі Г. П'ятаковою провідні тенденції в освіті в період із 1999 по 2010 роки. Йдеться про студентоцентроване навчання, конкурентноспроможність випускника на ринку праці, інтернаціоналізацію й інтеграцію вищої освіти України [121, с. 14–15].

Викликають інтерес тенденції іншомовної освіти, висвітлені в монографії «Тенденції оновлення змісту навчання іноземних мов у закладах вищої та загальної середньої освіти: виклики Нової української школи» за ред. В. Редька (2019), де наголошується на комунікативній готовності майбутніх учителів-філологів та застосуванні інноваційних педагогічних технологій для підготовки компетентного фахівця іноземних мов; йдеться, зокрема, про використання тренінгових технологій [144, с. 7]. У статті «Формування мовних компетенцій студентів шляхом застосування інноваційних технологій» Н. Абабілова та інші пропонують системи лінгводидактичних розвивальних завдань, показують експериментально підтверджену роль графічного інтерфейсу, STEM-технологій, мультимедійних засобів у формуванні іншомовних здібностей здобувачів вищої освіти [4, с. 185, 187–188; 159]. У статті «Розвиток іншомовної комунікативної компетенції у контексті Рекомендацій Ради Європи з мовної освіти» К. Лесневська також переконує в перспективності формування у вчителів іноземних мов комунікативної здатності як важливого чинника фахової підготовки в умовах Болонського процесу та реалізації загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти [51, с. 196–197].

Інтерес до тенденцій розвитку освіти пояснюється приведенням вітчизняних освітніх систем у відповідність до європейських стандартів. Як переконує В. Андрущенко в статті «Основні характеристики європейської університетської освіти та можливості їх реалізації в системі освіти України» (2011), актуалізуються такі характеристики: а) функціонування освіти на засадах глибокої науки, що розвивається в університетах; б) академічний демократизм; в) поєднання вивчення природничих наук із гуманітарними; г) академічна мобільність та доброчесність. Особливою вимогою європейської освіти є вільне володіння кількома іноземними мовами, що має пряме відношення до нашого дослідження [3, с. 3–10]. Зазначені

характеристики є орієнтирами для освітніх трансформацій, тому що європейська освіта, як стверджує вчений, є зразком організації навчально-виховного процесу, його змісту й технологічного забезпечення. У цьому зв'язку науковці слушно пов'язують розвиток іншомовної освіти в Україні з досвідом цієї роботи за кордоном, і не лише в європейському просторі [13, 14; 15; 22; 25].

Визначення ключових тенденцій розвитку програмового та методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів іноземних мов доцільно провести за схарактеризованими в дослідженні періодами трансформації змісту, форм та ціннісних орієнтацій підготовки фахівців цієї категорії, що дає змогу простежити зародження й подальше зміцнення основних напрямів розвитку в цій галузі й тим об'єктивувати положення та висновки стосовно проблеми дослідження. Історіографічний і ретроспективний аналіз проблеми дає змогу виокремити **дві групи тенденцій**: а) тенденції становлення й розвитку програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів у період із 1991 по 2024 роки; б) тенденції, що окреслюють перспективу подальшого розвитку й трансформацій програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів у сучасному освітньому просторі.

Розглянемо першу групу тенденцій. Зважаємо на те, що з 1991 по 1992 роки в Україні відбулися зміни в соціально-економічній площині, пов'язані з формуванням ринкових умов, унаслідок чого виникло прагнення конкурувати з іншими державами, що стало рушійною силою суспільного прогресу й привело до поєднання традиційних та інноваційних поглядів на розвиток магістерської освіти. Як наслідок, виник попит на кваліфікованих фахівців, актуалізуються їхні кваліфікаційні характеристики та програми професійної підготовки. Тоді ж постало питання про глибшу диференціацію фахівців із вищою освітою, зокрема магістрів, які були б здатні виконувати професійні завдання на вищому рівні та повному обсязі. 1993–1997 роки ознаменувалися відновленням магістерської освіти в Україні, що пов'язуємо з Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах (1993) в умовах посттоталітарного суспільства, яке характеризується класовим розшаруванням і формуванням нових виробничих сил та відносин.

В умовах конкурентного освітнього середовища в Україні актуалізуються якісні характеристики освітніх програм та їх методичного супроводу, завдяки яким абітурієнт об'єктивує вибір закладу вищої освіти, а випускник має можливості повніше реалізувати себе на ринку праці. Окреслюється курс на унормування вищої освіти, увиразнюється європейський вектор освітніх трансформацій у контексті розбудови національної школи. Особливо це стосується вивчення іноземних мов, носії яких виступають активними суб'єктами міжкультурної комунікації. Погоджуємося з В. Безлюдною в тому, що в кінці минулого століття, помітна *тенденція* модернізувати професійну підготовку майбутніх учителів іноземних мов [9, с. 264, 276] та посилити її методичний потенціал.

Водночас у цей період становлення й розвитку підготовки магістрів помітні й певні труднощі. Учені вказують на недостатнє розуміння специфіки магістратури, недосконалий зміст освітніх програм, особливо стосовно індивідуальної траєкторії професійного розвитку студентів у контексті світових тенденцій [125, с. 19]. Однак на перетині століть чітко окреслилася орієнтація на студента й забезпечення його конкурентоздатності, урахування бізнесових інтересів, курс на інформатизацію освіти, її інтеграцію в суспільному й світовому просторі та наступність, що визначило подальший розвиток магістерської освіти вчителів англійської мови на нових ціннісних засадах.

Отже, у перший період трансформації програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів (1991–1997 рр.) чітко окреслюються такі тенденції:

- відновлення вітчизняної освіти на національній основі й на засадах демократії та гуманізму;
- аксіологічний підхід до формування нового змісту вищої школи й становлення особистісно-орієнтованої парадигми освіти в Україні;
- модернізація професійної підготовки вчителів іноземних мов із урахуванням ринкових потреб;
- інноваційність української вищої освіти й готовність до прийняття норм і цінностей європейської освіти;

- формування різнорівневої підготовки кваліфікованих фахівців із вищою освітою, варіативність навчальних планів підготовки майбутніх учителів англійської мови та посилення психолого-педагогічного компоненту змісту педагогічної освіти;
- орієнтація вищої освіти на диференціацію та унормування освітніх програм;
- увага до методичного забезпечення підготовки фахівців.

Подальший розвиток сучасного суспільства вимагав нового ставлення до людини, нових тенденцій розвитку усього суспільства, що позначилося на характері іншомовної підготовки магістрів-філологів, оскільки людина майбутнього повинна бути мобільнішою, мотивованою до розвитку, до навчання, і володіння іноземними мовами служить для цього надійним засобом. На етапі з 1998 по 2005 рік відбуваються трансформації нормативної бази відповідно до європейських освітніх стандартів, помітна модернізація методичних ресурсів. У навчальний процес вводяться ІК-технології, створюються нові навчальні плани й програми вивчення іноземних мов (С. Ніколаєва).

Чинниками розвитку іншомовної підготовки магістрів-філологів на цьому етапі є Закон України «Про вищу освіту» (2002), загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти (2003) та приєднання України до Болонського освітнього процесу (2005), унаслідок чого ствердилася чітка *тенденція* до стандартизації освіти в контексті європейського освітнього простору. Трансформації програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури пов'язані з прагненням конкурувати з іншими державами в іншомовній підготовці студентів-філологів, відновленням вищої освіти, створенням нової нормативно-правової бази освіти в Україні до європейських освітніх стандартів. М. Желуденко зазначає, що Болонський процес орієнтується на цінності європейської освіти та культури за умов збереження й посилення кожною країною своїх національних особливостей, характеру, пріоритетів [31, с. 27], що служить запобіжником проти копіювання зарубіжних моделей освіти без урахування національних пріоритетів. Тому приділяється увага професійній виховній роботі педагогів [28], особливо в контексті становлення та розвитку національної освіти.

Зазначимо, що наступні роки (із 2006 по 2013) характерні трансформаційно-стандартизаційними процесами в освіті, зумовлені впливом Національної Рамки кваліфікації (2011), створенням Концепції організації підготовки магістрів (2010) та *тенденцією* запровадження кредитно-трансферної системи навчання в закладах вищої освіти. Активне приведення української освіти до європейських стандартів і цінностей позначилося на розробленні освітніх програм для вищої школи, у тому числі й для магістратури, що викликало пожвавлення в методичному секторі.

З ухваленням Закону України «Про вищу освіту» (2014) посилюються *тенденції* до стандартизації змісту й структури освітніх програм із повнішим урахуванням інтересів випускників та роботодавців у контексті національних та регіональних потреб і європейських цінностей. Ідеться про запровадження компетентнісної освіти, визначення програмних результатів навчання та їх ресурсне забезпечення, що потребує належного методичного супроводу. Окреслюється *тенденція* до унормування змісту, структури й обсягу підручників і навчальних посібників та забезпечення їх методичної якості.

2014–2024 роки охоплюють етап найбільшого розвитку стандартизації вищої освіти. У цей час спостерігаються такі *тенденції*: навчання впродовж життя, комерціалізація освіти, індивідуалізація навчання. Освітні програми визнані чинником стандартизації освітньої діяльності в Україні, а стандарти освіти вважаються основною умовою її якості. Саме стандарт вищої освіти, як пояснюють В. Луговий і Ж. Таланова, визначає основні вимоги до освітньої програми: обсяг кредитів ЄКТС, перелік компетентностей випускника, нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання, форми підсумкової атестації та систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти [128, с. 58]. Відбувається зміщення акцентів з освітнього рівня на кваліфікацію, зі знань і вмінь на компетентності, що конкретизує зміст і результати фахової підготовки.

Перш ніж визначити **другу групу** тенденцій трансформацій іншомовного програмово-методичного забезпечення, зважимо на тенденції розвитку освіти у світовому освітньому просторі. До них відносяться: 1) орієнтація країн на перехід від елітної освіти до високоякісної освіти для всіх; 2) поглиблення міждержавного

співробітництва в галузі освіти; 3) збереження національних традицій, що склалися, та національної ідентичності країн і регіонів [49, с. 190]. Формування комунікативної компетентності й культури мовленнєвого етикету майбутніх фахівців іноземних мов, стверджують Г. Білавич, М. Багрій та інші, має відбуватися на народній основі, із урахуванням української народної педагогіки та опорою на народні моральні цінності [14, с. 80].

Загалом, основними *тенденціями* освітнього програмотворення на початку століття є насамперед стандартизація освіти, подальша диференціація ступеневої підготовки фахівців високої кваліфікації, кредитно-трансферна система організації навчального процесу, що сприяють інтеграції змісту освіти, академічній мобільності викладачів і студентів та вільному доступу випускників до загальноєвропейського ринку праці. Реалізується студентоцентроване навчання, оскільки здобувачі визнані суб'єктами вищої освіти. За цих умов забезпечується варіативність змісту навчальних планів і вибірковість навчальних дисциплін, досягається відкритість освіти у цілому.

До перспективних стратегічних тенденцій програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів в Україні з другої половини 30-х років ХХІ століття відносимо: а) стандартизацію змісту й форм магістерської освіти; б) студентоцентричність програмово-методичного забезпечення; в) варіативність освітніх компонент та методичного забезпечення; г) урахування національних і регіональних чинників у програмово-методичному забезпеченні іншомовної підготовки магістрів; д) актуалізацію процесуального чинника реалізації освітніх програм та їх методичного супроводу.

Стандартизацію змісту й форм вищої освіти в Україні вважаємо стратегічною тенденцією вдосконалення програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів, що служить гарантом європейської якості вітчизняної освіти й забезпечує національний та міжнародний трансфер здобутих випускниками професійних кваліфікацій. Відтак міцніє інтернаціоналізація української освіти, що стосовно вивчення іноземних мов заохочує до отримання студентами міжнародних мовних сертифікатів, наявність яких значно збільшує шанси магістрів-філологів до працевлаштування в Україні й за кордоном.

Провідним чинником стандартизації освітніх програм є закон України «Про вищу освіту» (2014), у якому прийнята система трансферу й накопичення кредитів, що використовується в Європейському просторі вищої освіти для підтвердження кваліфікацій та уможлиблює академічну мобільність викладачів і студентів. Надана в Законі модель освітньо-професійної програми склала основу для розроблення її моделі (2017), у якій ураховано не лише нормативні вимоги до цього освітнього документу, а й стверджено перспективні підходи до його розробки. Запровадження компетентнісної освіти в умовах ЄКТС та широких ресурсів для її забезпечення робить процес стандартизації освітньої діяльності в Україні не лише результативним, а й незворотним.

Студентоцентрований підхід до розроблення й реалізації освітніх програм та їх методичного забезпечення пов'язаний із філософією людиноцентризму в освітній діяльності (за В. Кременем) і відбувається в парадигмі особистісно орієнтованої освіти, що забезпечує йому стратегічну перспективу. Основні категорії студентоцентрованого навчання: компетентності, які мають засвоїти студенти, і результати їхнього навчання, є ключовими в Європейському освітньому просторі (за Ю. Рашкевичем). Однак у процесі формування їхнього змісту нерідко виникає конфлікт інтересів викладачів і студентів, коли в основі розроблення освітніх програм і створення навчальних діють дві парадигми навчання: перша орієнтована на інтереси викладача й відображає його фаховий і людський потенціал, друга – орієнтована на студента й реалізується в компетентнісній моделі фахівця. Проблематика обох парадигм полягає в узгодженні інтересів викладачів і студентів, однак *стратегічна перспектива студентоцентрованого навчання* пов'язана з тим, що саме студент має опанувати запрограмовані компетентності й здобути очікувані результати навчання, щоб одержати певну кваліфікацію й реалізувати себе на ринку праці. Ю Рашкевич пояснює, що в основу студентоцентрованого навчання покладено ідею максимального забезпечення студентам шансів отримати перше місце роботи на ринку праці, підвищення їхньої «вартості» у роботодавців [128, с. 9].

Дієвим інструментом студентоцентрованого навчання вважаємо індивідуальний навчальний план студента, який визначає його особисту освітню

траєкторію. Окреслюється супутня тенденція, що в сучасній педагогіці пов'язана з навчанням і вихованням особистості на засадах індивідуалізації, забезпечуючи створення умов для саморозвитку й самонавчання [34, с. 462].

Оскільки студентоцентроване навчання передбачає врахування суб'єктного потенціалу здобувачів вищої освіти, актуалізується *тенденція розвитку варіативних освітніх компонент та їх методичного забезпечення*. Варіантність визначена в Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття») важливим принципом реформування української освіти [23]. Вибірковість навчальних дисциплін забезпечує реалізацію індивідуальної освітньої траєкторії студента, відповідаючи його фаховим запитам та особистим нахилам і можливостям. Диференціацію та варіативність навчальних планів підготовки вчителів іноземних мов В. Безлюдна вважає виразною тенденцією оновлення змісту іншомовної підготовки філологів [9, с. 272] на етапі трансформації відповідного програмового забезпечення, що характерно для магістерського рівня вищої освіти.

У процесі стандартизації вітчизняної освіти відповідно до норм і правил європейського освітнього простору стратегічною є *тенденція врахування національних і регіональних чинників* у програмово-методичному забезпеченні іншомовної підготовки магістрів, що є основою формування висококваліфікованого фахівця та соціального інтелекту особистості [11]. У статті «Історико-педагогічний процес в Україні: регіональний вимір» (2013) О. Сухомлинська висвітлює регіональний аспект історичних досліджень педагогічних процесів, чим привертає увагу наукової спільноти до витоків освітніх проблем та нових можливостей для їх розв'язання. Учена говорить про невизначеність сучасної історико-педагогічної думки стосовно регіональних підходів до освітніх проблем, однак підкреслює: «Ми стоїмо на початку значної роботи в цьому напрямі й від нас залежить її наповнення» [139, с. 310]. Зважаємо на те, що передумовою європейської інтеграції України виступає рівень розвитку національної освіти (В. Огнев'юк), який, у свою чергу, залежить від регіональних умов та здобутків. Аксіологічний підхід до розроблення змісту освітніх програм дає змогу враховувати всі чинники якісного сучасного програмово-методичного забезпечення підготовки висококваліфікованих фахівців,

що робить освіту не лише державною, а громадсько-державною системою (О. Вишневський).

Оскільки в змісті освітнього процесу іншомовної підготовки магістрів повинна відтворюватись історична дійсність, то й зміст освітніх програм і навчальних книг не може бути монопарадигмальним за складом і за своєю функціонально-цільовою спрямованістю. Війна в Україні привела до реорганізації закладів вищої освіти, скорочення спеціальностей, переміщення студентів зі східних регіонів держави в західні, переїзд в інші держави світу, перехід на дистанційну та змішану форми навчання, що робить освіту більш відкритою, але й висуває особливі вимоги до навчально-методичного ресурсу. Гострі виклики воєнного часу висвітлені в монографії «Українська освіта у полум'ї війни» за редакцією Н. Ничкало (2024) у контексті науково-педагогічних зусиль стосовно функціонування й розвитку вітчизняної освіти в цих екстремальних умовах. Ідеться, зокрема, про неповну реалізацію Нової української школи в умовах воєнного стану, коли особливо загострюються безпекові проблеми та зростають освітні втрати [145, с. 37–52]. Однак і за цих обставин вітчизняна освіта має бути відкритою, змістовною та якісною.

Навчально-методичне забезпечення виступає носієм змісту освіти, названого в освітніх програмах, ефективність реалізації яких забезпечується в триєдності навчання, розвитку й виховання, як підкреслює О. Вишневський [17, с. 48], що зумовлює *актуалізацію процесуального чинника реалізації освітніх програм та їх методичного супроводу*. Зв'язок навчання з розвитком особистості [45] узгоджується з особистісно орієнтованою парадигмою освіти, сприяє перетворенню програмного продукту на інструмент компетентнісної діяльності й формування висококваліфікованого фахівця. Процесуальний компонент вищої освіти набирає стратегічного значення, оскільки є чинником взаємодії змістового й формального аспектів освіти, відзеркалених у освітніх програмах та підручниках [50].

Активізація навчальної діяльності, підвищення якості освіти й урахування ринкових потреб зумовлюють застосування у вищій школі методик активного навчання (проектних технологій, синектики, синергетики та ін.), що розвиває міжособистісну взаємодію філологів [146], їхні організаційні здібності та лідерські

якості (Н. Батечко, В. Безлюдна, С. Ніколаєва, Г. П'ятакова), сприяє формуванню інноваційної свідомості. Провідним завданням розвитку суспільства В. Кремень вважає формування людини з інноваційним мисленням, інноваційним типом культури, готовністю до інноваційного типу діяльності, що буде адекватною відповіддю на перехід цивілізації в інноваційний тип розвитку [47, с. 465]. Починає діяти нове Положення про порядок здійснення інноваційної діяльності у сфері освіти [101]. Поділяємо пояснення вченими педагогічної інновації як процесу оновлення чи вдосконалення теорії і практики освіти, що оптимізує досягнення її мети [82, с. 9].

Інноваційні методичні моделі все більше стосуються нових форм навчання іноземних мов. У контексті нашого дослідження перспективною є технологія розробки освітніх програм за рахунок структурування їх основних частин, що увиразнює функціональні елементи кожного компонента, об'єктивуючи зміст програми загалом. Р. Мартинова переконує: «Повне засвоєння навчального матеріалу програмується технологізацією структурування змісту навчання» [55, с. 9]. Поняття технологізації не обмежуємо лише структуруванням змісту освітньої діяльності й поширюємо на її процес та діагностику якості освіти, що стосується всіх частин освітніх програм і позначається на формуванні методичних ресурсів освітньої діяльності. Технологічний процес, зауважує І. Зязюн, завжди передбачає певну послідовність операцій із використанням необхідних засобів (матеріалів, інструментів) і умов [35, с. 74]. Програмування освітньої діяльності за технологічною логікою турбувало Л. Виготського, А. Макаренка, В. Сухомлинського, знайшло наукове обґрунтування в працях І. Зязюна, визнано Г. Костюком рушійною силою педагогічного процесу та психічного розвитку особистості [45].

Орієнтирами для розробників освітніх програм і методичних матеріалів служать професійні стандарти «Вчитель закладу загальної середньої освіти» [104], «Викладач закладу вищої освіти» [103]. У документі про вчителя визначено професійні кваліфікації й траєкторії їх здобуття, узгоджено опис компетентностей зі структурою дескрипторів Національної рамки кваліфікацій, розроблено посадові інструкції, що прямо стосується структури й змісту педагогічної діяльності та є предметом наукових зацікавлень [27; 28].

Щодо науково-педагогічних працівників, надано опис компетенцій, якими вони мають володіти, опис їхніх трудових функцій та професійних кваліфікацій; визначені також умови праці й допуску до роботи за професією. Отже, посилюється фокусування підготовки фахівців із вищою освітою на їх компетентностях та кваліфікаціях, зростає професійна роль викладачів вищої школи [62].

Ключовою фаховою компетентністю випускника магістратури вважаємо його професійну готовність та особистісну здатність інтегрувати концептуальні ідеї, знання й гіпотези та успішно і в повному обсязі виконувати комплексні завдання виробничого змісту й інноваційного характеру в галузі освіти. Тісний зв'язок усіх програмних компетентностей, передбачених освітньою програмою, має відповідати меті цього освітнього документу й визначати зміст і характер навчальних дисциплін, покликаних формувати в студентів професійні компетентності.

Програмово-методичні трансформації відбуваються нині в умовах диджиталізації, що надає нові можливості для оптимізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти й посилення процесуального чинника реалізації освітніх програм та їх науково-методичного супроводу. Значну роль у цьому напрямі розвитку освіти відіграють різноманітні мультимедійні ресурси, зокрема, мовні онлайн-курси, штучний інтелект, покликаний оптимізувати академічні пошуки викладачів і студентів, а також цифрові носії методичних матеріалів [2]. Як стверджує Г. Білавич у статті «Професійна підготовка майбутніх філологів засобами інформаційних технологій у вимірі сучасних викликів» (2024), інформаційні технології мають потужний навчальний потенціал, пов'язаний з уміннями вести інформаційний пошук за допомогою словників, енциклопедій, віртуальних бібліотек та архівів тощо; а також навичками, необхідними для підвищення продуктивності й ефективності роботи (сканер, інтерактивне голосове меню, текстовий редактор тощо) [13, с. 40–41].

Запровадження в закладах вищої освіти України змішаного навчання спирається на відповідні наукові дослідження, актуальні в контексті цифровізації освіти. Перехід від традиційного навчання до змішаного на електронній основі описують Н. Абабілова, В. Баркасі, О. Волченко та інші в монографії «Теоретичні та

практичні аспекти імплементації змішаного навчання в процесі підготовки фахівців із іноземних мов» за редакцією Т. Мироненко та Л. Добровольської (2018). Учені досліджують моделювання процесу міжкультурної комунікації в умовах змішаного навчання та засобами інформаційно-комунікаційних технологій [1, с. 179, 209]. Видання адресоване й магістрам іншомовної освіти, що підвищує інтерес до нього в аспекті нашого дослідження.

Зазначимо, що цифровізація освіти відбувається нині в контексті вдосконалення Єдиної електронної державної бази з питань освіти (ЄДЕБО) та автоматизованого інформаційного комплексу освітнього менеджменту на основі Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування інтегрованих інформаційних систем у сфері освіти» (2022), що забезпечує ідентифікацію осіб та верифікацію інформації про них [89] і позитивно впливає на доброчесність вищої освіти.

Виникає необхідність адаптації освітніх програм і навчальних матеріалів до умов дистанційного навчання, вимагаючи від студентів компетентної готовності застосовувати цифрові інструменти в професійній діяльності та самоосвіті. Реалізація онлайн-курсів в умовах дистанційного навчання у вищій школі успішно відбувається в світовому освітньому просторі й має передбачити формування в студентів відповідних комунікативних компетентностей, які б дали змогу працювати в цифровому полі освіти й сприяли успіху в подальшому кар'єрному зростанні.

Отже, основні тенденції розвитку програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів визначаємо диференційовано: а) тенденції становлення та розвитку програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів у період із 1991 по 2024 роки; б) тенденції, що окреслюють перспективу подальшого розвитку й трансформацій цього програмово-методичного забезпечення.

Першу групу тенденцій складають такі:

- модернізація професійної підготовки вчителів іноземних мов у контексті відновлення вітчизняної освіти на національній основі й на засадах демократії та гуманізму;

- аксіологічний підхід до формування нового змісту вищої освіти й становлення особистісно-орієнтованої парадигми освіти в Україні з урахуванням ринкових потреб;

- формування різнорівневої підготовки кваліфікованих фахівців із вищою освітою, варіативність навчальних планів підготовки майбутніх учителів англійської мови та посилення психолого-педагогічного компоненту змісту педагогічної освіти;

- орієнтація вищої освіти на диференціацію та унормування освітніх програм; інноваційність вищої освіти й готовність до прийняття норм і цінностей європейської освіти;

- актуалізація методичного забезпечення підготовки фахівців.

Перспективи подальших трансформацій програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів окреслюють такі тенденції:

а) стандартизація змісту й форм магістерської освіти; б) студентоцентричність програмово-методичного забезпечення; в) варіативність освітніх компонент та методичного забезпечення; г) урахування національних і регіональних чинників у програмово-методичному забезпеченні іншомовної підготовки магістрів; д) актуалізація процесуального чинника реалізації освітніх програм та їх методичного супроводу.

Перспективні дослідження проблеми розвитку освітніх програм і навчальних книг для іншомовної підготовки магістрів-філологів стосуються розширення міжнародного співробітництва з метою інтеграції освітніх програм і цифрових технологій, а також розробки й використання навчальних книг нового покоління (електронних підручників, штучного інтелекту, програмового навчання тощо), у тому числі й іноземною мовою.

Висновки до розділу 2

Програмово-методичне забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів на другому (магістерському) рівні було актуальним упродовж усього періоду існування магістратури, відновлення якої в закладах вищої освіти незалежної

України вимагало від учених-педагогів, від закладів вищої освіти й Міністерства освіти і науки України постійного перегляду державних документів, удосконалення програмного та методичного забезпечення освітнього процесу магістрів-філологів.

Ретроспективний аналіз нормативно-правових документів 1991–2024 років дав змогу виокремити періоди трансформацій програмово-методичного забезпечення студентів-філологів магістратури, а саме: *перший період* (1991–1997 рр.) – період перебудови освіти в Україні; *другий період* (1998–2024 рр.) – період стандартизації освіти в Україні, період активних освітніх трансформацій, зумовлених глобальними процесами й національними запитами у світовому культурному просторі.

У першому періоді визначаємо такі етапи трансформацій програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури в Україні, що охоплюють 1991–1997 роки:

1-й етап (1991–1992 рр.) – *пропедевтичний*, характерний підготовкою суспільства до цивілізаційних процесів та екзистенційних перетворень, зміною типу існування «посттоталітарного суспільства» на демократичне, новими соціально-економічними умовами: запровадженням ринкових відносин, класовим розшаруванням та змагальною ситуацією, усвідомленням необхідності дорівнятися в культурі до розвинутих країн світу.

2-й етап (1993–1997 рр.) – *початковий*. На цьому етапі активізувалися глобалізаційні процеси в умовах становлення ринкових відносин та пристосування до світових норм і правил співжиття, вибір євроінтеграційної стратегії розвитку України з метою зростання її економічного та духовного потенціалу.

Відбувалося відродження національної державності й школи, розроблялися державотворчі документи, спрямовані на реформування освіти України. Свідченням цього є Закон України «Про освіту» (1991), Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах (1993), Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття») (1994), Постанова КМУ «Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями» (1997).

Постановою Кабінету Міністрів «Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)» від 20 січня 1998 року за № 65 та Постановою Кабінету Міністрів України «Про розроблення державних стандартів вищої освіти» від 07.08.1998 року № 1247 започаткований другий період розвитку програмово-методичного забезпечення – стандартизації освіти України. Це вимагало від вищої освіти розроблення відповідних нормативних та навчально-методичних матеріалів стосовно змісту і структури освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця та освітньо-професійної програми його підготовки.

У межах цього періоду виокремлено такі етапи стандартизації освіти України, що охоплюють 1998–2024 роки:

1-й етап (1998–2005 рр.) – *трансформаційний*. На цьому етапі спостерігається економічна криза, пов'язана з переходом на ринкові відносини. Характеризується запровадженням ступеневої вищої освіти, розробкою державних стандартів вищої освіти, удосконаленням нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців;

2-й етап (2006–2013 рр.) – *трансформаційно-стандартизаційний*. Етап запровадження професійної, дослідницької та кар'єрної освітніх програм підготовки магістрів одного напрямку, із орієнтацією на Національну рамку кваліфікацій; визначення Національної стратегії розвитку освіти України до 2021 року (2013);

3-й етап (2014–2024 рр.) – *стандартизаційний*. Характеризується розвитком стандартизації вищої освіти в загальноєвропейському освітньому просторі.

Період стандартизації освіти в Україні визначається приведенням освітнього законодавства й нормативних документів відповідно до національних потреб та європейських вимог, унормуванням змісту, форм і результатів освітньої діяльності в Україні в контексті Болонського процесу.

Визначено такі *передумови* програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів протягом 1998–2024 років: *культурологічні*: а) орієнтація на трискладну модель культури, яка означає єдність змісту й регулятивів діяльності та ціннісний підхід до їх реалізації, що передбачає єдність змісту, процесу й результатів освітньої діяльності; б) реалізація принципу взаємодії міжкультурної

інтеграції з вітчизняною системою цінностей та здобутками вищої освіти; *соціально-педагогічні*: а) особистісно орієнтована парадигма вітчизняної освіти на засадах людиноцентризму; б) європейський вектор української освіти; в) стандартизація освіти в Україні в контексті Болонського процесу.

Виявлення впливу соціально-економічних, соціокультурних, соціально-педагогічних передумов на трансформації програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури впродовж останнього періоду дало змогу визначити основні *чинники* стандартизації освіти в Україні:

а) соціально-політичні – *організація навчального процесу за кредитно-трансферною системою*, що передбачає перезарахування навчальних здобутків кожного студента в європейському освітньому просторі й забезпечує академічну мобільність викладачів і студентів та ширші можливості для працевлаштування; спрямованість освітньо-професійних програм на інтенсивну підготовку студентів до іншомовної професійної діяльності;

б) соціально-педагогічні – *запровадження двоциклового навчання у вищій школі – бакалаврського та магістерського*, що забезпечує європейський формат вищої професійної освіти та основи для диференціації її змісту й форм; визначення різних категорій магістерських освітніх програм – професійної, дослідницької та кар'єрної, що сприяє глибшій диференціації та структуризації змісту підготовки магістрів одного напрямку; студентоцентроване навчання; використання інформаційних та комунікаційних технологій у навчальному процесі з метою активізації й матеріалізації іншомовної діяльності магістрів.

На основі історіографічного й ретроспективного аналізу трансформацій програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів магістратури виокремлено дві групи *тенденцій*: а) тенденції становлення й розвитку програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів у період із 1991 по 2024 роки; б) тенденції, що окреслюють перспективу подальшого розвитку й трансформацій програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів у сучасному освітньому просторі.

До першої групи тенденцій відносяться: (1991–1992 рр.) – *тенденція* до змагання з іншими державами, що стало рушійною силою суспільного прогресу й привело до поєднання традиційних та інноваційних поглядів на розвиток магістерської освіти; відновлення вітчизняної освіти на національній основі й на засадах демократії та гуманізму; (1993–1997 рр.) – *тенденція* до модернізації професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов і посилення її методичного потенціалу; *тенденція* аксіологічного підходу до формування нового змісту вищої школи й становлення особистісно-орієнтованої парадигми освіти в Україні; (1998–2005 рр.) – *тенденція* до стандартизації освіти в контексті європейського освітнього простору; *тенденція* інноваційності української вищої освіти й готовність до прийняття норм і цінностей європейської освіти; *тенденція* формування різнорівневої підготовки кваліфікованих фахівців із вищою освітою, варіативності навчальних планів підготовки майбутніх учителів англійської мови та посилення психолого-педагогічного компоненту змісту педагогічної освіти; *тенденція* орієнтації вищої освіти на диференціацію та унормування освітніх програм; увага до методичного забезпечення підготовки фахівців; (2006–2013 рр.) – *тенденція* до формування змісту, структури й обсягу підручників і навчальних посібників та їх методичної якості; *тенденція* трансформаційно-стандартизаційних процесів в освіті, посилених впливом Національної Рамки кваліфікації; *тенденція* запровадження кредитно-трансферної системи навчання в закладах вищої освіти; (2014–2024 рр.) – посилення *тенденції* до стандартизації змісту й структури освітніх програм із повнішим урахуванням інтересів випускників та роботодавців у контексті національних та регіональних потреб і європейських цінностей; *тенденція* до формування змісту, структури й обсягу підручників і навчальних посібників та забезпечення їх методичної якості; *тенденція* навчання впродовж життя, комерціалізація освіти, індивідуалізація навчання.

До перспективних стратегічних тенденцій трансформацій програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів магістратури в Україні з другої половини 30-х років ХХІ століття віднесено: а) стандартизацію змісту й форм магістерської освіти; б) студентоцентрованість програмово-методичного

забезпечення; в) варіативність освітніх компонент та методичного забезпечення; г) урахування національних і регіональних чинників у програмово-методичному забезпеченні іншомовної підготовки магістрів; д) актуалізацію процесуального чинника реалізації освітніх програм та їх методичного супроводу.

Отже, трансформації програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки майбутніх філологів – студентів магістратури розглядаються в єдності з часом і простором, зважаючи на передумови й чинники свого становлення.

Основні результати другого розділу опубліковано в таких публікаціях автора: [39, 40, 41, 42, 43, 44].

Список використаних джерел до розділу 2

1. Абабілова Н. М., Баркасі В. В., О. М. Волченко та ін. Теоретичні та практичні аспекти імплементації змішаного навчання у процесі підготовки фахівців із іноземних мов: монографія / за заг. ред. Т. П. Мироненко, Л. С. Добровольської. Миколаїв : Іліон, 2018. 228 с.

2. Ababilova N. M., Usachenko I. V. Audiovisual translation as a challenge for contemporary translators. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Германістика та міжкультурна комунікація. Випуск 2. Херсон, 2020. С. 79–86. <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2020-2-11>

3. Андрущенко В. П. Основні характеристики європейської університетської освіти та можливості їх реалізації в системі освіти України. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Вип. 26. 2011. С. 3–15. <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/945/1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

4. Balalaieva, O., Sichkar, S., Zembytska, M., Shapochka, K., Ababilova, N. (2024). Formation of students' language competencies through the use of innovative technologies. *Amazonia Investiga*. 13 (78) 177–193. <https://doi.org/10.34069/AI/2024.78.06.15>

5. Балюк А. С. Особливості підготовки майбутніх магістрів гуманітарних спеціальностей до організації науково-дослідної діяльності. *Наука і освіта*. 2015. № 9. С. 7–11. <https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2015/3.pdf>
6. Батечко Н. Г. Інститут магістратури в Україні – правові засади функціонування. *Педагогіка*. Випуск 203. Том 215. Миколаїв : ЧНУ імені Петра Могили, 2013. С. 128–133. file:///C:/Users/Admin/Downloads/Npchduped_2013_215_203_30.pdf
7. Батечко Н. Г. Теоретико-методологічні засади підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури: дис... д-ра пед. н.: 13.00.04. Київ, 2016. 669 с. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/14152/1/%D0%94%D0%98%D0%A1%D0%95%D0%A0%D0%A2%D0%90%D0%A6_%D0%AF%20%D0%91%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%87%D0%BA%D0%BE%209.03.16%20%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B0.pdf
8. Бацуровська І. В. Теоретичні і методичні засади освітньо-наукової підготовки магістрів в умовах відкритих дистанційних курсів : дис... д-ра пед. н.: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти; 015 – Педагогічні науки. 2018. 418 с. http://eprints.zu.edu.ua/27974/1/dys_Batsurovska.pdf
9. Безлюдна В. В. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах України (1948 – 2016 рр.) : дис... д-ра пед. н.: 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. 2018. 439 с. https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/9540/1/teoria_i_praktuka_prof_pidgot_vchutela.pdf
10. Березівська Л. Реформування шкільної освіти України в умовах державотворення (початок 90-х років ХХ ст.). *Молодь і ринок*. № 6 (77). 2011. С. 17–21. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711683/2/Mir_2011_6_5.pdf
11. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання: науково-методичний посібник. Київ : ІЗМН, 1998. 204 с. https://library.udpu.edu.ua/library_files/420694.pdf
12. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія. Київ : Атіка, 2008. 684 с. <https://core.ac.uk/download/pdf/11084479.pdf>

13. Білавич Г. Професійна підготовка майбутніх філологів засобами інформаційних технологій у вимірі сучасних викликів. *Молодь і ринок*. № 1 (221). 2024. С. 36–42.

14. Білавич Г. В., Багрій М. А., Гречаник Н. Ю., Гнатишин С. І. Формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти. *Медична освіта*. 2022. № 4. С. 77–81. <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2022.4.13635>

15. Білавич Г. В., Височан Л. М., Савчук Б. П., Кліщ Г. І. Питання розвитку іншомовної освіти в державах закордоння крізь вимір наукового дискурсу українських компаративістів (кінець XX–початку XXI ст.). *Медична освіта*. 2021. № 3. С. 5–10. <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2021.3.12587>

16. Бобрицька В. І. Професійна підготовка магістрів у галузі освіти в Україні: сучасні виклики, проблеми, знахідки : Вісник Національного авіаційного університету. Серія : Педагогіка. Психологія : зб. наук. пр. Київ : Вид-во Нац. авіац. Ун-ту «НАУ-друк», 2017. Вип. 1 (10). С. 20–23. <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/view/12457/16830>

17. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: навч. посіб. 3-є вид., доопрац. і доп. Київ : Знання, 2008. 566 с. https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0005246

18. Вітвицька С. С. Системно-історичний аналіз етапів становлення магістратури в Україні та Росії. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир : ЖДУ, 2006. Вип. 19. С. 69–71. <http://eprints.zu.edu.ua/1767/1/05vssmur.pdf>

19. Вітвицька С. С. Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти : автореф. дис. д-ра пед. н.: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Житомир : ЖДУ імені Івана Франка, 2011. 43 с. <https://surl.li/mfaelp>

20. Гайдай І. О. Підготовка вчителя-філолога подвійного профілю у вищих педагогічних навчальних закладах України (1956 р.–початок XXI ст.) : дис. ... канд.

пед. наук: 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки»; 015 «Педагогічні науки». Житомир. 342 с. http://eprints.zu.edu.ua/26483/1/avt_Gajdaj.pdf

21. Гришкова Р. О. Методика навчання англійської мови за професійним спрямуванням студентів нефілологічних спеціальностей: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Миколаїв : Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2015. 220 с. <https://surl.li/rakayo>

22. Гунько Л. О. Визначення характеристик та вимог до фахівця з іноземної мови та прикладної лінгвістики в Китаї. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. № 1 (85). 2019. С. 149–158. <https://library.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/05/119.pdf>

23. Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття») : Постанова Кабінету Міністрів України. 03.11.1993. № 896. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>

24. Державна програма «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті та науці» 07.12.2005 р. № 1153. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153-2005-%D0%BF#Text>

25. Деркач С. П. Професійна підготовка вчителів англійської мови у вищих навчальних закладах Польщі й України: компаративний аналіз. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2011. № 1 (17). С. 153–159.

26. Добровольська Л. С., Мироненко Т. П. Формування медіа-компетентності і критичного мислення студентів у процесі вивчення англійського дискурсу : навчально-методичний посібник, Миколаїв : Видавець Румянцева Г. В. 2022. 144 с.

27. Дубасенюк О. А. Особливості структури педагогічної діяльності вчителя в контексті сучасних наукових підходів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Педагогіка. 2017. Вип. 1. С. 25–29. file:///C:/Users/Admin/Downloads/vknutshp_2017_1_8.pdf

28. Дубасенюк О. А. Теорія і практика професійної виховної діяльності педагога : монографія. Житомир, 2005. 368 с. <https://surl.li/gtound>

29. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

30. Євтух М. Б. Методологічні засади трансформації вищої освіти України в контексті Болонського процесу. Освітологія : хрестоматія: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / укл.: Огнев'юк В. О., Сисоєва С. О. Київ : ВП «Едельвейс». 2013. 744 с. С. 63–68. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711977/1/sys-khrestomat.pdf>

31. Желуденко М. О. Модернізація освіти України в контексті Болонського процесу: зб. наук. пр. «Наука і сучасність». Том 45. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова. 2004. С. 27–33.

32. Заболотська О. О. Актуальні проблеми методики викладання англійської мови. Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки. Вип. 58. 2011. С. 122–127. <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/3846/3371>

33. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с. http://www.khotiv-nvk.edukit.kiev.ua/Files/downloads/zagalnoyevrop_rekom.pdf

34. Зайченко І. В. Історія педагогіки. У двох книгах. Книга II. Школа, освіта і педагогічна думка в Україні: навч. посібн. для студентів вищих навч. закладів. Київ : Вид. Дім «Слово», 2010. 1032 с.

35. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії: моногр. Черкаси : ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. 608 с.

36. Карпенчук С. Г. Філософія освіти (загальна теорія педагогіки) : моногр. Київ : Вид. Дім «Слово», 2013. 688 с. <https://surl.li/blctfg>

37. Комюніке Конференції Міністрів країн Європи, відповідальних за сферу вищої освіти – Досягнення цілей. Берген. 19–20 травня 2005 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_576#Text

38. Конвенція про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні. Ліссабон, 11.04. 1997 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_308#Text

39. Корнієнко М. М. Періодизація іншомовної підготовки магістрів-філологів в Україні (кін. 20–21 ст.). *Збірник наукових праць Уманського державного*

педагогічного університету. Вип. 1. 2022. С. 143–151.

https://library.udpu.edu.ua/library_files/zbirnuk_nayk_praz/2022/1/18.pdf

40. Корнієнко М. М. Проблеми розвитку методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів філології в Україні на сучасному етапі. *Нова педагогічна думка*. № 2 (114). 2023. С. 83–88. <https://doi.org/10.37026/2520-6427-2023-114-2-83-88>

41. Корнієнко М. М. Тенденції розвитку програмового забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів у закладах вищої освіти України на сучасному етапі. *Нова педагогічна думка*. № 4 (112). 2022. С. 61–65. <https://doi.org/10.37026/2520-6427-2022-112-4-61-65>

42. Корнієнко М. М. Сучасні шляхи й принципи модернізації освітніх програм іншомовної підготовки магістрів філології України. *International Science Journal of Education & Linguistics*. № 2 (6). 2003. С. 1–8. <https://isg-journal.com/isjel/article/view/568/320>

43. Корнієнко М. М. Технологія розроблення освітніх програм іншомовної підготовки магістрів-філологів. *Педагогічна наука і освіта XXI століття*. Науково-методичний журнал. Вип. 2. Рівненський державний гуманітарний університет. Рівне, 2024. С. 115–125. file:///C:/Users/Admin/Downloads/pno_2024_2_14.pdf

44. Корнієнко М. М., Степанова Т. М. Іншомовна підготовка магістрів-філологів у сучасній системі відкритої освіти в Україні. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 78. Том 1. 2024. С. 23–26.

http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2024/78/part_1/6.pdf

45. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / під ред. Л. М. Проколієнко; упоряд. В. В. Адрієвська, Г. О. Балл, О. Т. Губко, О. В. Проскура. Київ : Рад. школа, 1989. 608 с.

46. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі. 2-е вид. Київ : Т-во «Знання» України, 2011. 520 с. <http://library.hneu.edu.ua/storage/new-arrivals-books/March2021/kremen.pdf>

47. Кремень В. Г. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум. Київ : Грамота, 2007. 576 с. <https://studfile.net/preview/7027885/>

48. Культурологія: українська та зарубіжна культура: навч. посіб. / М. М. Закович, І. А. Зязюн, О. Л. Шевнюк та ін.; за ред. М. М. Заковича. 4-те вид., випр. і допов. Київ : Знання, 2009. 589 с. <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0002747>

49. Курило В. С. Становлення і розвиток системи освіти та педагогічної думки східноєвропейського регіону в XX столітті: дис.. ... доктора пед. наук : 13.00.01 загальна педагогіка та історія педагогіки. Луганськ, 2000. 477 с.

50. Кучерявий О. Г. Якість педагогічної освіти: тенденції і перспективи: навчальний посібник. Київ : Талком, 2019. 192 с. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/719279/1/kucheryavy2.pdf>

51. Лесневська К. В. Розвиток іншомовної комунікативної компетенції у контексті рекомендацій Ради Європи з мовної освіти. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія : Філологічна. 2016. Вип. 62. С. 196–198. file:///C:/Users/Admin/Downloads/Nznuoaf_2016_62_72.pdf

52. Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності закладів освіти. Постанова КМ України від 30 грудня 2015 р. № 1187. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text>

53. Локшина О. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина XX–початок XXI століття): монографія. Київ : Богданова А. М., 2009. 404 с. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/5435/1/Zmist_shkilnoi_osvity.pdf

54. Лутай В. С. Філософія сучасної освіти: навч. посіб. Київ : Центр «Магістр-5» Творчої спілки вчителів України, 1996. 256 с.

55. Мартинова Р. Ю. Цілісна загальнодидактична модель змісту навчання іноземних мов : монографія. Київ : Вища школа, 2004. 454 с.

56. Мачинська Н. І. Педагогічна освіта магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю : монографія / За ред. С. О. Сисоевої. Львів : ЛьвДУВС, 2013. 416 с. <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi51/0039925.pdf>

57. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник / У. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 328 с. <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Nikolayeva.pdf>

58. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 2013. 592 с. <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/267/Bihych.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

59. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб. / кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2002. 328 с. <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Nikolayeva.pdf>

60. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти: наказ МОН України від 01. 06. 2017 р. № 600 (у редакції наказу МОН України від 21. 12. 2017 р. № 1648). <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf>

61. Методичні рекомендації щодо структури, змісту та обсягів підручників і навчальних посібників для вищих навчальних закладів: рішення Вченої ради Науково-методичного центру вищої освіти МОН України. Протокол № 6 від 29.07.2005 р. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0006290-05#Text>

62. Мирончук Н. Трансформація функціонально-професійної ролі викладача вищої школи в умовах соціокультурних змін. *Митець – Культура – Виміри часу* : Міжнародні наукові читання 2017 року в Музеї Бориса Лятошинського в Житомирі: збірник статей / ред.-упоряд. І. Є. Копоть. Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2017. С. 333–387. <https://surl.li/fctkzg>

63. Мироненко Т. П., Добровольська Л. С. Академічне писемне мовлення англійською мовою: навчальний посібник. Миколаїв : Іліон, 2018. 220 с.

64. Міцкевич М. І. Едукологія: інваріантні характеристики. Освітологія : хрестоматія: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / укл.: Огнев'юк В. О., Сисоєва С. О. Київ : ВП «Едельвейс». 2013. 744 с. С. 211–214. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711977/1/sys-khrestomat.pdf>

65. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес. *Освіта України*. № 60-61. 10 серпня. 2004. С. 7–10.

66. Національна доктрина розвитку освіти: Указ президента України від 17.04.2002 р. № 347 / 2002. https://ips.ligazakon.net/document/U347_02?an=291

67. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України. 25.06.2013. № 344 / 2013: ел. ресурс. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text>

68. Національний освітній глосарій: вища освіта. 2-е вид., перероб. і доп. /авт.-уклад. В. М. Захарченко, С. А. Калашнікова, В. І. Луговий, А. В. Ставицький, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова / за ред. В. Г. Кременя. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. 100 с. <https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/nauk%20method%20rada/glossariy.pdf>

69. Національний освітній глосарій: вища освіта (4-е вид., перероб. і доп.) / Авт.-уклад.: В. Є. Бахрушин, М. І. Винницький, В. М. Захарченко, І. О. Золотарьова, С. А. Калашнікова, В. І. Луговий, М. Р. Мруга, Ю. М. Рашкевич, І. М. Сікорська, А. В. Ставицький, Ж. В. Таланова, С. П. Шитікова / За ред. В. Г. Кременя, В. Є. Бахрушина, Ю. М. Рашкевича. 2024. 114 с. https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2024/10/Glosarij_VO_09.2024-114p.pdf

70. Національний класифікатор України. Класифікатор професій ДК 003:2010 : наказ Держспоживстандарту України. 28.07.2010. № 327. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text>

71. Ніколаєва С. Ю. Методика організації сучасних досліджень з методики навчання іноземних мов і культур: навчально-методичний посібник для студентів магістратури та аспірантури. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2019. 136 с. <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/287/Nikolaieva.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

72. Ніколаєнко С. М. Стратегія розвитку освіти України: початок XXI століття. Київ : Знання, 2006. 253 с.

73. Огнев'юк В. Інтеграційні горизонти української освіти: відкритість системи й пріоритет національних інтересів. Освітологія : хрестоматія: навч. посіб. для студ.

вищих навч. закладів / укл.: Огнев'юк В. О., Сисоєва С. О. Київ : ВП «Едельвейс». 2013. 744 с. С. 43–45. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711977/1/sys-khrestomat.pdf>

74. Освітологія: фахова підготовка : навчально-методичний посібник / Авт. кол.: В. О. Огнев'юк, С. О. Сисоєва, О. О. Драч та ін. За ред. В. О. Огнев'юка. Київ : ВП «Едельвейс», 2014. 612 с. <https://surl.li/rfjdad>

75. Освітньо-професійна програма: зразок : лист МОН України від 28. 04. 2017 р. № 1/9–239. <https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/center-yakosti/zrazok-mon.pdf>

76. Освітньо-професійна програма другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта й предметною спеціальністю 014.02 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (англійська)) : Криворізький державний педагогічний університет. Кривий Ріг, 2023. Ел. ресурс: <https://kdpu.edu.ua>.

77. Освітньо-професійна програма «Англійська мова і література». Рівень вищої освіти: другий (магістерський); спеціальність 014 Середня освіта (Мова і література (англійська)); предметна спеціальність: 014.02 Середня освіта (Мова і література, (англійська)); спеціалізація: 014.021 Англійська мова і література; галузь знань 01 Освіта / Педагогіка: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського, 2020. Ел. ресурс: <http://www.mnu.edu.ua>.

78. Освітньо-професійна програма другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта й предметною спеціальністю 014.02 Середня освіта Мова та література (англійська): Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, Київ, 2021. Ел. ресурс: <https://www.tnu.edu.ua>

79. Освітньо-професійна програма другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта й предметною спеціальністю 014.02 Середня освіта Мова та література (англійська): Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2022 р. Ел. ресурс: <http://tnpu.edu.ua/fakutet-nozemnikh-mov.php>.

80. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Мова і література (англійська)) другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Мова і література (англійська)) галузі знань 01 Освіта / Педагогіка: Університет Григорія Сковороди в Переяславі. Переяслав-Хмельницький, 2022. Ел. ресурс: <https://uhsp.edu.ua>.

81. Основи стандартизації інформаційно-комунікаційних компетентностей в системі освіти України: методичні рекомендації \ ред. В. Биков, О. Білоус, Ю. Богачко та ін. Київ : Атіка, 2010. 88 с. <https://surl.li/imyvvvg>

82. Пантюк Т., Пантюк М., Гамерська І., Денисяк Ю. Інновації в освіті: необхідність, сутність, зміст. *Молодь і ринок*. № 6–7 (185–186), 2020. С. 6–10. <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/225537/225330>

83. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: моногр. / С. О. Сисоєва, А. М. Алексюк, П. М. Воловик, О. І. Кульчицька, Л. Є. Сігаєва, Я. В. Цехмістер та ін.; за ред. С. О. Сисоєвої. Київ : ВІПОЛ, 2001. 502 с.

84. Пелех Ю. В. Ціннісно-смысловий концепт професійної підготовки майбутнього педагога: монографія. Рівне : Тетріс, 2009. 400 с.

85. Пінчук Є. А. Болонський процес і проблеми модернізації вищої освіти в Україні. *Збірник наукових праць «Вісник НТУУ «КПІ»*. Філософія. Психологія. Педагогіка. Вип. № 3 (27), част. 2. 2009. С. 176–183. <https://surl.li/jferty>

86. Подольська Є. А., Лихвар В. Д., Іванова К. А. Культурологія : навч. посіб. Київ : Центр навч. літ., 2003. 288 с. <https://surl.li/wfduqn>

87. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556–VII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

88. Про вищу освіту: Закон України від 17.01.2002 р. № 2984–III. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>

89. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування інтегрованих інформаційних систем у сфері освіти : Закон України від 27.07.2022 р. № 2457-IX.

90. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування національної системи кваліфікацій : Закон України від 01.04.2022 р. № 2179–IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2179-20#Text>

91. Про внесення змін до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка вищої та фахової передвищої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України. 30.08.2024. № 1021. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1021-2024-%D0%BF#Text>

92. Про забезпечення дальшого розвитку вищої освіти в Україні : Указ Президента України. 25.09.2008. № 857. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/857/2008#Text>

93. Про затвердження Концептуальних засад розвитку педагогічної освіти в Україні та її інтеграції в європейський освітній простір: наказ МОН України. 31.12.2004. № 998. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0998290-04#Text>

94. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти : наказ МОН України. 16.07.2018. № 776. <file:///C:/Users/Admin/Downloads/661680c50e562217664455.pdf>

95. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій. Постанова Кабінету міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>

96. Про затвердження Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text>

97. Про затвердження Переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 787 [Електронний ресурс]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/787-2010-%D0%BF#Text>

98. Про затвердження Положення про дистанційне навчання: наказ МОН України. 25.04.2013. № 466. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>

99. Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах : наказ МОН від 02.06.1993 р. № 161. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0173-93#Text>

100. Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) : Постанова Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 р. № 65. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/65-98-%D0%BF#Text>

101. Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної діяльності у сфері освіти : наказ МОН України. 12.05.2023. № 552. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1155-23#Text>

102. Про затвердження Порядку надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам : наказ МОН України. 20.07.2020. № 931. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1119-20#Text>

103. Про затвердження професійного стандарту «Викладач закладу вищої освіти» : наказ МОН України від 16.10.2024 р. № 1466. <file:///C:/Users/Admin/Downloads/671b468b176c8465976827.pdf>

104. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» : наказ МОН України. 29.08.2024. № 1225. <file:///C:/Users/Admin/Downloads/66e806fcb90e2017837434.pdf>

105. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 011 освітні, педагогічні науки для другого (магістерського) рівня вищої освіти: наказ МОН України від 11.05. 2021 р. № 520. <file:///C:/Users/Admin/Downloads/66169117572ae471489619.pdf>

106. Про Концепцію організації підготовки магістрів в Україні: наказ МОН України від 10.02.2010 р. № 99. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0099290-10#Text>

107. Прокопцов В. І. Едукологія – інтегроване знання про освіту. Освітологія : хрестоматія: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / укл.: Огнев'юк В. О., Сисоєва С. О. Київ : ВП «Едельвейс». 2013. 744 с. С. 214–217. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711977/1/sys-khrestomat.pdf>

108. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. № 848–VIII. <https://ips.ligazakon.net/document/T150848?an=1>

109. Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України від 25. 06. 2013 р. № 344/2013. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text>

110. Про оголошення 2016 року Роком англійської мови в Україні : Указ Президента України. 16 листопада 2015 р. № 641 / 2015. <https://www.president.gov.ua/documents/6412015-19560>

111. Про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) : лист МОН України від 25.04.2001 № 1/9-168. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-168290-01#Text>

112. Про освіту : Закон України від 23.05.1991 р. № 1060–XII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12#Text>

113. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145–VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

114. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки : Закон України від 09.01.2007 № 537–V. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16#Text>

115. Про перелік напрямів підготовки фахівців з вищою освітою за професійним спрямуванням спеціальностей різних кваліфікаційних рівнів та робітничих професій. Постанова Кабінету Міністрів України від 18 травня 1994 р. № 325. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/325-94-%D0%BF#Text>

116. Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями. Постанова Кабінету Міністрів України від 24 травня 1997 р. № 507. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/507-97-%D0%BF#Text>

117. Про порядок розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою. Наказ МОН України від 31.07.1998 р. № 285. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0285281-98#Text>

118. Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення національної системи кваліфікацій відповідно до актуальних потреб ринку праці та інших питань:

Постанова Верховної ради України. 9 травня 2024. № 3704–IX.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3704-20#Text>

119. Про розроблення державних стандартів вищої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 07.08.1998 р. № 1247.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1247-98-%D0%BF#Text>

120. Про стандартизацію : Закон України від 5 червня 2014 року № 1315-VII.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18/ed20140605#Text>

121. П'ятакова Г. П. Підготовка магістрів-філологів в університетах країн Вишеградської групи: виклики, традиції, досвід : навчально-методичний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 246 с. <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/05/Piatakova-posibnyk.pdf>

122. П'ятакова Г. Рольові, імітаційні ігри та їх застосування у навчальному процесі вищої школи: навчально-методичний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2005. 74 с.

123. П'ятакова Г. П. Тенденції дидактичної підготовки магістрів-філологів в університетах країн Вишеградської групи: монографія. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 496 с. <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/Piatakova-70kh100-monohrafiia-maket2020.pdf>

124. П'ятакова Г. П. Технологія інтерактивного навчання у вищій школі : навч.-метод. посіб. Львів : ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 120 с.

125. Растригіна А. Магістратура: проблеми та перспективи. *Наукові записки*. Серія «Педагогічні науки». Вип. 125. С. 17–21.
file:///C:/Users/Admin/Downloads/Nz_p_2014_125_7.pdf

126. Рашкевич Ю. М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2014. 168 с. <https://surl.li/lhmrqg>

127. Редько В. Г. Засоби формування комунікативної компетентності у змісті шкільних підручників з іноземних мов. Теорія і практика. Київ : Генеза, 2012. 224 с.

128. Розроблення освітніх програм – методичні рекомендації / авт.: В. М. Захарченко, В. І. Луговий, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова / за ред.

- В. Г. Кременя. Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. 120 с.
http://ibhb.chnu.edu.ua/uploads/files/metodrada/Rozroblennya_osv_program.pdf
129. Розроблення освітньо-професійної програми та навчального плану підготовки здобувачів фахової передвищої освіти: методичні рекомендації / укл. Н. Вітранюк, О. Соколкова, Т. Іщенко, Т. Дудник, Т. Дудус. Київ : Державна установа «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти», 2022. 59 с.
<https://surl.li/nlcyft>
130. Роз'яснення та рекомендації щодо реалізації наказу МОН від 26. 01. 2015 р. № 47 «Про особливості формування навчальних планів на 2015/2016 н. р. та окремих норм Закону України «Про вищу освіту» : додаток до листа МОН від 13. 03. 2015 р.
<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-126729-15#Text>
131. Сбруєва А. А. Порівняльна педагогіка: навч. посіб. 2-ге вид., стер. Суми : ВТД «Університетська книга», 2004. 320 с. <https://studfile.net/preview/8907082/>
132. Сидорчук Н. Г. Магістратура: історичні передумови впровадження ступеневої освіти на сучасному етапі модернізації вітчизняної вищої школи. *Креативна педагогіка / Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся»*. Житомир. 2017. Вип. 12. 226 с. С. 49–50. <https://surl.li/tngzlc>
133. Сисоєва С. О. Освіта як відображення сутності та соціально-економічного розвитку суспільства. *Освітологія : хрестоматія: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / укладачі: Огнев'юк В. О., Сисоєва С. О.* Київ : ВП «Едельвейс», 2013. С. 36–40. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711977/1/sys-khrestomat.pdf>
134. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. *Методологія науково-педагогічних досліджень : підручник.* Рівне : Волинські обереги, 2013. 360 с.
<https://core.ac.uk/download/pdf/162001669.pdf>
135. Ситченко А. Л. *Навчально-технологічна концепція літературного аналізу : монографія.* Київ : Ленвіт, 2004. 269 с.
136. *Словник іншомовних слів* / укл. С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. Київ : Наукова думка, 2000. 680 с. <https://archive.org/details/slovninshomovn/page/n3/mode/1up?view=theater>

137. Соломаха С. О. Зміст і методичні засади організації фахових практик магістрантів у закладах вищої педагогічної освіти : методичні рекомендації. Київ, 2021. 127 с. <https://surl.li/ffwlxq>

138. Стейнер Е. Про важливість едукології. Освітологія : хрестоматія: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / укл.: Огнев'юк В. О., Сисоєва С. О. Київ : ВП «Едельвейс». 2013. 744 с. С. 178–179. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711977/1/sys-khrestomat.pdf>

139. Сухомлинська О. В. Історико-педагогічний процес в Україні: регіональний вимір. *Освітологія*: хрестоматія : навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / укл.: Огнев'юк В. О., Сисоєва С. О. Київ : ВП «Едельвейс». 2013. 744 с. С. 305–310. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711977/1/sys-khrestomat.pdf>

140. Сучасні технології навчання іншомовного спілкування / С. Ю. Ніколаєва, Г. А. Гринюк, Т. І. Олійник та ін. Київ : Ленвіт, 1997. 96 с.

141. Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах : кол. монографія / С. Ю. Ніколаєва, Г. Е. Борецька, Н. В. Майор та ін. (за ред. С. Ю. Ніколаєвої; техн. ред. І. Ф. Соболевої). Київ : Ленвіт, 2015. 444 с. <https://surl.li/pguyhu>

142. Тарнопольський О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти. Київ : Фірма Інкос, 2006. 248 с.

143. Тарнопольський О. Б., Кабанова М. Р. Методика викладання іноземних мов та аспектів у вищій школі : підручник. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. 256 с. https://lib.duan.edu.ua/images/PDF/filol/filol_20.pdf

144. Тенденції оновлення змісту навчання іноземних мов у закладах вищої та загальної середньої освіти: виклики Нової української школи : монографія / за наук. ред. В. Г. Редька. Мукачево : МДУ, 2019. 268 с. <https://surl.li/ejhejz>

145. Українська освіта у полум'ї війни : монографія / Н. Ничкало, О. Овчарук, В. Гордієнко, І. Іванюк; за ред. Н. Ничкало. Київ : ТОВ «Юрка Любченка», 2024. 208 с. <https://surl.li/ltxxdb>

146. Уліщенко В. В. Теорія і практика інтерсуб'єктного навчання української літератури в школі : монографія. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. 398 с.

147. Цюняк О. П. Професійна підготовка майбутніх вчителів початкових класів в умовах цифрової трансформації освіти : монографія. Івано-Франківськ, Кушнір Г. М., 2021. 316 с. <https://surl.li/czsfs1>

148. Шабанова Ю. О. Системний підхід у вищій школі : підруч. для студ. магістр. Донецьк : НГУ, 120 с. <https://surl.li/qwcрok>

149. Яковенко Л. І., Пащенко О. В. Актуалізація модернізації вищої освіти в умовах становлення економіки знань. Освітологія : хрестоматія: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / укл.: Огнев'юк В. О., Сисоєва С. О. Київ : ВП «Едельвейс». 2013. 744 с. С. 624–628. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711977/1/sys-khrestomat.pdf>

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні представлено теоретичне узагальнення й нове вирішення проблеми трансформацій програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури з кінця XX–початку XXI століття. Розкрито методологічні підходи дослідження програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури; окреслено періоди становлення й етапи розвитку трансформацій програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури з 1991 по 2024 роки; визначено передумови та чинники періодизації програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів досліджуваного періоду.

Виявлено специфічні характеристики програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури: магістерські програми мають чітку професійну спрямованість й зорієнтовані на конкретне замовлення того чи іншого сегменту ринку праці; за змістом підготовки фахівців розрізняють освітньо-наукову програму (ОНП) й освітньо-професійну (ОПП); освітні програми мають студентоцентричний характер і компетентнісну спрямованість; методичне забезпечення іншомовної підготовки студентів розглядаємо у зв'язку з навчально-методичним комплексом навчальної дисципліни (НМК), що містить відповідні нормативні й навчально-методичні матеріали. *Іншомовну підготовку* фахівців трактуємо як процес формування предметних компетентностей, що стосовно студентів-філологів спеціальності 014.01 Середня освіта (Англійська мова і література) в умовах зростаючого в молоді попиту на вивчення іноземних мов набирає особливої ваги.

Визначено й уточнено категоріальний апарат дослідження. *Програмово-методичне забезпечення* означає наявність освітніх програм підготовки фахівців із вищою освітою певного освітнього ступеня й конкретної спеціальності та навчальних книг, предметної періодики, аудіо-візуальних навчальних засобів та інших методичних ресурсів відповідного змісту й належного спрямування. *Трансформації програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів*

розуміємо як процес модернізаційних змін, що відбуваються в змісті й формах освіти, реалізуються за певним навчальним планом відповідно до освітніх компонент освітньої програми та спрямовані на організацію процесу освітньої діяльності й досягнення результатів навчання, що дають змогу майбутнім фахівцям іноземної мови вільно комунікувати в процесі міжособистісної взаємодії та орієнтуватися у всесвітньому культурному просторі.

Методологічним концептом дослідження обрано аксіологічний, історіографічний, компетентнісний підходи, що реалізуються в парадигмі особистісно орієнтованої освіти в контексті цивілізаційних процесів, зумовлених глобальною міжкультурною взаємодією держав і народів.

Становлення й розвиток програмово-методичного забезпечення та віддзеркалення в ньому змісту підготовки студентів магістратури з вивчення англійської мови є складним, суперечливим, зумовленим вимогами часу, політичним, економічним і соціальним розвитком держави. Унаслідок проведеного дослідження виявлено культурологічні та соціально-педагогічні передумови становлення й розвитку програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури.

Культурологічними передумовами розвитку освіти в Україні виступили: (1991–1997) – національне відродження незалежної України, зміна типу існування «посттоталітарного суспільства» на демократичне; радикальні якісні перетворення в усіх сферах суспільного життя, децентралізація й відкритість, гуманізація та гуманітаризація вітчизняної освіти, наповнення її змісту національним компонентом, оновлення всієї системи освіти на національній основі; (1998–2024) – орієнтація на духовні запити та ринкові потреби національного й світового співтовариства; класове розшарування та змагальна ситуація, що приводить до усвідомлення необхідності дорівнятися в культурі до розвинутих країн і потребує модернізації підготовки фахівців із вищою освітою на основі широкої інтеграції педагогічної теорії та освітньої практики, технологізації та цифровізації освіти загалом. Європейський вектор української освіти реалізується в умовах міжкультурної інтеграції, що

активізує зв'язки між країнами й духовний розвиток громадян, мотивує вивчення іноземних мов, входження у світовий культурний простір.

Соціально-педагогічні передумови: (1991–1997) – незалежність суверенної України й відновлення національної школи на нових ціннісних засадах; освітня політика держави як дієвий соціальний інструмент мобілізації наявних ресурсів, досягнення поставлених цілей у реформуванні національної освіти з орієнтацією на європейський та світовий освітній простір; (1998–2024) – перехід вищої освіти на ступеневу підготовку фахівців за диференційованими освітніми програмами, формування нової філософії освіти, потреба в модернізації освіти, зокрема вищої в Україні, та її належного навчально-матеріального забезпечення; інформатизація та цифровізація освіти, активізація науково-методичної роботи в закладах вищої освіти; уведення в науковий обіг понять «освітня програма», «освітні компоненти», «стандартизація освіти», «компетентнісний підхід», «іншомовна підготовка» у контексті студентоцентрованої вищої освіти, в основі якої компетентнісне навчання, покликане забезпечити результативну підготовку висококваліфікованого фахівця й розвинутої особистості.

З'ясовано вплив на трансформації програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури таких *чинників*:

а) **соціально-політичні:** (1991–1997) – економічна нестабільність, низький життєвий рівень населення; перехід на ринкові відносини; відродження національної державності, економіки, культури, освіти; зміна традиційної моделі освіти на особистісно-орієнтовану; (1998–2024) – організація навчального процесу за кредитно-трансферною системою, що дає змогу перезарахувати навчальні здобутки кожного студента в європейському освітньому просторі й забезпечує академічну мобільність викладачів і студентів та широкі можливості для працевлаштування; спрямованість освітньо-професійних програм на ефективну підготовку студентів до іншомовної професійної діяльності;

б) **соціально-педагогічні:** (1991–1997 рр.) – Закон України «Про освіту» (1991), неперервність освіти; наступність та перспективність в освіті; (1998–2024 рр.) – посилення законодавчої бази – закони України «Про вищу освіту» (2002, 2014), «Про

освіту» (2017), урядові постанови, накази й листи МОН України, державні освітні доктрини, стратегії й програми тощо. Входження України в Болонський освітній процес і запровадження двоциклового навчання у вищій школі – бакалаврського та магістерського, ЄКТС, що забезпечує європейський формат вищої професійної освіти та академічну мобільність викладачів і студентів; визначення різних категорій магістерських освітніх програм – професійної, дослідницької та кар'єрної, що сприяє глибшій диференціації та структуризації змісту підготовки магістрів одного напрямку; студентоцентроване навчання, засноване на результативному компетентнісному навчанні; використання інформаційно-комунікаційних технологій, цифрових інструментів у навчальному процесі з метою активізації та матеріалізації іншомовної мовленнєвої діяльності магістрів.

Доведено, що процес трансформацій програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури проходить відповідні періоди та етапи, які відображають особливості освітніх перетворень, характеризуючи різні погляди й концептуальні підходи щодо їх реалізації стосовно змісту, форм і результатів професійної підготовки сучасного фахівця на момент завершення навчання в магістратурі.

За результатами дослідження розроблено періодизацію трансформацій програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури: Перший період (1991–1997 рр.) – це період перебудови освіти в Україні, який охоплює два етапи: *перший етап* (1991–1992 рр.) і *другий етап* (1993–1997 рр.); Другий період (1998–2024 рр.) – це період стандартизації освіти України, який складається з трьох етапів: *перший етап* (1998–2005 рр.), *другий етап* (2006–2013 рр.), *третій етап* (2014–2024 рр.). Визначений як верхня межа хронологічний відрізок часу 1998–2024 рр. є лише переходом до наступного періоду розвитку програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури, а не завершенням самого періоду формування програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки.

Відповідно до історіографічного й хронологічного аналізу в дослідженні схарактеризовано *специфічні особливості* становлення й розвитку програмово-

методичного забезпечення іншомовної підготовки на кожному з визначених періодів розвитку освіти в Україні. Трансформації програмово-методичного забезпечення в перший період (1991–1997 рр.) відбувалися в контексті реформування й модернізації вищої освіти в Україні. Характер соціального замовлення зумовлював нові вимоги до підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних продуктивно працювати в матеріальному виробництві й розвивати соціокультурну сферу. Урахування потреб роботодавців та особистих інтересів здобувачів вищої освіти позначилося на формуванні змісту й результатів освітньої діяльності, спричинило диференціацію підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційними рівнями й ступенями вищої освіти, зокрема магістерським.

Визначено, що другий період (1998–2024 рр.) характеризується: а) запровадженням міжнародних стандартів освіти й розвитком національних культурних надбань із метою розбудови суверенної України та національної школи в ній; б) поглибленням умов освітніх трансформацій, у тому числі й стосовно розвитку програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів іноземної філології; в) широким запровадженням ступеневої освіти в Україні та реалізацією освітньої політики держави в контексті європейського співтовариства; створенням Національного класифікатора професій, прийняттям професійних стандартів учителя й викладача, що свідчить про диференціацію діяльності вищої школи та актуалізацію якості освіти, конкретизує можливості випускників із вищою освітою, зокрема магістрів, щодо працевлаштування.

З'ясовано, що впродовж досліджуваного періоду значний унесок у розбудову програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів іноземної філології зробили відомі вчені: Н. Батечко, С. Вітвицька, І. Зязюн, Р. Мартинова, С. Ніколаєва, В. Паламарчук, Г. П'ятакова, Н. Сидорчук, С. Сисоєва (1991–1997 рр.); В. Андрущенко, Н. Батечко, І. Бацуровська, В. Безлюдна, О. Вишневський, І. Гайдай, Р. Гришкова, М. Желуденко, І. Зязюн, О. Кучерявий, К. Лесневська, В. Луговий, Н. Мачинська, Н. Мирончук, С. Ніколаєва, В. Огнев'юк, Л. Панова, М. Пантук, Т. Пантук, Г. П'ятакова, А. Растригіна, В. Редько, С. Соломаха, Ж. Таланова, О. Тарнопольський та ін. (1998–2024 рр.).

За результатами дослідження визначено основні **тенденції** трансформацій програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки студентів-філологів магістратури: а) тенденції становлення і розвитку програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів у період із 1991 по 2024 роки; б) тенденції, що окреслюють перспективу подальшого розвитку й трансформацій програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів у сучасному освітньому просторі.

Вивчення державних законодавчих документів, психолого-педагогічної літератури, архівних матеріалів закладів вищої освіти, освітніх програм та їх методичного забезпечення дає змогу збагатити пізнавальний арсенал педагогічної науки й використати історичну спадщину в умовах сучасного закладу вищої освіти, збагачуючи педагогічну науку і практику.

Виконане дослідження не претендує на вичерпне висвітлення всіх аспектів проблеми програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів в історичному вимірі й відкриває перспективне поле для подальших наукових пошуків у цій царині, а саме: стандартизації змісту магістерської освіти з її методичним забезпеченням у реалізації компетентнісної парадигми другої (магістерської) ланки вищої освіти та підвищення якості її змісту й методичного забезпечення.

ДОДАТКИ

Додаток А

Освітні програми закладів вищої освіти України для студентів магістратури спеціальності «Мова та література (англійська)»

І. Освітньо-професійна програма Криворізького державного педагогічного університету (2023)

Другий (магістерський) рівень вищої освіти

Галузь знань – 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта

Предметна спеціальність: 014.02 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (англійська))

Спеціалізація: 014.021 Англійська мова та зарубіжна література

**1. ПРОФІЛЬ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ
«АНГЛІЙСЬКА МОВА, ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА»
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 014 Середня освіта (предметна
спеціальність 014.02 Середня освіта
(Мова та зарубіжна література (англійська))**

І. Загальна інформація	
Тип диплома та обсяг програми	Диплом магістра, одиничний, термін навчання 1 рік 4 місяці, 90 кредитів ЄКТС
Заклад вищої освіти	Криворізький державний педагогічний університет
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський) рівень
Ступінь вищої освіти	Магістр
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність	014.02 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (англійська))
Спеціалізація	014.021 Англійська мова та зарубіжна література

Кваліфікація	Магістр середньої освіти (мова та зарубіжна література (англійська)), вчитель англійської мови та зарубіжної літератури, викладач закладу фахової передвищої, вищої освіти
Форма навчання	Очна (денна) / Заочна
Наявність акредитації	Сертифікат про акредитацію від 02.04.2019 р. серія УД № 04008587 відповідно до рішення Акредитаційної комісії від 30.05.2013 р., протокол № 104 (наказ МОН України від 04.06.2013 р. № 2070-л, на підставі наказу МОН України від 19.12.2016 р. № 1565) спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (англійська)) галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за рівнем вищої освіти “магістр”. Термін дії сертифіката до 01 липня 2024 р.
Цикл/рівень	НРК України – 7 рівень, FQ–EHEA – другий цикл, EQF–LLL – 7 рівень
Передумови	Наявність вищої освіти першого (бакалаврського) рівня або освітньо-кваліфікаційного рівня “спеціаліст”
Мова(и) викладання	Українська, англійська
Термін дії освітньо-професійної програми	Запроваджується з 2023–2024 н. р., діє до затвердження Вченою радою університету нової програми, але не довше, ніж до 30.06.2027 р.

II. Мета освітньої програми

Підготовка ерудованих конкурентоздатних фахівців відповідно до сучасних потреб суспільства та вимог ринку праці, готових адаптуватися до змін, здатних практично застосовувати фундаментальні теоретичні знання, спеціальні фахові уміння й навички в освітньо-виховний процес під час навчання іноземної мови (англійська) та зарубіжної літератури в закладах середньої, фахової передвищої, вищої освіти; здійснювати творчу педагогічну, науково-дослідницьку, інноваційну, організаційно-управлінську та аналітичну види діяльності в галузях лінгвістики, методики навчання іноземної (англійської) мови, зарубіжної літератури, педагогіки, методології наукових досліджень, сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; забезпечувати ефективну взаємодію суб'єктів навчання, зокрема представників різних культурних спільнот задля взаємообміну професійним досвідом та продуктивного співробітництва.

III. Характеристика освітньої програми

Предметна область	<i>Об'єктом вивчення та професійної діяльності є цілісний освітній процес у закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої, вищої освіти, зокрема методичні системи навчання учнів та студентів іноземної мови (англійської), зарубіжної літератури.</i> <i>Цілі навчання – підготувати висококваліфікованих учителів іноземної мови (англійської) та зарубіжної літератури, викладачів закладів фахової передвищої, вищої освіти, здатних розв'язувати складні</i>
--------------------------	--

	спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі освіти, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, а саме у викладацькій, науково-методичній та організаційно-управлінській видах діяльності. <i>Теоретичний зміст предметної галузі:</i> сучасні уявлення про педагогічну діяльність, освітні технології, доцільні в організації навчання та виховання в закладах середньої, фахової передвищої, вищої освіти, а також сучасні теоретичні засади філологічних наук (англійська мова, зарубіжна література), представлені на достатньому рівні для формування інтегральної, загальних, фахових компетентностей та компетентностей предметних спеціальностей. <i>Методи, методики та технології:</i> загальнонаукові методи пізнання, обробки та інтеграції теорії і практики науково-виробничої діяльності в освіті; інноваційні освітні технології; методи і методики дослідження мовних явищ, літературного твору, літературного процесу; інформаційно-комунікаційні технології.
Орієнтація освітньої програми	Освітньо-професійна
Основний фокус освітньої програми	Підготовка вчителя англійської мови і зарубіжної літератури, викладача фахової передвищої та вищої освіти на рівні високих стандартів якості освіти, забезпечення конкурентоздатності на національному й світовому ринках праці. Передбачає формування інтегральної, загальних, фахових компетентностей та компетентностей предметних спеціальностей, спрямованих на розв'язання завдань Нової української школи та закладів фахової передвищої та вищої освіти. Усебічний інтелектуальний розвиток здобувачів, формування критичного мислення, широкого світогляду, здатності до навчання впродовж життя, умінь приймати рішення та діяти швидко в змінюваних умовах.
Особливості програми	Програма забезпечує комплексну підготовку здобувачів (психолого-педагогічну, методичну, мовознавчу, літературознавчу), ґрунтовне вивчення зарубіжної літератури, іноземної мови (англійської), що дає змогу використовувати їх не тільки в галузі освіти, а й у різних сферах соціальної діяльності. Програма передбачає комплексну практичну підготовку (виробнича педагогічна практика в

	зкладах освіти). Здобувачі під час формування індивідуальної освітньої траєкторії мають змогу обрати спеціалізовані літературознавчі, мовознавчі, гуманітарні дисципліни. Деякі компоненти програми викладаються англійською мовою.
IV. Придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання	
Працевлаштування	Фахівець із кваліфікацією магістра може займати первинні посади (професії, професійні назви робіт згідно з чинною редакцією Національного класифікатора України (Класифікатор професій ДК 003:2010)): 2310 Викладачі університетів та закладів вищої освіти 2310.2 Інші викладачі університетів та закладів вищої освіти 2320 Викладачі закладів загальної середньої освіти 2322 Викладач закладу фахової передвищої освіти 2351.2 Викладач (методи навчання) 2352 Інспектор шкіл 2352 Інспектор-методист 3340 Лаборант (освіта)
Подальше навчання	Навчання на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти. Набуття додаткових кваліфікацій у системі післядипломної освіти.
V. Викладання та оцінювання	
Викладання та навчання	Програма орієнтована на реалізацію студентоцентрованого навчання на засадах компетентнісного, проблемно-орієнтованого, особистісно-діяльнісного, культурологічного підходів. Форми організації навчання: лекції, практичні, семінарські, лабораторні заняття, виконання індивідуальних завдань (проектів), консультації, самостійна робота студентів (зокрема, з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, електронних навчальних курсів на платформі MOODLE), виробнича практика. Методи і технології: пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, частково-пошукові, дослідницькі; проєктного навчання, програмованого навчання, модульного навчання, інтегрованого навчання, кейс-технології, індивідуальна та групова робота, тренінги, майстер-класи тощо.

Оцінювання	Поточний контроль: поточне опитування на аудиторних заняттях, контрольні роботи (тематичні, модульні тощо), оцінювання самостійної роботи, індивідуальних завдань (проектів), тестування. Підсумковий контроль: семестрові заліки, зокрема диференційовані, семестрові экзамени. <i>Атестація</i> здійснюється у формі публічного захист кваліфікаційної роботи та комплексно кваліфікаційного іспиту зі спеціальності.
VI. Програмні компетентності	
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні задачі або проблеми в галузі педагогіки, методики, лінгвістики, літературознавства, що передбачає здійснення інновацій та/або проведення педагогічних досліджень і характеризується невизначеністю умов.
Загальні компетентності	ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК2. Здатність використовувати цифрові освітні ресурси, інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності. ЗК3. Здатність планувати та управляти освітньою діяльністю, забезпечувати та оцінювати якість виконуваних робіт. ЗК4. Здатність виявляти та вирішувати проблеми у сфері професійної діяльності, бути критичним і самокритичним. ЗК5. Здатність генерувати нові ідеї (креативність) та приймати обґрунтовані рішення. ЗК6. Здатність розробляти та презентувати освітні проекти, управляти ними та мотивувати виконавців на досягнення спільної мети. ЗК7. Здатність здійснювати науково-педагогічні дослідження, прогнозувати та презентувати їх результати.

Фахові компетентності	ФК1. Здатність до поглиблення знань і розуміння предметної області та професійної діяльності. ФК2. Здатність використовувати інновації у професійній діяльності. ФК3. Здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності і визначати потреби, перспективи та наявні ресурси для професійного розвитку впродовж життя. ФК4. Здатність до моделювання змісту навчання, формування в учнів ключових компетентностей та здійснення інтегрованого навчання. ФК5. Здатність використовувати ефективні шляхи мотивації учнів до саморозвитку, спрямовувати їх на прогрес і формувати у них обґрунтовану позитивну самооцінку. ФК6. Здатність до конструктивної та безпечної взаємодії з учасниками освітнього процесу. ФК7. Здатність забезпечувати функціонування безпечного та інклюзивного освітнього середовища. ФК8. Здатність формувати в учнів культуру академічної доброчесності та дотримуватися її принципів у власній професійній діяльності.
Компетентності предметних спеціальностей	ПК1. Здатність проєктувати безпечне освітнє середовище, освітні програми й індивідуальні освітні маршрути учнів з іноземної мови та зарубіжної літератури. ПК2. Здатність здійснювати науково-педагогічне спілкування у філологічній галузі, планувати і проводити навчальні заняття та виховні заходи з іноземної мови та зарубіжної літератури у закладах середньої та вищої освіти, в тому числі за умов дистанційного та змішаного навчання. ПК3. Здатність володіти всіма складниками комунікативної компетентності на рівні C1 і використовувати їх у процесі професійної і міжособистісної комунікації у сферах усного і писемного мовлення. ПК4. Здатність застосовувати при продукуванні текстів в усній та письмовій формах різностильові та різножанрові одиниці з урахуванням комунікативної ситуації та комунікативного завдання відповідно до етичних і моральних норм поведінки, прийнятих в іншомовному середовищі. ПК5. Здатність використовувати в професійній діяльності для організації успішної комунікації системні знання про основні періоди розвитку літератури, що вивчається, від давнини до XXI

	століття, еволюцію напрямів, жанрів і стилів, чільних представників та художні явища, а також знання про тенденції розвитку світового літературного процесу та української літератури. ПК6. Здатність володіти технологіями навчання іноземної мови і літератури, використовувати різноманітні методи і прийоми навчання іноземної мови та зарубіжної літератури в закладах середньої та вищої освіти, оцінювати їх ефективність і розробляти шляхи їх удосконалення. ПК7. Здатність проєктувати форми та методи контролю якості освіти, здійснювати оцінювання та моніторинг результатів навчання учнів на засадах компетентнісного підходу, обирати та розробляти ефективні види контрольно-вимірjuвальних матеріалів.
VII. Програмні результати навчання	
Програмні результати навчання	РН1. <i>Демонструє</i> вміння застосовувати знання з психології, педагогіки, фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності) у практичних ситуаціях здійснення освітньої діяльності, поглиблює знання з предметної області. РН2. <i>Демонструє</i> вміння використовувати цифрові освітні ресурси, інформаційні та комунікаційні технології для пошуку, обробки та обміну інформацією у професійній діяльності, презентації власних та спільних результатів, реалізації дистанційного та змішаного навчання тощо. РН3. <i>Називає і описує</i> основні принципи, функції, сучасні форми та методи управління освітньої діяльності, <i>демонструє</i> вміння планувати й управляти освітньою діяльністю, забезпечувати та оцінювати її якість. РН4. <i>Формулює</i> наявні проблеми у сфері освітньої діяльності, <i>демонструє</i> навички їх критичного аналізу, <i>генерує</i> нові ідеї, <i>аргументує</i> можливі шляхи їх вирішення та критично оцінює їх спроможність. РН5. <i>Описує</i> методику розробки освітніх проєктів, <i>пояснює</i> зміст та призначення їх етапів, <i>аналізує</i> спроможність управління процесом їх впровадження, <i>прогнозує</i> очікувані результати. РН6. <i>Визначає і характеризує</i> основні принципи, закони та методики науково-педагогічних досліджень; <i>описує</i> апарат науково-педагогічного дослідження, <i>демонструє</i> навички презентації

результатів науково- педагогічного дослідження.

РН7. *Визначає, аналізує та характеризує педагогічні інновації, демонструє вміння їх практичного застосування у професійній діяльності.*

РН8. *Описує показники якості педагогічної діяльності, аналізує можливі впливи на них внутрішніх і зовнішніх чинників, визначає індивідуальні професійні потреби, шляхи покращення власної педагогічної майстерності, обирає ресурси для професійного розвитку впродовж життя.*

РН9. *Демонструє уміння класифікувати, упорядковувати і узагальнювати навчальний матеріал відповідно до умов навчального процесу, потреб формування ключових компетентностей та інтегрованого навчання.*

РН10. *Називає і аналізує шляхи мотивації учнів до саморозвитку, демонструє вміння розробляти план практичної реалізації для формування адекватної позитивної самооцінки й я-ідентичності.*

РН11. *Демонструє уміння забезпечувати конструктивну та безпечну взаємодію з учасниками освітнього процесу.*

РН12. *Знає та дотримується умов функціонування безпечного та інклюзивного освітнього середовища.*

РН13. *Демонструє здатність діяти автономно і в команді.*

РН14. *Демонструє дотримання культури академічної доброчесності у власній діяльності та демонструє вміння формувати її в учнів.*

ПРН1. *Демонструє граматичну правильність, лексичний діапазон і соціолінгвістичну відповідність власного мовлення, вільно володіє сучасними лексико-граматичними, орфоепічними, орфографічними та пунктуаційними нормами англійської мови для здійснення професійної комунікації і міжособистісного спілкування в усному і писемному мовленні; конструює стилістично довершений текст певного стилю.*

ПРН2. *Здійснює лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних жанрів і стилів, а також пояснює ідейно-тематичний зміст різностильових та різножанрових літературних текстів як складної структурно-семантичної єдності взаємопов'язаних та взаємодіючих одиниць, враховуючи їх жанрово-стилістичні особливості та*

	ідіюстиль автора. ПРН3. Обирає методи і прийоми навчання іноземної мови і зарубіжної літератури і контролю навчальних досягнень учнів відповідно до цілей і завдань освітнього процесу; оцінює навчальні матеріали та адаптує їх до конкретного освітянського контексту, створює навчально-методичне забезпечення для проведення занять з іноземної мови і зарубіжної літератури. ПРН4. Здійснює міжкультурну комунікацію і долає міжкультурні бар'єри на основі знання особливостей, цінностей, властивих культурам країн мов, що вивчаються; знання основних відмінностей концептуальної і мовної картини світу носіїв англійської мови; знання світоглядних засад, ментальних особливостей та онтологічних характеристик української культури. ПРН5. Використовує гуманістичний потенціал іноземної мови і культури для формування духовного світу громадян України, забезпечує організацію діалогу мов і культур на заняттях з іноземної мови і зарубіжної літератури. ПРН6. Взаємодіє зі спільнотами (на місцевому, регіональному, національному, європейському й глобальному рівнях) для розвитку професійних знань і фахових компетентностей, використовує практичний досвід і мовно-літературний контекст для реалізації цілей освітнього процесу в закладах середньої і вищої освіти. ПРН7. Демонструє рівень загальнотеоретичної та професійної підготовки з іноземної мови і зарубіжної літератури та методики їх навчання, уміння збирати наукову інформацію з тематики дослідження, використовуючи різні джерела інформації, формулювати цілі та завдання і вибрати відповідні методи дослідження, в тому числі й емпіричні; здійснює самостійний науковий пошук для оптимізації процесу навчання іноземної мови і зарубіжної літератури в конкретному освітянському контексті.
VIII. Ресурсне забезпечення реалізації програми	
Кадрове забезпечення	Відповідає кадровим вимогам щодо забезпечення провадження освітньої діяльності у сфері вищої освіти згідно з чинним законодавством України (Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності, затверджені постановою Кабінету Міністрів України

	від 30 грудня 2015 р. № 1187 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 р. № 365)).
Матеріально-технічне забезпечення	Відповідає технологічним вимогам щодо матеріально-технічного забезпечення освітньої діяльності у сфері вищої освіти згідно з чинним законодавством України (Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 р. № 365)).
ІХ. Академічна мобільність	
Національна кредитна мобільність	На основі договорів Криворізького державного педагогічного університету із закладами вищої освіти України.
Міжнародна кредитна мобільність	На основі договорів (угод) про міжнародну кредитну мобільність, зокрема у рамках програми Erasmus+, із закордонними закладами-партнерами
Навчання іноземних здобувачів вищої освіти	У межах програм міжнародної кредитної мобільності.

2. ПЕРЕЛІК КОМПОНЕНТІВ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Код ОК	Компоненти освітньо-професійної програми	Кількість кредитів	Форма підсумкового контролю
Нормативні освітні компоненти			
Цикл професійної підготовки			
Психолого-педагогічна та методична підготовка			
ПН.1	Сучасні освітні парадигми та методологія педагогічних досліджень	3	Залік
ПН.2	Психологічні засади управління освітнім процесом	3	Залік
ПН.3	Методика навчання іноземної мови в закладах освіти	4	Екзамен
ПН.4	Сучасні методики навчання зарубіжної літератури	3	Екзамен
Науково-предметна підготовка			
ПН.5	Сучасна англomовна комунікація	8	Залік / екзамен
ПН.6	Цифрова трансформація навчальних матеріалів з англійської мови	4	Залік

ПН.7	Загальне мовознавство	4	Екзамен
ПН.8	Порівняльне літературознавство	3	Диференц. залік
ПН.9	Зарубіжна література: основні етапи та тенденції розвитку	8	Залік / екзамен
ПН.10	Кваліфікаційна робота	12	захист кваліфікаційної роботи
ПН.11	Комплексний кваліфікаційний іспит зі спеціальності	3	Комплексний кваліфікаційний іспит зі спеціальності
Практична підготовка — педагогічна практика			
ПН.12	Виробнича педагогічна практика в закладах освіти	12	Диференц. залік
II. Вибіркові освітні компоненти – дисципліни вільного вибору студента			
<i>Вибір дисциплін загальної підготовки із загальноуніверситетського списку</i>			
ЗВ.1	на вибір	3	Залік
ЗВ.2	на вибір	3	Залік
<i>Вибір дисциплін професійної підготовки за спеціальністю</i>			
ПВ.1	на вибір	4	Залік
ПВ.2	на вибір	3	Залік
ПВ.3	на вибір	3	Залік
ПВ.4	на вибір	4	Залік
ПВ.5	на вибір	3	Залік
Обсяг нормативних компонентів		67	
Обсяг вибірових компонентів		23	
Загальний обсяг освітньої програми		90	

3. СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ (ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ)

Курс	Семестр	Нормативні ОК циклу професійної підготовки	Вибіркові ОК (дисципліни загальної підготовки)	Вибіркові ОК (дисципліни професійної підготовки)
------	---------	--	--	--

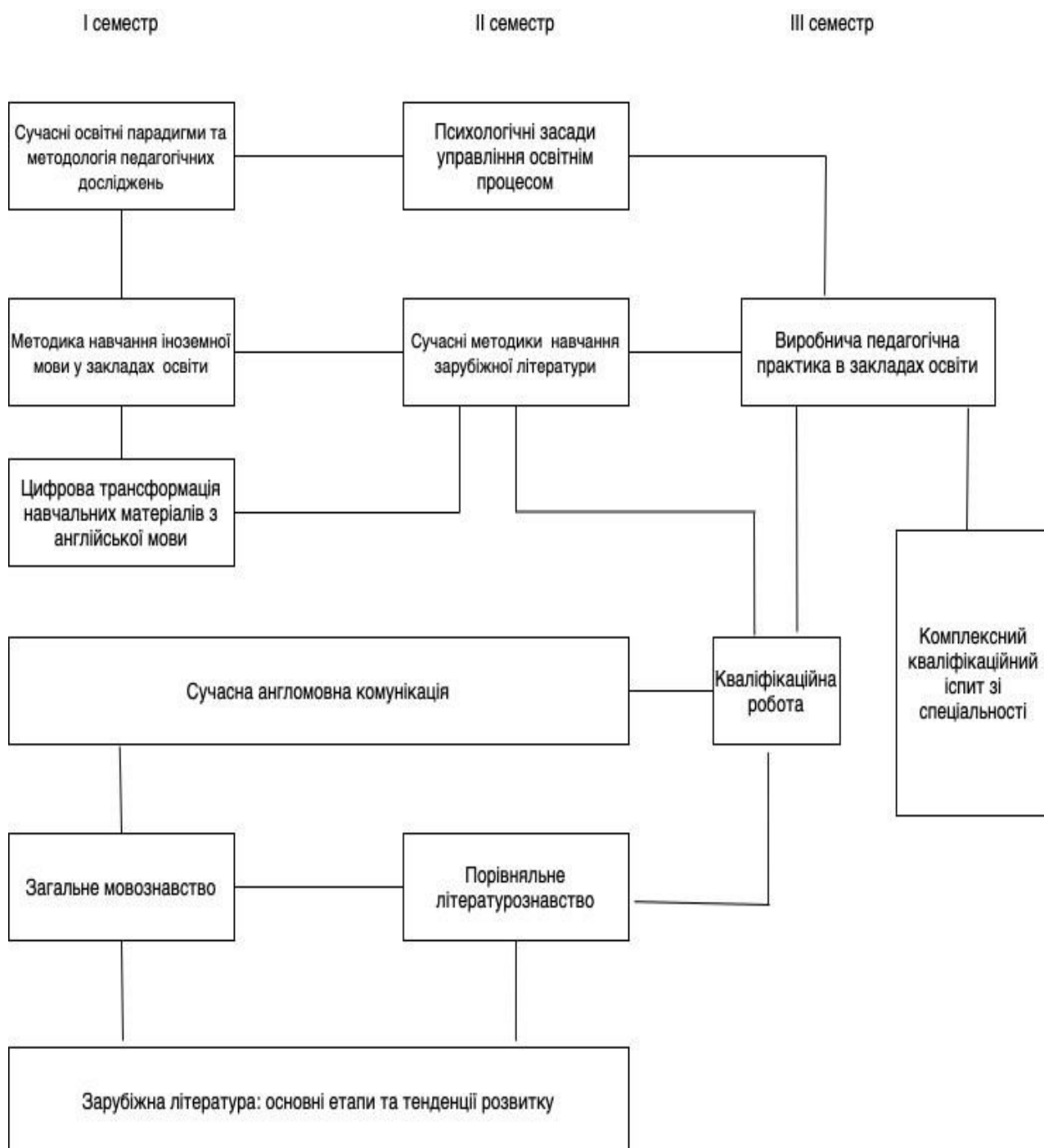
1	0	1. Сучасні освітні парадигми та методологія педагогічних досліджень 2. Методика навчання іноземної мови в закладах освіти 3. Сучасна англомовна комунікація 4. Цифрова трансформація навчальних матеріалів з англійської мови 5. Загальне мовознавство 6. Зарубіжна література: основні етапи та тенденції розвитку	1. на вибір 1	1. на вибір 1
	1	1. Сучасні освітні парадигми та методологія педагогічних досліджень 2. Психологічні засади управління освітнім процесом 3. Сучасні методики навчання зарубіжної літератури 4. Сучасна англомовна комунікація 5. Цифрова трансформація навчальних матеріалів з англійської мови	1. на вибір 1 2. на вибір 2	1. на вибір 1 2. на вибір 3 3. на вибір 4
		6. Загальне мовознавство 7. Порівняльне літературознавство 8. Зарубіжна література: основні етапи та тенденції розвитку		
	2	1. Психологічні засади управління освітнім процесом 2. Методика навчання іноземної мови в закладах освіти 3. Сучасні методики навчання зарубіжної літератури 4. Сучасна англомовна комунікація 5. Порівняльне літературознавство 6. Зарубіжна література: основні етапи та тенденції розвитку	1. на вибір 2	1. на вибір 3 2. на вибір 4

	3	1. Кваліфікаційна робота 2. Комплексний кваліфікаційний іспит зі спеціальності 3. Виробнича педагогічна практика в закладах освіти		
--	---	--	--	--

(ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ)

Курс	Семестр	Нормативні ОК циклу професійної підготовки	Вибіркові ОК (дисципліни загальної підготовки)	Вибіркові ОК (дисципліни професійної підготовки)
1	1	1. Сучасні освітні парадигми та методологія педагогічних досліджень 2. Методика навчання іноземної мови в закладах освіти 3. Сучасна англомова комунікація 4. Цифрова трансформація навчальних матеріалів з англійської мови 5. Загальне мовознавство 6. Зарубіжна література: основні етапи та тенденції розвитку	1. на вибір 1	1. на вибір 1
	2	1. Психологічні засади управління освітнім процесом 2. Сучасні методики навчання зарубіжної літератури 3. Сучасна англомова комунікація 4. Порівняльне літературознавство 5. Зарубіжна література: основні етапи та тенденції розвитку	1. на вибір 2	1. на вибір 3 2. на вибір 4

2	3	1. Кваліфікаційна робота 2. Комплексний кваліфікаційний іспит зі спеціальності 3. Виробнича педагогічна практика в закладах освіти		1. на вибір 2 2. на вибір 5
----------	---	--	--	--------------------------------

5. МАТРИЦЯ ВІДПОВІДНОСТІ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ КОМПОНЕНТАМ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

	ПН.1	ПН.2	ПН.3	ПН.4	ПН.5	ПН.6	ПН.7	ПН.8	ПН.9	ПН.10	ПН.11 1	ПН.12
ІК.	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
ЗК 1	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		•
ЗК 2	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		•
ЗК 3	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		•
ЗК 4	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		•
ЗК 5	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
ЗК 6	•	•	•	•				•	•			
ЗК 7	•	•	•	•						•		
ФК 1	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		•
ФК 2	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		•
ФК 3	•	•	•	•						•		•
ФК 4	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		•
ФК 5	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		•
ФК 6	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		•
ФК 7	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		•
ФК 8	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
ПК 1			•	•	•				•			•
ПК 2			•	•	•				•	•		•
ПК 3	•	•	•	•	•			•	•	•		•
ПК 4		•			•		•		•	•	•	•
ПК 5								•	•	•	•	•
ПК 6			•	•						•	•	•
ПК 7	•		•	•						•		•

II. Освітньо-професійна програма Криворізького державного педагогічного університету (2021)

Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Ступінь вищої освіти	магістр
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність	014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська))

ПРОФІЛЬ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ
«АНГЛІЙСЬКА МОВА, ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА»
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 014 Середня освіта
(предметна спеціальність 014.02 Середня освіта (Мова і література
(англійська))

I. Загальна інформація	
Тип диплома та обсяг програми	Диплом магістра, одиничний, термін навчання 1 рік 4 місяці, 90 кредитів ЄКТС
Заклад вищої освіти	Криворізький державний педагогічний університет
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський) рівень
Ступінь вищої освіти	Магістр
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність	014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська))
Кваліфікація	магістр середньої освіти (мова і література англійська), вчитель англійської мови і зарубіжної
Форма навчання	Заочна
Наявність акредитації	Сертифікат про акредитацію від 02.04.2019 р. серія УД № 04008587 відповідно до рішення Акредитаційної комісії від 30.05.2013 р., протокол № 104 (наказ МОН України від 04.06.2013 р. № 2070-л, на підставі наказу МОН України від 19.12.2016 р. № 1565) спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (англійська)) галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за рівнем вищої освіти “магістр”. Строк дії сертифіката до 01 липня 2023 р.
Цикл/рівень	НРК України – 7 рівень, FQ–ЕНЕА – другий цикл, EQF– LLL – 7 рівень
Передумови	Наявність вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Мова(и) викладання	Українська, англійська
Термін дії освітньо-професійної програми	Запроваджується з 2021-2022 н.р., діє до затвердження Вченою радою університету нової програми, але не довше, ніж до 30.06.2025 р.
II. Мета освітньої програми	
Комплексна підготовка висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівців (вчителів англійської мови та зарубіжної літератури), здатних розв’язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі середньої освіти; забезпечувати ефективну комунікативну взаємодію представників різних мовно-культурних спільнот, зокрема в соціокультурному просторі Придніпровського промислового регіону. Формування у здобувачів вищої освіти професійних навичок і компетентностей, необхідних для провадження якісної освітньої діяльності.	
III. Характеристика освітньої програми	

Предметна область	<i>Об'єктом вивчення та професійної діяльності є цілісний освітній процес у закладах загальної середньої освіти, зокрема методичні системи навчання учнів іноземної мови (англійської), зарубіжної літератури.</i> <i>Цілі навчання – підготувати висококваліфікованих учителів іноземної мови (англійської) та зарубіжної літератури, здатних розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі освіти, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, а саме в діяльності, пов'язаній із викладацькою, науково-методичною та організаційно-управлінською діяльністю.</i> <i>Теоретичний зміст предметної галузі: сучасні уявлення про педагогічну діяльність, освітні технології, доцільні в організації навчання та виховання в закладах середньої освіти різного типу, а також сучасні теоретичні засади філологічних наук (англійська мова, зарубіжна література), представлені на достатньому рівні для формування інтегральної, загальних та спеціальних компетентностей.</i> <i>Методи, методики та технології: загальнонаукові методи пізнання, обробки та інтеграції теорії і практики науково-виробничої діяльності в освіті; інноваційні освітні технології; методи і методики дослідження мовних явищ, літературного твору, літературного процесу; інформаційно-комунікаційні технології.</i>
Орієнтація освітньої програми	Освітньо-професійна
Основний фокус освітньої програми	Грунтовна загальна, психолого-педагогічна та науково-предметна підготовка майбутнього вчителя зі сформованими компетентностями для провадження діяльності, пов'язаної із забезпеченням освітньо-виховного процесу з англійської мови, зарубіжної літератури в закладах середньої освіти різного типу. Забезпечення вільного володіння здобувачами англійською мовою, що вивчається. Всебічний інтелектуальний та творчий розвиток здобувачів, формування критичного мислення, широкого світогляду, здатності до навчання впродовж життя, умінь приймати рішення та діяти у швидко змінюваних умовах.
Особливості програми	Програма забезпечує комплексну підготовку здобувачів (психолого-педагогічну, методичну, мовознавчу, літературознавчу), ґрунтовне вивчення зарубіжної літератури, іноземної мови (англійської), що надає

	можливість використовувати їх не тільки в галузі освіти, а й у різних сферах соціальної діяльності. Програма передбачає комплексну практичну підготовку (виробнича педагогічна практика в школі). Здобувачі, формуючи індивідуальну освітню траєкторію, мають можливість обрати спеціалізовані літературознавчі, мовознавчі, гуманітарні дисципліни. Деякі компоненти програми викладаються англійською мовою.
IV. Придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання	
Працевлаштування	Фахівець із кваліфікацією магістра може займати первинні посади (професії, професійні назви робіт згідно з чинною редакцією Національного класифікатора України (Класифікатор професій ДК 003:2010)): 2320 Викладачі середніх навчальних закладів 2320 Викладачі професійно-технічних навчальних закладів 2351.1 Наукові співробітники (методи навчання) 2352 Інспектор шкіл 2352 Інспектор-методист 2359.2 Педагог-організатор 2310 Викладачі університетів та вищих навчальних закладів
Подальше навчання	Навчання на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти. Набуття додаткових кваліфікацій у системі післядипломної освіти.
V. Викладання та оцінювання	
Викладання та навчання	Програма орієнтована на реалізацію студентоцентрованого навчання на засадах особистісно- діяльнісного підходу. Форми організації навчання: лекції, практичні, семінарські, лабораторні заняття, виконання індивідуальних завдань (проектів), консультації, самостійна робота студентів (зокрема, з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, електронних навчальних курсів на платформі MOODLE), виробнича практика. Методи і технології: пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, частково-пошукові, дослідницькі; проєктного навчання, програмованого навчання, модульного навчання, інтегрованого навчання, кейс-технології, індивідуальна та групова робота, тренінги, майстер-класи тощо.
Оцінювання	Поточний контроль: поточне опитування на аудиторних заняттях, контрольні роботи (тематичні, модульні тощо),

	оцінювання самостійної роботи, індивідуальних завдань (проектів), тестування. Підсумковий контроль: семестрові заліки, зокрема диференційовані, семестрові екзамени, захист кваліфікаційної роботи.
VI. Програмні компетентності	
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати задачі та проблеми дослідницького та/або інноваційного характеру у галузі середньої освіти (базової, старшої, профільної школи) у процесі викладання іноземної мови (англійської) та зарубіжної літератури або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень із методик викладання іноземної мови (англійської) і зарубіжної літератури, філології та/або здійснення інновацій, які характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог, у зазначених сферах.
Загальні компетентності (для магістрів)	ЗК 1. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо, на основі етичних міркувань (мотивів). ЗК 2. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК 3. Здатність спілкуватися іноземною мовою. ЗК 4. Здатність бути критичним і самокритичним. ЗК 5. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел. ЗК 6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність), виявляти ініціативу та підприємливість ЗК 7. Вміння виявляти, ставити і розв'язувати проблеми. ЗК 8. Здатність працювати в команді та автономно. ЗК 9. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 10. Здатність застосування знання у практичній ситуації. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації. ЗК 11. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами інших галузей знань / видів економічної діяльності). ЗК 12. Здатність проведення досліджень на належному рівні. ЗК 13. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій. ЗК 14. Цінування та повага різноманітності та
Спеціальні компетентності	СК 1. Розуміння та усвідомлення спеціалізованих понять, теорій та концепцій, набутих у процесі навчання та професійно-предметної діяльності (виробничої педагогічної практики) на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної

діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи.

СК 2. Здатність використовувати в професійно-предметній діяльності знання з педагогіки, психології, іноземної мови (англійської) та методик викладання іноземної мови та зарубіжної літератури у профільній школі.

СК 3. Здатність формувати в учнів (базової та старшої школи) предметні компетентності з іноземної мови (англійської) та зарубіжної літератури.

СК 4. Здатність застосовувати сучасні методології, наукові теорії, методи, освітні технології, методики для навчання іноземних мов і зарубіжної літератури та оцінювання рівня навчальних досягнень учнів базової та старшої школи.

СК 5. Здатність реалізовувати ефективні підходи (діяльнісний, компетентнісний, рефлексивний, міжкультурний, рівневий, особистісно-орієнтований) до викладання іноземної мови (англійської) та зарубіжної літератури на підставі передового вітчизняного й міжнародного досвіду.

СК 6. Здатність використовувати й розвивати досягнення сучасної науки в галузі філології (англійська мова) та зарубіжної літератури в базовій та старшій профільній школі, а також практики навчання англійської мови та зарубіжної літератури.

СК 7. Здатність визначати й порівнювати тенденції національних літератур, ознаки літературних напрямів і течій сучасної епохи, країн, мова яких вивчається, аналізувати доробок письменників у контексті доби, використовувати знання мов і здобутків світового письменства для формування національної свідомості, культури учнів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.

СК 8. Здатність глибоко розуміти й інтерпретувати зміст текстів художньої літератури, вміти аналізувати мову та стиль, поетику художнього слова, художні образи, жанрово-стильові особливості, використовувати різні методи й методики аналізу тексту.

СК 9. Здатність дотримуватися сучасних мовних норм (з англійської та державної мов).

СК 10. Здатність створювати монологічні й діалогічні тексти (англійською мовою, державною мовою), володіти навичками академічного мовлення й письма, методикою розвитку зв'язного мовлення учнів у процесі говоріння й підготовки творчих робіт різних жанрів.

	СК 11. Здатність доцільно використовувати й створювати сучасне навчально-методичне забезпечення (обладнання) для проведення занять з англійської мови та зарубіжної літератури. СК 12. Здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної діяльності, оцінки педагогічного досвіду (вітчизняного, закордонного) у галузі викладання іноземної мови та зарубіжної літератури задля професійної саморегуляції й свідомого вибору шляхів розв'язання проблем в освітньому процесі. СК 13. Здатність здійснювати власне дослідження в освітній діяльності, узагальнювати й оприлюднювати результати розроблення актуальної проблеми. СК 14. Здатність організовувати освітній процес на різних рівнях, створювати рівноправний і психологічно позитивний клімат для навчання, ефективну комунікацію між учасниками освітнього процесу. СК 15. Здатність до надання консультацій з дотримання норм літературної мови та культури мовлення державною та англійською мовами.
VII. Програмні результати навчання	
Програмні результати навчання	ПРН 1. Знати сучасні теоретичні засади навчання англійської мови та зарубіжної літератури. ПРН 2. Бути обізнаним із методами й методиками теоретичного й експериментального дослідження в професійній сфері. ПРН 3. Знати нормативні документи в галузі середньої (основної, старшої, профільної) та вищої освіти, практичні шляхи їхньої реалізації у процесі викладання англійської мови та зарубіжної літератури. ПРН 4. Знати основні теоретичні положення лінгвістичної науки та літературознавства; їх періодизацію розвитку, найважливіші проблеми; методи. ПРН 5. Творчо застосовувати знання, уміння й навички, що становлять теоретичну основу навчання англійської мови та зарубіжної літератури учнів (базової, старшої, профільної школи) під час розв'язування навчально-пізнавальних і професійно-зорієнтованих задач. ПРН 6. Володіти методиками інтегрованого навчання мови й фахового змісту, дидактикою багатомовності та методикою паралельного вивчення споріднених мов, методикою роботи в гетерогенному (змішаному) навчальному середовищі. ПРН 7. Уміти формувати в учнів (базової, старшої, профільної школи) предметні компетентності. ПРН 8. Уміти працювати з науково-теоретичними та

методичними джерелами, виокремлювати, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі.

ПРН 9. Застосовувати сучасні методики й технології (зокрема інформаційні) для забезпечення якості освітнього процесу.

ПРН 10. Володіти методами й методиками діагностування навчальних досягнень учнів з іноземної мови та зарубіжної літератури; уміти здійснювати педагогічний супровід самовизначення учнів, підготовки до майбутньої професії.

ПРН 11. Проводити освітню діяльність на основі рефлексії, мати навички оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності й обдуманого вибору шляхів їх розв'язання.

ПРН 12. Володіти комунікативною мовленнєвою компетентністю з іноземних мов відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти, удосконалювати й підвищувати власний компетентнісний рівень у вітчизняному та міжнародному контексті.

ПРН 13. Володіти навичками атрибуції, розрізняти й характеризувати сучасні лінгвістичні концепції, літературні напрями, течії, жанри, стилі.

ПРН. 14. Володіти навичками наукового лінгвістичного та літературознавчого аналізу; використовувати на практиці методи та прийоми дослідження й опису мови та літератури; аналізувати основні наукові досягнення сучасної лінгвістики та літературознавства у компаративному аспекті, застосовувати їх під час дослідження мовних та літературознавчих питань.

ПРН 15. Ефективно спілкуватися в науковій, навчальній, соціально-культурній, офіційно-діловій сферах; виступати перед аудиторією, брати участь у наукових та освітніх дискусіях, обстоювати власну думку (позицію), дотримуватися культури поведінки й мовленнєвого спілкування.

ПРН 16. Організовувати співпрацю з усіма учасниками освітнього процесу та ефективно працювати в команді (колективі освітнього закладу, професійних об'єднаннях).

ПРН 17. Формувати стратегію педагогічної комунікації з дотриманням моральних, етичних, правових, культурних норм, кодексу професійної етики, принципів академічної доброчесності.

	ПРН 18. Забезпечувати діалог культур у процесі вивчення англійської мови та зарубіжної літератури, створювати умови для міжкультурної комунікації. ПРН 19. Вчитися впродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності набути під час навчання кваліфікацію. ПРН 20. Аналізувати й розв'язувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на підставі сформованих ціннісних орієнтирів, визначати власну соціокультурну позицію в полікультурному суспільстві, бути носієм і захисником національної культури. ПРН 21. Ефективно організовувати, аналізувати, критично оцінювати, нести відповідальність за результати власної професійної діяльності. ПРН 22. Створювати рівноправний, справедливий і психологічно позитивний клімат, що сприяє навчанню всіх учнів, незалежно від соціально-культурно-економічного контексту.
--	--

VIII. Ресурсне забезпечення реалізації програми

Кадрове забезпечення	Відповідає кадровим вимогам щодо забезпечення провадження освітньої діяльності у сфері вищої освіти згідно з чинним законодавством України (Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 р. № 365)).
Матеріально-технічне забезпечення	Відповідає технологічним вимогам щодо матеріально-технічного забезпечення освітньої діяльності у сфері вищої освіти згідно з чинним законодавством України (Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 р. № 365)).
Інформаційне та навчально-методичне забезпечення	Відповідає технологічним вимогам щодо інформаційного та навчально-методичного забезпечення освітньої діяльності у сфері вищої освіти згідно з чинним законодавством України (Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 р. № 365)).

IX. Академічна мобільність

Національна кредитна мобільність	На основі договорів Криворізького державного педагогічного університету із закладами вищої освіти України.
Міжнародна	На основі договорів (угод) про міжнародну кредитну

кредитна мобільність	мобільність, зокрема у рамках програми Erasmus+, із закордонними закладами-партнерами
Навчання іноземних здобувачів вищої освіти	У межах програм міжнародної кредитної мобільності.

1. ПЕРЕЛІК КОМПОНЕНТІВ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

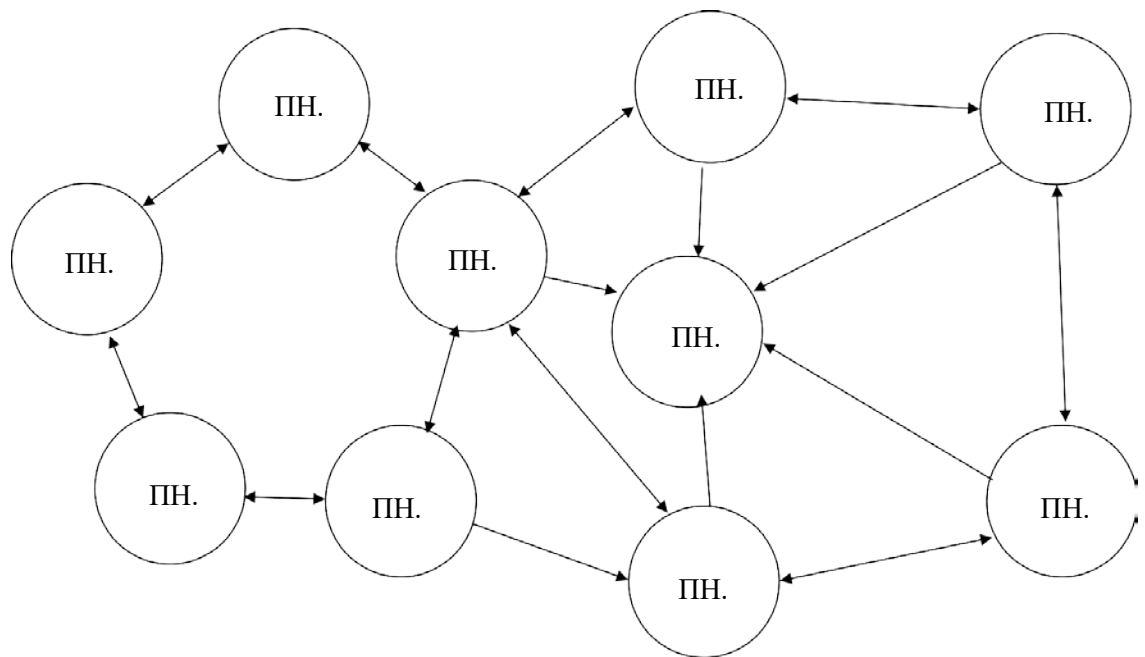
Код ОК	Компоненти освітньо-професійної програми	Кількість кредитів	Форма підсумкового контролю
I. Нормативні освітні компоненти			
Цикл професійної підготовки			
Психолого-педагогічна та методична підготовка			
ПН.1	Сучасні освітні парадигми та технології	3	залік
ПН.2	Психологічні засади управління навчальним процесом	3	залік
ПН.3	Методика навчання іноземної мови у профільній школі	4	екзамен
ПН.4	Методика навчання зарубіжної літератури у профільній школі	3	екзамен
Науково-предметна підготовка			
ПН.5	Сучасна англomовна комунікація	9	2
ПН.6	Загальне мовознавство	3	екзамен
ПН.7	Порівняльне літературознавство	3	диференц. залік
ПН.8	Новітній етап зарубіжної літератури	3	екзамен
ПН.9	Підготовка та захист кваліфікаційної роботи	24	захист кваліфікаційної роботи
Практична підготовка — педагогічна практика			
ПН.10	Виробнича педагогічна практика в закладах освіти	12	диференц. залік
II. Вибіркові освітні компоненти – дисципліни вільного вибору студента			
<i>Вибір дисциплін загальної підготовки із загальноуніверситетського списку</i>			
ЗВ.1	на вибір	3	залік
ЗВ.2	на вибір	3	залік
<i>Вибір дисциплін професійної підготовки за спеціальністю</i>			
ПВ.1	на вибір	3	залік
ПВ.2	на вибір	3	залік
ПВ.3	на вибір	3	залік

ПВ.4	на вибір	4	диференц. залік
ПВ.5	на вибір	4	диференц. залік
Обсяг нормативних компонентів		67	
Обсяг вибірових компонентів		23	
Загальний обсяг освітньої програми		90	

2. СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Курс	Семестр	Нормативні ОК циклу професійної підготовки	Вибіркові ОК (дисципліни загальної підготовки)	Вибіркові ОК (дисципліни професійної підготовки)
1	0	1. Сучасні освітні парадигми та технології 2. Методика навчання іноземної мови у профільній школі 3. Сучасна англомовна комунікація 4. Новітній етап зарубіжної літератури	1. На вибір	1. На вибір 2. На вибір
	1	1. Сучасні освітні парадигми та технології 2. Психологічні засади управління навчальним процесом 3. Методика навчання іноземної мови у профільній школі 4. Методика навчання зарубіжної літератури у профільній школі 5. Сучасна англомовна комунікація 6. Загальне мовознавство 7. Порівняльне літературознавство 8. Новітній етап зарубіжної літератури 9. Виробнича педагогічна практика в закладах освіти	1. На вибір 2. На вибір	1. На вибір 2. На вибір 3. На вибір 4. На вибір 5. На вибір

	2	1. Психологічні засади управління навчальним процесом 2. Методика навчання зарубіжної літератури у профільній школі 3. Сучасна англомовна комунікація 4. Загальне мовознавство 5. Порівняльне літературознавство	1. На вибір	1. На вибір 2. На вибір 3. На вибір
2	3	1. Підготовка та захист кваліфікаційної роботи		

4. ФОРМА АТЕСТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Атестація здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Англійська мова, зарубіжна література» відбувається у формі публічного захисту кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота спрямовується на розв'язання складної задачі практичного, прикладного характеру або комплексної (зокрема, теоретичної) проблеми у відповідній професійній сфері та / або науковій галузі, що характеризується комплексністю і невизначеністю умов та вимог і передбачає проведення досліджень та / або здійснення інновацій. Атестація завершується видачею документа встановленого зразка про присудження ступеня магістра з кваліфікацією: магістр середньої освіти (мова і література англійська), вчитель англійської мови і зарубіжної літератури.

Атестація здійснюється відкрито і гласно.

Порядок проведення атестації визначається Положенням про організацію освітнього процесу в Криворізькому державному педагогічному університеті та Положенням про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної комісії у Криворізькому державному педагогічному університеті.

5. МАТРИЦЯ ВІДПОВІДНОСТІ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ КОМПОНЕНТАМ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

	ПН.1	ПН.2	ПН.3	ПН.4	ПН.5	ПН.6	ПН.7	ПН.8	ПН.9	ПН.10
ІК	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
ЗК 1	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
ЗК 2	•	•	•	•		•	•	•	•	•
ЗК 3					•				•	•
ЗК 4	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
ЗК 5	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
ЗК 6	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
ЗК 7	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
ЗК 8	•	•	•	•	•	•	•	•		•
ЗК 9	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
ЗК 10	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
ЗК 11	•	•			•					•
ЗК 12	•	•	•	•		•	•	•	•	•
ЗК 13	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
ЗК 14	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
СК 1	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
СК 2	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
СК 3			•	•	•	•	•	•	•	•
СК 4	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
СК 5	•	•	•	•	•				•	•
СК 6					•		•	•	•	•
СК 7							•	•	•	•
СК 8					•		•	•	•	•
СК 9	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
СК 10					•		•	•	•	•
СК 11			•	•					•	•
СК 12	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
СК 13	•	•	•	•		•	•	•	•	•
СК 14	•	•	•	•						•
СК 15	•	•	•	•	•		•	•		•

6. МАТРИЦЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ВІДПОВІДНИМИ КОМПОНЕНТАМИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

ПРН 1	•	•	•	•		•	•	•	•	
ПРН 2	•	•	•	•		•	•	•	•	•
ПРН 3	•	•	•	•					•	•
ПРН 4						•	•	•	•	
ПРН 5	•	•	•	•					•	•
ПРН 6	•	•	•	•					•	•
ПРН 7			•	•	•	•	•	•	•	•
ПРН 8	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
ПРН 9	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
ПРН 10	•	•	•	•					•	•
ПРН 11	•	•	•	•						•
ПРН 12					•					•
ПРН 13						•	•	•	•	
ПРН 14						•	•	•	•	
ПРН 15	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
ПРН 16	•	•	•	•	•	•	•	•		•
ПРН 17	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
ПРН 18					•		•	•	•	•
ПРН 19	•	•	•	•	•	•	•	•		•
ПРН 20	•	•	•	•	•		•	•	•	•
ПРН 21	•	•	•	•					•	•
ПРН 22	•	•	•	•					•	

III. Освітньо-професійна програма Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського (2021)

Другий (магістерський) рівень вищої освіти

**за спеціальністю 014 Середня освіта
спеціалізацією 014.02 Середня освіта. Мова і література
(англійська)**

Галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

1. Профіль освітньо-професійної програми

Розділ 1. Загальна інформація		
1.1	Повна назва закладу вищої освіти та структурного підрозділу	Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, Навчально-науковий інститут філології та журналістики Кафедра зарубіжної філології
1.2	Ступінь вищої освіти та назва кваліфікації мовою оригіналу	Магістр Магістр освіти за спеціалізацією Мова і література (англійська), Вчитель англійської мови та зарубіжної літератури.
1.3	Офіційна назва освітньої програми	Мова і література (англійська)
1.4	Тип диплому та обсяг освітньо-професійної програми	Другий рівень вищої освіти, одиничний, 90 кредитів, термін навчання 1 рік 5 місяців
1.5	Наявність акредитації	Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України Сертифікат про акредитацію серія НД-ІІ № 1194229 від 03 липня 2017 року Період акредитації до 1 липня 2022 року
1.6	Цикл/рівень	Другий (магістерський) рівень вищої освіти, що відповідає сьомому кваліфікаційному рівню НРК України
1.7	Передумови	Наявність ступеня бакалавра
1.8	Мова викладання	Українська
1.9	Термін дії освітньої програми	Діє з 2021 року до наступного перегляду

1.10	Інтернет-адреса постійного розміщення опису освітньо-професійної програми	http://www.tnu.edu.ua/
Розділ 2. Мета освітньо-професійної програми		
2.1.	Мета освітньо-професійної програми	Підготувати майбутніх конкурентоспроможних і висококваліфікованих спеціалістів до освітньо-наукової діяльності у сфері освіти з можливостями викладання у ЗВО та подальшого навчання. Підготувати фахівців таким чином, щоб магістр мав професійні знання та вмів застосовувати їх у своїй викладацькій / перекладацькій діяльності. Сформувати професійні знання з педагогіки
Розділ 3. Характеристика освітньо-професійної програми		
3.1	Предметна область (галузь знань, спеціальність, спеціалізація (за наявності))	Галузь знань – 01 Освіта/Педагогіка Спеціальність – 014 Середня освіта Спеціалізація – 014.02 Мова і література (англійська) 1.Обов’язкові компоненти ОПП – 75%, із них: - дисципліни, що спрямовані на формування загальних компетентностей - дисципліни, що спрямовані на формування фахових компетентностей - <u>Практична підготовка</u> 2. <u>Вибіркові компоненти ОПП – 25%</u>, Програма передбачає такі компоненти: ● цикл дисциплін, що формують загальні компетентності (9 кредитів ЄКТС, 270 год.); ● цикл дисциплін, що формують спеціальні (фахові) компетентності (58 кредитів ЄКТС, 1740 год. Разом з написанням магістерської роботи, проходженням виробничої практики); ● Вибіркові навчальні дисципліни (студент обирає одну дисципліну з переліку) (23 кредита ЄКТС, 690 год). Магістр повинен знати: основні світогляди теорії та концепції в галузі гуманітарних і соціально-економічних наук; етичні та правові норми, які регулюють відносини між

		людьми, ставлення людини до навколишнього середовища; сучасні наукові методи педагогічних досліджень; розуміти сутність мови як суспільного явища, її зв'язок з мисленням, культурою та суспільним розвитком народу; принциповий зв'язок мови і світу, основні засади педагогіки та психології вищої школи, методики навчання англійської мови та світової літератури у закладах вищої освіти, теорії та практики різних видів перекладу, теоретичних курсів з другої іноземної мови, міжкультурної комунікації, світової літератури.
3.2	Орієнтація освітньо-професійної програми	Освітньо-професійна програма орієнтується на сучасні наукові знання про цілі і цінності методики навчання іноземної мови і літератури у закладах освіти, про традиційні та інноваційні підходи до вирішення проблем педагогічної освіти, а також міжкультурну комунікацію.
3.3	Основний фокус освітньої програми та спеціалізації	Професійна освіта в галузі освіти та методики викладання у закладах освіти різних рівнів акредитації; підготовка майбутнього вчителя іноземної мови та зарубіжної літератури. Програма передбачає отримання загальної освіти у галузі педагогіки і фокусується на формуванні лінгво-методичної компетентності, здатності поєднання науково-теоретичної, дидактичної, методичної складових у процесі навчання іноземної мови та зарубіжної літератури. Вимоги до підготовки фахівця визначаються робочими навчальними планами підготовки магістра і робочими навчальними програмами дисциплін, що включені до освітньо-професійної програми. Об'єктами вивчення та професійної діяльності магістра освіти є мова(и) (в теоретичному / практичному, синхронному / діяхронному, діалектологічному, стилістичному, соціокультурному та інших аспектах); література; жанрово-стильові різновиди текстів; міжособистісна,

		міжкультурна та масова комунікація в усній і письмовій формі. Цілі навчання – підготовка фахівців, здатних розв’язувати складні задачі і проблеми, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог, у діяльності, пов’язаній з аналізом, творенням і оцінюванням письмових та усних текстів різних жанрів і стилів, організацією успішної комунікації різними мовами. Теоретичний зміст предметної галузі становить система наукових теорій, концепцій, принципів, категорій, методів освіти. Методи, методики та технології: загальнонаукові та спеціальні філологічні методи аналізу лінгвістичних одиниць, методи і методики дослідження мови і літератури, інформаційно-комунікаційні технології. Ключові слова: середня освіта, методика, англійська мова, зарубіжна література, педагогіка середньої освіти, мовлення, комунікація.
3.4	Особливості освітньо-професійної програми	Програма передбачає проходження різних видів практики (двох виробничих та переддипломної) для практичного застосування теоретичних навичок, набутих під час навчального процесу. Залучення існуючих та перспективних стейкхолдерів, професіоналів-практиків, спікерів-носіїв мови та лекторів закордонних ЗВО за договорами та меморандумами про співпрацю до освітнього процесу. Викладання англійською, німецькою та українською мовами.
Розділ 4. Придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання		

4.1	Придатність до працевлаштування	Випускники програми можуть залучатися до таких видів діяльності як викладацької, навчально-виховної, науково-методичної й організаційно-управлінської діяльності в системі освіти України відповідно до отриманого напрямку підготовки. Магістр освіти здатний проводити самостійні науково-критичні дослідження як на замовлення зацікавлених в цьому інституцій (міністерств, відомств, комітетів, фондів, видавництв, редакцій тощо), так і в аспекті власного становлення як фахівця вищої кваліфікації — навчання в аспірантурі. Магістр освіти має достатній кваліфікаційний рівень для роботи у різних професійних групах за Державним класифікатором видів економічної діяльності (КВЕД) та за Державним класифікатором професій (КП).
4.2	Подальше навчання	Аспірантські програми з освіти, теорії і методики викладання у середній і вищій школі. Набуття додаткових кваліфікацій у системі післядипломної освіти.
Розділ 5. Викладання та оцінювання		
5.1	Викладання та навчання	Освітній процес побудований на принципах студентоцентрованого, особистісно-орієнтованого навчання, на засадах компетентнісного, практико-орієнтованого системного та інтегративного підходів, що сприятиме особистісному та професійному розвитку студентів. <i>Форми організації освітнього процесу:</i> навчання становить собою комбінацію аудиторних занять (лекції, семінари та практичні), та позааудиторних занять (індивідуальна та самостійна робота, написання та захист курсових робіт/проектів, випускної кваліфікаційної роботи, практика). Семінари та практичні заняття мають інтерактивний характер, опанування практичними навичками здійснюється в ході дискусій, ділових ігор, через розв'язання ситуаційних завдань, обов'язковою є

		підготовка індивідуальних робіт (презентацій, проектів, есе, рефератів) з використанням сучасних інформаційно-комунікативних технологій, інформаційних ресурсів з метою формування навичок пошуково-дослідницької роботи. <i>Методи навчання:</i> пояснювально-ілюстративні, проблемно-пошукові, діалогічні та інтерактивні методи навчання. Студентоцентроване навчання, самонавчання, проблемно-орієнтоване навчання, кейс-технології, індивідуально-творчий та практиологічний підходи.
5.2	Оцінювання	Накопичувальна система, що передбачає оцінювання студентів за всі види аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямовані на опанування навчального навантаження з освітньої програми: поточний контроль, поетапний, модульний, підсумковий контроль, кваліфікаційні наукові роботи; письмові, усні екзамени, тестування, есе, презентації, виконання творчих завдань, колоквиуми, заліки з виробничої практики та науково-практичного стажування, магістерська робота.
Розділ 6. Програмні компетентності		
6.1	Інтегральна компетентність (ІК)	Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі педагогіки, літературознавства, або навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.
6.2	Загальні компетентності (ЗК)	ЗК1. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК.2 Здатність бути критичним і самокритичним. ЗК.3 Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел. ЗК.4 Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми. ЗК.5 Здатність працювати в команді та автономно. ЗК.6 Здатність спілкуватися іноземною

		мовою. ЗК.7 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК.8 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. ЗК.9 Здатність до адаптації та дії в новій ситуації. ЗК.10 Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності). ЗК.11 Здатність проведення досліджень на належному рівні. ЗК.12 Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
	Фахові компетентності спеціальності (ФК)	ФК.1. Здатність застосовувати освітні теорії та методології у педагогічній діяльності для формування ключових та предметних компетентностей . ФК.2 Здатність осмислювати літературу як полісистему, розуміти еволюційний шлях розвитку вітчизняного і світового літературознавства. ФК.3 Здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення освіти як науки. ФК.4 Здатність здійснювати науковий аналіз і структурування мовного / мовленнєвого й літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів. ФК.5 Усвідомлення методологічного, організаційного та правового підґрунтя, необхідного для досліджень та/або інноваційних розробок у галузі філології, презентації їх результатів професійній спільноті та захисту інтелектуальної власності на результати досліджень та інновацій. ФК.6 Здатність здійснювати професійну діяльність з дотриманням вимог законодавства, стандартів освіти та внутрішніх нормативних документів закладу освіти. ФК.7 Здатність спрямовувати здобувачів

6.3		освіти на прогрес і досягнення. ФК.8 Здатність використовувати сучасні інформаційні технології та спеціалізоване програмне забезпечення та інтегрувати їх в освітнє середовище. ФК.9 Здатність реалізовувати ефективні підходи (особистісно-орієнтований, діяльнісний, компетентнісний) до викладання іноземної мови та зарубіжної літератури з урахуванням передового вітчизняного і міжнародного досвіду. ФК.10 Здатність дотримуватися сучасних мовних норм (з іноземної та державної мови), володіти іноземною мовою на рівні не нижче С1, використовувати різні форми і види комунікації в освітній діяльності ФК.11 Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань ФК.12 Здатність створювати рівноправний і психологічно позитивний клімат для навчання, організовувати ефективну комунікацію між усіма учасниками освітнього процесу Додатково для освітньо-наукових програм: ФК.13 Здатність ефективно й компетентно брати участь у різних формах наукової комунікації (конференції, круглі столи, дискусії, наукові публікації) в галузі освіти.
-----	--	--

Розділ 7. Програмні результати навчання		
7.1	Програмні результати навчання	Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання ПРН 1. Оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення. ПРН 2. Упевнено володіти державною та іноземною мовами для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового

		презентувати результати досліджень державною та іноземною мовами. ПРН 3. Застосовувати сучасні методики і технології, зокрема інформаційні, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості дослідження в освітній галузі. ПРН 4. Оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування. ПРН 5. Знаходити оптимальні шляхи ефективної взаємодії у професійному колективі та з представниками інших професійних груп різного рівня. ПРН 6. Застосовувати знання про експресивні, емоційні, логічні засоби мови та техніку мовлення для досягнення запланованого прагматичного результату й організації успішної комунікації. ПРН 7. Здійснювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію і розвивальне міжособистісне педагогічне спілкування з учнями та особистісно- і соціально зорієнтоване спілкування з батьками. ПРН 8. Самостійно планувати й організовувати власну професійну діяльність і діяльність здобувачів освіти . ПРН 9. Характеризувати теоретичні засади (концепції, категорії, принципи, основні поняття тощо) та прикладні аспекти за освітньою програмою. ПРН 10. Застосовувати у професійній діяльності сучасні дидактичні та методичні засади викладання навчальних дисциплін і обирати доцільні технології та методики в освітньому процесі.
--	--	--

		ПРН 11. Здійснювати науковий аналіз мовного, мовленнєвого й літературного матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням доцільних методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних. ПРН 12. Дотримуватися правил академічної доброчесності. ПРН 13. Доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних питань освіти, власну точку зору на них та її обґрунтування як фахівцям, так і широкому загалу, зокрема особам, які навчаються. ПРН 14. Мати навички управління комплексними діями або проектами при розв’язанні складних проблем у професійній діяльності в галузі обраної освітньої спеціалізації та нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах. ПРН 15. Обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного лінгвістичного чи літературного матеріалу. ПРН 16. Використовувати спеціалізовані концептуальні знання з обраної галузі для розв’язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог. ПРН 17. Планувати, організовувати, здійснювати і презентувати дослідження та/або інноваційні розробки в галузі освіти. Додатково для освітньо-професійних програм: ПРН 18. Презентувати результати свого дослідження науковій спільноті в наукових публікаціях чи виступах на конференціях, круглих столах, семінарах тощо.
Розділ 8. Ресурсне забезпечення реалізації програми		

8.1	Кадрове забезпечення	Випускова кафедра – зарубіжної філології Навчально-наукового інституту філології та журналістики Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Викладацький склад, який забезпечує реалізацію освітньо-професійної програми: професор, доктор філологічних наук; доцент, доктор філософських наук; доценти, кандидати наук, зокрема: філологічних і педагогічних наук; старших викладачів. Викладацький склад, який забезпечує реалізацію освітньо-професійної програми, формується за вимогами, визначеними Ліцензійними умовами впровадження освітньої діяльності закладів освіти.
8.2	Матеріально-технічне забезпечення	Для забезпечення освітнього процесу, наукової, методичної, творчої діяльності наявна необхідна матеріальна база і належне технічне забезпечення: лекційні аудиторії, спеціалізований кабінет з проведення тренінгової та консультативної роботи, бібліотека, мультимедійне обладнання. Інструменти та обладнання: комп'ютерне, мережеве та програмне забезпечення, мультимедійні засоби. Матеріально-технічне забезпечення включає: - навчальні корпуси; - гуртожитки; - комп'ютерні класи; - пункти харчування; - точки бездротового доступу до мережі Інтернет; - мультимедійне обладнання; - спортивний зал, спортивні майданчики.

8.3	Інформаційне та навчально-методичне Забезпечення	Інформаційне та навчально-методичне забезпечення включає: · офіційний сайт ТНУ: http://www.tnu.edu.ua ; · точки бездротового доступу до мережі Інтернет; · необмежений доступ до мережі Інтернет; · наукову бібліотеку, читальні зали; · корпоративну пошту; · навчальні і робочі плани; · графіки навчального процесу; · навчальні та робочі програми дисциплін; · дидактичні матеріали для самостійної та індивідуальної роботи студентів з дисциплін; · програми практик; · методичні вказівки щодо виконання курсових робіт, випускних кваліфікаційних робіт; · критерії оцінювання рівня підготовки. Студенти мають змогу користуватися авторськими підручниками, навчальними посібниками та іншими навчально-методичними розробками працівників кафедри зарубіжної філології
-----	--	--

Розділ 9. Академічна мобільність		
9.1	Національна кредитна мобільність	Можливість академічної мобільності між ЗВО-партнерами.
9.2	Міжнародна кредитна мобільність	Може здійснюватися на основі двосторонніх договорів між закладами вищої освіти
9.3	Навчання іноземних здобувачів вищої освіти	На навчання приймаються іноземні громадяни, які здатні навчатися українською мовою.

2. Перелік компонент освітньої програми та їх логічна послідовність

2.1. Перелік компонентів ОПП

Код н/д	Компоненти освітньо–професійної програми (навчальні дисципліни, курсові проекти (роботи), практики, кваліфікаційна робота)	Кількість кредитів	Форма підсумкового контролю
1	2	3	4
Обов’язкові компоненти ОПП			
1.1. ЦИКЛ ДИСЦИПЛІН, ЩО ФОРМУЮТЬ ЗАГАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ			

ЗК1	Методологія та організація наукових досліджень	3	екзамен
ЗК2	Психологія і педагогіка вищої школи	3	залік
ЗК3	Культура мовлення: академічний та діловий дискурс української мови	3	залік
1.2. ЦИКЛ ДИСЦИПЛІН, ЩО ФОРМУЮТЬ СПЕЦІАЛЬНІ (ФАХОВІ) КОМПЕТЕНТНОСТІ			
СК1	Соціальна педагогічна психологія	3	екзамен
СК 2	Практика усного і письмового мовлення першої іноземної мови	15	Залік/екзамен
СК 3	Практика усного і письмового мовлення другої іноземної мови	11	Залік/екзамен
СК 4	Загальне мовознавство	4	Залік
СК 5	Сучасні технології навчання іноземних мов і зарубіжної літератури у закладах середньої освіти	4	екзамен
	Практична підготовка:		
ПП1	Виробнича практика	6	залік
ПП2	Виробнича практика	4,5	Залік
ПП3	Переддипломна практика	4,5	Залік
	Підготовка до атестації	4,5	
Загальний обсяг обов'язкових компонент:		67 (2010)	
2. ВИБІРКОВІ НАВЧАЛЬНІ ДИСЦИПЛІНИ			
СК2.1	Практична граматики другої іноземної мови / Практична стилістика другої іноземної мови / Лексикологія другої іноземної мови	4	залік
СК2.2	Теорія і практика розвитку усного мовлення / Теорія і практика розвитку письмового мовлення / Теорія і практика розвитку навичок читання /	4	залік
	Вибіркова дисципліна		
СК2.3	Психолінгвістика / Соціолінгвістика і теорія мовної комунікації / Корпусна лінгвістика / Сучасні напрями наукових досліджень в методиці викладання	3	залік
СК2.4	Герменевтика і літературна критика / Наратологія / Формалізм і структуралізм в літературознавстві / Вибіркова дисципліна	3	залік
СК2.5	Специфіка організації навчального процесу в мовній школі / Тьюторинг у вищій школі / Освітній менеджмент / Вибіркова дисципліна	3	залік
СК2.6	Філософія освіти / Сутність та особливості інклюзивного навчання / Вибіркова дисципліна	3	залік

СК2. 7	Системно-функційна історична лексикологія англійської мови / Комунікативні стратегії першої іноземної мови / Вибіркова дисципліна	3	залік
Загальний обсяг вибірових компонентів		23(690 годин)	
Загальний обсяг освітньо-професійної програми		90 (2700 годин)	

3. Форма атестації здобувачів вищої освіти

Атестація випускників освітньо-професійної програми «Мова і література (англійська)» проводиться у формі публічного захисту кваліфікаційної роботи.

4. Матриця відповідності програмних компетентностей компонентам освітньо-професійної програми

	О К З К 1	О К З К 2	О К З К 3	О К С К 1	О К С К 2	О К С К 3	О К С К 4	О К С К 5	О К П П 1	О К П П 2	ВБ 2.1	ВБ 2.2	ВБ 2.3	ВБ 2.4	ВБ 2.5	ВБ 2.6	ВБ 2.7
ЗК1	X	X	X	X				X	X	X	X		X	X			
ЗК2	X	X	X	X	X	X		X	X	X			X				
ЗК3	X	X	X	X	X	X		X		X	X		X	X			
ЗК4	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X		X	X			
ЗК5	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X		X				
ЗК6					X	X		X	X		X						
ЗК7	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X		X	X			
ЗК8	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X		X	X			
ЗК9	X	X		X	X	X		X	X	X	X		X				
ЗК10		X	X	X	X	X		X			X		X	X			
ЗК11	X			X				X		X			X	X			
ЗК12	X	X		X	X	X		X	X	X	X		X	X			
ФК1		X		X				X	X	X			X				
ФК2										X							
ФК3	X			X				X	X	X							
ФК4	X			X	X	X		X		X	X		X	X			
ФК5	X		X	X					X	X	X		X	X			
ФК6	X	X	X	X				X	X	X			X				
ФК7	X	X		X	X	X		X	X	X	X		X	X			
ФК8	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X		X	X			

ФК9	X	X		X	X	X		X	X	X	X						
ФК10	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X		X	X			
ФК11	X	X		X				X	X	X			X				
ФК12		X		X	X	X		X			X		X	X			
ФК13	X	X		X	X	X		X			X		X				

**5. Матриця забезпечення програмних результатів навчання
(ПРН) відповідними компонентами освітньо-професійної
програми**

	ОК3 К1	ОК ЗК2	ОК З К3	ОК ФК 1	ОК ФК 2	ОК ФК 3	ОК ФК4	ОК ФК 5	ОК П П1	ОК П П2	ВБ2. 1	ВБ2. 2	ВБ2. 3	ВБ2. 4	ВБ2. 5	ВБ2. 6	ВБ2. 7
ПРН1		X		X	X	X	X	X	X	X		X	X			X	
ПРН2	X	X	X	X			X	X	X	X		X	X	X	X		
ПРН3	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	
ПРН4	X	X		X	X	X	X	X	X	X		X	X				
ПРН5		X	X	X	X	X	X	X				X	X			X	
ПРН6		X		X			X	X					X	X			
ПРН7		X		X				X					X	X			
ПРН8	X	X		X					X	X							
ПРН9	X						X		X	X			X				
ПРН10	X	X		X			X						X				
ПРН11	X							X						X	X		
ПРН12	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	
ПРН13		X		X				X	X				X		X		
ПРН14	X	X		X				X					X				
ПРН15	X							X	X						X		
ПРН16	X						X						X		X		
ПРН17	X		X						X	X							
ПРН18	X		X							X							

IV. Освітньо-професійна програма Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (2022)

1 - Загальна інформація	
Повна назва закладу вищої освіти та структурного	Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, факультет іноземних мов Кафедра англійської філології та методики навчання англійської мови
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський) рівень
Ступінь вищої освіти	Магістр
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність	014. Середня освіта
Спеціалізація	014.022 Німецька мова і література 014.023 Французька мова і література
Офіційна назва освітньої	«Середня освіта (Англійська мова і література)»
Освітня кваліфікація	Магістр середньої освіти
Кваліфікація в дипломі	Ступінь вищої освіти: магістр Спеціальність: Середня освіта Кваліфікація: Магістр освіти. Викладач англійської і другої іноземної мов (німецької, французької) та зарубіжної літератури Освітня програма: Середня освіта (Англійська мова і література)
Форма навчання	інституційна (очна (денна)), дуальна, дистанційна
Мова(и) викладання	українська, англійська, німецька / французька
Цикл / рівень	FQ-ЕНЕА - другий цикл, EQF-LLL - 7 рівень, НРК - 7 рівень.
Тип диплому та обсяг освітньої програми	Диплом магістра, одиничний Обсяг ОП на базі ступеня «бакалавр» 90 кредитів ЄКТС, термін навчання - 1 рік 4 місяці
Передумови	Наявність ступеня бакалавра
Наявність акредитації	Акредитаційна комісія України, Україна. Сертифікат про акредитацію спеціальності 01 Освіта/Педагогіка 014 Середня освіта (Мова і література (англійська)): серія НД № 2096719, від 27.01.2015 р., протокол № 114, термін дії: до 01.07.2025 р.
Інтернет-адреса постійного розміщення	https://tnpu.edu.ua/fakultet-nozemni-kh-mov.php
2 - Мета освітньої програми	

Інтегральна підготовка викладача англійської і другої іноземної мов та зарубіжної літератури через систему компетентностей (загальних і спеціальних (фахових)), який здатний інтегрувати концептуальні знання та розв'язувати складні задачі у мультидисциплінарних контекстах з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.

3 - Характеристика програми

Предметна область (галузь знань, спеціальність, спеціалізація)

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка
 Спеціальність: 014 Середня освіта
 Предметна спеціальність: 014.02 Середня освіта. Мова та література (англійська)
 Спеціалізація: 014.022 Німецька мова і література/014.023 Французька мова і література

Цілі навчання: інтегральна підготовка викладача англійської і другої іноземної мов та зарубіжної літератури, здатного розв'язувати складні завдання і проблеми, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій, постійне самонавчання та характеризується інтегрованістю змісту навчальних дисциплін, комплексністю і невизначеністю умов та вимог, у діяльності, пов'язаній з аналізом, синтезом, творчістю в умовах багатовимірності, організацією успішної комунікації різними мовами та сучасною практикою викладання іноземних мов, реалізацією спланованих професійних дій та оцінкою їх результатів.

Теоретичний зміст предметної області: становить система наукових теорій, концепцій, принципів, категорій, методів і понять філології та теорії і методики навчання іноземних мов і культур, які представлені на достатньому рівні для формування інтегральної, загальних та спеціальних (фахових) компетентностей майбутнього викладача англійської і другої іноземної мов та зарубіжної літератури.

Методи, методики, технології: загальнонаукові та спеціальні філологічні методи аналізу лінгвістичних одиниць, методи і методики дослідження мови і літератури; методи дослідження в методиці навчання іноземних мов і культур в контексті одержання наукових даних про закономірності навчання іноземної мови. Методики освітніх наук і психології з організації освітньо-виховного процесу, моніторингу професійної педагогічної діяльності та аналізу педагогічного досвіду. Інформаційно-комунікаційні технології; освітні технології та методики формування професійних компетентностей, здатності до самоорганізації професійної педагогічної діяльності, проведення дослідницької діяльності за фахом, ефективних способів партнерської взаємодії суб'єктів освітнього процесу в умовах відкритості ЗВО та мінливості соціокультурного середовища.

Інструменти та обладнання: бібліотечні ресурси, зокрема електронні; обладнання та устаткування, необхідне для формування професійних компетентностей. Комп'ютерні мультимедійні та технічні засоби навчання необхідні в освітньому процесі для формування досвіду набуття способів навчання і виховання, здатності використання інструментів та обладнання, необхідних для підготовки фахівців у галузі освіти і навчання іноземних мов.

Орієнтація освітньої програми	Освітньо-професійна. Підготовка фахівців до організаційно-управлінської, аналітичної і науково-дослідної діяльності в педагогічній освіті з акцентом на виконання досліджень у галузях лінгвістики, літературознавства і методики навчання іноземних мов.
Основний фокус освітньої програми та спеціалізації	Спеціальна освіта в галузі педагогічної освіти за спеціальністю Середня освіта (Мова і література (англійська)). Підготовка викладача англійської мови, другої іноземної мови та зарубіжної літератури для закладів освіти на рівні високих стандартів якості освіти й забезпечення на цій основі їхньої конкурентоспроможності на національному, європейському та світовому ринках праці. Передбачає формування інтегральної, загальних та фахових компетентностей, спрямованих на вирішення завдань Нової української школи. <i>Ключові слова:</i> магістр, середня освіта, англійська мова, друга іноземна мова, зарубіжна література.
Особливості програми	Програма реалізується українською та іноземними (англійською, німецькою, французькою) мовами. Підготовка фахівців, які володіють глибокими теоретичними та практичними знаннями, а також базовими й професійними компетентностями з англійської німецької / французької мов, зарубіжної літератури. Фундаментальна підготовка з різних галузей мовознавства, літературознавства та методики навчання іноземних мов і культур дає змогу випускникам ефективно виконувати завдання інноваційного характеру під час подальшої самостійної творчої і викладацької діяльності. Це забезпечується через послідовне вивчення інтегрованих обов'язкових та вибіркових компонентів загальної і професійної підготовки, що спрямовані на розвиток певної системи фахових знань (hard skills) та соціально психологічних умінь та навичок (soft skills), необхідних для оперативного реагування на вимоги ринку. Комплексний статус, який дозволяє випускнику - магістру освіти володіти компетентностями широкого застосування у сфері освіти. Здобувачі вищої освіти за цією освітньою програмою мають можливість брати участь в програмі міжнародної академічної мобільності, яка реалізується німецькою, англійською, польською мовами та вимагає необхідного рівня мовної компетентності (Польща, м. Ченстохова, Вища Школа Лінгвістична). Успішне завершення програми передбачає здобуття професійних компетентностей викладача англійської і другої іноземної мов та зарубіжної літератури, здатності вирішувати типові професійні завдання в галузі іншомовної освіти, опанування інноваційними методиками навчання іноземних мов і культур для різних вікових груп за рахунок поєднання поглибленого вивчення англійської як основної та німецької/французької як другої іноземної мови з вивченням теоретико-лінгвістичних, психолого-педагогічних дисциплін, практичною підготовкою у закладах освіти, участю у дослідницьких проєктах фахового спрямування.
4. - Придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання	
Придатність до працевлаштування	Професійні види робіт (за ДК 003:2010): 2310.2 Викладач вищого навчального закладу

	2310.2 Асистент 2320 Вчитель загальноосвітнього навчального закладу 2351.1 Молодший науковий співробітник 2351.2 Викладач 2351.2 Методист 2352 Інспектор шкіл 2352 Інспектор-методист 2359.2 Педагог-організатор 3340 Асистент вчителя 3a ISCO-08 23 Teaching Professionals 231 University and Higher Education Teachers 232 Vocational Education Teachers 233 Secondary Education Teachers 235 Other Teaching Professionals 2353 Other Language Teachers
Подальше навчання	Можливість навчання за програмами третього циклу FQ-EHEA, 8 рівня EQF-LLL, 8 рівня НРК.
5. Викладання та оцінювання	
Викладання та навчання	Студентоцентроване навчання, проблемно-орієнтоване навчання, електронне навчання в системі MOODLE, самонавчання, навчання на основі досліджень тощо. <i>Форми навчання:</i> аудиторні заняття; самостійна та індивідуальна робота; педагогічна практика; контрольні заходи, атестація. <i>Основні види навчальних занять:</i> лекція, практичне, семінарське, індивідуальне заняття, консультація. Заняття проводяться в аудиторіях, які оснащені необхідними матеріалами, технічними засобами; на занятті викладач організовує розгляд теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння й навички їх практичного застосування. <i>Основні методи викладання:</i> словесні (пояснення, бесіда, дискусія, мозковий штурм, експрес-опитування, тести тощо), наочні (демонстрування, спостереження, експеримент), практичні (тренінги, кейси, проекти), методи інтерактивного та інформаційно-комунікаційного, у т. ч. змішаного, оф-та онлайн навчання, побудованих на різних платформах, технічних та програмних засобах.
	<i>Основні методи навчання:</i> доповідь, дискусія, есе, робота в малих групах, рольові дидактичні ігри, мікрОВикладання, рефлексія діяльності викладача, колеги та саморефлексія, самонавчання (аналіз, синтез, спостереження, вимірювання, порівняння, абстрагування, узагальнення, моделювання тощо).

Оцінювання	<i>Основні види внутрішнього контролю:</i> а) плановий поточний, рубіжний (модульний) та підсумковий; б) адміністративний – ректорський контроль та проміжна атестація. Поточний контроль охоплює оцінювання результатів навчальної діяльності здобувача вищої освіти на окремих аудиторних заняттях та виконання завдань самостійної позааудиторної роботи, тематичний контроль. Модульний контроль здійснюється після вивчення логічно завершеної частини навчальної дисципліни (модуля) – може проводитися у формі комп'ютерного тестування, виконання письмової контрольної роботи, творчих завдань тощо. Підсумковий контроль включає семестровий контроль та державну атестацію. Застосовуються такі форми семестрового контролю: «семестровий екзамен», «семестровий диференційований залік», «семестровий залік». На етапах підсумкового й модульного оцінювання застосовується сумарне оцінювання, за якого підсумкова або модульна оцінка утворюється як сума балів за всі види поточної навчальної діяльності (активність на практичних і семінарських заняттях, виконання проєктів, ІНДЗ, проведення залікових уроків, виховних заходів, позаурочної навчальної діяльності під час педагогічної практики тощо). <i>Форми оцінювання:</i> усне опитування, письмові есе, презентації, портфоліо, кейси, тестування, контрольні роботи, колоквиуми; презентація наукової роботи; заліки, екзамени; звіти про результати педагогічної та науково-педагогічної практик та їх захист; само- та взаємооцінювання. Атестація здобувачів вищої освіти здійснюється у формі захисту кваліфікаційної (магістерської) роботи. Для контрольної оцінки цілей використовуються такі шкали: 100-бальна шкала ЄКТС – 100 балів відповідають 100% сумарної семестрової оцінки з навчальної дисципліни (оцінки за практику тощо); 5-бальна національна шкала – для переведення оцінок зі 100-бальної шкали ЄКТС з екзаменаційних дисциплін та навчальних дисциплін, педагогічної практики, що завершуються диференційованим заліком; 2-рівнева національна шкала – для переведення оцінок зі 100-бальної шкали ЄКТС із залікових дисциплін.
6. Програмні компетентності	
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у галузі освіти і навчання іноземних мов, що передбачає проведення педагогічних досліджень та впровадження методичних інновацій, характеризується комплексністю і невизначеністю умов і вимог до організації освітнього процесу.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 1. Здатність здійснювати аналіз, синтез, узагальнення та оцінювання ситуації чи завдання з метою виявлення шляхів розв'язання суперечливих проблем, уміння чітко встановлювати причинно-наслідкові зв'язки

	ЗК 2. Здатність здійснювати наукові дослідження в галузях лінгвістики, літературознавства та методики навчання іноземних мов. ЗК 3. Здатність використовувати отримані знання та сформовані вміння на практиці. ЗК 4. Здатність ефективно спілкуватися рідною та іноземними мовами, швидко адаптуватися у нових умовах, працювати в команді. ЗК 5. Здатність застосовувати досягнення інформаційних та комунікаційних технологій у вирішенні професійних та життєвих завдань. ЗК 6. Здатність розуміти і сприймати етичні принципи, сумлінно виконувати професійні обов'язки, усвідомлювати значущість і дотримуватись норм академічної доброчесності і професійної етики. ЗК 7. Здатність раціонально планувати та використовувати час. ЗК 8. Здатність генерувати нові ідеї, лідерські якості. ЗК 9. Здатність толерантно сприймати, розуміти, цінувати ідеї, думки і судження інших людей, мультикультурність. ЗК 10. Здатність до постійного особистісного і професійного вдосконалення і розвитку, до навчання впродовж усього життя.
Фахові компетентності (ФК)	ФК 1. Здатність використовувати теоретичні знання, навички, вміння з педагогіки і психології, філологічних наук і методики навчання іноземних мов для вирішення професійних завдань. ФК 2. Здатність спілкуватися першою іноземною мовою на рівні С2, 2 іноземною мовою на рівні В2 за Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти. ФК 3. Володіння методами наукового аналізу і структурування мовного й літературного матеріалу. ФК 4. Здатність формувати іншомовну комунікативну компетентність, використовуючи при цьому різноманітні підходи до навчання, методи, прийоми і форми роботи. ФК 5. Здатність знаходити та ефективно використовувати навчальну й наукову інформацію з метою оцінки змісту, структури та організації навчального процесу у відповідному закладі освіти. ФК 6. Здатність самостійно отримувати нові знання, критично оцінювати досвід минулого з позицій найновіших досягнень філологічної і методичної наук та освітньої практики. ФК 7. Здатність ефективно застосовувати поглиблені знання, навички, вміння у галузях мовознавства, лінгводидактики та психолого-педагогічних дисциплін на практиці. ФК 8. Здатність ефективно й компетентно брати участь у різних формах наукової комунікації (конференції, круглі столи, дискусії, наукові публікації) в галузі освіти ФК 9. Здатність здійснювати професійну діяльність українською та іноземними мовами, володіти академічним писемним мовленням. ФК 10. Здатність використовувати можливості мережевих програмних систем та Інтернет-ресурси для виконання наукових досліджень у сферах методики навчання іноземних мов, філології, а також для вирішення теоретичних і практичних завдань у галузі професійної діяльності.

	ФК 11. Здатність до критичного аналізу, діагностики та корекції власної науково-методичної і практичної педагогічної діяльності з метою підвищення ефективності освітнього процесу. ФК 12. Здатність орієнтуватись в основних тенденціях розвитку іншомовної освіти у навчальних закладах, прогнозувати й проектувати педагогічну діяльність. ФК 13. Здатність керувати пізнавальною діяльністю учнів і студентів, враховувати їх індивідуальні і психологічні особливості, скеровувати на виконання освітніх завдань. ФК 14. Здатність реалізовувати виховні функції на навчальних заняттях і в позакласній роботі, виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації учнів, у т.ч. з особливими потребами та формування їхньої культури. ФК 15. Здатність здійснювати емоційно-експресивний вплив на учнівську та студентську аудиторію.
7. Програмні результати навчання	
	ПРН 1. Розуміння шляхів розвитку системи освіти України в умовах реформаційних змін. Знання світових освітніх тенденцій. ПРН 2. Базові знання і розуміння філософії науки. ПРН 3. Знання психолого-педагогічних основ процесів навчання й виховання у вищих навчальних закладах. ПРН 4. Володіння двома іноземними мовами (англійською, німецькою/французькою) на визначених рівнях за Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти. ПРН 5. Знання сучасних філологічних і дидактичних основ навчання іноземних мов, вміння створювати інклюзивне навчальне середовище і викладати іноземну мову особам з особливими освітніми потребами, творчо й ефективно використовувати освітні теорії і світовий досвід у процесі вирішення професійних завдань. ПРН 6. Знання актуальних проблем сучасної іноземної філології та літературознавства, здатність аналізувати, порівнювати і класифікувати різні напрямки і школи в лінгвістиці та літературознавстві, застосовувати отримані знання у професійній діяльності. ПРН 7. Здатність критично аналізувати нову інформацію, отриману з різних джерел, використовувати засвоєні теоретичні знання при вирішенні професійних завдань, обирати й використовувати відповідні навчальні засоби для ефективної організації навчального процесу. ПРН 8. Здатність здійснювати контроль навчальних досягнень суб'єктів навчання; розробляти різні типи навчальних і тестових завдань, здійснювати поточний та підсумковий контроль на заняттях; вести облік результатів контролю знань, умінь та навичок. ПРН 9. Здатність ефективно працювати самостійно та в команді, організовувати педагогічну взаємодію з учнями і батьками, студентами. ПРН 10. Здатність знаходити оптимальні шляхи ефективної взаємодії у професійному колективі та з представниками інших професійних груп різного рівня, ПРН 11. Здатність аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати наукових досліджень з методики

	навчання іноземних мов і філології, використовувати у власних дослідженнях та професійній діяльності сучасні інформаційні та інноваційні технології, створювати академічні тексти та презентувати результати власного дослідження. ПРН 12. Здатність використовувати інноваційні методики і педагогічні технології у навчально-виховному процесі; планувати і проводити навчальні заняття відповідно до обраної методики і технологій навчання. ПРН 13. Здатність ефективно взаємодіяти і співпрацювати із фахівцями в галузі освіти в Україні і за кордоном, здатність удосконалювати й підвищувати власний професійний рівень у вітчизняному та міжнародному контексті. ПРН 14. Здатність кваліфіковано здійснювати освітню та педагогічну роботу, сприяти розвитку особистості учнів і студентів, їх підготовці до майбутньої професійної діяльності. ПРН 15. Здатність визначати рівень особистісного і професійного розвитку, створювати траєкторію особистісного та професійного вдосконалення. ПРН 16. Здатність розуміти і поділяти цінності академічної доброчесності, усвідомлювати ризики, пов'язані з недоброчесною академічною поведінкою, діяти у навчальних і професійних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики, розпізнавати академічну недоброчесність і давати їй належну оцінку.
8. Ресурсне забезпечення реалізації програми	
Кадрове забезпечення	Якісний склад науково-педагогічних працівників, які здійснюють професійну підготовку здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем освітньо-професійної програми «Середня освіта (Французька мова і література)», відповідає ліцензійним умовам (згідно з чинними нормативами для підготовки здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем (Постанова Кабінету Міністрів України № 1187 від 30 грудня 2015 р. (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 р. № 365) «Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності»). До реалізації програми залучаються науково-педагогічні працівники з науковими ступенями та/або вченими званнями, стейкхолдери, роботодавці, студенти, а також висококваліфіковані спеціалісти. З метою підвищення фахового рівня всі науково-педагогічні працівники один раз на п'ять років проходять стажування, зокрема, закордонні. Усі викладачі ОП мають діючі профілі в професійних наукових мережах ORCID, ResearcherID, Google Scholar. Викладачі, що забезпечують реалізацію даної програми, мають відповідну базову освіту, необхідну кількість публікацій у фахових виданнях, беруть активну участь у науково-практичних конференціях різного рівня (міжнародних, всеукраїнських, регіональних).

Матеріально-технічне забезпечення	Матеріально-технічне забезпечення професійної підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освітньої програми «Середня освіта (Англійська мова і література)» відповідає ліцензійним умовам. Площі приміщень, що використовуються у навчальному процесі, відповідають санітарним нормам, вимогам правил пожежної безпеки. Згідно з чинними нормативами для підготовки здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 1187 від 30 грудня 2015 р. «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 р. № 365) «Ліцензійні умови впровадження освітньої діяльності»). Основними складовими навчально-матеріальної бази університету є: навчальні аудиторії, освітній хаб, лінгафонний кабінет, кімната психологічного розвантаження, бібліотека, читальні зали, стадіон, спортивні зали, що відповідають санітарно-технічним та протипожежним нормам.
Інформаційне та навчально-методичне забезпечення	Інформаційне та навчально-методичне забезпечення відповідає чинним нормативам вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 1187 від 30 грудня 2015 р. «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 р. № 365) «Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності»). У Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка функціонує система інформаційного забезпечення, складовими якої є: офіційний сайт університету (http://tnpu.edu.ua); електронний архів-репозитарій (http://dspace.tnpu.edu.ua/index.jsp?locale=uk); точки бездротового доступу до Інтернету; електронний каталог віртуальної бібліотеки (http://catalog.library.tnpu.edu.ua); наукова бібліотека, читальні зали, віртуальне навчальне середовище Moodle. Навчально-методичне забезпечення навчального процесу включає: навчальний план, навчально-методичні комплекси дисциплін, навчальні та робочі програми дисциплін; програми практик; методичні вказівки щодо виконання курсових робіт; пакети комплексних контрольних робіт; авторські розробки (підручники, навчальні посібники, методичні матеріали) професорсько-викладацького складу.
9. Академічна мобільність	
Національна кредитна мобільність	Можливість у рамках академічного обміну між ТНПУ та ЗВО України (згідно укладених угод з університетами-партнерами) навчатися, стажуватися, проходити практику на базі університету, що приймає здобувачів вищої освіти, з наступним визнанням академічних результатів освітньої та/або освітньо-наукової діяльності в університеті з використанням європейської системи трансферу та накопичення кредитів ЄКТС. У рамках академічного обміну між ТНПУ та Прикарпатським національним університетом імені В. Стефаника, здобувачі вищої освіти мають можливість брати участь у проєкті «Відкритий онлайн лекторій» на платформі Cisco Webex Meeting.

Міжнародна кредитна мобільність	Здійснюється згідно з угодами ТНПУ про міжнародну кредитну Мобільність http://tnpu.edu.ua/about/pidrozdily/partners.php (Зокрема: 11.2024 р.) - студентські обміни та обміни працівників, спільні дослідження, проведення лекцій і симпозіумів, обмін навчальними матеріалами, академічні обміни в рамках програми «Mevlana». Реалізація програми академічної мобільності в рамках Erasmus+, яка націлена на обмін студентами та викладачами факультету іноземних мов ТНПУ та Університету Мармара. Нахічеванський державний університет (Азербайджан) (13.08.2018 р. - 12.08.2023 р.) - навчально-освітня, науково-дослідна, інформаційна та культурна діяльність: обмін студентами, викладачами, проведення студентських практик, спільних наукових конференцій, симпозіумів, семінарів. Американські Ради з міжнародної освіти (США) Меморандум про співпрацю (02.07.2020 р. - 30.06.2022 р.) - співпраця для успішного впровадження програми технічної допомоги у виконанні «Проекту сприяння академічній доброчесності в Україні» та «Проекту формування академічної доброчесності в школі». Вроцлавський університет (Польща) (27.03.2018 р. - необмежений) - спільні наукові дослідження, академічний обмін в усіх галузях, обмін студентами, науково-педагогічними працівниками та працівниками адміністрації університету, обмін інформацією, науковими публікаціями. Гуманітарно-природничий університет ім. Яна Длугоша в Ченстохові (Польща) (10.10. 2016 р. - необмежений) - програма паралельного навчання для студентів та отримання другого диплому, спільні дослідження в межах наукових програм, грантів, організація спільних конференцій, наук. семінарів, обмін інформацією, наукове стажування від 1 до 10 міс. Вища школа Міжнародних відносин і Американістики в Варшаві (Польща) (24.01.2014 р. - необмежений) - програма паралельного навчання для студентів та отримання паралельного (другого) диплому, спільна організація літніх (мовних) шкіл, академічні обміни працівників, підвищення кваліфікації, спільні наукові, навчальні, методичні дослідження, спільні конференції, семінари. Вища лінгвістична школа у м. Ченстохова (Польща) (19. 06. 2013 р. - 24.03.2022 р.) - навчально-освітня, науково-дослідна, інформаційна та культурна діяльність. Паралельне навчання студентів та отримання паралельного диплому, проходження курсів підвищення кваліфікації для викладачів. Університет Баня Лука (Боснія і Герцеговина) Меморандум про порозуміння (20.02.2012 р. - необмежений) - обміни працівниками, студентами, інформацією, спільні публікації, семінари, заходи. Університет Росток (Німеччина) - Співпраця у галузі науки та освіти: обміни студентами та стажування для науково-педагогічних працівників, організація спільних проєктів, спільне видання наукових публікацій, співпраця у науковій та інформаційній діяльності. Державний університет ім. Шота Руставелі (Грузія) Меморандум про згоду (26.01.2012 р. - необмежений) - обмін студентами, викладачами, науковцями, інформацією, літературою; спільні освітні програми, організація спільних дослідницьких проєктів, конференцій, семінарів.
---	--

	Острівський університет (філософський факультет). 03.03.2016 р. - 03.03.2021 р.; 2) 25.02.2019 р. - необмежений Обмін інформацією, стажування та обмін викладачами, науковцями; спільні освітні та науково - дослідні проекти та програми. Залучення студентів до участі в неоплачуваній освітній програмі в рамках навчальної діяльності.
Навчання іноземних здобувачів вищої освіти	Згідно з ліцензією передбачена підготовка іноземних громадян або осіб без громадянства. Можливе навчання англійською мовою або після вивчення курсу української мови.

Загальний обсяг вибірових компонентів:		23	
III. Атестація			
A 1	Магістерська робота	3	(захист магістерської роботи)
A 2	Комплексний кваліфікаційний екзамен з другої іноземної мови та зарубіжної літератури	1	ДА
ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ		90	

1. Перелік компонент освітньо-професійної програми та їх логічна послідовність

Код н/д	Компоненти освітньої програми (навчальні дисципліни, курсові проекти (роботи), практики, кваліфікаційна робота	Кількість кредитів	Форма підсумкового контролю
1	2	3	4
I. Обов'язкові компоненти ОП			
1.1. Загальна підготовка			
ОК 1	Філософія науки	3	екзамен
ОК 2	Психологія і педагогіка вищої школи	3	екзамен
ОК 3	Методика наукових досліджень	3	залік
ОК 4	Цифрові технології в освіті і науці: тренінг-курс	3	залік
ОК 5	Менеджмент в освіті	3	екзамен
1.2. Професійна підготовка			
ОК 6	Методика викладання іноземних мов у вищій школі	3	екзамен
ОК 7	Практичний курс англійської мови	11	екзамен
ОК 8	Друга іноземна мова	10	залік, екзамен
ОК 9	Предметно-мовне інтегроване навчання в контексті освітніх технологій	3	залік
ОК 10	Академічне письмо	3	залік
1.3. Практика			
ОК 11	Педагогічна практика	9	диф. залік
ОК 12	Наукова практика	9	диф. залік
	Загальний обсяг обов'язкових компонентів:	63	
II. Вибіркові компоненти ОП			
2.1.Загальна підготовка			
Вибіркові компоненти*		екзамен	
2.2.2. Професійна підготовка			
Вибіркові компоненти*		залік	

1.2. Структурно-логічна схема компонентів освітньо-професійної програми

I курс		II курс
I семестр	II семестр	III семестр
ОБОВ'ЯЗКОВІ КОМПОНЕНТИ		
Філософія науки	Методика наукових досліджень	Академічне письмо
Психологія і педагогіка вищої школи	Цифрові технології в освіті і науці: тренінг-курс	
Менеджмент в освіті		
Методика викладання іноземних мов у вищій школі		
Практичний курс англійської мови		
Друга іноземна мова		
	Предметно-мовне інтегроване навчання в контексті освітніх технологій	
	Педагогічна практика	Наукова практика
		Комплексний кваліфікаційний екзамен з другої іноземної мови та зарубіжної літератури
Магістерська робота		

	Дисципліни загальної підготовки
	Дисципліни професійної підготовки
	Дисципліни професійної підготовки, які вивчаються протягом трьох семестрів.
	Практика.
	Атестація.

2. Форма атестації здобувачів вищої освіти

Форми атестації здобувачів вищої освіти	Атестація випускників освітньої програми проводиться у формі комплексного кваліфікаційного екзамену з другої іноземної мови і публічного захисту кваліфікаційної магістерської роботи та завершується видачею документу встановленого зразка про присудження ступеня магістра із присвоєнням кваліфікації: Магістр освіти. Викладач англійської і другої іноземної мов (німецької/французької) та зарубіжної літератури. Обов'язковою умовою допуску до захисту є успішне виконання здобувачем його індивідуального навчального плану.
Вимоги до кваліфікаційної роботи	Магістерська кваліфікаційна робота спрямована на розв'язання спеціалізованої задачі та/або практичної проблеми в галузі методики навчання іноземних мов/ філології (відповідно до спеціалізації), що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог. Робота має продемонструвати рівень опанування методик здійснення педагогічних/філологічних досліджень і навичок творчого розв'язання інтелектуальних завдань. Захист кваліфікаційної роботи передбачає виявлення здатності здобувача аналізувати наукові джерела, аргументовано викладати результати свого дослідження, а також рівня його підготовленості до самостійної практичної роботи. Кваліфікаційна робота не повинна містити академічний плагіат, фабрикації та/або фальсифікації. Кваліфікаційна робота обов'язково проходить перевірку на плагіат на освітній платформі ТНПУ Moodle. Кваліфікаційна робота оприлюднюється на офіційному сайті ТНПУ або у репозитарії ТНПУ. Детальніше вимоги до кваліфікаційної роботи (зокрема щодо вибору та затвердження теми, структури та обсягів, критеріїв оцінювання тощо) розробляє та формулює у відповідному положенні профільна кафедра, виходячи зі специфіки освітньої програми «Середня освіта (Англійська мова і література)» та навчального плану підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти в галузі освіти за спеціальністю 014. Середня освіта.
Вимоги до публічного захисту	Захист магістерської роботи відбувається прилюдно на засіданні екзаменаційної комісії. Передумовою допуску до захисту магістерської роботи є попередній захист її на науково-методичному семінарі, апробація результатів дослідження та основних висновків на наукових конференціях, методичних семінарах тощо. Доцільним є опублікування тез доповідей, статей у студентському та магістерських вісниках ТНПУ, у вітчизняних та зарубіжних фахових наукових виданнях.
Вимоги до атестаційного/ комплексного кваліфікаційного іспиту	Комплексний кваліфікаційний екзамен з другої іноземної мови спрямований на перевірку досягнення результатів навчання, визначених освітньою програмою. Комплексний кваліфікаційний екзамен з другої іноземної мови складається із двох завдань: перше - читання, переклад і коментування фрагменту незнайомого тексту, друге - усне спілкування відповідно до запропонованої комунікативної ситуації в межах зазначеної розмовної теми. Оцінка за екзамен є середнім арифметичним суми балів за виконання обидвох завдань. Якщо відповідь магістранта на одне із завдань

	оцінено на оцінку «незадовільно», то весь екзамен оцінюється на «незадовільно».
--	---

Атестація здійснюється відкрито і публічно.

Внутрішнє забезпечення якості освіти

Система внутрішнього забезпечення якості вищої освіти	Функціонує система внутрішнього забезпечення якості, яка передбачає здійснення таких процедур і заходів: - визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти; - здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм; - забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи здобувачів; - забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом; - забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації; - забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагиату. Система забезпечення ЗВО якості освітньої діяльності та якості вищої освіти за поданням ЗВО оцінюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти або акредитованими ним незалежними установами оцінювання та забезпечення якості вищої освіти на предмет її відповідності вимогам до системи забезпечення якості вищої освіти, що затверджуються Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, та міжнародним стандартам і рекомендаціям щодо забезпечення якості вищої освіти. Регулюється Положенням про систему внутрішнього забезпечення якості в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка.
Принципи та процедури забезпечення якості освіти	Принципи та процедури забезпечення якості вищої освіти в ТНПУ представлені у таких нормативних документах: • Положення про організацію освітнього процесу Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка: http://tnpu.edu.ua/about/public_inform/upload/2019/Polozhennia_pro_orhanizatsiiu_osvitnoho_pro_tsesu.pdf • Положення про організацію та проведення практик студентів: http://tnpu.edu.ua/about/public_inform/upload/2017/Polozhennia_pro_orhanizatsiiu_ta_provedenni_a_praktyk_studentiv.pdf • Положення про академічну мобільність здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників. Положення про реалізацію права на академічну мобільність: http://tnpu.edu.ua/about/public_inform/upload/2017/Polozhennia_pro_poradok_realizatsii_prava_na_akademichnu_mobilnist.pdf • Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освіти http://tnpu.edu.ua/about/public_inform/upload/2019/Polozhennia_pro_systemu_vnutrishnoho_zabezpechennia%20yakosti.pdf • Положення про центр забезпечення якості освіти: http://tnpu.edu.ua/about/public_inform/upload/Vchena_rada%2018-19/Polozhennia%20pro%20centr%20zabezpechennia%20yakosti%20osviti.pdf

Моніторинг та періодичний перегляд освітніх програм	Група забезпечення ОП Середня освіта (Англійська мова і література) здійснює моніторинг ринку праці, організаційно супроводжує процес підготовки здобувачів вищої освіти протягом усього терміну навчання, аналізує її актуальність, відповідність ОП чинним нормативним документам, рекомендаціям МОН України, вимогам роботодавців та студентської спільноти й, за необхідності, розробляє зміни до навчальних планів та іншої документації.
Щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників ЗВО та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб	Впроваджено механізм оцінювання досягнень здобувачів-претендентів на отримання стипендій; оцінювання науково-педагогічних працівників на основі рейтингів науково-дослідної, методичної та організаційної роботи і рейтингування викладачів за результатами анкетування здобувачів. Він закладений у таких нормативних документах ТНПУ: - Положення про рейтингове оцінювання здобувачів вищої освіти в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка: http://tnpu.edu.ua/about/public_inform/upload/2017/Polozhennia_pro_reitynhove_otsiniuvannia_zdobuvachiv_vyshchoi_osvity.pdf; - Порядок формування рейтингу осіб, що навчаються за кошти державного (місцевого) бюджету: http://tnpu.edu.ua/about/public_inform/upload/2017/Polozhennja_pro_form_reytyngu_derzhbjud_zhet.pdf; - Правила призначення стипендій у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка http://tnpu.edu.ua/about/public_inform/upload/2018/Pravyla_pryznachennja_stypendij_.pdf; - Положення про рейтингове оцінювання професійної діяльності науково-педагогічних працівників: http://tnpu.edu.ua/about/public_inform/upload/2019/Polozhennia_pro_reitynhove_otsiniuvannia_profesiinoi_dialnosti_na_ukovo_pedahohichnykh_pratsivnykiv.pdf; Результати оцінки та рейтингування оприлюднюються на веб-сайті ТНПУ: http://tnpu.edu.ua/about/pidrozdyly/moitoring/Rezultaty_moitorynhovyx_doslidzen_za_2018-2019_rr.pdf
Підвищення кваліфікації науково-педагогічних, педагогічних та наукових працівників	Регулюється положенням про підвищення кваліфікації (стажування) педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженим вченою радою університету протокол № 1 від 30. 08. 2019 р., уведеним в дію наказом ректора № 180-р від 02. 09. 2019 р. Ведеться робота над посиленням практичної складової підвищення кваліфікації НПП в системі післядипломної та неформальної освіти, зокрема, шляхом проходження стажувань на підприємствах, установах, організаціях в межах України та закордоном, участі у міжнародних проектах, грантових програмах, навчання за сертифікаційними програмами. В ТНПУ розроблена та реалізується програма професійного розвитку викладачів: http://tnpu.edu.ua/about/public_inform/upload/2019/Programa_profesijnoho_rozvytku_vykkladachi_v.pdf

Наявність необхідних ресурсів для організації освітнього процесу	Здобувачі ОП Середня освіта (Англійська мова і література) забезпечені необхідними ресурсами (матеріальна база, навчально-методичне та інформаційне забезпечення, дистанційна освітня платформа Moodle). Реалізуються заходи щодо удосконалення організації самостійної роботи здобувачів, в т.ч. через постійний моніторинг, актуалізацію курсів дисциплін, дистанційну освітню платформу Moodle. В ТНПУ діють: • Положення про організацію самостійної роботи студентів: http://tnpu.edu.ua/about/public_inform/upload/2017/Polozhennia_pro_samostiinu_robotu_studentiv_pdf ; • Положення про дистанційне навчання в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка: http://tnpu.edu.ua/about/public_inform/upload/2018/Polozhennia_pro_dystansiine_navchannia.pdf • Положення про електронний навчально-методичний комплекс навчальної дисципліни http://tnpu.edu.ua/about/public_inform/upload/2019/Polozhennia_pro_elektronnyi_navchalno_metodychnyi_kompleks_navchalnoi_dystrypliny.pdf
Забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками ЗВО та здобувачами вищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових працях працівників ЗВО і здобувачів вищої освіти	У ТНПУ діє: • Положення про запобігання і виявлення плагіату та інших академічної нечесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів вищої освіти: http://tnpu.edu.ua/about/public_inform/upload/2018/Polozhennia_pro_zapobihannia_i_vyjavlennia%20plahiatu_ta_inshykh_vydiv_akademichnoi_nechesnosti_u_navchalnii_ta_naukovo-doslidnii%20roboti_ZVO.pdf ; • Положення про запобігання і виявлення плагіату та інших видів академічної нечесності у навчально-методичній та науково-дослідній роботі працівників: http://tnpu.edu.ua/naukova-robota/public%20information/Plagiat%20pracivn.pdf. В ТНПУ діє Постійна комісія з питань етики і академічної доброчесності запобігання плагіату освітній діяльності: http://tnpu.edu.ua/about/public_inform/upload/Vchena_rada%2018-19/Polojennapro_VCHENU_RADU_31.08.2018.pdf. Усі здобувачі вищої освіти ОПП «Середня освіта (Англійська мова і література)» та науково-педагогічні працівники, що забезпечують реалізацію ОП, підписують декларацію про дотримання академічної доброчесності. Кваліфікаційні роботи здобувачів вищої освіти перевіряються на плагіат в системі MOODLE.

Інші процедури і заходи	В ТНПУ діють: - Інституційна модель системи внутрішнього забезпечення якості освіти: http://tnpu.edu.Ua/about/pidrozdily/monitoring/Instytutstima_model_systemy_vnutrishnoho_zabezpechenniaJakosti_TNP_U.pdf ; - Програма заходів із забезпечення якості освіти: http://tnpu.edu.Ua/about/public_inform/upload/2019/Programa_zakhodiv_iz_zabezpechennia_yakosti_osvity.pdf
--------------------------------	--

3. Матриця відповідності програмних компетентностей компонентам освітньо-професійної програми

	ЗК1	ЗК2	ЗК3	ЗК4	ЗК5	ЗК6	ЗК7	ЗК8	ЗК9	ЗК10	ФК1	ФК2	ФК3	ФК4	ФК5	ФК6	ФК7	ФК8	ФК9	ФК10	ФК 11	ФК12	ФК13	ФК14	ФК15
OK 1	+					+			+							+		+			+				
OK2					+	+		+		+	+			+	+		+		+		+	+	+	+	+
OK3	+	+				+			+				+		+			+	+						
OK4					+										+			+		+					
OK5						+	+	+	+	+	+				+							++			
OK6		+	+		+					+	+			+	+	+	+	+	+	+	+		++	+	+
OK7			+	+					+			+						+	+						
OK8			+	+					+			+						+	+						
OK9		+	+							+	+			+									+		
OK 10	+	+		+		+						+	+					+					+	+	+
OK 11			+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+		++	+	+
OK 12		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+			
A 1			+			+	+		+	+		+							+						
A2	+	+	+		+	+	+		+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+		+			

4. Матриця забезпечення програмних результатів навчання (ПРН)

V. Освітньо-професійна програма Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (2020)

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

«Англійська та друга іноземна мова (німецька)»

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

спеціальність 014 Середня освіта

предметна спеціальність: 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська)), спеціалізація 014.021 англійська мова і література

галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Кваліфікація: бакалавр середньої освіти, вчитель англійської та другої іноземної мови закладу загальної середньої освіти

**1. Профіль освітньої програми «Англійська та друга іноземна мова (німецька)»
зі спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (англійська))**

1 - Загальна інформація	
Повна назва вищого навчального закладу та структурного підрозділу	Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського Факультет іноземної філології Кафедра англійської мови і літератури
Ступінь вищої освіти та назва кваліфікації мовою оригіналу	Бакалавр. Бакалавр середньої освіти, вчитель англійської та другої іноземної мови закладу загальної середньої освіти
Офіційна назва освітньої програми	Англійська та друга іноземна мова (німецька)
Тип програми (освітньо-професійна/освітньо-наукова)	освітньо-професійна
Тип диплому та обсяг освітньої програми	Диплом бакалавра, одиничний, 240 кредитів ЄКТС, термін навчання 3 роки 10 місяців
Наявність акредитації	Сертифікат про акредитацію Серія УД № 15006156 дійсний до 01.07.2023р.
Цикл/рівень	ГС)-ЕІ ІЕА- перший цикл, Е)Е-ЕЕЕ- 6 рівень, НРК - 6 рівень
Передумови	На базі повної загальної середньої освіти з терміном навчання 11 років

Мова викладання	Українська, англійська (цикл професійної підготовки), німецька
Термін дії освітньої програми	4 роки
Інтернет - адреса постійного розміщення опису освітньої програми	mdu.edu.ua
2 - Мета освітньої програми	
Програма спрямована на забезпечення базових знань, розвитку базових навичок і компетенцій в галузі освіти, на організацію успішної комунікації англійською мовою; на підготовку студентів до певних областей мовознавства для подальшого навчання; до педагогічної діяльності у сфері освіти.	
3 - Характеристика освітньої програми	
Предметна область (галузь знань, спеціальність, спеціалізація (за наявності))	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка Спеціальність 014 Середня освіта Предметна спеціальність 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська)) Спеціалізація 014.021 англійська мова і література Програма є міждисциплінарною і передбачає такі компоненти: цикл загальної підготовки (30 кредитів ЄКТС, 900 год.); цикл професійної підготовки (150 кредитів ЄКТС, 4500 год.); цикл вибіркових дисциплін (60 кредитів ЄКТС, 1800 год.). Підсумкова державна атестація проводиться у формі державного екзамену з англійської мови і літератури з методикою викладання.
Орієнтація освітньої програми	Освітньо-професійна програма базується на загальновідомих наукових результатах із врахуванням сьогоденного стану освіти, орієнтує на актуальні спеціалізації, у рамках яких можлива подальша професійна та наукова
Основний фокус освітньої програми та	загальна освіта в галузі освіти/педагогіки, навчання і виховання в загальноосвітніх навчальних закладах
Особливості програми	Програма включає як обов'язковий компонент навчальну та виробничу практики; викладання циклу професійної підготовки
4 - Придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання	
Придатність до працевлаштування	Бакалавр освіти підготовлений для роботи в системі освіти України (навчально-виховна, науково-методична й організаційно-керівницька діяльність) відповідно до отриманої спеціальності. Фахівець здатний виконувати зазначену професійну роботу (за ДК 003:2010): 2320 Вчитель загальноосвітнього навчального закладу 2351.2 Методист 2352 Інспектор шкіл 2352 Інспектор-методист 2359.2 Педагог-організатор 2444.2 Філолог 2444.2 Лінгвіст 2451.1 Літературознавець 2453.1 Редактор 3340 Асистент вчителя
Подальше навчання	Можливість продовження здобуття освіти за другим (магістерським) рівнем вищої освіти та/або спеціалізацію, перепідготовку, підвищення кваліфікації, стажування в системі післядипломної освіти.
5 - Викладання та оцінювання	

Викладання та навчання	Підходи: студентоцентроване, самонавчання, професійно - орієнтоване, комунікативно-спрямоване. Методи навчання: лекції, семінари та практикуми з мови; реферування, анотування фахової літератури за темами; конспектування; підготовка мультимедійних презентацій. Основні форми організації навчальної роботи - групові, парні, індивідуальні у навчальному мовному середовищі.
Оцінювання	Накопичувальна кредитно-трансферна система, що передбачає оцінювання студентів за усіма видами аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованими на опанування навчального матеріалу з освітньої програми: поточний контроль, модульний, підсумковий контроль, самостійна робота, письмові, усні екзамени, кваліфікаційні екзамени; тестування, есе, виконання проекти з обов'язковою презентацією результатів, портфоліо (за результатами навчальної та виробничої практики), курсова робота.
6 - Програмні компетентності	
Інтегральна компетентність (ІНК)	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі освіти/педагогіки у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
Загальні компетентності (ЗК)	Аналіз та синтез: здатність до абстрактного мислення, до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, (ЗК1) здатність генерувати нові ідеї (креативність); (ЗК2)
	здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми; (ЗК3) здатність вдосконалювати власне навчання з розробленням навчальних і дослідницьких навичок.(ЗК4) Комунікативні навички: здатність удосконалювати мовні і мовленнєві навички, розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень на різних етапах професійного зростання; (ЗК5) здатність до письмової й усної комунікації, що якнайкраще відповідають ситуації професійного і особистісного спілкування засобами рідної мови. (ЗК6) Робота в команді: навички міжособистісної взаємодії; здатність до самокритики; (ЗК7) уміння і здатність до прийняття рішень, (ЗК8) навички планування та управління часом; (ЗК9) здатність працювати в міжнародному контексті. (ЗК10) Етичні установки: здатність діяти соціально відповідально та громадянські свідомо; (ЗК11) здатність ідентифікувати особистісний профіль фахівця з обраною ним індивідуальною стратегією життєдіяльності та гуманістичною спрямованістю на діяльність філолога, яка зорієнтована на вітальні, соціальні та професійні цінності; (ЗК12) розуміння необхідності та дотримання норм здорового способу життя (ЗК13)

Фахові компетентності спеціальності (ФК)	Здатність здійснювати іншомовну комунікативну діяльність з основної іноземної мови; другої іноземної мови для реалізації професійних завдань і особистісних намірів; (ФК1) Володіти системою лінгвістичних знань, що включає в себе знання основних явищ на всіх рівнях мови і її функціональних різновидів; (ФК2) Володіти конвенціями мовного спілкування в іншомовному соціумі, правилами й традиціями міжкультурного спілкування з носіями досліджуваної мови; (ФК3) Здатність самостійно опановувати нові знання, критично оцінювати набутий досвід з позицій останніх досягнень філологічної науки та соціальної практики; (ФК4) Володіти теорією виховання й навчання, сучасними підходами в навчанні іноземним мовам, що забезпечують в учнів розвиток мовних, інтелектуальних і пізнавальних здатностей, ціннісних орієнтацій, готовність до участі в діалозі культур; (ФК5) Здатність до професійного удосконалення, підвищення кваліфікації. (ФК6)
7 - Програмні результати навчання	
Програмні результати навчання (ПРН)	Володіти базовими знаннями філософії, історії української культури, що сприяють формуванню світогляду й соціалізації особистості в суспільстві; (ПРН1) Володіти базовими знаннями історії України, розуміти причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства й уміти їх використовувати в професійній і соціальній діяльності; (ПРН2). Демонструвати знання основ та історії фундаментальних дисциплін (загального мовознавства, історії зарубіжної літератури) як теоретичної бази дослідницької і прикладної діяльності в галузі вітчизняного і зарубіжного мовознавства і літературознавства; (ПРН3) Володіти базовими знаннями в галузі психології, необхідні для освоєння професійних дисциплін; (ПРН4) Демонструвати сформовані уявлення про спеціальність і кваліфікацію філолога, особливості організації освітнього процесу за рівнями вищої освіти у контексті модернізації української вищої школи і входження у загальноєвропейський освітній простір; (ПРН5) Володіти класичною мовою (латина) в обсязі, необхідному для формування філологічної компетентності фахівця; (ПРН6) Вміти здійснювати іншомовну комунікативну діяльність, демонструючи рівні сформованості мовної і мовленнєвої компетентності на рівні C1 - B 2 з основної іноземної мови і на рівні B 1- з другої іноземної мови, згідно з Загальноєвропейськими стандартами мовної освіти; (ПРН7) Демонструвати здатність використовувати знання й уміння з теоретичної граматики, теоретичної фонетики, лексикології, стилістики для іншомовного комунікативного спілкування основною іноземною мовою;(ПРН8).

	Застосовувати ґрунтовні знання про історію, географію країн, мова яких вивчається, про їх політичний устрій, соціально - культурні особливості, традиції, звичаї, норми поведінки, мовленнєвий і діловий етикет; (ПРН9) Вміти визначати основні етапи розвитку зарубіжної літератури; характеризувати творчість письменників, описувати художню своєрідність творів, вміти використовувати знання основ літературознавства для аналізу дієтворних явищ і процесів у зарубіжній літературі; (ПРН10) Демонструвати здатність філологічно аналізувати тексти на іноземній мові (художній та публіцистичний стиль); вміти використовувати професійно профільовані знання (з стилістики, лексикології) для аналізу інтерпретації художнього, наукового тексту; (ПРН11) Застосовувати отриманні знання при рішенні педагогічних, навчально-виховних і науково-методичних задач з урахуванням вікових й індивідуальних, соціально-психологічних особливостей учнівських колективів і конкретних педагогічних ситуацій; (ПРН12) Вміти реферувати наукові джерела (у т.ч. іншомовні) і оформлювати результати у курсовій роботі з теоретичних дисциплін (теоретична фонетика, теоретична граматики, лексикологія основної мови) та методики викладання іноземних мов; (ПРН13) Демонструвати навички публічної етичної поведінки; (ПРН14) Застосовувати навички працювати самостійно і в групі. (ПРН15)
--	---

8 - Ресурсне забезпечення реалізації програми

Кадрове забезпечення	Чисельність та якісний склад науково-педагогічних працівників відповідає чинним вимогам і забезпечує підготовку фахівців спеціальності 014 Середня освіта, за предметною спеціальністю 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська)) за всіма циклами навчання. Підвищення кваліфікації викладацького складу відповідає чинним вимогам.
Матеріально-технічне забезпечення	Матеріально-технічне забезпечення навчального процесу за всіма параметрами відповідає чинним нормативам. Технічні засоби навчання та наявні навчальні площі забезпечують проведення всіх видів занять за навчальним планом на сучасному рівні.
Інформаційне та навчально-методичне забезпечення	З урахуванням особливостей кредитної організації навчального процесу (в тому числі - акценту на самостійну роботу студента) усі види навчальної роботи забезпечені інформаційно- методичними матеріалами. У навчальному процесі широко використовуються електронні освітні ресурси: навчальні, наукові, інформаційні, довідкові матеріали, розроблені в електронній формі та представлені на носіях або розміщені у комп'ютерних мережах, а також ресурси бібліотеки МНУ імені В.О. Сухомлинського, які необхідні для ефективної організації самостійної роботи студента.
9 - Академічна мобільність	
Національна кредитна мобільність	-
Міжнародна кредитна мобільність	-
Навчання іноземних здобувачів вищої освіти	З можливістю здійснення підготовки іноземців та осіб без громадянства (наказ МОН №661-л від 24.05.2019 р.)

2. Перелік компонент освітньо-професійної програми та їх логічна послідовність

2.1. Перелік компонент ОП

Код н/д	Компоненти освітньої програми (навчальні дисципліни, курсові проекти (роботи), практики, кваліфікаційна робота)	Кількість кредитів	Форма підсумкового контролю	Семестр
1	2	3	4	
Обов'язкові компоненти ОП				
1.1 Навчальні дисципліни загальної підготовки				
OK1	Українська мова за професійним спрямуванням	3	залік	1
OK2	Університетські студії	3	залік	1
OK3	Історія та культура України	3	залік	2
OK4	Філософія	3	залік	3
OK5	Латинська мова	3	залік	1
OK6	Загальне мовознавство	3	екзамен	2
OK7	Оздоровчі технології	12	залік	1,2,3,4
1.2 Навчальні дисципліни спеціальної (фахової) підготовки				
OK8	Педагогіка	5	залік	2

OK9	Психологія	5	екзамен	1
OK10	Практичний курс англійської мови	63	залік екзамен	1,3,5,7 2,4,6,8
OK11	Методика викладання іноземних мов	7	залік екзамен	5 6
OK12	Теоретичний курс англійської мови (Стилістика англійської мови)	5	екзамен	7
OK13	Аналітичне читання	10	залік	4,7
OK14	Предметно-мовне інтегроване навчання	3	залік	6
OK15	Академічна англійська мова	3	залік	5
OK16	Практичний курс німецької мови	22	залік екзамен	3,5,7,8 4,6
1.3 Курсові роботи				
OK17	Курсова робота з методики викладання іноземних мов/з теоретичного курсу	3	залік	6,7
1.4 Практична підготовка				
OK18	Професійно-орієнтована практика	4	залік	4
OK19	Мовна практика в літніх оздоровчих таборах	6	залік	6
OK20	Навчально-педагогічна практика в школі з другої мови (німецька)	4	залік	7
OK21	Навчально-педагогічна практика в школі з основної мови (англійська)	10	залік	8
Загальний обсяг обов'язкових компонент:		180		
2.Вибіркові компоненти ОП				
2.1 Навчальні дисципліни загальної підготовки				
ВБ 1.1	Загально-політичний дискурс англійської мови	3	залік	3
2.1 Навчальні дисципліни спеціальної (фахової) підготовки				
ВБ 2.1	Граматичні категорії та практична граматики англійської мови	20	залік	1,2,3,4
ВБ 2.2	Теорія та критика сучасної англійської літератури та кіно	3	залік	8
ВБ 2.3	Теоретичний курс англійської мови (Історія англійської мови)	4	залік	7
ВБ 2.4	Теоретичний курс англійської мови (Теоретична граматики англійської мови)	4	екзамен	8
ВБ 2.5	Теоретичний курс англійської мови (Теоретична фонетика англійської мови)	5	екзамен	5
ВБ 2.6	Аудіювання англійського тексту	5	залік	2
ВБ 2.7	Лінгвокраїнознавство Великої Британії та США	5	екзамен	3
ВБ 2.8	Література країни, мова якої вивчається	6	залік екзамен	6 7
ВБ 2.9	Теоретичний курс англійської мови (Лексикологія англійської мови)	5	екзамен	5
Загальний обсяг вибірових компонент:		60		
ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ		240		

3. Форма атестації здобувачів вищої освіти

Атестація випускників освітньої програми спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (англійська)) проводиться у формі кваліфікаційного іспиту та завершується видачею документу встановленого зразка про присудження йому ступеня бакалавра із присвоєнням кваліфікації: Бакалавр середньої освіти, вчитель англійської та другої іноземної мови закладу загальної середньої освіти

4. Матриця відповідності програмних компетентностей компонентам освітньої програми

[illegible]

5. Матриця забезпечення програмних результатів навчання (ПРН) відповідними компонентами освітньої програми

[illegible]

VI. Освітньо-професійна програма Університету Григорія Сковороди в Переяславі (2021)

«Середня освіта (Мова і література (англійська))»

другого (магістерського) рівня вищої освіти

за спеціальністю 014 Середня освіта (Мова і література (англійська))

галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Кваліфікація: Магістр середньої освіти (Мова і література (англійська)).

Вчитель англійської мови і зарубіжної літератури закладу загальної середньої освіти

1. Профіль освітньої програми зі спеціальності 014 Середня освіта (Англійська мова і література)

1 – Загальна інформація	
Повна назва вищого навчального закладу та структурного підрозділу	Університет Григорія Сковороди в Переяславі, факультет української та іноземної філології, кафедра іноземної філології, перекладу та методики навчання
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський рівень)
Ступінь вищої освіти та назва кваліфікації мовою оригіналу	Ступінь магістра. Кваліфікація: Магістр середньої освіти (Англійська мова і література). Вчитель англійської мови та зарубіжної літератури закладу загальної середньої освіти.
Офіційна назва освітньої програми	Освітньо-професійна програма: «Середня освіта (Англійська мова і література)».
Тип диплому та обсяг освітньої програми	Тип диплому – одиничний. Обсяг освітньо-професійної програми підготовки магістра становить 90 кредитів ЄКТС, термін навчання – 1 рік і 4 місяці.
Наявність акредитації	Сертифікат про акредитацію освітньо-професійної програми Серія УД №10001428, виданий 27.02.2018, дійсний до 1.07.2023.
Цикл/рівень	НРК України – 7 рівень, FQ-EHEA – другий цикл, EQF-LLL – 7 рівень.
Передумови	До закладу вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Англійська мова і література) приймаються особи без обмеження віку та спеціальних вимог до стану їхнього здоров'я, які мають базову вищу освіту в галузі знань 01 Освіта /Педагогіка. 014 Середня освіта (Англійська мова і література) вищу освіту за першим (бакалаврським) рівнем, ОКР «спеціаліст»; за другим (магістерським) рівнем / ОКР «спеціаліст» з іншої спеціальності за умов перехресного вступу.
Мова(и) викладання	Українська, англійська.
Термін дії освітньої програми	1 рік і 4 місяці

Інтернет-адреса постійного розміщення опису освітньої програми	сайт університету: https://uhsp.edu.ua/ ; сайт кафедри: https://fuif.uhsp.edu.ua/kafedry/kafedra-inozemnoyi-filologiyi-perekladu-ta-metodiki-navchannja/
2 – Мета освітньо-професійної програми Забезпечити різносторонній розвиток соціально-активної гуманістично спрямованої особистості майбутнього вчителя англійської мови та зарубіжної літератури; озброїти студентів системою лінгвістичних знань, умінь і навичок, необхідних у майбутній трудовій діяльності, достатніх для вивчення інших освітніх компонентів; продовжити навчання у системі неперервної освіти; формувати уявлення про методологію й організацію фахових досліджень та академічну доброчесність. 3 – Характеристика освітньо-професійної програми	
Предметна область (галузь знань, спеціальність,	Галузь знань – 01 Освіта /Педагогіка Напрямок підготовки – 014 Середня освіта (Англійська мова і література).
Спеціалізація (за наявності))	Основна предметна область: англійська мова і література.
Орієнтація освітньої програми	Освітньо-професійна програма направлена на виконання навчальної, інформаційної, розвиваючої, орієнтуючої, мобілізуючої та дослідницької функції, що спирається на глибоке і вільне володіння навчальним матеріалом, методами і прийомами, засобами і формами навчання, мистецтвом усного мовлення, володіння новими інформаційними технологіями, засобами контролю і організації зворотного зв'язку та корекції знань учнів закладів загальної середньої освіти.
Основний фокус освітньої програми та спеціалізації	Акцентується увага на вивченні структури англійської мови та різних аспектів їх аналізу; вивчення сучасної зарубіжної літератури і закономірностей літературного процесу. Ключові слова: англійська мова, зарубіжна література, філологія, методика викладання
Особливості програми	Програма поєднує поглиблене вивчення англійської мови, зарубіжної літератури, підготовку до викладання англійської мови та зарубіжної літератури в профільній школі і здійснення освітньої діяльності на основі сучасних наукових досягнень педагогічної і лінгвістичної теорії та практики з урахуванням регіонального компонента.
4 – Придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання	
Придатність до працевлаштування	Відповідно до Професійного стандарту за групою професій «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (Затвердженого Наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства №2736 від 23.12.2020 р.) та Національного класифікатора України ДК 003:2010 «Класифікатор професій» фахівець може займати такі посади (за ДК 003:2010): 2320 Вчитель закладу загальної середньої освіти 2320 Викладач професійного навчально-виховного закладу 2320 Викладач професійно-технічного навчального закладу 2340 Вчитель спеціалізованого навчального закладу.

Подальше навчання	Можливість навчатися за програмами третього рівня ВО (право вступу на навчання до аспірантури у відповідності до напряму підготовки).
5 – Викладання та оцінювання	
Викладання та навчання	<i>Підходи:</i> студентоцентризований, професійно-орієнтований, комунікативний, навчання в системі MOODLE, самонавчання. <i>Методи навчання:</i> лекції, практичні заняття з мови; реферування, анотування фахової літератури за темами; конспектування; підготовка мультимедійних презентацій. <i>Основні форми організації навчальної роботи:</i> групові, парні, індивідуальні в навчальному мовному середовищі, дистанційні (з використанням освітніх платформ Moodle, Microsoft Teams, Zoom тощо).
Оцінювання	Оцінювання навчальних досягнень студента здійснюється за взаємоузгодженою 4-х бальною («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») і вербальною («зараховано», «не зараховано») системою, шкалою навчального закладу (від 0 до 100 балів), національною шкалою ECTS (A, B, C, D, E, FX, F). <i>Види та форми контролю:</i> поточний, підсумковий; матеріали (за результатами практики); виконані проекти з обов'язковою презентацією результатів (Power Point); екзамени і заліки у формі комп'ютерного тестування; комплексний кваліфікаційний іспит зі спеціальності; захист кваліфікаційної роботи.
6 – Програмні компетентності	
Інтегральна компетентність	Відповідно до 7-го рівня НРК – здатність використовувати поглиблені теоретичні та практичні знання з англійської мови та зарубіжної літератури для ефективного розв'язання складних задач та проблем у процесі навчання та проведення подальших наукових досліджень.

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 1. Здатність здійснювати усну і письмову комунікацію рідною та іноземною мовами у конкретних умовах, відповідно до сфери і ситуацій спілкування. ЗК 2. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня. ЗК 3. Здатність розв'язувати проблеми, необхідні для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та процедур. ЗК 4. Здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі у широких або мультидисциплінарних контекстах. ЗК 5. Здатність розв'язувати проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності. ЗК 6. Уміти зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію до фахівців і нефаківців, зокрема до осіб, які навчаються. ЗК 7. Здатність працювати в міжнародному контексті, цінувати та поважати різноманітність і мультикультурність. ЗК 8. Здатність до управління робочими або навчальними процесами, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів. ЗК 9. Здатність до відповідальності за внесок до професійних знань і практики та/або оцінювання результатів діяльності команд та колективів. ЗК 10. Здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії.
Фахові компетентності спеціальності (ФК)	ФК 1. Здатність самостійно опановувати нові знання, критично оцінювати набутий досвід з позицій останніх досягнень філологічної науки та соціальної практики. ФК 2. Здатність визначати цілі, зміст та обсяг курсу мови, що вивчається, і зарубіжної літератури у ЗЗСО. ФК 3. Здатність застосовувати інформаційно-комунікаційні технології у професійній діяльності і реалізації комунікативних стратегій в іншомовній діяльності. ФК 4. Здатність до створення власного досвіду викладання мови, що вивчається, і зарубіжної літератури. ФК 5. Здійснювати іншомовну комунікативну діяльність з іноземною мовою для реалізації професійних завдань. ФК 6. Здатність дотримуватися сучасних мовних норм (з іноземною та державною мовою), володіти іноземною мовою на професійному рівні, використовувати різні форми та види комунікації в освітній діяльності, обирати мовні засоби відповідно до стилю і типу тексту. ФК 7. Знання основ і категорій педагогіки, методики виховної роботи профільної школи. ФК 8. Здатність здійснювати міжкультурну комунікацію у певних ситуаціях спілкування з метою досягнення взаєморозуміння згідно із соціальним статусом, соціальною роллю комунікаторів. ФК 9. Здатність орієнтуватися в літературному процесі країн і народів світу, спадщині письменників у контексті літератури, історії, культури, використовувати знання мов і здобутків світового письменства для формування національної свідомості, культури учнів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.

	ФК 10. Здатність проводити дослідження на належному рівні та дотримуватися вимог академічної доброчесності. ФК 11. Усвідомлення методологічного, організаційного та правового підґрунтя, необхідного для здійснення фахової науково-дослідницької роботи, її презентації науковій спільноті та захисту інтелектуальної власності на її результати. ФК 12. Уміння добирати раціональні й ефективні методи та засоби навчання, що відповідають вимогам ЗЗСО. ФК 13. Уміння виявляти та використовувати кращі надбання педагогічного досвіду, втілювати нові методичні ідеї у практику викладання предмета. ФК 14. Уміння працювати з навчально-методичною літературою. ФК 15. Здатність розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави. ФК 16. Здатність орієнтуватися в сучасному мовознавчому процесі.
7 – Програмні результати навчання	
ПРН 1. Досконале володіння англійською мовою на рівні професійного і побутового спілкування. ПРН 2. Володіння спеціалізованими концептуальними знаннями, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань. ПРН 3. Володіння ґрунтовними знаннями в галузі сучасних інформаційних технологій. ПРН 4. Розуміння сучасних уявлень про специфіку розвитку мовознавчої та літературознавчої наук. ПРН 5. Розуміння сучасних уявлень про розвиток літературного процесу, основні літературні напрями та течії на прикладі творчості основних представників. ПРН 6. Володіння методологією фахових досліджень. ПРН 7. Уміння організовувати та проводити фахові дослідження, дотримуючись вимог академічної доброчесності. ПРН 8. Володіння лінгвокомунікативною компетенцією на високому рівні. ПРН 9. Володіння всіма видами мовленнєвої діяльності. ПРН 10. Розуміння фундаментальних концепцій сучасних мовознавчих і літературознавчих наук. ПРН 11. Уміння здійснювати лінгвістичний і літературознавчий аналіз тексту із застосуванням сучасного методологічного інструментарію. ПРН 12. Володіння теоретичними основами методик викладання іноземної мови та зарубіжної літератури у ЗЗСО. ПРН 13. Уміння диференціювати та застосовувати різні підходи до викладання англійської мови та зарубіжної літератури у ЗЗСО. ПРН 14. Володіння навичками планування різних форм організації навчання; проектування процесу навчання як системи взаємопов'язаних окремих ланок (навчальних занять), змістовно та логічно пов'язаних між собою. ПРН 15. Уміння визначати перспективні напрями педагогічного дослідження, зокрема теоретичних та методичних особливостей змісту, завдань, форм, методів та/або технологій навчання у профільній школі. ПРН 16. Уміння моделювати навчальний процес у системі мовно-літературної освіти та розробляти рекомендації щодо його вдосконалення. ПРН 17. Володіння філологічними знаннями, методологією та методиками, здатність збагачувати філологічну науку новими теоріями та висновками. ПРН 18. Уміння застосовувати сучасні інформаційні системи та технології у професійній і науково-дослідній діяльності.	

ПРН 19. Володіння творчо-критичним мисленням, використання різних теорій і досвіду (вітчизняного, закордонного) у процесі вирішення соціальних і професійних завдань.

ПРН 20. Уміння працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), видобувати, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі.

ПРН 21. Здатність до рефлексії, оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності й обдуманого вибору шляхів їх вирішення.

8 – Ресурсне забезпечення реалізації програми

Кадрове забезпечення	Викладання компонентів забезпечують науково-педагогічні працівники, які в повній мірі відповідають ліцензійним вимогам впровадження освітньої діяльності. Усі розробники освітньо-професійної програми є штатними співробітниками Університету Григорія Сковороди в Переяславі. До реалізації програми залучаються науково-педагогічні працівники університету з науковими ступенями та/або вченими званнями, стейкхолдери. З метою підвищення професійного рівня всі науково-педагогічні працівники проходять стажування та постійно підвищують свій професійний рівень та педагогічну майстерність.
Матеріально-технічне забезпечення	Забезпеченість приміщеннями для проведення навчальних занять та контрольних заходів, мультимедійним обладнанням для одночасного використання в навчальних аудиторіях. Наявність соціально-побутової інфраструктури (бібліотеки, пункти харчування, актовий і спортивний зал, стадіон і спортивні майданчики, медичний пункт). Забезпеченість здобувачів вищої освіти гуртожитком. Наявність спеціалізованих кабінетів та комп'ютерного класу, які забезпечують виконання начального плану.
Інформаційне та навчально-методичне забезпечення	Інформаційне забезпечення: - сайт університету https://uhsp.edu.ua/; - сайт факультету https://fuif.uhsp.edu.ua/; - сайт кафедри https://fuif.uhsp.edu.ua/kafedry/kafedra-inozemnoyi-filologiyi-perekladu-ta-metodiki-navchannja/; - віртуальне навчальне середовище Moodle; - бездротовий доступ Internet; - ліцензований Microsoft Office 365A (включно Microsoft Teams); - бібліотека https://library.uhsp.edu.ua/; - репозитарій https://ehsupir.uhsp.edu.ua/. Наявне навчально-методичне забезпечення, що обов'язково оновлюється кожного року: освітньо-професійна програма; навчальний план; робочі програми із кожного освітнього компоненту; навчально-методичні матеріали з кожного освітнього компоненту; програми практичної підготовки, робочі програми практик; доступ студентів до навчально-методичних матеріалів з кожного освітнього компоненту. В ЗВО створений потужний бібліотечний фонд, що постійно оновлюється як друкованими виданнями, так і електронними ресурсами для забезпечення ОПП. Площа бібліотеки становить 827,9 м², в т.ч. 6 читальних залів, на 470 посадкових місць, з яких 2 читальні зали обладнано комп'ютерними місцями з виходом в Internet, за допомогою якого здобувачі мають доступ до наукометричних баз даних.

9 – Академічна мобільність	
Національна кредитна мобільність	Відповідно до нормативно-правової бази ЗВО та законодавчого забезпечення галузі освіти.
Міжнародна кредитна мобільність	Укладені угоди про співпрацю, міжнародну академічну мобільність і тривалі міжнародні проекти, які передбачають включене навчання студентів та обмін викладачами із: Західночеським університетом у м. Пльзень (Чеська Республіка); Вищою школою Магдебург Стендаль (м. Магдебург, Німеччина); Вищою лінгвістичною школою в м. Ченстохові (Республіка Польща).
Навчання іноземних здобувачів вищої освіти	–

2. Перелік компонент освітньо-професійної програми та їх логічна послідовність

2.1.1. Перелік компонент ОПП

Код н/д	Компоненти освітньо-професійної програми (навчальні дисципліни, курсові проекти (роботи), практики, кваліфікаційна робота)	Кількість кредитів	Форма підсумкового контролю
1	2	3	4
1. ОBOB'ЯЗKOBІ КОМПОНЕНТИ ОПП			
НОРМАТИВНІ НАВЧАЛЬНІ КОМПОНЕНТИ:			

ЦИКЛ ЗАГАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ			
ОК 1.	Охорона праці в галузі. Цивільний захист	3	екзамен
ОК 2.	Філософія освіти	3	залік
ОК 3	Цифрові інструменти в освітній діяльності вчителя	3	екзамен
ОК 4.	Методологія і організація фахових досліджень та академічна доброчесність	3	залік
ЦИКЛ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ			
ОК 5.	Моделювання освітньої та професійної підготовки вчителя профільної школи	3	екзамен
ОК 6.	Теоретичні та прикладні аспекти психології в профільній школі	3	залік
ОК 7.	Новітні досягнення фахових дисциплін	3	екзамен
ОК 8.	Практичний курс англійської мови	9,5	екзамен
ОК 9.	Сучасна зарубіжна література	3	екзамен
ОК 10.	Теорія літератури та методика вивчення літературних напрямів у профільній школі	3	екзамен
ОК 11.	Методика навчання іноземної мови в профільній школі	3	екзамен
ОК 12.	Методика навчання зарубіжної літератури в профільній школі	3	екзамен
ОК 13.	Кваліфікаційна робота	10	
ПРАКТИКА			
ОК 14.	Навчально-виробнича практика в профільній школі	6	залік

ОК 15.	Переддипломна педагогічна практика в профільній школі	4,5	залік
Загальний обсяг обов'язкових компонент		63	
2. ВИБІРКОВІ КОМПОНЕНТИ ОПП			
Вибірковий блок			
ЦИКЛ ВИБІРКОВИХ КОМПОНЕНТ ЗА ВИБОРОМ СТУДЕНТА			
ВБ 2.1.	Дисципліна 1	3	залік
ВБ 2.2.	Дисципліна 2	3	залік
ВБ 2.3.	Дисципліна 3	3	залік
ВБ 2.4.	Дисципліна 4	3	залік
ВБ 2.5.	Дисципліна 5	3	залік
ВБ 2.6.	Дисципліна 6	3	залік
ВБ 2.7.	Дисципліна 7	3	залік
ВБ 2.8.	Дисципліна 8	3	залік
Загальний обсяг вибірових компонент		24	
Загальна кількість компонент		87	
Атестація випускників		3	
ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ		90	

2.2.1. Структурно-логічна схема ОПП

Короткий опис логічної послідовності вивчення компонент освітньо-професійної програми. Рекомендується представляти у вигляді графа.

3. Форма атестації здобувачів вищої освіти

Атестація випускників освітньо-професійної програми спеціальності 014 Середня освіта (Англійська мова і література) проводиться у формі комплексного кваліфікаційного іспиту з англійської мови, зарубіжної літератури і методики їх викладання та захисту кваліфікаційної магістерської роботи, що завершується видачею документа встановленого зразка про присудження йому ступеня магістра із присвоєнням кваліфікації: Магістр середньої освіти (Англійська мова і література). Вчитель англійської мови та зарубіжної літератури закладу загальної середньої освіти. Атестація здійснюється відкрито та публічно.

**4.1. Матриця відповідності програмних
компетентностей компонентам освітньо-професійної
програми**

	ОК 1	ОК 2	ОК 3	ОК 4	ОК 5	ОК 6	ОК 7	ОК 8	ОК 9	ОК 10	ОК 11	ОК 12	ОК 13	ОК 14	ОК 15
ЗК 1				+				+		+			+	+	+
ЗК 2						+		+		+	+			+	+
ЗК 3			+	+	+		+						+		
ЗК 4		+				+		+						+	+
ЗК 5	+	+				+							+	+	+
ЗК 6	+					+				+	+	+	+	+	+
ЗК 7								+							
ЗК 8	+				+					+	+			+	+
ЗК 9						+				+	+		+	+	+
ЗК 10				+				+						+	+
ФК 1				+			+	+					+	+	+
ФК 2									+	+				+	+
ФК 3			+											+	+
ФК 4									+	+	+			+	+
ФК 5								+						+	+
ФК 6								+						+	+
ФК 7					+							+		+	+
ФК 8						+		+						+	+
ФК 9									+					+	+
ФК 10			+	+									+		
ФК 11				+									+		
ФК 12					+					+	+	+		+	+
ФК 13					+					+	+	+		+	+
ФК 14							+			+	+	+	+	+	+
ФК 15	+									+				+	+
ФК 16							+							+	+

**5.1. Матриця забезпечення програмних результатів навчання
(ПРН) відповідними компонентами освітньо-професійної програми**

	ОК 1	ОК 2	ОК 3	ОК 4	ОК 5	ОК 6	ОК 7	ОК 8	ОК 9	ОК10	ОК 11	ОК 12	ОК 13	ОК 14	ОК 15
ПРН 1							+	+						+	+
ПРН 2	+			+		+	+			+			+		
ПРН 3			+							+					
ПРН 4							+			+					
ПРН 5									+	+					
ПРН 6				+					+	+			+		
ПРН 7			+	+						+			+		
ПРН 8										+				+	+
ПРН 9								+		+				+	+
ПРН 10							+		+	+					
ПРН 11									+	+					
ПРН 12											+	+		+	+
ПРН 13									+		+	+		+	+
ПРН 14					+						+	+		+	+
ПРН 15				+									+		
ПРН 16					+						+	+		+	+
ПРН 17							+	+					+		
ПРН 18			+	+	+								+		
ПРН 19	+	+				+		+			+	+	+	+	
ПРН 20							+						+	+	
ПРН 21	+	+				+		+		+	+		+	+	+

ДОДАТОК Б

Навчальні плани підготовки магістрів закладів вищої освіти України I. Навчальний план Криворізького державного педагогічного університету (2021)

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН підготовки магістра

Форма навчання - денна
Галузь знань - 01 Освіта / Педагогіка
Шифр і назва спеціальності - 014 Середня освіта
Предметна спеціальність - 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська))
Додаткова предметна спеціальність - 014.02 Середня освіта (Мова і література (німецька))
Освітньо-професійна програма - Англійська мова, німецька мова, зарубіжна література
Рівень вищої освіти - другий (магістерський)
Ступінь вищої освіти - магістр
Кваліфікація - магістр середньої освіти (мова і література англійська), вчитель англійської та німецької мов і зарубіжної літератури
Термін навчання - 1 рік 4 місяці на базі ступеня вищої освіти "бакалавр"
Розпочато з 01.09.2021 р.

Графік освітнього процесу

Семестр	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120	121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142	143	144	145	146	147	148	149	150	151	152	153	154	155	156	157	158	159	160	161	162	163	164	165	166	167	168	169	170	171	172	173	174	175	176	177	178	179	180	181	182	183	184	185	186	187	188	189	190	191	192	193	194	195	196	197	198	199	200	201	202	203	204	205	206	207	208	209	210	211	212	213	214	215	216	217	218	219	220	221	222	223	224	225	226	227	228	229	230	231	232	233	234	235	236	237	238	239	240	241	242	243	244	245	246	247	248	249	250	251	252	253	254	255	256	257	258	259	260	261	262	263	264	265	266	267	268	269	270	271	272	273	274	275	276	277	278	279	280	281	282	283	284	285	286	287	288	289	290	291	292	293	294	295	296	297	298	299	300	301	302	303	304	305	306	307	308	309	310	311	312	313	314	315	316	317	318	319	320	321	322	323	324	325	326	327	328	329	330	331	332	333	334	335	336	337	338	339	340	341	342	343	344	345	346	347	348	349	350	351	352	353	354	355	356	357	358	359	360	361	362	363	364	365	366	367	368	369	370	371	372	373	374	375	376	377	378	379	380	381	382	383	384	385	386	387	388	389	390	391	392	393	394	395	396	397	398	399	400	401	402	403	404	405	406	407	408	409	410	411	412	413	414	415	416	417	418	419	420	421	422	423	424	425	426	427	428	429	430	431	432	433	434	435	436	437	438	439	440	441	442	443	444	445	446	447	448	449	450	451	452	453	454	455	456	457	458	459	460	461	462	463	464	465	466	467	468	469	470	471	472	473	474	475	476	477	478	479	480	481	482	483	484	485	486	487	488	489	490	491	492	493	494	495	496	497	498	499	500	501	502	503	504	505	506	507	508	509	510	511	512	513	514	515	516	517	518	519	520	521	522	523	524	525	526	527	528	529	530	531	532	533	534	535	536	537	538	539	540	541	542	543	544	545	546	547	548	549	550	551	552	553	554	555	556	557	558	559	560	561	562	563	564	565	566	567	568	569	570	571	572	573	574	575	576	577	578	579	580	581	582	583	584	585	586	587	588	589	590	591	592	593	594	595	596	597	598	599	600	601	602	603	604	605	606	607	608	609	610	611	612	613	614	615	616	617	618	619	620	621	622	623	624	625	626	627	628	629	630	631	632	633	634	635	636	637	638	639	640	641	642	643	644	645	646	647	648	649	650	651	652	653	654	655	656	657	658	659	660	661	662	663	664	665	666	667	668	669	670	671	672	673	674	675	676	677	678	679	680	681	682	683	684	685	686	687	688	689	690	691	692	693	694	695	696	697	698	699	700	701	702	703	704	705	706	707	708	709	710	711	712	713	714	715	716	717	718	719	720	721	722	723	724	725	726	727	728	729	730	731	732	733	734	735	736	737	738	739	740	741	742	743	744	745	746	747	748	749	750	751	752	753	754	755	756	757	758	759	760	761	762	763	764	765	766	767	768	769	770	771	772	773	774	775	776	777	778	779	780	781	782	783	784	785	786	787	788	789	790	791	792	793	794	795	796	797	798	799	800	801	802	803	804	805	806	807	808	809	810	811	812	813	814	815	816	817	818	819	820	821	822	823	824	825	826	827	828	829	830	831	832	833	834	835	836	837	838	839	840	841	842	843	844	845	846	847	848	849	850	851	852	853	854	855	856	857	858	859	860	861	862	863	864	865	866	867	868	869	870	871	872	873	874	875	876	877	878	879	880	881	882	883	884	885	886	887	888	889	890	891	892	893	894	895	896	897	898	899	900	901	902	903	904	905	906	907	908	909	910	911	912	913	914	915	916	917	918	919	920	921	922	923	924	925	926	927	928	929	930	931	932	933	934	935	936	937	938	939	940	941	942	943	944	945	946	947	948	949	950	951	952	953	954	955	956	957	958	959	960	961	962	963	964	965	966	967	968	969	970	971	972	973	974	975	976	977	978	979	980	981	982	983	984	985	986	987	988	989	990	991	992	993	994	995	996	997	998	999	1000	1001	1002	1003	1004	1005	1006	1007	1008	1009	1010	1011	1012	1013	1014	1015	1016	1017	1018	1019	1020	1021	1022	1023	1024	1025	1026	1027	1028	1029	1030	1031	1032	1033	1034	1035	1036	1037	1038	1039	1040	1041	1042	1043	1044	1045	1046	1047	1048	1049	1050	1051	1052	1053	1054	1055	1056	1057	1058	1059	1060	1061	1062	1063	1064	1065	1066	1067	1068	1069	1070	1071	1072	1073	1074	1075	1076	1077	1078	1079	1080	1081	1082	1083	1084	1085	1086	1087	1088	1089	1090	1091	1092	1093	1094	1095	1096	1097	1098	1099	1100	1101	1102	1103	1104	1105	1106	1107	1108	1109	1110	1111	1112	1113	1114	1115	1116	1117	1118	1119	1120	1121	1122	1123	1124	1125	1126	1127	1128	1129	1130	1131	1132	1133	1134	1135	1136	1137	1138	1139	1140	1141	1142	1143	1144	1145	1146	1147	1148	1149	1150	1151	1152	1153	1154	1155	1156	1157	1158	1159	1160	1161	1162	1163	1164	1165	1166	1167	1168	1169	1170	1171	1172	1173	1174	1175	1176	1177	1178	1179	1180	1181	1182	1183	1184	1185	1186	1187	1188	1189	1190	1191	1192	1193	1194	1195	1196	1197	1198	1199	1200	1201	1202	1203	1204	1205	1206	1207	1208	1209	1210	1211	1212	1213	1214	1215	1216	1217	1218	1219	1220	1221	1222	1223	1224	1225	1226	1227	1228	1229	1230	1231	1232	1233	1234	1235	1236	1237	1238	1239	1240	1241	1242	1243	1244	1245	1246	1247	1248	1249	1250	1251	1252	1253	1254	1255	1256	1257	1258	1259	1260	1261	1262	1263	1264	1265	1266	1267	1268	1269	1270	1271	1272	1273	1274	1275	1276	1277	1278	1279	1280	1281	1282	1283	1284	1285	1286	1287	1288	1289	1290	1291	1292	1293	1294	1295	1296	1297	1298	1299	1300	1301	1302	1303	1304	1305	1306	1307	1308	1309	1310	1311	1312	1313	1314	1315	1316	1317	1318	1319	1320	1321	1322	1323	1324	1325	1326	1327	1328	1329	1330	1331	1332	1333	1334	1335	1336	1337	1338	1339	1340	1341	1342	1343	1344	1345	1346	1347	1348	1349	1350	1351	1352	1353	1354	1355	1356	1357	1358	1359	1360	1361	1362	1363	1364	1365	1366	1367	1368	1369	1370	1371	1372	1373	1374	1375	1376	1377	1378	1379	1380	1381	1382	1383	1384	1385	1386	1387	1388	1389	1390	1391	1392	1393	1394	1395	1396	1397	1398	1399	1400	1401	1402	1403	1404	1405	1406	1407	1408	1409	1410	1411	1412	1413	1414	1415	1416	1417	1418	1419	1420	1421	1422	1423	1424	1425	1426	1427	1428	1429	1430	1431	1432	1433	1434	1435	1436	1437	1438	1439	1440	1441	1442	1443	1444	1445	1446	1447	1448	1449	1450	1451	1452	1453	1454	1455	1456	1457	1458	1459	1460	1461	1462	1463	1464	1465	1466	1467	1468	1469	1470	1471	1472	1473	1474	1475	1476	1477	1478	1479	1480	1481	1482	1483	1484	1485	1486	1487	1488	1489	1490	1491	1492	1493	1494	1495	1496	1497	149
---------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	-----

Атестация	Семестр
Екзамен з другої мови	2
Захист магістерської роботи	3

**Перелік дисциплін може змінюватися щороку не пізніше листопада за рішенням Вченої ради університету на підставі відповідних клопотань кафедр, які забезпечують викладання дисциплін циклу*

IV. Навчальний план Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (2003)

ЗАТВЕРДЖЕНО

ВЧЕНОЮ РАДОЮ

Ректор
Кравець

" 2 " вересня 2003

Протокол №

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

підготовки магістра

з спеціальності № 8.010103

для успішного завершення підготовки за освітньо-кваліфікаційним рівнем - бакалавр іноземних мов (одна мова) та літератури /

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Термін навчання: 1 рік

КВАЛІФІКАЦІЯ: магістр
педагогічної освіти, викладач
основної іноземної мови,
вчитель другої іноземної мови та
зарубіжної літератури

ПЛАН НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

№ п/п	Назва дисципліни	Форма підсумкового контролю по семестрах			Кількість годин					9 сем.	10 сем.
		екз.	залік	Курсові роб.	всього	ауд.	лекц.	практ.	сам.	14 тиж.	10 тиж.
I	Практикуми з аналізу мовного та мовленнєвого матеріалу										
	Історія лінгвістичних вчень	9			40	24	20	4	16	2	
	Теоретичні проблеми сучасної лінгвістики	10		9	54	38	24	14	16	2	1
	Стилістика та інтерпретація тексту	10			54	34	24	10	20	1	2
	Порівняльна типологія	9			54	32	20	12	22	2	
	Загальне мовознавство		9		27	18	12	6	9	1	
	Основні концепції та школи літературознавства		10		40	20	14	6	20		2
	Література країн, мови яких вивчаються	9	10		54	34	22	12	20	1	1
	Теоретичний курс другої іноземної мови		10		40	24	16	8	16		2
II	Практикум з формування лінгвометодичних умінь викладання іноземних мов - магістра										
	Країно- та культурознавство англо-, франко, та німецькомовних країн		9		40	28	20	8	12	2	
	Методика викладання іноземних мов у вищій школі	9			40	24	16	8	16	2	
	Педагогіка вищої школи	10			54	38	20	8/10	16	2	1
	Основи наукових досліджень з питань лінгвістики та методики викладання іноземної мови			10	54	34	26	8	20	2	1
	Філософія науки	10			54	38	20	18	16	2	1
	Менеджмент в освіті		10		27	20	12	8	7		2
	Практичний курс основної мови	10	9		162	96		96	66	4	4
	Друга іноземна мова	10	9		162	96		96	66	4	4
	Комп'ютерні інформаційні технології в освіті і науці		10		40	28	8	20	12		3
	Правові основи діяльності вищої школи		10		27	20	12	8	17		2
	Педагогічна психологія вищої школи		9		54	32	20	4/8	22	2	
	Спецкурс		10		54	34	20	14	20	1	2
	Всього				1145	722	326	396	423	30	28

		Виробнича практика			Кваліфікаційні роботи Захист магістерської роботи	Кандидатські екзамени Філософія Іноземна мова
Число курсових робіт	2	педагогічна	10 сем.			
Число екзаменів	10					
Число заліків	12					

Навчальний план

Освітньо-кваліфікаційний рівень - магістр

Кваліфікація: Міністр педагогічної освіти,
Психолог загальноосвітньої школи
І категорії спеціаліста.

Термін «математика» - це сукупність знань, які стосуються кількості, форм, простору, змінності, історично сформувалися в процесі пізнання природи і суспільства.

11. Impact study (in progress)

1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13		14		15		16		17		18		19		20		21		22		23		24		25		26		27		28		29		30		31		32		33		34		35		36		37		38		39		40		41		42		43		44		45		46		47		48		49		50		51		52		53		54		55		56		57		58		59		60		61		62		63		64		65		66		67		68		69		70		71		72		73		74		75		76		77		78		79		80		81		82		83		84		85		86		87		88		89		90		91		92		93		94		95		96		97		98		99		100		101		102		103		104		105		106		107		108		109		110		111		112		113		114		115		116		117		118		119		120		121		122		123		124		125		126		127		128		129		130		131		132		133		134		135		136		137		138		139		140		141		142		143		144		145		146		147		148		149		150		151		152		153		154		155		156		157		158		159		160		161		162		163		164		165		166		167		168		169		170		171		172		173		174		175		176		177		178		179		180		181		182		183		184		185		186		187		188		189		190		191		192		193		194		195		196		197		198		199		200		201		202		203		204		205		206		207		208		209		210		211		212		213		214		215		216		217		218		219		220		221		222		223		224		225		226		227		228		229		230		231		232		233		234		235		236		237		238		239		240		241		242		243		244		245		246		247		248		249		250		251		252		253		254		255		256		257		258		259		260		261		262		263		264		265		266		267		268		269		270		271		272		273		274		275		276		277		278		279		280		281		282		283		284		285		286		287		288		289		290		291		292		293		294		295		296		297		298		299		300		301		302		303		304		305		306		307		308		309		310		311		312		313		314		315		316		317		318		319		320		321		322		323		324		325		326		327		328		329		330		331		332		333		334		335		336		337		338		339		340		341		342		343		344		345		346		347		348		349		350		351		352		353		354		355		356		357		358		359		360		361		362		363		364		365		366		367		368		369		370		371		372		373		374		375		376		377		378		379		380		381		382		383		384		385		386		387		388		389		390		391		392		393		394		395		396		397		398		399		400		401		402		403		404		405		406		407		408		409		410		411		412		413		414		415		416		417		418		419		420		421		422		423		424		425		426		427		428		429		430		431		432		433		434		435		436		437		438		439		440		441		442		443		444		445		446		447		448		449		450		451		452		453		454		455		456		457		458		459		460		461		462		463		464		465		466		467		468		469		470		471		472		473		474		475		476		477		478		479		480		481		482		483		484		485		486		487		488		489		490		491		492		493		494		495		496		497		498		499		500		501		502		503		504		505		506		507		508		509		510		511		512		513		514		515		516		517		518		519		520		521		522		523		524		525		526		527		528		529		530		531		532		533		534		535		536		537		538		539		540		541		542		543		544		545		546		547		548		549		550		551		552		553		554		555		556		557		558		559		560		561		562		563		564		565		566		567		568		569		570		571		572		573		574		575		576		577		578		579		580		581		582		583		584		585		586		587		588		589		590		591		592		593		594		595		596		597		598		599		600		601		602		603		604		605		606		607		608		609		610		611		612		613		614		615		616		617		618		619		620		621		622		623		624		625		626		627		628		629		630		631		632		633		634		635		636		637		638		639		640		641		642		643		644		645		646		647		648		649		650		651		652		653		654		655		656		657		658		659		660		661		662		663		664		665		666		667		668		669		670		671		672		673		674		675		676		677		678		679		680		681		682		683		684		685		686		687		688		689		690		691		692		693		694		695		696		697		698		699		700		701		702		703		704		705		706		707		708		709		710		711		712		713		714		715		716		717		718		719		720		721		722		723		724		725		726		727		728		729		730		731		732		733		734		735		736		737		738		739		740		741		742		743		744		745		746		747		748		749		750		751		752		753		754		755		756		757		758		759		760		761		762		763		764		765		766		767		768		769		770		771		772		773		774		775		776		777		778		779		780		781		782		783		784		785		786		787		788		789		790		791		792		793		794		795		796		797		798		799		800		801		802		803		804		805		806		807		808		809		810		811		812		813		814		815		816		817		818		819		820		821		822		823		824		825		826		827		828		829		830		831		832		833		834		835		836		837		838		839		840		841		842		843		844		845		846		847		848		849		850		851		852		853		854		855		856		857		858		859		860		861		862		863		864		865		866		867		868		869		870		871		872		873		874		875		876		877		878		879		880		881		882		883		884		885		886		887		888		889		890		891		892		893		894		895		896		897		898		899		900		901		902		903		904		905		906		907		908		909		910		911		912		913		914		915		916		917		918		919		920		921		922		923		924		925		926		927		928		929		930		931		932		933		934		935		936		937		938		939		940		941		942		943		944		945		946		947		948		949		950		951		952		953		954		955		956		957		958		959		960		961		962		963		964		965		966		967		968		969		970		971		972		973		974		975		976		977		978		979		980		981		982		983		984		985		986		987		988		989		990		991		992		993		994		995		996		997		998		999		1000		1001		1002		1003		1004		1005		1006		1007		1008		1009		1010		1011		1012		1013		1014		1015		1016		1017		1018		1019		1020		1021		1022		1023		1024		1025		1026		1027		1028		1029		1030		1031		1032		1033		1034		1035		1036		1037		1038		1039		1040		1041		1042		1043		1044		1045		1046		1047		1048		1049		1050		1051		1052		1053		1054		1055		1056		1057		1058		1059		1060		1061		1062		1063		1064		1065		1066		1067		1068		1069		1070		1071		1072		1073		1074		1075		1076		1077		1078		1079		1080		1081		1082		1083		1084		1085		1086		1087		1088		1089		1090		1091		1092		1093		1094		1095		1096		1097		1098		1099		1100		1101		1102		1103		1104		1105		1106		1107		1108		1109		1110		1111		1112		1113		1114		1115		1116		1117		1118		1119		1120		1121		1122		1123		1124	
---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------	--

Теоретическое
направление

MP

Рейтинговый
контроль

11

Скажуна

СГ

Д
У

K

№ з/п	Назва дисципліни та видів навчальної роботи	Обсяг роботи (в год)							Розподіл за семестрами		Форми і методи навчання			
		Кредит ECTS	Всего годин	Аудиторні заняття					Самостійна робота	на один годину		Індивідуальні	Залік	Макс. робота
				Лекції	Семінари (практичні заняття)	Лекції з питань етики	Лабораторні заняття	Всього аудиторних занять		14	10			
I.	Цикл професійно-орієнтованої, гуманітарної та соціально-економічної підготовки	7,5	270	44	36		10	90	180					
I.1.	Навчальна частина	4,5	162	26	28			54	108					
I.1.1.	Філософська наука	1,5	54	8	10			18	36	1			1	
I.1.2.	Педагогіка і психологія вищої школи	3	108	18	18			36	72	1		2		
I.2.	Варіантальна частина	3	108	18	8		10	36	72					
I.2.1.	Використання комп'ютерної техніки в науковій та педагогічній діяльності	1,5	54	8			10	18	36	1			1	
I.2.2.	Теорія і практика управління навчальним закладом	1,5	54	10	8			18	36		2			
II.	Цикл фундаментальної професійної та практичної підготовки	28,5	1026	112	230			342	684					
II.1.	Навчальна частина циклу	21	756	64	188			252	504					
II.1.1.	Методика в технічній і педагогічній фізиці, дисципліні ВПЗ (англійська мова та література)	4,5	162	24	30			54	108	4		1		
II.1.2.	Комунікаційні стратегії	9	324		108			108	216	5,5	3	1,5		
II.1.3.	Лінгвістичний аналіз тексту	4	144	10	38			48	96		4		2	
II.1.4.	Актуальні проблеми германістики	3,5	126	30	12			42	84	3			1	
II.1.5.	Варіантальна частина циклу	7,5	270	48	42			90	180					
II.1.1.1.	Цикл дисциплін та самостійний вибір ВПЗ	4,5	162	28	26			54	108					
II.1.1.1.1.	Мова та мовна культура наукового дослідження	1,5	54	8	10			18	36		1,5		2	
II.1.1.1.2.	Випає освіта і гуманістичний підхід	1,5	54	10	8			18	36	1			1	
II.1.1.1.3.	Бібліографічна пласність	1,5	54	10	8			18	36		1,5		2	
II.1.2.1.	Цикл дисциплін самостійного вибору студентів	3	108	20	16			36	72					
II.1.2.1.1.	Блок													
II.1.2.1.1.1.	Історикофілософський	1,5 ⁰⁰	54 ⁰⁰	10 ⁰⁰	8 ⁰⁰			18 ⁰⁰	36 ⁰⁰		1,5 ⁰⁰		2 ⁰⁰	
II.1.2.1.1.2.	Нормативно-декретивний	1,5 ⁰⁰	54 ⁰⁰	10 ⁰⁰	8 ⁰⁰			18 ⁰⁰	36 ⁰⁰		1,5 ⁰⁰		2 ⁰⁰	
II.1.2.1.1.3.	Інформаційно-технологічний	1,5 ⁰⁰	54 ⁰⁰	10 ⁰⁰	8 ⁰⁰			18 ⁰⁰	36 ⁰⁰		1,5 ⁰⁰		2 ⁰⁰	
II.1.2.1.1.4.	Теорія англійської та американської літератури	1,5 ⁰⁰	54 ⁰⁰	10 ⁰⁰	8 ⁰⁰			18 ⁰⁰	36 ⁰⁰		1,5 ⁰⁰		2 ⁰⁰	
II.1.2.1.1.5.	Нормативно-літературознавство	1,5 ⁰⁰	54 ⁰⁰	10 ⁰⁰	8 ⁰⁰			18 ⁰⁰	36 ⁰⁰		1,5 ⁰⁰		2 ⁰⁰	
II.1.2.1.1.6.	Блок													
II.1.2.1.1.6.1.	Діалогізація мови	1,5 ⁰⁰	54 ⁰⁰	18 ⁰⁰				18 ⁰⁰	36 ⁰⁰	1 ⁰⁰			1 ⁰⁰	
II.1.2.1.1.6.2.	Діалогізація мови	1,5 ⁰⁰	54 ⁰⁰	18 ⁰⁰				18 ⁰⁰	36 ⁰					

Додаток В

Урядові накази та розпорядження

В.1

Про порядок розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою

Наказ МОН України від 31.02.1998 р. № 285

З метою реалізації Указу Президента від 12.09.95 р. № 832 (832/95) «Про основні напрями реформування вищої освіти України», Закону України «Про освіту» (1060-12), постанови Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 р. № 65 (65-98-п) «Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)» та наказу Міністерства освіти України від 04.03.98 р. № 86 «Про введення в дію «Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)» та про нормативне і навчально-методичне забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою»

Н А К А З У Ю:

1. Затвердити комплекс нормативних документів для розробки складових систем стандартів вищої освіти: освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця, освітньо-професійної програми підготовки фахівця, засобів діагностики рівня якості освітньо-професійної підготовки фахівця (додаток 1).

2. Затвердити склад робочих груп з розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою за спеціальностями освітньо-кваліфікаційних рівнів: молодший спеціаліст (додаток 2); спеціаліст, магістр (додаток 3) (додатки 2, 3 відсутні).

3. Затвердити голів робочих груп з розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою та напрямками підготовки (додаток 4) (додаток 4 відсутній).

Головам робочих груп сформувати склад робочих груп з розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців за спеціальностями освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр із складу робочих груп з розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення і підготовки фахівців за спеціальностями освітньо-кваліфікаційних рівнів молодший спеціаліст, спеціаліст, магістр. Залучити до роботи над стандартами всіх напрямів і спеціальностей фахівців освіти і інших галузей щодо екологічної, праці тощо для розробки відповідних змістовних елементів стандартів.

4. Робочим групам розробити освітньо-кваліфікаційні характеристики фахівців, освітньо-професійні програми підготовки фахівців, засоби діагностики рівня якості освітньо-професійної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційних рівнів молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр згідно з затвердженим комплексом нормативних документів для розробки складових системи стандартів вищої освіти у терміни, визначені наказом Міносвіти від 04.03.98 р. № 86. Розроблені документи подати для експертизи та затвердження в двох примірниках.

5. Експертизу складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців покласти на науково-методичні комісії Науково-методичної Ради Міносвіти України з відповідних напрямів та Інститут змісту і методів навчання.

6. Головному управлінню вищої освіти (Степко М.Ф.), Інституту змісту і методів навчання (Доній В.М.):

6.1. забезпечити робочі групи комплексом нормативних документів для розробки системи стандартів вищої освіти;

6.2. до 1 серпня 1998 року визначити графік і порядок проведення організаційних семінарів для представників робочих груп, призначити керівників семінарів, визначити вищі навчальні заклади, на базі яких проводяться семінари (додаток 5) (додаток 5 відсутній);

6.3. до 1 серпня 1998 року розробити вимоги до експертизи розробок складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою;

6.4. до 1 листопада 1998 року визначити перелік міністерств, відомств, інших державних установ, з якими необхідно погодження освітньо-кваліфікаційних характеристик за напрямками підготовки та за спеціальностями освітньо-кваліфікаційних рівнів молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр.

6.5. до 1 грудня 1998 року при інституті змісту і методів навчання створити Експертну групу з залученням фахівців міністерств, відомств, інших державних установ, визначених для погодження освітньо-кваліфікаційних характеристик.

7. Головному управлінню економіки та планування (Кіпень М.І.):

7.1. виділити на 1998-2000 роки вищим навчальним закладам, на базі яких створюються робочі групи для розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою, додаткові штатні одиниці (додаток 6) (додаток 6 відсутній).

8. Головному управлінню науки (Сидоренко С.І.):

8.1. віднести тематику досліджень, пов'язаних зі створенням освітньо-кваліфікаційних характеристик, освітньо-професійних програм, навчальних

планів, засобів навчання та діагностики рівня якості вищої освіти до актуального напрямку науково-дослідних робіт на 1998-2000 роки;

8.2. пропозиції вищих навчальних закладів щодо включення робіт за цією тематикою погодити з Інститутом змісту і методів навчання;

8.3. організувати разом з Інститутом змісту і методів навчання обговорення проблемних питань вищезгаданих робіт на науково-методичних конференціях.

9. Головам науково-методичних комісій Науково-методичної ради Міністерства освіти України, директору Інституту змісту і методів навчання забезпечити якісну експертизу розробок складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців відповідно до затвердженого комплексу нормативних документів для розробки складових системи стандартів вищої освіти.

10. Ректорам (директорам) вищих навчальних закладів, на базі яких створюються робочі групи:

10.1. встановити дійовий контроль за своєчасною і якісною розробкою складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою згідно з термінами, встановленими наказом Міносвіти України від 04.03.98 № 86;

10.2. створити необхідні умови для роботи робочих груп; забезпечити канцтоварами, комп'ютерною і розмножувальною технікою;

10.3. дозволити використання власних коштів та коштів із інших джерел для заохочення безпосередніх учасників робочих груп по розробці складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою;

10.4. для тиражування розроблених складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою (освітньо-кваліфікаційна характеристика фахівця, освітньо-професійна програма підготовки фахівця, засоби діагностики рівня якості освітньо-професійної програми підготовки фахівця) представити в Головне управління вищої освіти їх копії на магнітному носії (дискеті 3,5) згідно вимог (додаток 7).

11. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника міністра освіти України Бабака В. П.

Міністр

М. З. Згуровський

B.2

Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання

Рада з питань співпраці в галузі культури

Комітет з освіти

Відділ сучасних мов, Страсбург

2. Підхід, прийнятий у РРЕ

2.1. Діяльнісно-орієнтований підхід

Зрозумілі, прозорі та зв'язні (логічні) рекомендації щодо вивчення, викладання та оцінювання мов мають відповідати загальному баченню використання та вивчення мови. Власне кажучи, прийнятий нами підхід є діяльнісно - орієнтованим у тому сенсі, що користувачі мови й ті, що її вивчають, є насамперед «соціальними агентами», або ж членами суспільства. Вони мають виконувати певні завдання (що необов'язково пов'язані з мовленням) у певних умовах, специфічному оточенні та в окремій сфері діяльності. В той час як мовленнєві завдання виконуються у межах видів мовленнєвої діяльності, останні є складовою частиною ширшого соціального контексту, і лише він здатен надати їм повноцінного значення. Під словом «завдання» («задача») ми розуміємо виконання дій одним або більшою кількістю індивідів, які у стратегічній послідовності застосовують свої власні компетенції з метою досягнення певного результату. Підхід, що базується на діяльності, враховує також когнітивні, і, враховує також когнітивні, емоційні та вольові здібності, так само як і цілий ряд специфічних якостей, властивих індивіду і використовуваних ним у ролі соціального агента.

Згідно з цим будь-яка форма використання та вивчення мови може бути описана таким чином:

Використання мови, в тому числі і її вивчення, включає в себе дії, що виконуються особами, які в ролі окремих індивідів чи соціальних агентів розвивають ряд компетенцій, як загальних, так і - особливо - комунікативних мовленнєвих компетенцій. Сформовані компетенції використовуються в міру

необхідності у різних контекстах залежно від різних умов та різних потреб для здійснення різних видів мовленнєвої діяльності, до яких належать мовленнєві процеси продукції та/або сприйняття текстів, пов'язаних з певними темами у специфічних сферах. Використовуються ті стратегії, які здаються найбільш прийнятними для виконання накреслених завдань. Керівництво цими діями з боку учасників веде до посилення або модифікації їх компетенцій.

- *Компетенції* є сумою знань, умінь та характерних рис, що дозволяє особистості виконувати певні дії.

- *Загальні компетенції* це ті, що не є специфічними для мовлення, але такі, що необхідні для будь-якого роду діяльності, у тому числі й мовленнєвої.

- *Комунікативні мовні компетенції* - це такі, які забезпечують людині можливість діяти, застосовуючи специфічні лінгвістичні засоби.

- *Контекст* є скупченням подій або ситуаційних чинників (фізичних чи іншого роду), внутрішні х чи зовнішніх відносно особистості, у лоні яких відбуваються акти спілкування.

- *Види мовленнєвої діяльності* реалізуються в комунікативній мовленнєвій компетенції особи у специфічній сфері у вигляді процесів сприйняття та/або продукування одного чи більшої кількості текстів з метою виконання певної задачі.

- *Процеси мовлення* є низкою нейрологічних та фізіологічних явищ, що відбуваються під час усної та писемної продукції або рецепції.

- *Текст* є певним відрізком мовлення чи висловлюванням (усним та/або писемним), що стосується специфічної сфери. У процесі виконання певного завдання він стає актом мовленнєвої діяльності і може бути як опорою так і метою, як продуктом так і процесом.

- *Сфера* охоплює широкі сектори суспільного життя, в яких діє соціальний агент. Тут була прийнята класифікація порядку у межах головних категорій, релевантних для вивчення, викладання та використання мови: освітня, професійна, суспільна та особистісна сфери.

- *Стратегія* є певним чином організована, цілеспрямована та керована лінія поведінки, обрана індивідом для виконання завдання, яке він/вона ставить собі сам/сама, або з яким він/вона стикається.

- *Завдання* визначається як певна цілеспрямована дія, виконання якої Індивід вважає необхідним з метою досягнення певного результату у контексті проблеми, яку слід розв'язати; це є певним зобов'язанням, що підлягає виконанню, або ж метою, якої слід досягти. Ця дефініція охоплює цілий ряд дій, таких як пересунути шафу, написати книжку, домогтися певних умов при укладанні контракту, грати в карти, замовляти їжу в ресторані, перекладати іншомовний текст або готувати класну газету для групової роботи.

Зрозуміло, що вищеописані різноманітні категорії взаємопов'язані в усіх формах використання та вивчення мови, оскільки кожен етап процесу вивчення чи викладання мови певним чином стосується кожної з цих категорій: стратегій, завдань, текстів, загальних компетенцій індивіда, комунікативних мовленнєвих компетенцій, видів мовленнєвої діяльності, мовленнєвих процесів, контекстів і сфер.

Разом з тим цілком можливо, що у процесі вивчення та викладання мета і, як наслідок, оцінювання будуть сфокусовані на окремому компоненті або підкомпоненті. Інші компоненти в такому разі розглядаються як засоби чи аспекти, що виходять на перший план в інших випадках, або такі, що не є релевантними для даних обставин. Учні, викладачі, автори курсів, дидактичних матеріалів і тестів неминуче залучаються до цього процесу зосередження на окремих параметрах та визначення того, як мають розглядатись і враховуватись інші параметри. Це буде проілюстровано нами нижче. Проте загальновідомо, що хоча найчастіше метою навчальної програми є розвиток комунікативних умінь (можливо тому, що це найкраще представлено у методологічному підході?), деякі програми в дійсності націлені на досягнення кількісного або якісного розвитку видів мовленнєвої діяльності на іноземній мові. Інші підкреслюють необхідність оволодіння нею (МД) у якійсь окремій сфері;

ще інші наполягають на розвитку певних загальних компетенцій, тоді як ще інші зосереджуються на окремих стратегіях. Твердження про те, що «все є взаємопов'язаним», не означає, що цілі не можуть бути диференційовані.

Кожна з виділених вище категорій може бути поділена на під-категорії, які, у свою чергу, теж поділяються. Це буде розглядатись у наступних розділах. Тут

ми розглядаємо лише різні компоненти загальних компетенцій, компоненти комунікативної компетенції та видів мовленнєвої діяльності і сфер.

2.1.1 Загальні компетенції індивіда

Загальні компетенції користувачів або тих, хто вивчає мову (див. розділ 5.1), складаються, зокрема, з їх знань, умінь та життєвого досвіду, а також з їх уміння вчитися. Знання, у декларативному смислі (*savoir*, див. 5.1.1), розуміються як результат формального навчання (академічні знання). Будь-яка сфера людського спілкування залежить від загального знання світу. Знання, необхідні у процесі використання та вивчення мови, не є безпосередньо пов'язаними з мовою та культурою. Академічні знання з освітньої, наукової або технічної галузі та академічні й емпіричні знання з професійної сфери відіграють, безперечно, важливу роль під час сприйняття та розуміння текстів на іноземній мові, пов'язаних з цими сферами. Разом з тим емпіричні знання у сфері повсякденного життя (розпорядок дня, їжі, засоби транспорту, зв'язку та інформації), в публічній або приватній сферах є найсуттєвішими для організації іншомовної мовленнєвої діяльності. Знання спільних цінностей та ідеалів, прийнятих соціальними групами в інших країнах або регіонах (як, наприклад, релігійні вірування, табу, що виникли у ході спільної історії, і т.д.), є найсуттєвішими для міжкультурного спілкування. Ці численні сфери знань варіюються щодо кожного окремого індивіда. Вони можуть бути культурноспецифічними й одночасно відноситись до більш універсальних категорій і констант. Кожне нове знання не просто додається до знань, набутих раніше. Воно обумовлюється природою, багатством і структурою попередніх знань людини і, внаслідок цього, слугує, нехай навіть частково, зміні та перебудові останніх. Звичайно, знання, вже набуті індивідом раніше, безпосередньо пов'язані з вивченням мови. У багатьох випадках методи викладання та вивчення уже враховують це усвідомлення світу. Проте у деяких контекстах (занурення, відвідування школи або університету, де мова навчання не є рідною) відбувається одночасне і скорельоване збагачення лінгвістичних та інших знань. Отже слід ретельно враховувати взаємовідношення між знаннями і комунікативною компетенцією.

Вміння та know-how (*savoir-faire*, див. розділ 5.1.2), чи то вміння водити автомобіль, грати на скрипці або вести збори, залежать передусім від здатності

виконувати певні послідовні дії, ніж від власне знань. Проте це вміння може бути полегшене шляхом оволодіння "забутими" знаннями або супроводжуватись різними формами життєвого досвіду (компетенцій). Наприклад, здійснюватись на фоні ослабленої уваги або наполегливості під час виконання завдання. Так, у наведеному вище прикладі про керування автомобілем, коли внаслідок повторення і досвіду воно стає серією майже автоматичних процесів (вмикання двигуна, переключення швидкості тощо), спочатку це керування здійснюється в експліцитних, окремих свідомих та вербалізованих операціях ("Повільно натиснути на педаль зчеплення, плавно переключити на третю швидкість, тощо") та в усвідомленні певних фактів (напр., що є три педалі в автомобілі з ручним управлінням і т.д.). Людина вже не зосереджується на таких деталях після того, як "навчилась водити автомобіль". Коли вчишся водити, то потребуєш, як правило, високого ступеня концентрації та усвідомлення того, що робиш, особливо коли йдеться про власний імідж (ризикуюєш осоромитись, видатись некомпетентним). Коли ж водій досягає певного рівня, від нього очікують більшої впевненості у власних силах та легкості в діях; інакше існує небезпека для пасажирів та інших автомобілістів. Як видно, неважко провести паралелі з деякими аспектами оволодіння мовою (напр., навчання вимови чи певних розділів граматики, таких як флексивна морфологія).

Життєвий досвід (компетенція існування) (*savoir-etre*, див. 5.1.3) може розглядатись як сума індивідуальних характеристик, рис та звичок особистості, які стосуються, наприклад, самоусвідомлення або уявлення про інших (людей) та готовності вступити до спільної взаємодії з іншими людьми. Компетенція такого типу розглядається не як простий результат суми незмінних характеристик особистості. Вона включає чинники, які є продуктом різного роду "окультурювання" і можуть змінюватись. Ці особистісні риси, звички та особливості темпераменту є параметрами, що мають бути враховані під час вивчення та викладання мови і мають бути описані в наших рекомендаціях, як би складно не було давати їм визначення. Вони розглядаються як складова частина загальних компетенцій індивіда і, отже, як аспект його/її здібностей. Оскільки вони підлягають оволодінню чи видозмінам у процесі використання та вивчення (напр., однієї або більше мов), формування навичок може бути самостійною

метою. Як уже зазначалося нами, життєвий досвід (компетенція існування) має відношення до культури і тому є чутливою сферою для міжкультурного пізнання і взаємовідносин: спосіб, у який людина, що належить до певної культури, виражає дружні почуття та зацікавленість, може бути сприйнятий носієм іншої культури як агресивний або образливий.

Здатність до навчання (уміння вчитися) (*savoir-apprendre*, див. 5.1.4) мобілізує життєвий досвід, декларативні знання та вміння і сприяє розвитку компетенцій різних типів. Уміння вчитися може також розглядатись як "знання або готовність до того, щоб відкрити "іншість" - також і тоді, коли це стосується іншої мови, іншої культури, інших людей або нових галузей знань. Хоча поняття уміння вчитися має загальне значення, воно особливо релевантне для вивчення мови. Стосовно учнів, яких маємо на увазі, уміння вчитися може охоплювати різні рівні та комбінації певних аспектів життєвого досвіду, декларативних знань, умінь та *know-how*, таких як:

- Життєвий досвід: готовність виявляти ініціативу або навіть ризикувати у процесі безпосереднього спілкування і таким чином сприяти власному говорінню та викликати бажання спілкуватись у людей, з якими говориш, попросивши їх, наприклад, перефразувати сказане ними простішими засобами тощо. Це ж саме стосується також умінь слухати, про важливу роль яких уже говорилося, оскільки існує високий ступінь ризику культурного непорозуміння під час спілкування з іншими.

- Декларативні знання: напр., знання того, яким морфолого-синтаксичним зв'язкам відповідають певні зразки відмінювання у конкретній мові, або знання про табу чи окремі ритуали, пов'язані з харчуванням чи сексуальним життям у деяких культурах, а також знання про деякі можливі релігійні конотації.

- Вміння та *know-how* (навички): це, напр., легкість у користуванні словником, здатність вільно користуватись певним документаційним центром; знання про те, як маніпулювати аудіовізуальними матеріалами або засобами комп'ютерного зв'язку (напр., Інтернетом) як засобом навчання. Для одного й того ж індивіда може існувати багато варіантів застосування вмінь та навичок і здатності діяти у нових обставинах:

- Варіанти в залежності від певної події, від того, з чим або з ким має справу індивід: новими людьми, абсолютно невідомою сферою знань, невідомою культурою, іноземною мовою.

- Варіанти в залежності від контексту: в одній і тій же ситуації (напр., стосунки між батьками й дітьми всередині даної спільноти) процеси усвідомлення і пошуку значень/понять будуть, безперечно, відрізнятись у. етнолог, туриста, місіонера, журналіста, вчителя або лікаря, кожен з яких діє у відповідності до власної спеціальності і точки зору. Варіанти в залежності від превалюючих обставин та минулого досвіду: дуже вірогідно, що вміння, які застосовуються під час вивчення п'ятої іноземної мови, будуть відрізнятись від тих, що діють під час вивчення першої.

Подібні варіації можуть розглядатися поряд із такими поняттями як «стилі навчання» або «профілі (напрями) навчання» у тому смислі, коли навчання не розглядається як процес, твердо встановлений раз і назавжди.

У процесі навчання стратегії, які обрані індивідом для досягнення поставленої мети, будуть залежати від набору різних здібностей, притаманних йому/їй. Лише завдяки різноманітності досвіду навчання - чи то буде особистий, чи повторюваний досвід - особистість розвиває своє вміння вчитися.

Науковий редактор українського видання
доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва.
К.: Ленвіт, 2003. 273 с.

В.3

Про розроблення державних стандартів вищої освіти

Кабінет Міністрів України
П О С Т А Н О В А
від 7 серпня 1998 р. № 1247 Київ

Відповідно до статті 15 Закону України «Про освіту» ([1060-12](#)) Кабінет Міністрів України **п о с т а н о в л я є**:

Міністерству освіти до 1 грудня 1998 р. розробити і подати на затвердження Кабінету Міністрів країни державні компоненти державних стандартів вищої освіти з кожного освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівня виходячи з вимог до державних стандартів вищої освіти (згідно з додатком).

Прем'єр-міністр України

В. ПУСТОВОЙТЕНКО

Інд.28

Додаток
до постанови Кабінету Міністрів України
від 7 серпня 1998 р. № 1247

ВИМОГИ **до державних стандартів вищої освіти**

Загальні положення

1. Державні стандарти вищої освіти встановлюють вимоги до змісту, обсягу і рівня освітньої та фахової підготовки. Вони є основою оцінки освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівня громадян незалежно від форм одержання вищої освіти. Відповідність освітніх послуг державним стандартам вищої освіти визначає якість освітньої та наукової діяльності вищих навчальних закладів.

2. Державні стандарти вищої освіти застосовуються з метою забезпечення якості вищої освіти і потреб народного господарства, науки та культури у фахівцях, а також розроблення, впровадження та удосконалення нормативної і навчально-методичної бази, що регламентує підготовку фахівців з вищою освітою.

Державні стандарти вищої освіти є обов'язковими для виконання усіма суб'єктами в системі вищої освіти.

3. Державні стандарти вищої освіти базуються на Законі України "Про освіту" ([1060-12](#)), інших нормативно-правових актах, що регулюють відносини в системі вищої освіти.

4. З урахуванням положень Державної системи стандартизації України (ДСТУ 1.0-93) встановлюються такі компоненти державних стандартів вищої освіти:

1) державна компонента, що має такі складові:

Державний стандарт вищої освіти. Перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями;

Державний стандарт вищої освіти. Перелік кваліфікацій за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями;

Державний стандарт вищої освіти. Освітній рівень базової вищої освіти;

Державний стандарт вищої освіти. Освітній рівень повної вищої освіти;

Державний стандарт вищої освіти. Освітньо-кваліфікаційний рівень молодшого спеціаліста;

Державний стандарт вищої освіти. Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавра;

Державний стандарт вищої освіти. Освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста, магістра;

2) галузева компонента, що має такі складові:

Стандарт вищої освіти. Терміни та визначення;

Стандарт вищої освіти. Перелік спеціалізацій за спеціальностями вищої освіти;

Стандарт вищої освіти. Освітньо-кваліфікаційна характеристика;

Стандарт вищої освіти. Освітньо-професійна програма;

Стандарт вищої освіти. Засоби діагностики рівня освітньо-професійної підготовки;

3) компонента вищого навчального закладу, що має такі складові:

Стандарт вищої освіти. Варіативна частина освітньо-кваліфікаційної характеристики;

Стандарт вищої освіти. Варіативна частина освітньо-професійної програми;

Стандарт вищої освіти. Варіативна частина засобів діагностики рівня освітньо-професійної підготовки.

5. Державні стандарти вищої освіти забезпечують:

формування змісту освіти, який дає змогу випускнику вищого навчального закладу виконувати професійні завдання, що визначаються вимогами у сфері праці, науки, культури;

можливість визначення рівня освітньої та професійної підготовки фахівця.

6. Впровадження галузевої компоненти державного стандарту вищої освіти, розроблення і впровадження компоненти вищого навчального закладу здійснюється вищим навчальним закладом з додержанням нормативів навчального навантаження.

Обсяг навчального навантаження визначається кількістю академічних годин, необхідних для навчання за освітньо-професійною програмою підготовки фахівців відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня.

7. Термін навчання визначається галузевою компонентою державного стандарту вищої освіти за спеціальністю відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня і не може перевищувати терміну, визначеного в постанові Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 р. № 65 ([65-98-п](#)) «Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)» (Офіційний вісник України, 1998 р., № 3, ст. 108). При цьому тривалість навчального дня, за очною формою навчання з урахуванням усіх форм і видів навчальної роботи не повинна перевищувати 9 академічних годин. Навчальний тиждень за очною формою навчання становить не більш як 54 академічні години, заочної (дистанційної) - не більш як 27 академічних годин. Тривалість академічної години становить 45 астрономічних хвилин.

Вимоги до державної компоненти державних стандартів вищої освіти

8. Перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями, - це класифікатор галузей освіти (за ознакою спільності узагальнених структур діяльності), напрямів підготовки (за ознакою спорідненого змісту освіти) і спеціальностей (за ознакою об'єкта діяльності або виробничої функції).

Перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями, формується з урахуванням:

1) вимог державних нормативних документів, що регламентують суспільний поділ праці в Україні, а саме:

Державного класифікатора професій ([v0257217-95](#), [va257217-95](#), [vb257217-95](#));

Державного класифікатора видів економічної діяльності;

Міжнародної стандартної класифікації освіти;

2) вимог Державного класифікатора професій щодо встановлення освітньо-кваліфікаційних рівнів спеціальностей;

3) відображення у назвах спеціальностей освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавра, спеціаліста і магістра узагальненого об'єкта діяльності фахівця, назвах спеціальностей освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста виробничої функції, яку здійснює фахівець, та предмета його діяльності.

9. Перелік кваліфікацій за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями - це класифікатор певних завдань та обов'язків, що їх повинна виконувати особа, яка має певний освітньо-кваліфікаційний рівень.

Перелік кваліфікацій за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями формується на підставі Державного класифікатора професій ([v0257217-95](#), [va257217-95](#), [vb257217-95](#)) і визначає кваліфікації для кожного напрямку та спеціальності відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня.

10. Освітній рівень - це характеристика вищої освіти за рівнем сформованості якостей, що забезпечують всебічний розвиток особистості і є достатніми для здобуття відповідної кваліфікації.

Освітньо-кваліфікаційний рівень - це характеристика вищої освіти за рівнем сформованості якостей, що забезпечують здатність особи виконувати відповідні фахові завдання чи обов'язки на певному кваліфікаційному рівні.

Державна компонента державного стандарту вищої освіти з певного освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівня повинна:

1) бути взаємоузгодженою, а сукупність її вимог забезпечувати певний рівень освітньо-професійної підготовки фахівців;

2) визначати структуру відповідних галузевої компоненти та компоненти вищого навчального закладу;

3) забезпечувати можливість розроблення галузевої компоненти та компоненти вищого навчального закладу, які б враховували особливості профілю підготовки фахівців;

4) включати настанови щодо застосування відповідних складових державних стандартів вищої освіти;

5) передбачати обов'язковість їх виконання вищими навчальними закладами незалежно від форми навчання;

6) містити посилання на нормативні документи, покладені в основу їх розроблення.

11. У державних компонентах повинні бути визначені їх розробники.

12. Державні компоненти затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Вимоги до галузевої компоненти державних стандартів вищої освіти

13. Терміни та визначення, які вживаються у сфері вищої освіти, розробляються і затверджуються Міносвіти.

14. Перелік спеціалізацій за спеціальностями вищої освіти - це класифікатор певних завдань та обов'язків фахівця в межах спеціальності за ознакою відмінностей у продуктах діяльності, її засобах, умовах.

Перелік спеціалізацій за спеціальностями вищої освіти затверджується Міносвіти.

15. Освітньо-кваліфікаційна характеристика випускника вищого навчального закладу узагальнює зміст освіти, тобто відображає цілі освітньої та професійної підготовки, визначає місце фахівця в структурі господарства і вимоги до його компетентності, інших соціально важливих якостей.

Освітньо-кваліфікаційна характеристика повинна відображати соціальне замовлення на підготовку фахівця з урахуванням аналізу професійної діяльності та вимоги до змісту освіти і навчання з боку держави та окремих замовників.

Освітньо-кваліфікаційна характеристика встановлює вимоги до освітнього рівня і галузеві кваліфікаційні вимоги до соціально-виробничої діяльності, а саме:

професійне призначення та умови використання випускників вищих навчальних закладів певної спеціальності та освітньо-кваліфікаційного рівня;

освітні і кваліфікаційні вимоги до випускників вищих навчальних закладів, тобто систему виробничих функцій, типових завдань їх діяльності та умінь, необхідних для вирішення цих завдань;

вимоги до атестації освітньої та професійної підготовки випускників вищих навчальних закладів.

Освітньо-кваліфікаційна характеристика розробляється спільно відповідними установами, що належать до сфери праці та професійної освіти, Міносвіти, Мінпраці, а також міністерствами - замовниками підготовки фахівців і затверджується у порядку, визначеному Міносвіти і Мінпраці.

16. Освітньо-професійна програма визначає нормативну частину змісту навчання, встановлює вимоги до змісту, обсягу та рівня освітньої і професійної підготовки фахівця відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня певної спеціальності.

Освітньо-професійна програма призначена для органів управління вищою освітою та вищих навчальних закладів, що готують фахівців певного профілю.

Освітньо-професійна програма встановлює:

розподіл обсягу освітньо-професійної програми за циклами підготовки в академічних годинах;

нормативну частину змісту навчання у навчальних елементах, їх інформаційний обсяг та рівень засвоєння у процесі підготовки відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики;

рекомендований перелік навчальних дисциплін;

форми контролю та державної атестації;

нормативний термін навчання.

Освітньо-професійна програма включає:

цикли гуманітарної, соціально-економічної та природничо-наукової підготовки, що забезпечує певний освітній рівень;

цикл професійної (професійно-орієнтованої) та практичної підготовки, що разом з попередніми циклами забезпечує певний, освітньо-кваліфікаційний рівень.

Цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки, як правило, включає такі навчальні дисципліни:

1) для молодших спеціалістів: історія України, ділова українська мова, іноземна мова, суспільствознавство (філософія, політологія, соціологія);

2) для бакалаврів: філософія (філософія, етика, естетика, логіка), політологія, основи економічних теорій, правознавство (основи права та основи конституційного права України), історія України (історія України, українська культура та українознавство), ділова українська мова, релігієзнавство, психологія, іноземна мова.

Кількість навчальних годин з кожної навчальної дисципліни визначає Міносвіти.

Перелік навчальних дисциплін циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки, а також кількість навчальних годин, відведених на їх вивчення, для освітньо-кваліфікаційних рівнів спеціаліста, магістра визначаються у порядку, встановленому Міносвіти.

Освітньо-професійна програма розробляється, погоджується і затверджується у порядку, визначеному Міносвіти.

17. Засоби діагностики використовуються при атестації випускників вищих навчальних закладів, яка проводиться з метою визначення відповідності показників якості вищої освіти встановленим державними стандартами вищої освіти.

Для атестації випускників вищих навчальних закладів використовуються як об'єктивні тестові методики (тестовий державний іспит), так і методики, орієнтовані на суб'єктивну інтерпретацію показників якості вищої освіти (захист кваліфікаційної роботи).

Атестація випускників вищих навчальних закладів здійснюється державною екзаменаційною (кваліфікаційною) комісією, іншими уповноваженими органами.

Стандартизованим засобом вимірювання показників якості вищої освіти є тести об'єктивного контролю рівня освітньо-професійної підготовки фахівців та діагностичні методики, орієнтовані на виявлення якостей особи (психометричні тести).

Тести об'єктивного контролю рівня освітньо-професійної підготовки фахівців - це стандартизована методика визначення відповідності досягнутого у результаті реалізації освітньо-професійної програми рівня знань, умінь і навичок випускника

вищого навчального закладу вимогам, що визначаються в освітньо-кваліфікаційній характеристиці.

Тести об'єктивного контролю повинні проходити стандартизацію. Змістова частина тесту затверджується Міносвіти та відповідними галузевими міністерствами.

Засоби діагностики рівня освітньо-професійної підготовки (рівня якості освітньо-професійної підготовки) розробляються, погоджуються і затверджуються у порядку, визначеному Міносвіти.

**Вимоги до компоненти вищого навчального закладу
державних стандартів вищої освіти**

18. Варіативні частини освітньо-кваліфікаційних характеристик, освітньо-професійних програм та засобів діагностики рівня освітньої та професійної підготовки випускника вищого навчального закладу розробляються, погоджуються і затверджуються у порядку, визначеному Міносвіти.

19. Склад, форму та процедуру застосування засобів діагностики рівня освітньо-професійної підготовки відповідно до вимог варіативного компонента освітньо-кваліфікаційної характеристики визначає вищий навчальний заклад.

Міністр Кабінету Міністрів України

А. ТОЛСТОУХОВ

Додаток Г

Лекції до курсу

«Методика розробки навчальних програм та їх оцінювання»

Тема 1 «Трансформації вищої освіти в Україні в кінці ХХ–на початку ХХІ століття»

Лекція, 2 год.

План

1. Політичні та суспільно-економічні передумови освітніх перетворень
2. Головні чинники модернізації вітчизняної освіти
3. Аксіологічний підхід до формування змісту вищої освіти
4. Європейський вимір вищої освіти України

Рекомендована література до теми

1. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : навч. посіб. 3-є вид., доопрац. і доп. Київ : Знання, 2008. 566 с.
2. Корнієнко М. М. Людиноцентрична парадигма мовлення і мислення. *Молодий вчений*. № 11 (75), листопад 2019 р. С. 778–781. (У співавт.).
3. Корнієнко М. М. Філософський вектор іншомовної підготовки студентів-філологів (кінець ХХ–початок ХХІ ст.). *Нова педагогічна думка*. № 1 (109). 2022. С. 61–65.
4. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі. 2-е вид. Київ : Т-во «Знання» України, 2011. 520 с.
5. Лозова В. І. Педагогічні цінності сучасної освіти: хрестоматія. Освітологія : навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / укл.: Огнев'юк В. О., Сисоєва С. О. Київ : ВП «Едельвейс». 2013. 744 с. С.130–133.
6. Сбруєва А. А. Порівняльна педагогіка : навч. посіб. 2-е вид, стер. Суми : ВТД «Університетська книга», 2004. 320 с. С. 73.

Реформування підготовки фахівців із вищою освітою в кінці ХХ століття пов'язується з процесами становлення національної освіти в умовах незалежної України та з урахуванням глобалізаційних процесів, що охоплюють суспільно-

політичний простір багатьох розвинутих країн і відбуваються насамперед у культурно-технологічній сфері й мають виразний аксіологічний характер.

Актуалізується проблема трансформації змістового й формального аспектів сучасної освіти на ціннісних засадах, орієнтуючи на нове мислення, що передбачає змінне освітнє середовище, яке трансформується з урахуванням не лише регіональних і національних потреб, а й глобальних та індивідуальних.

Головними чинниками освітніх трансформацій виступають закони України про освіту та вищу освіту, державні освітні програми, доктрини і стратегії, урядові постанови та накази, що складають нормативно-правові засади розвитку вітчизняної вищої освіти в період із 1991 по 2024 рр.

Якісні перетворення іншомовної підготовки фахівців зумовлюються європейським вибором України в процесі стандартизації змісту, форм і результатів вищої освіти в контексті Болонської декларації та загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, стверджені в чинному Законі України «Про вищу освіту».

Питання для самоперевірки:

1. Розкрийте головні політичні передумови трансформацій вищої освіти в Україні в кінці XX–на поч. XXI століття.
2. Схарактеризуйте соціально-економічний контекст освітніх перетворень у 90-х рр. минулого століття.
3. Назвіть і поясніть основні чинники формування змісту іншомовної підготовки магістрів-філологів.
4. Обґрунтуйте актуальність аксіологічного підходу до формування змісту підготовки майбутніх учителів іноземних мов.
5. Поясніть європейський вибір української освіти.

Тема 2 «Етапи розвитку програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів»

Лекція, 2 год.

План

1. Підготовчий етап (1991–1992 рр.)
2. Початковий етап (1993–1997 рр.)
3. Трансформаційний етап (1998–2005 рр.)
4. Трансформаційно-стандартизаційний етап (2006–2013 рр.)
5. Стандартизаційний етап (2014–2024 рр.)

Рекомендована література до теми

1. Безлюдна В. В. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах України (1948–2016 рр.): дис... д-ра пед. н.: 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. 439 с.
2. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : навч. посіб. 3-є вид., доопрац. і доп. Київ : Знання, 2008. 566 с.
3. Корнієнко М. М. Періодизація іншомовної підготовки магістрів-філологів в Україні (кін. 20–поч. 21 ст.). *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. Вип. 1, 2022. С. 143–151.
4. Корнієнко М. М. Проблеми розвитку методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів філології в Україні на сучасному етапі. *Нова педагогічна думка*. № 2 (114). 2023. С. 83–88.
5. Корнієнко М. М. Сучасні шляхи й принципи модернізації освітніх програм іншомовної підготовки магістрів філології України. *International Science Journal of Education & Linguistics*. № 2 (6). 2003. С. 1–8.
6. Sultanova Natalia, Korniienko Mariia. Trends of alteration of educational programs of foreign language training of philology masters (at the beginning of the 21st century). *Гірська школа Українських Карпат*. 2022. № 27. С. 69–73.

Активні трансформації програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів у кінці минулого й на початку нинішнього століття

відбуваються протягом двох часових періодів і налічують п'ять етапів істотних освітніх перетворень. Перший період називаємо часом *перебудови освіти* в Україні (1991–1997 рр.), який складається з двох етапів розвитку програмово-методичного забезпечення навчання англійської мови студентів магістратури: *пропедевтичного* (1-й етап, 1991–1992 рр.) і *початкового* (2-й етап, 1993–1997 рр.).

Другий період означає пору *стандартизації освіти* в Україні (1998–2024 рр.) і складається з трьох етапів розвитку програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів: *трансформаційного* (1-й етап, 1998–2005 рр.), *трансформаційно-стандартизаційного* (2-й етап, 2006–2013 рр.) та *стандартизаційного* (3-й етап, 2014–2024 рр.).

Періодизація іншомовної підготовки магістрів-філологів – майбутніх учителів/викладачів іноземних мов покликана допомогти простежити трансформації програмово-методичного забезпечення цієї підготовки, виявити часові періоди й характерні етапи освітнього процесу на другому (магістерському) освітньо-кваліфікаційному рівні, визначити основні передумови й чинники освітніх перетворень на кожному етапі, виявити особливості й тенденції модернізації вищої освіти в Україні загалом.

Питання для самоперевірки:

1. Назвіть основні передумови й чинники розвитку програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів на підготовчому етапі.
2. Поясніть особливості початкового етапу трансформацій іншомовної підготовки магістрів.
3. Схарактеризуйте трансформаційний етап підготовки магістрів – майбутніх учителів іноземних мов.
4. Розкрийте особливості трансформаційно-стандартизаційного етапу магістерської підготовки філологів.
5. Висвітліть специфіку стандартизаційного етапу розвитку програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів.
6. Укажіть, на які періоди розподіляються перелічені етапи та які наскрізні тенденції освітніх перетворень.

Тема 3 «Тенденції та перспективи розвитку програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів»

Лекція, 2 год.

План

1. Тенденції формування освітніх програм іншомовної підготовки магістрів-філологів
2. Тенденції розроблення методичного ресурсу магістерської підготовки вчителів англійської мови
3. Перспективи розвитку програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів

Рекомендована література до теми

1. Андрущенко В. П. Основні характеристики європейської університетської освіти та можливості їх реалізації в системі освіти України. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Вип. 26. 2011. С. 3-15.
2. Корнієнко М. М. Тенденції розвитку програмового забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів у закладах вищої освіти України на сучасному етапі. *Нова педагогічна думка*. № 4 (112). 2022. С. 61-65.
3. Корнієнко М. М. Технологія розроблення освітніх програм іншомовної підготовки магістрів-філологів. *Педагогічна наука і освіта XXI століття*. Науково-методичний журнал. Вип. 2. Рівненський державний гуманітарний університет. Рівне, 2024. С.115-125.
4. Корнієнко М. М. Сучасні шляхи й принципи модернізації освітніх програм іншомовної підготовки магістрів філології України. *International Science Journal of Education & Linguistics*. № 2 (6). 2003. С. 1-8.
5. Ніколаєнко С. М. Стратегія розвитку освіти України: початок XXI століття. Київ : Знання, 2006. 253 с.
6. Розроблення освітніх програм – методичні рекомендації / авт.: В. М. Захарченко, В. І. Луговий, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова / за ред. В. Г. Кременя. Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. 120 с

Інтерес до тенденцій розвитку освіти пояснюється прагненням приведення вітчизняних освітніх систем у відповідність до європейських стандартів.

Історіографічний і ретроспективний аналіз проблеми дає змогу виокремити дві групи тенденцій: а) тенденції становлення і розвитку програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів у період із 1991 по 2024 роки; б) тенденції, що окреслюють перспективу подальшого розвитку й трансформацій програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів у сучасному освітньому просторі.

Основними тенденціями освітнього програмотворення у вказаний період є насамперед стандартизація освіти, подальша диференціація ступеневої підготовки фахівців високої кваліфікації, кредитно-трансферна система організації навчального процесу, що сприяють інтеграції змісту вищої освіти, академічній мобільності викладачів і студентів та вільному доступу випускників до загальноєвропейського ринку праці.

Стратегічними тенденціями програмування іншомовної магістерської освіти вчителів-філологів та розроблення відповідного методичного забезпечення є: а) стандартизація змісту й форм магістерської освіти; б) студентоцентричність програмово-методичного забезпечення; в) варіативність освітніх компонент та методичного забезпечення; г) урахування національних і регіональних чинників у програмово-методичному забезпеченні іншомовної підготовки магістрів; д) актуалізація процесуального чинника реалізації освітніх програм та їх методичного супроводу.

Питання для самоперевірки:

1. Поясніть тенденції перетворень магістерської підготовки вчителів іноземних мов у 90—х роках минулого століття.
2. Висвітліть тенденції розвитку магістерської іншомовної освіти філологів на перетині століть (1998–2001 рр.).
3. Схарактеризуйте стратегічні тенденції трансформацій програмово-методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів.
4. Окресліть перспективи подальшого розвитку магістерської підготовки вчителів англійської мови.

Додаток Д

Інфографіка розвитку освіти України в період із 1991 по 2024 роки

Інфографіка розвитку освіти України протягом 1991-1997 рр.

№	Назва документу	Дата	№	Вид
1	Закон України «Про освіту»	1991	34	Відомості Верховної ради
2	Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах	02.06. 1993	161	Наказ МОН України
3	Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»)	1993		Радянська школа
4	Про перелік напрямів підготовки фахівців з вищою освітою за професійним спрямуванням спеціальностей різних кваліфікаційних рівнів та робітничих професій	18.05. 1994	325	Постанова КМУ
5	Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями	24.05. 1997	507	Постанова КМУ
6	Конвенція про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні	11.04. 1997	ETS №165	Ліссабон

Інфографіка розвитку освіти України протягом 1998-2005 рр.

№	Назва документу	Дата	№	Вид
1.	Положення про освітні кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)	20.01. 1998	65	Постанова КМУ
2.	Комплекс нормативних документів для розробки складових системи стандартів вищої освіти	04.03. 1998	86	Наказ МОН України
3.	Про порядок розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою	31.07. 1998	285	Наказ МОН України
4.	Про розроблення державних стандартів вищої освіти	17.08. 1998	1247	Постанова КМУ
5.	Про затвердження Порядку надання навчальній літературі, засобам навчання і навчальному обладнанню грифів та свідоцтв МОН України	07.06. 2001; 23.12. 2004	440; 973	Накази МОН України
6.	Закон України «Про вищу освіту»	2002	20	Відомості Верховної Ради

7.	Національна доктрина розвитку освіти	17.04.2002	347	Указ Президента України
8.	Загальноєвропейські «Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання»	2003 273 с.	Ред. С.Ю. Ніколаєва	Київ: Ленвіт
9.	Про затвердження «Концептуальних засад розвитку педагогічної освіти в Україні та її інтеграції в європейський простір»	31.12.2004	998	Наказ МОН України
10.	Про затвердження «Рекомендацій щодо розроблення навчальних програм навчальних дисциплін»	24.03.2004	152	Наказ МОН України
11.	Методичні рекомендації щодо структури, змісту та обсягів підручників і навчальних посібників для вищих навчальних закладів	29.07.2005	6	Наук.-метод. центр вищої освіти МОН України
12.	Класифікатор професій ДК 003:2005	26.12.2005	375	Наказ Державного стандарту України
13.	Приєднання України до Болонського процесу	19.05.2005		Бергенське комюніке

**Інфографіка
розвитку освіти України протягом 2006-2013 рр.**

№	Назва документу	Дата	№	Вид
1.	Державна програма «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті та науці» на 2006–2010 роки	07.12.2005	1153	Постанова КМУ
2.	Про затвердження порядку надання навчальній літературі, засобам навчання і навчальному обладнанню грифів та свідоцтв Міністерства освіти і науки України	17.06.2008	537	Наказ МОН України
3.	Про Концепцію організації підготовки магістрів в Україні	10.02.2010	99	Наказ МОН України
4.	Національний класифікатор України ДК 003:2010 «Класифікатор професій	28.07.2010	327	Наказ Держ-споживстандарту України
5.	Про введення в дію переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра	27.08.2010	787	Постанова КМУ

6.	Про затвердження Національної рамки кваліфікацій	23.11.2011	1341	Постанова КМУ
7.	Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року	25.06.2013	34/2013	Указ Президента України

Інфографіка
розвитку освіти України протягом 2014-2024 рр.

№	Назва документу	Дата	№	Вид
1.	Закон України «Про стандартизацію»	05.06.2014	1315-VII	ВР України
2.	Закон України «Про вищу освіту»	01.07.2014	1556-VII	ВР України
3.	Про особливості формування навчальних планів на 2015/2016 навчальний рік	26.01.2015	47	Наказ МОН України
4.	Закон України «Про освіту»	05.09.2017		ВР України
5.	Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності закладів освіти	30.12.2015	1187	Постанова КМУ
6.	Зразок освітньо-професійної програми	28.04.2017	1/9-239	Лист МОН України
7.	Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти	01.06.2017	600	Наказ МОН України
8.	Про затвердження плану впровадження Концепції розвитку педагогічної освіти	03.01.2019	7	Наказ МОН України
9.	Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти	16.07.2018	776	Наказ МОН України
10.	Про затвердження порядку надання навчальній літературі, засобам навчання і навчальному обладнанню грифів та свідоцтв МОН України.	20.07.2020	931	Наказ МОН України
11.	Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 011 освітні, педагогічні науки для другого (магістерського) рівня вищої освіти	11.05.2021	520	Наказ МОН України
12.	Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення національної системи кваліфікацій відповідно до актуальних потреб ринку праці та інших питань»	09.05.2024	3704-IX	ВР України
13.	Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти».	29.08.2024	1225	Наказ МОН України
14.	Професійний стандарт «Викладач закладу вищої освіти»	16.10.2024	1466	Наказ МОН України

Додаток Е

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ ТА ВІДОМОСТ ПРО АПРОБАЦІЮ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Наукові праці, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Корнієнко М. М. Періодизація іншомовної підготовки магістрів-філологів в Україні (кін. 20–поч.21 ст.). *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. Вип. 1 / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини; [голов. ред. О. І. Безлюдний]. Умань: Візаві, 2022. С. 143–151. DOI 10.31499/2307-4906.1.2022.256205 URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/zbirnuk_nayk_praz/2022/1/18.pdf Фахове видання України Категорії Б. Входить до наукометричних баз даних, пошукових систем та репозитаріїв: [ISSN International Centre, м. Париж](#); [CrossRef](#); [Google Scholar](#); [Index Copernicus](#); WorldCat (США); [Українська науково-освітня мережа УРАН](#); [Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#); [Реферативна база даних «Україніка наукова»](#); [Bielefeld Academic Search Engine \(BASE\)](#).
2. Корнієнко М. М. Філософський вектор іншомовної підготовки студентів-філологів (кінець ХХ–початок ХХІ ст.). *Нова педагогічна думка: науково-методичний журнал*. № 1 (109). 2022. С. 61–65. DOI 10.37026/2520-6427-2022-109-1-61-65 URL: <https://doi.org/10.37026/2520-6427-2022-109-1-61-65> Фахове видання України Категорії Б. Входить до наукометричної бази даних Index Copernicus International.
4. Корнієнко М. М. Тенденції розвитку програмового забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів в закладах вищої освіти України на сучасному етапі. *Нова педагогічна думка: науково-методичний журнал*. № 4 (112). 2022. С. 61–65. DOI [10.37026/2520-6427-2022-112-4-61-65](https://doi.org/10.37026/2520-6427-2022-112-4-61-65). Фахове видання України Категорії Б. Входить до наукометричної бази даних Index Copernicus International.

5. Корнієнко М. М. Проблеми розвитку методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів філології в Україні на сучасному етапі. *Нова педагогічна думка: науково-методичний журнал*. № 2 (114). 2023. С. 83–88.

DOI [10.37026/2520-6427-2023-114-2-83-88](https://doi.org/10.37026/2520-6427-2023-114-2-83-88). Фахове видання України Категорії Б.

Входить до наукометричної бази даних Index Copernicus International.

6. Корнієнко М. М. Сучасні шляхи й принципи модернізації освітніх програм іншомовної підготовки магістрів філології України. *International Science Journal of Education & Linguistics*. Vol. 2. ISSUE 6 (2023). С. 1–8. DOI 10.46299/j.isjel.20230206.01. URL: <https://isg-journal.com/isjel/article/view/568/320>

Входить до наукометричних баз даних, пошукових систем та репозитаріїв: PBN (Polska Bibliografia Naukowa); Dimensions; Scilit; Internet Archiv; Academic Resource Index (ResearchBib); NSDL (National Science Digital Library); EuroPub; LENS.ORG; DRJI (Directory of Research Journals Indexing); CiteFactor (Academic Scientific Journals); Scientific Journal Impact Factor (International Science Journal of Education & Linguistics); WorldCat; Open Access Button; Unpaywall; Semantic Scholar; Accesson; Google Scholar; Road; Crossref; BASE (Bielefeld Academic Search Engine); SCITE.

7. Корнієнко М. М. Технологія розроблення освітніх програм іншомовної підготовки магістрів-філологів. *Педагогічна наука і освіта XXI століття: електронний науково-методичний журнал*. Вип. 2. / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т; упоряд.: Г. П. Пустовіт; ред. кол.: Г. П. Пустовіт, Н. О. Остапчук та ін. Рівне: РДГУ, 2024. С. 115–125. DOI [10.35619/pse.vi2.18](https://doi.org/10.35619/pse.vi2.18). Фахове видання України Категорії Б. Входить до наукометричних баз даних, пошукових систем та репозитаріїв: CrossRef; Google Scholar; Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.

8. Корнієнко М. М. Тенденції розвитку освітніх програм та методичного забезпечення іншомовної підготовки магістрів філології на сучасному етапі. *Педагогічна наука і освіта XXI століття: електронний науково-методичний журнал*. Вип. 3. / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т; упоряд.: Г. П. Пустовіт; ред. кол.: Г. П. Пустовіт, Н. О. Остапчук та ін. Рівне: РДГУ, 2024. С. 256–264. DOI 10.35619/pse.vi3.42 URL: <https://doi.org/10.35619/pse.vi3.42> Фахове видання України Категорії Б. Входить до

наукометричних баз даних, пошукових систем та репозитаріїв: [CrossRef](#); [Google Scholar](#); Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.

9. Корнієнко М. М., Степанова Т. М. Іншомовна підготовка магістрів-філологів у сучасній системі відкритої освіти в Україні. *Інноваційна педагогіка; науковий журнал*. Вип. 78. Том 1. 2024. С. 23–26. DOI 10.32782/2663-6085/2024/78.1.4 URL: <http://www.innovpedagogy.od.ua/78-1> Фахове видання України Категорії Б. Входить до наукометричних баз: Index Copernicus International.

10. Natalia Sultanova, Mariia Korniienko. Trends of alteration of educational programs of foreign language training of philology masters (at the beginning of the 21st century). *Гірська школа українських Карпат: наукове фахове видання з педагогічних наук*. № 27 (2022). С.69–72. DOI 10.15330/msuc.2022.27.69-72. URL: <http://scijournals.pnu.edu.ua/index.php/msuc>. Фахове видання України Категорії Б. Входить до наукометричних баз: [Vernadsky National Library \(Ukraine\)](#); [Ukrainian scientific journals \(Ukraine\)](#); [Index Copernicus International \(Республіка Польща\)](#); [Google Scholar](#); [Scilit \(Switzerland\)](#).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Корнієнко М. М. До питання про програмове забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів у педагогічних дослідженнях. *Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Європи та Азії»*. Збірник наукових праць. м. Переяслав, 28 лютого 2022 р. С. 46–48. URL: <http://conferences.neasmo.org.ua/>

2. Корнієнко М. М. Форма навчання як чинник організації освітнього процесу. *Науковий простір: актуальні питання, досягнення та інновації: матеріали III Міжнародної наукової конференції* (м. Хмельницький, 13 травня 2022 р.). Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: Європейська наукова платформа, 2022. С. 460–463. URL: <https://doi.org/10.36074/mcnd-13.05.2022>

3. Корнієнко М. М. Інтеграція української освіти в Європейський простір. *Наука. Студентство. Сучасність. Практико-орієнтований підхід до розвитку педагогічної та соціальної освіти в міждисциплінарному дискурсі:*

Частина 1. Матеріали XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції 26 травня 2022 року / за заг. ред. В. Д. Будака, О. Є. Олексюк. Миколаїв: МНУ, 2022. С. 56–58. URL:

<https://mail.google.com/mail/u/0/?tab=rm&ogbl#inbox/FMfcgzQZSsNLwJtbkQDbSRqZNCsclcxC?projector=1&messagePartId=0.2>

4. Корнієнко М. М. Модельоване навчання як важлива педагогічна умова якісної освіти. *Трансформаційні процеси в умовах війни та післявоєнного періоду. Збірник матеріалів Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції* (м. Чернігів, 10 червня 2022 р.). Чернігів: ГО «Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій», 2022. С. 167–168. URL: https://reicst.com.ua/asp/issue/view/conf_mult_06_2022

5. Корнієнко М. М. Тенденції розвитку програмового забезпечення іншомовної підготовки магістрів-філологів у педагогічних дослідженнях на перетині XX-XXI ст. *Interdisciplinary research: scientific horizons and perspectives: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the IV International Scientific and Theoretical Conference*, November 11, 2022. Vilnius, Republic of Lithuania: European Scientific Platform. С. 172–173. URL: <https://doi.org/10.36074/scientia-11.11.2022>

6. Корнієнко М. М. До проблеми трансформації програмового забезпечення іншомовної освіти магістрів філологів. *Scientific Collection «InterConf»*, (135): with the Proceedings of the 13st International Scientific and Practical Conference «Scientific Research in XXI Century» (December 6–8, 2022; Ottawa, Canada) by the SPC «InterConf». Methuen Publishing House, 2022. С. 126–128. URL: <https://www.interconf.center>

7. Корнієнко М. М. До питання про варіативність змісту магістерської освіти в Україні. *The 13th International scientific and practical conference “Implementation of modern technologies in science”. Proceedings of the XIII International Scientific and Practical Conference*. (December 20–23, 2022) Varna, Bulgaria. International Science Group. 2022. С. 365–367. URL: <https://isg-konf.com/implementation-of-modern-technologies-in-science/>

8. Корнієнко М. М. Модернізація форм іншомовної підготовки магістрів-філологів у діяльнісному аспекті. *Психолого-педагогічні проблеми вищої*

і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 16–18 березня 2023 р.) / Харк. нац. пед.ун-т імені Г. С Сковороди. 2023. С. 480–482.

9. Корнієнко М. М. Шляхи модернізації іншомовної підготовки студентів магістратури. *Матеріали VI Всеукраїнської (заочної) науково-практичної конференції «Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного закладу вищої освіти»* (24 березня 2023 року): збірник тез / За заг. ред. д. екон. н., проф. Охріменка І. В. Київ: ККІБП, 2023. С. 20–22.

10. Корнієнко М. М. Компетентнісний потенціал стандартизації іншомовної підготовки магістрів-філологів. *Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції* (7 квітня 2023 р.) / Глухівський НПУ ім. О. Довженка. Глухів, 2023. С. 193–194. URL: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D1%82%D0%B5%D0%B7%202023%20\(1\)%20%D0%93%D0%BB%D1%83%D1%85%D1%96%D0%B2%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D1%82%D0%B5%D0%B7%202023%20(1)%20%D0%93%D0%BB%D1%83%D1%85%D1%96%D0%B2%20(2).pdf)

11. Корнієнко М. М. Особливості трансформації іншомовної підготовки магістрів-філологів України в європейському освітньому просторі. *Modern problems and the latest theories of development» Abstracts of XXXVI International Scientific and Practical Conference* (September 11–13, 2023). Munich, Germany, 2023. P. 206–207. URL: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2023/07/MODERN-PROBLEMS-AND-THE-LATEST-THEORIES-OF-DEVELOPMENT.pdf>

12. Корнієнко М. М. Принципи трансформації освітніх програм іншомовної підготовки магістрів-філологів. *Сучасні тенденції розвитку науки, освіти, технологій та суспільства: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції* (Полтава, 12 вересня 2023 р.): у 2 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2023. Ч. 1. С. 18–19. URL: <http://www.economics.in.ua>

13. Корнієнко М. М. Сучасні процеси модернізації методичної складової іншомовної підготовки магістрів-філологів в Україні. *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи*. Том XVII: Подолання кризових ситуацій у науці та освіті / [Ред.: Я. Ѓжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький]. Конін – Ужгород – Перемишль – Миколаїв: Посвіт, 2024. С. 86–88. URL:

<https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7da50b6e-ee85-4c63-88f9-120a8d474d2b/content>

14. Корнієнко І. А., Корнієнко М. М. До питання розвитку української освіти в контексті євроінтеграції. *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи*. Том XVII: Подолання кризових ситуацій у науці та освіті / [Ред.: Я. Гжесяк, І. Зимомря, В Ільницький]. Конін – Ужгород – Перемишль – Миколаїв: Посвіт, 2024. С. 85–86 (у співавторстві). URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7da50b6e-ee85-4c63-88f9-120a8d474d2b/content>

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

1. Корнієнко М., Шпачинський І. Людиноцентрична парадигма мовлення і мислення. *Молодий вчений: науковий журнал*. № 11 (75), листопад 2019 р. С. 778–781. DOI [10.32839/2304-5809/2019-11-75-164](https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-164) Входить до наукометричних баз: [Google Scholar](#), [Index Copernicus](#), [OUCI](#), [Vernadsky National Library](#), Research Bible, CrossRef.

2. Ситченко А. Л., Грищеня М. М., Корнієнко І. А. Про формальну мовно-літературну освіту в умовах компетентнісного навчання. *Нова педагогічна думка: науково-методичний журнал*. № 2 (106). 2021. С 94–99. DOI [10.37026/2520-6427-2021-106-2-94-99](https://doi.org/10.37026/2520-6427-2021-106-2-94-99) [Фахове видання України Категорії Б](#). Входить до наукометричної бази даних Index Copernicus International.